İHSAN OKTAY ANAR

SUSKUNLAR

Suskunlar

İhsan Oktay Anar

İletişim Yayınları

"Kulak eğer gerçeği anlarsa gözdür."

Mevlânâ, Mesnevî, II, 871

Çeviren: Süleyman Nahifi

Yegâh

Muhteşem Neyzen Bâtın Hazretlerinin (saadetleri daim olsun) Kostantiniye'de bulunduğu zamanlarda, yani Sultan Ahmed-i Sâni Han Efendimizin devri saltanatından sonraki senelerden birinde, Şaban ayının ondördüncü gecesi, Yenikapı'nın dar ve ıssız sokaklarında kol gezen o ihtiyar bekçi, gökyüzünde ansızın kapkara bulutlar peyda olur olmaz hiç şaşırmamıştı. Çünkü Padişah-ı din-fena Hazretleri'nin (Allah saltanatını daim eylesin) mülkü olan şu Kostantiniye'de, yerin olduğu kadar göğün de, beklenmedik durumlara sahne olabileceğini az çok bilmekteydi. Elinde muşamba fenerle, o ilerlemiş yaşı dolayısıyla sokakta ağır aheste yürüyen bekçi, ucu demirli asasını iki adımda bir yere vurup tıngırdatarak mahalle sakinlerine varlığını belli ediyordu. Taş döşeli ıssız sokaklarda işitilen sadece bu tıngırtılar değildi elbette. Adamcağız kulak kabartsaydı, gece gizlice girdikleri evlerde masum çocukların kanını iştahla emen upirlerin dudak şapırtıları, insan eti yiyen lanetli gülyabanîlerin homurtularını, yağmur ve kasvet yüklü kara bulutlardan ve kapkara kâbuslardan kopup gelen karakoncolosların böğürtülerini de işitebilirdi. Ama yatırlarından kalkan mübarekevliyalar, lahitlerini terk eden lanetli ölüler ve namübarek yaratıklar hakkındaki efsane ve söylentilerin hakikatin ta kendisi olabileceğini aklına bile getiremeyen ihtiyar bekçi, cinlerin fısıltısını dinlemek yerine kalın keçe abasına daha bir sıkı sarıldı. Çünkü birbirlerinin peşinden koşan devasa aygırlar gibi gök kubbede dört nala, dört bir yana koşturan simsiyah bulutlarda revnaklar oynaşmaya başlamış ve ilk yıldırım Ayasofya'nın avlusuna düştüğünde, insanın iliklerine işleyen dondurucu rüzgâr, adamcağızın kulaklarında uğuldamıştı. Gök gürültüsünün ardından sokakta, rüzgârın süpürdüğü yaprakların hışırtısı duyuldu. Ama ne hikmetse, yağmur bir türlü yağmıyordu. Bu durum pek hayra alâmet sayılmazdı, ihtiyar bekçi o uğursuz gıcırtıyı işte tam bu sırada işitti. O kadar kasvetli, o kadar tekinsiz bir sesti ki bu, şeytanın zifirî karanlıktan yonttuğu bir ifritin kahkahasına benziyordu. Bu tekinsiz sedanın kaynağını görmek isteyen bekçi, elindeki feneri havaya kaldırdı ve karanlığın kendisinden gizlediği şeyi sanki daha iyi görecekmiş gibi hafifçe eğildi. Ancak muşamba fenerin yaydığı cılız ışığın menzili on adımdan fazla değildi. Tam o sırada çakan bir şimşekle her taraf aydınlanıverdi ve adamcağız karşısında Yenikapı Mevlevihanesi'ni seçti. Evet! İnsanı kahreden o gıcırtı,

semahânede 'döndüklerinde' etekleri açılan tennureleri ve başlarında sikkeleriyle, Mevlevi dervişlerinin haftada iki kez mukabele icra ettikleri binadan geliyordu! Zavallı ihtiyar bekçi. "Acaba bu mübarek binaya bir hırsız mı girdi? Yok! Yok! Gıcırtı mutlaka açık unutulmuş bir kapıdan geliyordur," diye içinden geçirip mevlevihâneye doğru yürümeye başladı. Bahçeden girip binaya yaklaşınca gerçekten de kapının, sert rüzgârın etkisiyle menteşelerinde gıcırdayarak gidip geldiğini fark etti. Durumu onlara haber verse iyi olacak gibiydi. Elini ağzına götürerek içeriye. "Hooo! Kimse yok mudur?" diye bağırdı. Ama aksi gibi bir cevap gelmedi. Üstelik, ne tuhaf ki, dervişlerin dönerek sema ellikleri meydan-ı şerife açılan kapının ardından mavi bir ışık sızıyordu. Adamcağız şaşırmıştı. Binaya girdi ve açmadan önce kulağını kapıya dayayıp içeriye kulak verdi: Seslere bakılırsa, sanki biri döşeme tahtaları üzerinde yürüyor yahut kımıldıyordu. Yaşından beklenmeyecek bir çeviklikle kapıyı açar açmaz, adamcağızın beynine sanki balyoz indi.

Hayalet tam karşısındaydı!

Tövbeler tövbesi! Başında Mevlevi külahı ve üstünde etekleri açılmış tennuresi ile sema ediyor, bir kolunu yukarı açmış dönüp duruyordu. Ama hayaletin asıl korkunç tarafı, gövdesi döndüğü halde kafasının sabit kalması, delici bakışlarını bir an olsun zavallı bekçiden ayırmamasıydı. Sema ederken çevreye mavi bir nur yayıyor ve ince dudaklarındaki kıvrıma bakılırsa, belki de adamcağıza ürkütücü bir şekilde gülüyordu. Eli ayağı gevşeyen bekçinin tam üç gün üç gece tir tir titremesinin ve bir hafta boyunca konuşamamasının yegâne nedeni de işte bu hayaletti.

Rivayet odur ki, hayaletle karşılaştığında yüreği oynayan ihtiyar bekçinin sözlerine Allah'ın bir tek kulu bile inanmamıştı. Elbette, şişirmece ve uydurmacalara ahalinin karnı toktu. Din âlimleri medreselerde ve imamlar da cuma hutbelerinde öfkeyle, ölümle bedenini terk edip âhiret yolculuğuna çıkan ruhun, pusulayı şaşırıp yaşadığımız şu ölümlü dünyaya geri dönmesinin, hâşâ imkânsız olduğunu beyan ediyorlardı. Ama bekçinin anlattığı kurt masalını içkiye tövbeli efendilerin yuhalayıp alaya almalarına rağmen, Samatya meyhanelerindeki çakırkeyifler az buçuk kulak kabartıyor, körkütük olanlar dinliyor, zilzurna sarhoş olanlar ise bu hikâyeye, kelimesi kelimesine inanıyorlardı. Bu konudaki şâyia doğruysa,

çok değil hemen hemen iki hafta sonra bir gece yarısı hayalet bu kez Yedikule Zindanı civârındaki Sinanpaşa Camii minaresinin şerefesinde zuhur etmişti. Ahali Kelime-ı Şahâdet getirdikten sonra sokağa dökülmüş, minaredeki hayaleti görür görmez herkesin yüreği ağzına gelmiş ve bu,kıyamet alâmeti sayılmıştı. İşte asıl, bu gece yarısı olanlardan sonradır ki,hayalet efsanesi ağızlarda sakız oldu. Hele hele hayalet, Gülâbî adında bir Kıpti'ye göründüğünde yer yerinden oynadı. Yaşadığı bu korku sonucu saçları bembeyaz kesilen bu Kıpti, Samatya yakınlarındaki Narlıkapı İskelesi'nde mehtabı seyrederken bir ara efkârlanıp oracıkta Arabân bir şarkıyı terennüm etmeye başlamıştı. Anlattıkları doğruysa bir yandan da armudî kemençe çalıyordu. Şarkının ikinci hanesini bitirdikten sonra arkasından masmavi bir ışık geldiğini fark etmiş ve dönüp baktığında hayaleti görüvermişti. Şahitlerin dediği gibi gerçekten de mavi bir nur saçan hayalet, arkasında çömelmiş, ellerini dizlerine götürerek usul vurmaktaydı. Gözleri yuvalarından uğrayan zavallı Gülâbî tabanları yağlayıp tozu dumana katarak kaçmış, nefes nefese obasına vardığında şâhit olduğu bu tüyler ürpertici olayı hısmına akrabasına anlatmıştı. Ancak obanın ileri gelenleri zavallı Kıpti'nin başına gelenleri ona buna bire bin katarak naklettikleri için Kostantiniye yayılan hayalet söylentileriyle günlerce çalkalandı. Hatta söylenenlere göre Padişah Efendimiz, Gûlâbî'yi ayağına getirtip ona hayaletin eşkâlini sordu ve aldığı bilgilere karşılık olarak bu âdemoğluna on filon bahşiş ihsan eyledi. Gülâbî'nin Efendimizden yedi altun daha istediği, bu bahşişi de koparıp huzurdan ayrılmasını takip eden günlerde de arsızlık ederek tekrar tekrar bahşiş talep ettiği söylenegelmiştir. Rivayet doğruysa Efendimiz daha çok, hayaletin cinsiyetiyle ilgilenmişti. Çünkü kalın duvarlardan geçebilen ve sınır engel tanımaksızın kâh orada kâh burada peydahlanan bu hayalet eğer erkekse, günün birinde Harem-i Hümayun'da oraya çıkıp kadınlara ve cariyelere musallat olabilirdi. Bundan dolayı haremağalarına Padişah Hazretlerinin efsun ve buhurdanlarla hayalet tehlikesinin bertaraf etmelerini ferman buyurduğu söylentisi de ağızdan ağıza dolaşmıştı bir zamanlar.

* * *

Hızır Paşa'nın yedi katlı mehteranı Ayasofya'daki köşkün bahçesinde Peygamber Efendimiz'in ümmetinden olanları sabah namazına kaldırmak için nevbet vuracaktı. Sabahın ilk horozları ötmeye başladığında, zaman

zaman esen hafif rüzgâr, yıldızlı gökyüzüne uzanan dev çınarın yapraklarını hışırdatıp yüksek duvarlardaki kandillerin kızıl alevlerini titreştiriyordu. Ne gariptir ki, sabahın köründe köşkün geniş bahçesinde içtima eylemiş o ağaların ve efendilerin nemrut çehreleri, alevler kımıldadıkça daha bir hissiz, daha bir amansız görünmekleydi. Kıdemine ve rütbesine göre kimisi lâcivert, kimisi de kırmızı kaput giyip kavuklarına allı yeşilli destarlar sarmış bu âdemoğulları, Hızır Paşa'nın mehter takımının neferleri idiler. Ehl-i kıbleyi namaz denilen farizayı edâ etmeye ve Ehl-i kitab'ı da bir umut, salâha ve felaha davet amacıyla buradaydılar. Bu yüzden kendilerini, din yolunda savaşan gazilerden pek farklı görmedikleri, gözlerinde oynaşan iman kıvılcımlarından belli gibiydi. Boruzenler, çevgânîler, davulzenler, zurnazenler, nakkarezenler, zilzenler ve kûsîler yarım daire, yahut daha ziyade hilâl şeklinde toplanmış, ayakta bekliyorlardı. Nevbet zamanının geldiğine kanaat getiren bir davulzen, mehterbaşına doğru yürümeye başladı. Bu adamların önderi olan mehterbaşı ise, bahçedeki çeşmede aptest alıyordu. Sabah karanlığında horozlar ve gece kuşları öterken bu adam, niyet ettikten sonra suyu ağzına alıp gargara yaptı ve tükürdü. Davulzen ona usul gereği gür ve saygılı sesiyle, temenna ederek. "Vaki-i sürur u safa mehterbaşı! Hey! Hey!" diye bağırdı. Mehterbaşı burnuna çektiği suyu sümkürdükten sonra, sinirli bir sesle. "Az bekleyin hele!" dedi. Sarı pabuçlarını çıkararak, ayaklarını da ıslatıp ovduktan sonra kurulandı ve başlarına geçmek için takıma doğru yürüdü. Önlerine gelince. "Merhaba ey mehteran!" diyerek onları selâmladı. Takım da bir ağızdan ona, "Merhaba ey mehterbaşı!" diye cevap verince adam, çalınacak eserin adını duyurdu:

"Hüseynî semaiicrası için... Has dur! "

O anda zurnalar ve borular dudaklara götürüldü, davul ve kös tokmakları ve nekkare zahmeleri vurulmak üzere havaya kalktı. Derken mehterbaşı bağırdı:

"Yallah!"

Bu emirle büyük bir gürültü kopunca, ürküp ağaçtaki yuvalarından kaçankuşların kanat sesleri duyuldu. Semai muhteşemdi. Hızır Paşa'nın zurnazenleri zurnalarını zırıl zırıl zırıldatırlarken zırıltı zirveye varıp hitâm bulunca, ortamda sanki tâmmât başlıyor, tâk tâk tâmmeleri ile köszenler tokmakları vurup tumturâk ile kösleri tokur tokur tokurdatıyorlar,

tokmaklarını sanki kâfirin beynine indirmek için ta yukarı kaldırıp köslere acımasızca darp ederlerken, dudakları hınçla yukarı doğru büzülüyor; çevgânîler ise çın çın çıngırakları çınçılan misali çıngır çıngır çıngırdaıa çıngırda sallarlarken, davulzenler tokmaklarını güm güm indire indire davulları gûmgûme ile gümbür gümbür gümbürdetiyorlardı; bu arada boruzenler de yanaklarını şişirip borularını ciğerlerinin bütün gücüyle üflemedeydiler. Bu takımın galeta kapılan üyeleri, bazen de aşka gelerek, "Yektir Allah!" diye haykırmaktaydı. Sanki kıyamet kopmuştu.

Mehteran nihayet dûgâh perdesinde karar edip durdu ve semai böylece bittiğinde sıra dua okumaya geldi. Sesi güzel bir nefer diğerlerinden ayrılıp ortaya geldi ve ağzını açıp hançeresini yırtarcasına, "Eüzübillah!Eüzübillah! Hûda'ya şükr-i bîhad, lâilâhe illallah..." diye bağırarak gülbang çekmeye başladı. Ezan okunmasına az bir zaman kala, yani Kostantiniye'deki yüzlerce caminin binlerce müezzini, ıhlaya pohlaya minarelerin merdivenlerinden şerefelere tırmandıkları esnada, duayı şöyle bitirdi:

"...Bilcümle İslâm'ın necat ve saadet ve selâmetine pirler erenler, üçler, yediler, kırklar, göçenler demine devranına 'Hû' diyelim. Hûûûl.."

Mehterandaki herkes "hû" çekerken köslerle, nakkarelerle ve davullarla tremolo yapılıyor, tokmaklar ve zahmeler gulguleli vuruluyordu. Dokuz kere "hû" çekildikten sonra, köse inen üç darbe ile mehtarânın nevbeti tamamlandı. Neferler temenna ile birbirlerini selâmladılar. Bu esnada dört bir yandan, farklı makamlarda okunan ezan duyuldu. Namaz kılıp tespih çekerek Cenâb-ı Hakka yalvarma zamanı gelmişti. Mehterandaki ağalar ve efendiler ağır ağır toparlanırken, içlerinden bir köszenin herhalde farklı bir niyeti vardı ki, Hızır Paşa Köşkü'nün kapısından gürûh hâlinde çıkan meslektaşlarının arasından sıvışmayı başarıp bahçe duvarına seğirtti.

Kırış kırış suratına ve iyice ağarmış pala bıyığına bakılırsa en az yetmiş yaşında görünen bu efendinin gözü açık, kantarı belinde, uyanık biri olduğu fıldır fıldır oynayan gözlerinden belliydi. Boyu kısa olmasına kısaydı; ama sesi oldukça kalın ve gürdü. Bu nedenle arkadaşları ona "Kalın Musa diye hitap ederlerdi. İşte aslında, bu ihtiyarın ağzı son derece pisti! Ona buna kantarlı, sunturlu, okkalı küfürler savurmayı huy edindiği için tam iki kez mehterandan kovulup ekmeğinden olma tehlikesi atlatınca Kalın Musa 'Bir daha küfür edersem ecdadımı cümle âlem kerksin' diye yemi etmişti. Ama

defter-i kebirinde öyle sövgüler vardı ki, dirhemini yiyen it kudururdu. Arkadaşlarına katılmadığına göre bu efendi, İslâm dininin farzlarından biri olan namazdan firarediyor olmalıydı. Kırmızı kaputunun eteklerini toplayıp kuşağına arkadan sokuşturduktan sonra, ihtiyar görünmesine rağmen çevik bir hareketle bahçe duvarına tırmandı. Yan sokağa doğru tam atlayacaktı ki, duvarın yanında bir armutağacı olduğunu fark etti. Tepesinde bir armut göze çarpıyordu ihtiyar adam koynundan çıkarttığı kös tokmağıyla dalı biraz kendine doğru eğdi ve meyveyi dalından kopardı. Duvardan tenha sokağa atladıktan sonra armudu biraz sıktı ve burnuna götürüp kokladı. Meyvenin ham olduğunu farkedince, "Hay senin!.." diye tam bir de küfür sallayacaktı ki, tövbe ettiği aklına geldi. Yine de üç gün bekletirse, armudun olgunlaşma ihtimâli vardı. Arnavut kaldırımı gibi taş döşeli ve ortasındaki kanaldan pis su akan, daracık ara sokakları tercih ederek Sofuayyaş Mahallesi'ndeki evine doğru yürümeye başladı, içine bir kurt düşmüştü: Zulada saklayıp olgunlaşmaya bırakacağı meyveyi, yaşadığı o daracık evinde, hem de kendi kanından olan bir namussuz, bir şerefsiz, bir haysiyetsiz acımadan mideye indirebilirdi. Bir hayli düşündü taşındı ve nihâyet, "El yiyeceğine ben yerim!" dedikten sonra ham armudu oracıkta mideye indirdi. Ama çekirdeklerini ağzından çıkarıp dikkatle mendilinin arasına koyuyordu. Çünkü bir çekirdek, bir armut ağacı demekti. Bu ağaç da yılda en az iki yüz meyve verirdi. Bu miktardaki armudun râyiç satış fiyatı üçyüzelli akçe kadardı. Bu da on yılda dokuz altun ederdi. Şu durumda, mendilindeki çekirdeklerden sadece birinin fiyatı da bu olmalıydı. Ama aslında parada pulda pek gözü yoklu. Çünkü gönlü zengin biriydi. Hava aydınlanırken öylece, sırf gönlünden koptuğu için, sahibi olduğu çekirdeklerden birini başının gözünün sadakası olarak kör bir dilencinin çanağına attı.

Evine dönmek için Kalın Musa'nın seçtiği yollar, dar ve inişli çıkışlıydı. Sokaklar, birbirleri içine geçmiş, ancak ve ancak bir yangında yol olmaya kararlı görünen ve on yıllardır yerçekimine direnip bir türlü çökmeyen, eğri büğrü yamuk yampiri, sıra sıra ahşap evlerle dop doluydu. Kurtların kemire kemire bitiremedikleri tahta aksamları, rüzgârın esintisiyle gıcırdayan ve ahşap kaplamaları şiddetli yağmurların ve kızgın güneşin etkisiyle kararmış bu evlerin en çok göze çarpan özelliği, sağlam ve yüksek alt katları üzerinde, sanki çiçek gibi açılan, göğüslemelerin taşıdığı çıkmalar veya cumbalarıyla daha büyük ve daha ferâh olan üst katlarının ve nihâyet

tepelerinde geniş saçaklarıyla koskoca çatılarının olmasıydı. Bu evlerin çoğunun en az bir cephesi yemyeşil sarmaşıklarla kaplıydı. Sarmaşıklar ve ağaçların oluşturduğu yeşillik o kadar sık ve evlerin geniş saçakları birbirine o kadar yakındı ki, o gölgeli ve dar sokaklarda yürüyenlerin yağmurdan ve güneşten etkilenmeleri imkânsız gibiydi. Karşılıklı evler arasına çekilmiş iplere rengârenk çamaşırlar asılmıştı. Ahşap evlerin ve yemyeşil ağaçların oluşturduğu bu dokuyu sık sık ya hayırsever bir paşanın yaptırdığı, bezemeli, yaldızlı ve oymalı bir mermer çeşme ya da gök kubbede her biri ayrı bir yıldızı ve ayrı bir kaderi gösterir gibi sağa sola, oraya buraya eğrilmiş, görenlerin bir Fatiha okumadan edemedikleri, kâtibî, horasani, kalafatî kavuklu sekiz on mezar taşının göründüğü hazîreler, yahut küçük kabristanlar bozmaktaydı.

Kalın Musa nihâyet, Avrat Pazarı'nın biraz aşağısındaki, Sofuayyaş Mahallesi'ne ulaştı. Ama ne gariptir ki, seyyar satıcılardan konu komşuya, muhtarından bekçisine kadar neredeyse bütün mahalle evin önünde toplanmıştı. Musa adımlarını hızlandırıp biraz daha yaklaşınca, sanki ardını görebileceklermiş gibi penceredeki kafese doğru dikkatle bakan bu meraklı komşulardan bazılarının mendillerini çıkarıp gözyaşlarını sildiklerini, hatta bir ihtiyar kadının içini çeke çeke ağladığını fark etti. Mahallenin genç imamı bile ağlamaklı olmuşu. "Öküz işte!" diye söylendi Kalın Musa. "Yasak masak dinlemeyip almış kemençeyi yine eline!" Öfkeden yüzü kızarmıştı. Gerçekten de pencereden, insanın yüreğini oyup ciğerini delen, ziyadesiyle hüzünlü ve alabildiğine dokunaklı bir armudî kemençe nağmesi geliyordu. Ama bu nağme o kadar yürek paralayıcıydı ki, sokaktaki kalabalık içinde ağlamaklı olmayan bir tek kimse bile yok gibiydi. Hatta nağmeyi kulaklarıyla değil de ta kalbinden hissetmiş olacak ki, bir sağır dilsiz dilenci de kirli mendiliyle gözünün yaşını siliyordu. Kalın Musa kalabalığı yararak evine ulaştı ve ipini çekip kapıyı açtı. Zemin katında kapısı kilitli bir dükkân bulunan, kırmızı aşı boyalı bir evdi burası. Benzeri her evde olduğu gibi, onun da bir avlusu ve arkada bir bahçesi vardı. Eve avlu kapısından giriliyordu. Kapının üstünde bir kitabe ve kitabenin hemen altında da nazarı defetmek için bir bebek patiği ve bir at nalı asılıydı. Kitabede şöyle yazıyordu:

MÂŞÂLLAH KANE
YÂ MALİKÜ'LMÜLK

YA HÂFIZ
SENE 1069

Merdivenleri hışımla tırmanan Kalın Musa, az değil, tam kırkdokuz yaşındaki mahdumu Veysel'i yukarıdaki oturma odasında, bir yasağı hiçe sayarken işte böyle enselemişti. Sedirin bir kıyısına ilişen Veysel Efendi, babasının kilitlemeyi unuttuğu dolaptan aldığı armudî kemençeyi iki dizinin arasına yerleştirmiş, yürek paralayıcı bir nağmeyi, bir Hüzzampeşrevi kendine göre çalıyordu. Bu açık mavi gözlü, narin ve soluk benizli efendi sanki sadece, inildeyen kemençenin titreyen incecik teliyle hayata bağlıydı. İbrişim tel titreştikçe, adamın ruhunda fırtınalar kopuyor ve yanardağlar püskürüyor gibiydi. Tiz seslerde gezinirken gözü yumulup dudakları titriyor, pes bir perdelere geldiğinde hislenip ağlamaklı oluyor ve boynunu büküverip sanki dert ehliymiş gibi suratını sağa sola sallıyordu. Bazen de, nağmenin taşıdığı duygular gönlünü taşırıyor ve gezindiği perdelerin duygularını mükemmel bir şekilde anlattığını, artık bundan daha iyi anlatılamayacağını itiraf ediyormuş gibi gözlerini yumup alnını kırıştırıyordu. Arada bir de, sanki bir maceraya atılmak için, seyrettiği makamın icap ettirdiği sesleri terk edip başka perdelere geçerken, dal misali boynunu kırıp başını omzuna yaslamaktaydı. Kısacası bu adamın, musikiye uygun olarak kımıldamayan yeri yok gibiydi. Fakat onu bu kadar coşturan nağme, segâh perdesi yerine bir tokat şaklamasıyla kesiliverdi.

"Seni gidi lâf anlamaz!" diye bağırdı Kalın Musa, "Sana defalarca dedim bu evde kemençe çalınmayacak diye!". Şiddetli bir tokat yediği halde sol yanağı kızarmayan Veysel Efendi bir öksürük nöbetine yakalanmıştı. Üzerindeki beyaz gömlekte birkaç kırmızı leke belirdi. Yıllar önce ince hastalığa yakalanan bu zavallı kan tükürüyordu. Barut kesilen Musa ikinci bir tokadı aşketmek için elini kaldırdığında, kuvvetli bir el bileğini kavradı: "Yeter artık!" diye bağırdı biri. Kalın Musa arkasını döndüğünde torunu Davut ile burun buruna geldi, ihtiyarın bileğini bırakmayan bu yirmibeş yirmiyedi yaşlarındaki, sakalsız bıyıksız ve esmerce efendi, herhalde Galata'daki meyhanelerden birinden yeni gelmiş olacak ki, fena halde şarap kokuyordu. Dedesinin elini bıraktıktan sonra Cezayir işi kırmızı baratayı başından çıkardı. Ardından, Ûdunu torbasından alıp göğüs kısmı aşağı gelecek surette rafa yerleştirdi. Ancak Kalın Musa, torununun kendisine engel olmasına fena halde içerlemişti. Bu yüzden Davut'a şöyle bağırdı:

"Küfür etmemeye yemin ettiğimden beri hepiniz tepeme çıktınız! Ama inan ki yeminimi bozup kantarlıyı savururum, ona göre!"

Ne var ki Davut ona, "Bozacaksan boz dede! Umurumdaydı sanki!" dedi. Bunun üzerine aralarında şöyle bir konuşma geçti:

"………!"

"O küfrü sana aynen iade ederim dedeciğim!"

"…………………………………!"

"Utan şu hâlinden dede! Tıpkı Kıpti bir kadın gibi küfrediyorsun!"

"…………………………………………………………………..!"

Ancak Davut bu sövgüye de aldırmadı ve mahzun mahzun bakan babası Veysel Efendi'ye bir göz kırpıp odadan çıktı.

* * *

Torunları Davut ile Eflatun'un dünyaya gelmesinden çok önce, yani Muhteşem Neyzen Bâtın Efendimiz'in mahdumu Zahir'in Kostantiniye'ye geleceğinin Yedikule Kâhini'ne malûm olmadığı senelerde Kalın Musa, Hızır Paşa'nın dokuz katlı mehter takımında kös tokmaklamaktaydı. Bu gaddar ve eli sıkı adam hassas ve sulu gözlü mahdumu Veysel'e, ne yalan söylemeli, hem analık hem de babalık ediyordu. Ayrıca onun aile mesleğini, yani kös dövmeyi devam ettirmesini beklemekleydi. Fakat yaşı biraz ilerleyince, Veysel'in kös tokmağını asla bir yiğit gibi kavrayamadığını, tam tersine, serçe parmağı havada kalacak şekilde elinin bu dev tokmağa âdeta bir kelebek gibi konduğunu fark etmiş, umudu azalırken öfkesi de böylece artmıştı. Ne var ki, bu iri mavi gözlü, ufacık çeneli ve mermer kadar beyaz tenli çocukta tam bir sanatkâr ruhu olmalıydı. Evet! Veysel bir de utanmadan, asla kös tokmaklamayacağını, aksine, armudî kemençe öğreneceğini söylüyordu! İşte komşularının dediklerine göre, top gibi gürleyip kızılca kıyameti koparan Kalın Musa'nın o pes, o sıtma görmemiş davudî sesi o günden sonra daha fazla işitilir olmuştu. Gel gör ki, bu daha işin başıydı! Nitekim, Orduyu Hümâyûn ile sefere çıkan adam üç ay kadar

sonra evine gelince, bir armudî kemençeden kopan nağmeleri işitmiş ve kan beynine sıçramıştı. Orada burada efelenip dayılanmayı huy edinmiş bir külhanbeyi olan Kalın Musa'ya göre bu, kelimenin tam anlamıyla bir mebûn musikisiydi. Veysel'in gırtlağına yapışıp hesap sorduğunda delikanlının suç ortağını da bulmuştu: Beyazıt'ta, tamburilerden neyzenlere, kanunilerden kudümzenlere kadar bir alay musiki meraklısının gelip meşk ettiği bir çalgılı kahvehane işleten, öz kardeşi Muhayyer Hüseyin! Aksi gibi ailesiyle tam da yanı başlarında ikamet eden bu münasebetsiz adam, üstüne vazife olmayan bir iş yapmış, yani kendi öz yeğenine, babasının rızası olmadan bir kemençe hediye etmişti. Musa ne kadar kızarsa kızsın Veysel'in kendi öz amcasından kabul ettiği kemençeyi duvara yallah edip kıramamıştı. Çünkü bu çalgı en azından ikiyüzkırk akçe ederdi. Gerçi bir öfke nöbetinin ardından kıymetli bir şeyi kırıp parçalamak, insana şüphesiz ki muazzam bir keyif verebilirdi. Fakat imanına kadar cimri biri olan Musa, böyle bir davranışın israf olacağını düşündüğü için dişini sıkmış, itidalini az buçuk korumuştu. Üfleyip tozunu aldıktan sonra kemençeyi mutfak dolabına kaldıran ve kilidini de tam üç defa döndüren adam, bu olayın ardından mahdumu Veysel'in ince hastalığa yakalanıp kan tükürmeye başladığını görünce, zavallının baba mesleğini asla devam ettiremeyeceğini de iyice anlamıştı. Bununla birlikle evde kemençe çalmayı yasakladı. Ancak Kalın Musa'nın kardeşi olan Hüseyin Erendi, yeğeni Veysel'i artık bir kez yoldan çıkarmıştı. Babası seferde ya da nöbette olduğunda Veysel, soluğu amcasının kahvehanesinde alıyordu. Seneler seneleri kovaladı ve ne tuhaf ki, ince hastalıktan bir türlü ölemeyen Veysel, efendiden, halim selim bir çelebi oldu çıktı. Konu komşu ona artık "Veysel Bey"diyorlardı. Fakat günlerden bir gün, Kalın Musa evde yokken, öfkeden kudurmuş bir Kıpti, yanında başı öne eğik bir hatun kişi olduğu halde pençe dibinde peyda oluvermişti. Genç hatun iki kolunda iki bebek taşıyordu. Adam, kol kadar kasaturasını çıkarıp bir nara attıktan sonra, bütün mahalleyi ayağa kaldıracak kadar gür bir ses ile Veysel Bey'i, zavallı kerimesi Goncagül'ü kirletip hâmile bırakmakla ithâm etmişti. Adamın elindeki devasa kasaturayı gören bekçi ve mahallenin delikanlıları yetişmese, Kıpti eve girip Veysel Bey'i kesebilirdi. Ama sonuçta olan olmuş, adam gitse de, kundaktaki ikizler evin kapı eşiğine bırakılmıştı. Babası Kalın Musa'nın, harama uçkur çözdüğünden ve kendi yetmiyormuş gibi eve fazladan iki boğaz daha getirdiğinden dolayı Veysel Bey'e ne kadar verip veriştirdiğini anlatmaya herhalde gerek yok. İşte bu bebeklerden biri, o gün mahdumuna

ikinci tokadı atmaya hazırlanan Kalın Musa'nın bileğini kavrayan Davut'tur. Eflatun ise ikizinin ismidir.

Eli cebine varmayan Kalın Musa'nın bu ikizlere süt parasını çok görecek kadar pinti olduğundan, hem Davut'un hem de Eflatun'un bakımını geçici olarak, amcaları Muhayyer Hüseyin Efendi üstlenmişti. Fakat yıllar sonra, yani ikizlerin taş mektebe yazdırılma çağları geldiğinde, Hüseyin Efendi'nin yardımı kesmesini Kalın Musa hiç hoş karşılamadı. Neyse ki Recep ayı gelmişti, işte o bitmek tükenmek bilmez oruç da bu mübarek ayda başladı. Kalın Musa günün birinde ailesini toplayarak, Veysel'in, Davut'un ve Eflatun'un kulağına ayrı ayrı, Recep, Şaban ve elbette Ramazan ayında hep birlikte niyet edip oruç tutarlarsa, hem adam başı günde on akçe tasarruf edeceklerini hem de sayısız sevap kazanacaklarını, fısıldamıştı. İş bununla da bitmiyordu. Musa'nın ayrıca, ikizlere bir müjdesi vardı. Allah'ın sevgili kulu oldukları için olsa gerek, dört ayak üzerine düşmüşlerdi. Bundan böyle ikizler mektebe beraber değil, nöbetleşe giderek, eli sopalı taş mektep hocasının gazabından kısmen de olsa kurtulacaklardı. İşin aslı, hızla büyüdükleri için elbiseleri küçük gelen ikizler için, bu pazarından sadece bir tek yamalı gömlek ve bir tek de diz çakşırı alınmış olmasıydı. İşte çocuklar bu elbiseyi nöbetleşe giyip mektebe devam edecekler ve böylece cahil cühelâ değıl, âlim ulemâ olacaklardı. Ne var ki, bu obur veletlerin hüsnüniyetten anladıkları yoktu, her kopil gibi onlar da nankör ve abur cubura düşkün olduklarından, bir akşam utanıp sıkılmadan dedelerinden helva bile istemişlerdi. Kalın Musa onları yine de kırmamış, anlayışlı bir aile büyüğü gibi şunları söylemişti:

"Helva istemekte haklısınız. Ama biraz daha sabredin. Karşı komşumuz Hilmi Efendi'nin kayınpederi Rıza ölüm döşeğinde. Birkaç güne kalmaz son nefesini verir. Zavallı bizler de iftarda rahmetlinin helvasını yeriz."

Recep ayında başladıkları orucu Şaban ve Ramazan aylarında da sürdürmüşlerdi. İşin garibi, Ramazan ve bayram geçmesine rağmen hâlâ sahur ile iftar arasında ağızlarına zerre koymuyorlardı. Kalın Musa'nın hesabına göre tam dörtyüzyirmi akçe biriktirmiş olmalıydılar. Ama her iftar vakti yedikleri lokmayı sayan ihtiyara, kelleyi koltuğa alıp bu paranın nereye gittiğini sormaya kimse cesaret edemedi. Bu eli sıkı adamın, kimselere renk vermeden esrarengiz bir yerde bütün servetini gizlemiş

olabileceğini de ilk kez o günlerde düşündüler. Veysel Bey ve çocuklar son derece büyük bir sıkıntının tam ortasındaydı. Bununla birlikte amcaları Muhayyer Hüseyin Efendi çocukların imdadına yetişti. Hem Davut'a hem de Eflatun'a kol kanat gerdi. Yarı Kıpti olduğundan mıdır, öfkeli ve coşkulu Davut, meşhur bir ûdî olan Kamber Efendi'yle meşk edip ûd çalmayı öğrenmişti. Daha sakin ve uysal olan Eflatun ise, başlangıçta musikiye pek hevesli görünmüyordu. Ama kardeşi gibi uysal olmayan Davut, o yaşlarda çok hırslıydı. Ûdi Kamber Efendi âlem-i bekâya intikal edince, yirmi yaşına gelen Davut'u ûstâtlar ile meşk etsin diye, amcası yanına yarım akçe yevmiyeyle çırak aldı. Toplam onaltı akçe, her ayın ilk perşembesi. yanına salavâtla varılan o huysuz ihtiyara, yani Kalın Musa'ya teslim edilecekti. Mehteranda kös döven Musa'nın tazminatlar, hakk-ı huzur ve fazla mesai ücretleriyle birlikte, hiç de azımsanmayacak bir geliri olmalıydı. Ama adam, artık nasıl olduysa, kendisini ve diğerlerin, züğürt olduğuna bir kez inandırmıştı. Evet! Kalın Musa fakir olduğuna gerçekten kalıbını basıyor ve mahdumunun, torunlarının, kardeşi Muhayyer Hüseyin Efendi'nin, konu komşunun ve servet edinmek için ta gırtlağına kadar günaha batmış olan cümle namussuzun fitre ve zekâtlarını, Allah rızası için kabul ediyordu. Bugüne kadar talihi hiç de yaver gitmemişti ona göre. Fakat Davut'un Kostantiniye'deki en âlâ ustâtlardan oluşan bir fâsıl heyetine kabulü ve evden kaçan Eflatun'un da dervişliğe niyet edip mevlevihâneden medet ummaya başladığı zamanlar, yoksullukla senelerce boğuşan Musa'nın hiç ummadığı bir olay patlak verdi.

Yatsıdan sonra nevbet vuran mehteran dağılmıştı. Kalın Musa evine dönerken o karanlıkta bir kımıltı fark etti. Yaklaşıp baktığında bunun bir civciv olduğunu anladı. Daha doğrusu piliç olmaya yüz tutmuş bir civcivdi bu. Sağa sola bir baktıktan sonra yakalayıp hemen koynuna soktuğu hayvanı eve gelince avluya bıraktı. Pilicin darıya taneye pek ihtiyacı yok gibiydi ve bahçede ne bulursa yiyebiliyordu. Kalın Musa hayvanları severdi. Bunların en başında fırında kuzu geliyordu. Eti az buçuk yağlı olan süt danaya da hayır demezdi. Ama daha ziyade, fırınlanmış tavuğa bayılırdı. Bu yüzden pilicin o pis bahçede dolaşıp bulduğu onca yemi gagalayıp yutmasına ve büyümesine izin verdi. Bir ay sonra hayvanı yakaladı ve eliyle butlarını yokladı. Piliç epeyce et tutmuştu ama biraz daha yağlansa daha lezzetli olurdu elbette. Ağzı sulanan Musa, bir iki yutkunduktan sonra hayvanı kesmekten vazgeçti. Tavuğa da bir isim koymayı ihmâl etmemişti:

Zümrüdüankâ! Tavuğu ne zaman eline alıp butlarını bir yoklasa iştahlanıp yutkunuyor, hatta arada bir elinin bıçağa gittiği bile oluyordu, işte gaflete düşmek üzere olduğunu hissettiği bu gibi durumlarda bazen, bakkaldan bir iki dirhem pastırma alıp ekmekle yiyerek nefsini az da olsa köreltiyordu. Akşamüstleri de pedallı bir bileği taşında, tavuğu keseceği bıçağı bilemekteydi. Yağlanması için Zümrüdüankâ'ya verdiği mühleti o kadar erteliyor ve kesim işini o kadar sürüncemede bırakıyordu ki, Allah göstermesin; ama tavuk eceliyle ölecek gibiydi. Bunun yanında Kalın Musa, evlerinin bahçesindeki erik ağacını da sakınır, iyice büyüyüp olgunlaşmaları için erikleri ta yaz sonuna kadar koparmazdı. Gel gör ki, lezzetli meyveleriyle bu ağacın çocuklar tarafından istilâ edilme tehlikesi de yok değildi. Kalın Musa bu tehlikeyi önlemek için bahçe kapısı önünde sık sık pusuya yatar, sadece çocukların en cesur öncülerinin değil, tamamının bahçeye girip ağaca çıkmasını sabırla bekler, derken elinde kızılcık sopasıyla "Allah Allah" diye saldırıya geçer, ne kadar fır, ne kadar kopil varsa tepelerine binerdi. Elbette bütün bunlar Cüce Efendi'nin Sofu ayyaş Mahallesi'ne gelmesinden önceydi.

* * *

Kalın Musa'nın biraderi Muhayyer Hüseyin Efendi bu lâkabını, cemaat içinde kazâen yellenmesi sonucu almıştı. Bu kazadan sonra hem hayrete düşmesi hem de yellenirken çıkan sesin "muhayyer" perdesinde olduğunun musiki üstatlarınca tespiti, ona böyle bir lâkabın takılmasına vesile olmuştu. Fakat kendisine vurulan bu damga Hüseyin Efendi'nin utanıp sakındığı kusurlar arasında değildi. Çünkü bu efendi en başta, kahvehanesine gelen müşterilerini memnun edememekten sakınırdı. Çalgılı kahvehanesi, Beyazıt'taki Gediklikazan Hanı'nın hemen yanındaki o asırlık, o âbide çınar ağacının dibindeydi. Taş zemin üzerine inşa edilmiş bu tek katlı ahşap binanın yüksekçe tavanını, eğri büğrü tam oniki şimşir sütun taşırdı. Kahvehane dolu olduğu zaman yoğun tütün dumanı nedeniyle yaldız işlemeleri zor görünen bu köhne tavan, musikiye meraklı en fazla otuz kırk âdemoğlunu altına alacak kadar genişti. Mesai saatleri boyunca kapıda, efendileri ve yiğitleri az bir ücret karşılığında, ustalardan feyz, hayattan da kâm almaya davet eden bir çığırtkan beklerdi. Kapıdan girince sağ taraf, yani Mekke-i Mükerreme'ye nispeten daha yakın olan kısım, kalıplı kıyafetli, giyimli kuşamlı efendilere ve zâdegân taifesine ayrılmıştı.

Ortasında fıskiyeli bir havuzun bulunduğu bu kısmın üç bir tarafında kırmızı kadife kaplı ve oymalı tahta parmaklıkla çevrili sedirler vardı. Parayı bastıran, papuçlukta kunduralarını çıkardıktan sonra hem bu rahat sedirlere oturup sırtını çuha yastıklara yaslar, hem çubuğunu keyifle tüttürür hem de kahvesini okkalı içerdi. Ayaktakımı için ayrılan diğer kısımda ise sedir yerine tabureler, meteliksizler için de bir Allah kerim yeri vardı. Bununla birlikte, meslekleri ne olursa olsun ûdiler, tamburîler ve diğer erbap daima, zadegâna ayrılan kısımda oturur ve musikî konusundaki hünerlerini burada gösterirlerdi. Ne ilginçtir ki, kıble duvarında hep ya bir akrep ya koç ya arslan yahut bir başka burcu temsil eden çerçeveli bir resim asılı olurdu. Çünkü bu çalgılı kahvehanede çalınan eserler, saz üstatlarının maharetini hakkıyla ölçmek için, o mevsimde güneşin bulunduğu burca göre tayin edilirdi. Meselâ güneş oğlak burcundaysa Buselik, koçtaysa Rast, balıktaysa Uşşak makamları revaçta olurdu. Burç resimleri haricinde duvarlar, dinî yahut dünyevî olsun, binbir konuda tasvirlerle süslüydü: Burak'ın sırtında Hazreti Peygamber'in mirâca çıkması. Zaloglu Rüstem'in ejderhayı öldürmesi. Yusuf'u hamamda görür görmez Zûleylâ'nın düşüp bayılması, Ankâ kuşuna binen Bukrat'ın Kaf Dağı'na uçması ve başı insan gövdesi ise yılan olan Mâr-ı Kahkaha hakkındaki tasvirler bunlardan sadece birkaçıydı. Bu nakışlardan başka duvarlarda ne olur ne olmaz diye, yangına karşı Allahümme ente Rabbi, geçim sıkıntısı için Bismillâhi alâ nefsi duaları asılmıştı ki, bunlar hat sanatının nadide örneklerindendi. Kahvehanenin sahibi olan Hüseyin Efendi, tefecilere en son dokuz sene kadar önce yirmi dokuz filan ödeyip hesabı kapatmış olmasına rağmen, borçtan kurtulmak isteyenlerin okuduğu Allahumekfıni bihalâike duasını ocağın davlumbazında asılı bırakmıştı. Ocağın sağındaki ve solundaki raflarda ise yığınla porselen kahve fincanı ve zarflar, pirinç ve bakır cezveler, lüleleri ve imameleriyle, kiraz ağacından yapılmış incecik uzun tütün çubukları, nargile şişeleri ve marpuçlar göze çarpmaktaydı. Öğle namazından sonra, yani kahvehanenin hıncahınç dolu olduğu zamanlar, ocaktaki korların üzerinde bazen en azından yirmi cezve birden olurdu Böyle zamanlarda çıraklar müşterilerin siparişlerini yetiştirmekte adamakıllı zorlanırlardı. Musiki alanında bütün Kostantiniye'de nam salmış üstâtlar da mahâretlerini işte bu zamanlarda gösterirler, ûdlarını, tamburlarını, deflerini ele alarak bazen tek başlarına bazen de bir fasıl heyeti kurarak kahvehane sakinlerini coştururlardı. Enderûn ve mevlevîhâne dışında, genç neslin musiki ilmini öğrenebildiği yegâne yer

çalgılı kahvehaneler olduğu için, bıyıkları yeni terlemiş hevesli yeniyetmelerden oluşan bir kalabalık da bu üstâtları dinlemeye gelirdi. İçlerinden biri, işin erbabına kafa tutup, 'Bu meydanda artık ben de varım!' diyerek sazı eline aldığı dakika bitmeden, bu alanda saç sakal ağartmış büyükler tarafından genellikle rezil kepaze edilirdi. Burnu büyük ve kasıntı şahıslar olan musikişinaslar aslında birbirlerine karşı da merhametli değillerdi. Koskoca dünyada caka satıp afi kesebilecekleri yegâne mekân olan bir çalgılı kahvehanede meslektaşlarına ve ahaliye burun kıvırıp tepeden bakarlar, ona buna takılıp lâf dokundurmak için fırsatı kaçırmazlardı. Kalın Musa'nın torunu Davut, musiki ilmini, makamları ve usulleri, ûd çalıp şarkı tertip etmeyi, ama en önemlisi beste bağlamayı, işte bu çalgılı kahvehanede tam yedi yılda öğrenmişti. Tertip ettiği peşrevleri, semaileri ve besteleri ebced hesabında kullanılan harflerle kâğıda geçirmek, öğrendiği son şey değildi elbette.

Hüseyin Efendi'nin kahvehanesinde, musikiye âşık üstatlara ilham veren birkaç şey olduğu söylenirdi. Bunlardan biri havuzun fıskiyesinden fışkıran suyun şırıltısı, diğeri ise kapıya asılı kafesteki kanaryanın şakımasıydı. Bu ilham kaynaklarından özellikle ikincisi daha rağbet görürdü. Ancak günün birinde bir fâcia cereyân etmişti: Hüseyin Efendi, kanaryanın şakımasının ansızın niye kesildiğini merak edip dışarı çıktığında, bitişikteki Gediklikazan Hanı'nın yaman bir fare avcısı olan kedisinin, artık nasıl becerdiyse, ta yukarıya kadar tırmanarak içinde zavallı kuşun bulunduğu kafese dört pençesiyle yapıştığını görmüştü. Kafesi âdeta kucaklayan kediyi ayırmayı bir türlü başaramamışlardı. Nihâyet, hayvanın başından aşağı bir kova su boca etmeyi akıl edebildiler. Ama zavallı kanarya o kadar korkmuştu ki, o günden sonra ötmez oldu. Kuşun susması herkesi üzmüştü. Ancak günün birinde sivri akıllı biri, bu kuşu hayata bağlayacak ve yeniden şakıması için ona âdeta ilham verecek bir babayiğidin cihanda bulunmadığına kalıbını bastı. Kanuniler, neyzenler ve kemâniler bunu gurur meselesi yapıp kıyasıya çalışmaya başladılar. Ne var ki bir gün, Bereket adında bir Kıpti ortaya çıktı ve iki telli Kıpti kemençesiyle öyle oynak, öyle kıvrak, öyle sevinçli bir nağme döktürdü ki, aşka gelen kanarya derhal şakımaya başladı. Bu olaydan sonra ahali musikinin sadece Enderûn'da, mevlevihânede ya da çalgılı kahvehanelerde değil, fakat aynı zamanda Şehremini tarafındaki Ağa Çayırı'nda obalarını kurmuş Kiptiler arasında da öğrenilebileceğini düşünmeye başladılar. İşte bu Kıpti'yi dinledikten sonra

Davut'a bir hâl oldu. Amcasının kahvehanesinden elini eteğini çekti. Çünkü "Geceler dişidir," diyen Kıpti'yi dinledikten sonra, artık nedense, ilham ona sadece geceleri geliyor, gündüzleri ise değil ûd, ıslık bile çalamıyordu. Fakat geceler ona o kadar ilham verdi ki, beste tertip ederken artık kalıplaşmış seyir anlayışını bozma cesaretini gösterdi. Bundan sonra, kendi yapacağı musiki, raks eden bir Kıpti kadını gibi oynak ve bir o kadar da hür olmalıydı. Ne var ki bunlar Muhteşem Neyzen Bâtının mahdumu Zahir'in şehre gelmesinden önceydi.

* * *

Galata'da, Kurşunlu Mahzen civârındaki Mustafa Paşa Camii'nin müezzinleri her ne kadar ellerini kulaklarına götürüp yatsı ezanını umutla okusalar da, göklerden gelen bu davete Barba Malaki'nin meyhanesini dolduran demkeşlerin hiçbiri uymadı. Çünkü Hamr Emiri'nden daha dün alınan Edremit şarabı, bir demir asâlı ve demir pabuçlu bir dervişin bile içini gıcıklayacak kadar lezzetli, sakilik yapan oğlanlar da bir evliyayı baştan çıkaracak kadar cilveliydi. Deniz kıyısında, kazıklar üzerine inşa edilen bu meyhane, cuma ve Ramazan hariç her zaman, felekten bir gece çalmak isteyen yeniçeri eskileri ve ocağa yeni katılmış karakullukçuların, kâtipler ve onların şakirtlerinin, orta hâlli tüccarlar ve kalyoncuların emirlerine amadeydi. O gece kimi tezgâh başında demlenirken, hâli vakti yerinde olanlar sofra kurdurmuş, kavurmadan ve pastırmadan balık yumurtasına ve midye dolmasına kadar envaiçeşit mezeyle sinileri donatmışlardı. Şarap dağıtıp sakilik yapan o fettan ve fingirdek muğbeçelerın asıl günahı, galiba ateşe tapmak değil, belki de meyhane müşterilerinin gönüllerini aşk ateşiyle yakmaktı. İlk kadehler nüş edildiğinde sohbetler koyulaştı. Neşelenenlerin kahkahaları ve ağlayanların hıçkırıkları duyulmaya başlandığında, tezgâh başındaki mastori, "Cümbüş başlasın!" diye haykırdı. Mekândaki uğultu yavaş yavaş dindi ve yerini fısıltılara bıraktı. Herkes köşedeki, biri çocuk yedi sazendeye bakıyordu. Ortaya gelen mastori, "Kemençede muhteşem Bağdasar!" diye bağırınca, sırtına kara bu cüppe ve başına da yine kapkara bir kalpak giymiş, sıska ve gözlerinin sadece akı görünen kör bir ihtiyar ayağa kalkıp elini önce göğsüne, ardından dudaklarına ve alnına götürerek müşterileri selâmladı. "Yaşa! Varol!" nidalarıyla birlikte bir alkış tufanı kopmuştu. Kör Bağdasar sıska olmasına sıskaydı; ama artık nedense, insanda bir tokat patlatma

arzusu uyandıran ensesi epeyce şişkin ve kat kattı. Ancak armudî kemençede tek isim olduğu ve bağladığı besteler, Kostantiniye'nin tüm meyhaneleri yanı sıra Enderûn'da da kabul gördüğü için kendisine saygıda kusur edilmiyor ve yağlı ensesine artık pek şaplak yemiyordu. Bağdasar taburesine otururken mastori bu kez, "Ayrıca Bağdasar'ın biraderi, feylesof Pisagor'dan sonra kanunun en büyük üstadı olduğu yedi iklim dört bucakta kabul edilmiş, görkemli Kirkor!" diye haykırdı. Kör biraderinden farklı olarak topal olan kanunî Kirkor, yerinden doğrulur gibi yaptığında bir alkış tufanı daha koptu. Elli yaşlarındaki bu kanun üstâdı da biraderi gibi, Ermenilere mahsus kara bir üstlük ve kalpak giymişti. Rivayete göre Kirkor'un bestelerine en çok Padişah Efendimiz'in haremindeki hanımefendiler ve cariyeler rağbet ediyorlardı. Ancak mastori, başındaki kırmızı barataya ve kılık kıyafetine bakılırsa, gayrimüslim olmayan üçüncüyü ve diğer dört sazendeyi müşterilerine takdim etmeye gerek duymadı. Sadece geceleri ûd çalabilen bu sazende, istikbâl vaadeden bir genç olduğu için, heyete kabul edilen Davut'tan başkası değildi.

Bir anlık bir sessizlikten sonra bir oyun havası çalmaya başladılar. Buluğ çağına yeni girmiş görünen kara kuru bir Kıpti veledin çaldığı darbuka ve Davut'un ûdu düyek usulünde ahenk vururken, Kirkor kanunun telleri üzerinde serpme yapıyor, bu esnada armudî kemençe de taksim geçiyordu. Sazlardan ilk sesler koptuğunda mekânda bir hareket, bir kıpırtı başladı. Hele hele barbanın ellerini çırpmasıyla içeri bir köçek dalar dalmaz ahali, sevinç çığlıkları atıp ıslıklar çaldı. Bu şivekâr köçeğin yüzü, belki de sakalları tek tek cımbızla yolunduğundan, bir kadınınkini bile aratmayacak kadar pürüzsüzdü. Çalparalarını düyek usulünde velveleli çarpa çarpa fingir fingir fingirdiyor, göz süzüp gerdan kırıyor, yalpa attırıyordu. Raksı seyreden demkeşler musikiye uyarak el çırpmaktaydılar. Bu cümbüş sürerken bazıları aşka geliyor ve hâşâ, sanki camide imişler gibi "Allah!" diye bağırıyorlardı. Edalı ve fettan bir tavırla göbeğini titretip kalçalarını sallayan köçek, diz üstü çöküp geriye yatarak salınmaya devam ettiğinde, ahaliden safâ ehli biri çıkıp şuh oğlanın alnına tam bir filori yapıştırdı. Cümbüş gece yarısına kadar sürdü. Şarabın laneti ruhlarına sindiğinden, hemen herkes zilzurna sarhoş olmuş, evliya kesilmişlerdi. Kapanma vakti geldiğinde kapının önünde, o içtikleri zıkkım olasıca hayırsız kocalarını ve hatta özbeöz oğullarını bu batakhaneden toparlayıp götürmek için bekleyen dert ehli sekiz on kadar kadın vardı. Hatta bu talihsiz kadınlardan bazıları,

körkütük olan kocalarını taşıtmak için, sırtlarında küfe olan hamallar bile getirmişlerdi. Sızıp kalan birkaç ayyaşı da muğbeçeler, kollarına girip meyhaneden epey uzağa götürerek boş bir arsaya yahut bir kapı eşiğine yallah ettikten sonra geldiler ve ellerine süpürgeleri alıp mekânı temizlemeye başladılar. Adet gereği, meyhanecinin sazendelere yemek çıkarması gerekiyordu. Bunun için önlerine bir çanak midyeli iç pilav koydu. Bu sırada mumlar ve kandiller söndürülmeye başlamıştı. Etrafı aydınlatan sadece bir kandil kaldığında meyhaneci, Kirkor'un yanına geldi. Elinde para kesesi vardı. Herhalde saz heyetinin toplam yevmiyesi olan dörtyüzyetmiş akçeyi ödeyecekti. Bu da Kostantiniye'de, bir saz heyetine verilen en yüksek ikinci ücretti. Derken Kirkor'un avucuna paraları ikişer ikişer saymaya başladı. Meyhaneci, "Bereket versin!" dedikten sonra kesesini tam kapatıyordu ki, kör Bağdasar öfkelenip ayağıyla yere vurarak, "Namussuz!" diye haykırdı, "Son verdiğin para iki kez değil, bir kez tıngırdadı! Bize tam dörtyüzaltmışdokuz akçe verdin!"

Böylesine hassas bir kulağı olmasa, Bağdasar elbette musiki ilmine bu kadar vâkıf olamazdı. Meyhaneci bir iki yutkundu. Neden sonra işi pişkinliğe vurarak, "Nasıl istersen beybaba" dedi. "Bu gün iyi çaldınız. Bunun için elbette bir akçe fazladan verebilirim."

Kirkor'un avucuna bir akçe daha koydu. Görünüşe göre Hesap tamamdı. Kör Bağdasar dişlerinin arasından, "Haysiyetsiz!" diye fısıldadıktan sonra akçelerden yüzseksenbeşini aldı. Kirkor'un payı da bu kadardı. Tambur ve mıskal çalan efendilere kırkbeşer akçe, henüz toy olduğu için Davut'a otuzbeş akçe verildi. Ama bu miktar, musikide yeni yeni keşifler yapan bir genç için hiç de az sayılmazdı. Parayı görünce sevinçle sırıtan Kıpti velede de onbeş akçe saydılar. Bu küçük serveti oracıkta böylece paylaştıktan sonra Kirkor, Davut'a, "Senin aramıza katılmanla ahenk tamamlandı," dedi. "Bir tambur yanı sıra bir ûda da ihtiyacımız vardı. Muhteşem Neyzen Bâtın bizi bu halde görse, herhalde suratımıza tükürürdü. Senin yaşındayken biz, adam başı gecede otuz akçe alıyorduk. Boğazımıza anca yetiyordu; ama Allah korusun, kemençenin teli kopsa! İşte gitti en az otuz akçe! Yayı nâzik çeksen hiç olmaz. Çünkü ayyaş milleti musikiyi gürültülü sever. İnce musikiden anlamaz. Sana tavsiyem yine de sazının tellerine fazla kuvvetli vurma. Bam telinin kopması, tam iki gece çalışmanı gerektirir. Ama en

iyisi, ûdun için kartal teleğinden bir mızrap edinmen. Gerçi en az yarım filori ama, ûdunun sesinin nasıl gürleşeceğini göreceksin."

Adet gereği, kaçıp gitmeyip ertesi akşam yine gelmeleri için sazları içeride rehin tutuldu. Sazendeler gece yarısı meyhaneden çıktıklarında temiz havayı ciğerlerine çektiler. Darbukacı Kıpti velet bir türkü tutturup evine yollandığında, Kirkor Bağdasar'ın koluna girdi ve Davut'la birlikte üçü deniz kıyısındaki Büyük Yoldan Karaköy'e doğru yürümeye başladılar. Dolunayın buz rengi ışığı, yıldızlarla dolu gök kubbeden Galata'daki ticarethanelerin, kâgir evlerin ve kiliselerin çatılarına dökülüyordu. Frenk tüccarların, muhtemel bir yangında kül olmaması için taştan yaptırdıkları ve içlerinde dünyanın dört bucağından gelen envai çeşit malın muhafaza edildiği devasa ambarların önünden geçtiler. Karadeniz'den türlü türlü mal getiren, saymakla tükenmeyecek irili ufaklı ticaret gemileri kıyı boyunca baştankara etmişti. Dalgaların etkisiyle salındıklarında gemilerin karinalarından kopup gelen gıcırtılar, bazen bir kukumav kuşunun çığlığı ya da kanat sesi, bazen de ta uzaklardan bir köpeğin uluması, yürüdükleri tenha sokaklarda yankılanıyordu. Ansızın, bir tehlike sezer gibi olduğundan Davut tam da arkasını dönüyordu ki. Bağdasar'ın yağlı ensesinde şaklayan bir tokadın sedasıyla irkiliverdiler!

Dönüp baktıklarında, Kostantiniye'deki yegâne rakipleri olan saz heyetinin üyelerinden birini, yanı Amin'i gördüler. Arkalarından hissettirmeden yaklaşarak kör Bağdasar'ın ensesine tokat şaplatıp kaçan da bu Kıpti'ydi. Diğer üç Kıpti, yani Amin'in biraderleri olan tamburi Gülâbi, miskal çalan Meymenet ve Gülâbi'nin onaltı yaşındaki darbukacı olan mahdumu, biraz uzakta kasıklarını tuta tuta gülüyorlardı. Meymenet hariç hepsi son derece esmer tenliydi. Yalnızca, düzgün denilen bir merhem kullanan Meymenet'in yüzü bembeyazdı. Tokadı patlattıktan sonra emniyetli bir mesafeye kadar koşup duran Âmin, Bağdasar'la Kirkor'a bağırdı.

"Bâkir kalafatçılar sizi! Musikimizin tekmili zırtullahı kirmani! Atarsınız ep böyle kırmızı fenerli bitirimhanelerde koftiden kerizi! Ayatınız bu! Düşmeyiz bir todiler öyle yerlere! Dindar efendileriz biz, beş vakit namazımızda, gayet sofu!"

Bu söz üzerine bir kahkaha patlattılar. Âmin, "Abazanlar!" diye tekrar bağırdı. "Bâkirsiniz bu yaşınızda âlâ! Biriniz kör, biriniz topal! Kör

tuttuğunu, topal yakaladığını Bafiler anca! Abazansınız siz! "

Ensesini ovuşturan Bağdasar sunturlu bir küfür savurdu. Kıpti sazendeler gülmekten iki büklüm olmuşlardı. Bunların kıyafetleri, doğrusu pek afili, pek bir fiyakalıydı. Hepsi bembeyaz ipek gömlekler giymiş, bellerine lâhûri şallar sarmışlardı. Arkalarında pembe, Eflatun, turuncu canfes camadanlar, altlarında ipek şalvarları vardı. Pabuçları gıcır gıcır ve kıpkırmızıydı. Kulaklarında kızıl altundan küpeler, parmaklarında ise akik, yakut ve firuzeli yüzükler göze çarpıyordu. Kostantiniye'de nam yapmış bu Kıptilerden Âmin, o zamanlar pek yaygın olmayan bir çalgı, yani keman çalıyordu. Ortanca biraderleri olan Gülâbi, perdelerini biraz kendi aklınca değiştirdiği tamburda üstat kabul edilirdi. Musikiye gönül verenler, uzundan kısaya doğru sıralanmış yirmiiki borudan ibaret bir sazda, yani miskalde, en küçük birader olan Meymenet'le kimsenin boy ölçüşemeyeceğine kalıplarını basarlardı. Bu sazendelerin gözde makamı Hicaz idi. Yahut en azından, onların aksak, evfer ve çifte sofyan ile ölçülmüş eserlerinde mutlaka bir Hicaz çeşni olurdu. Kendilerini usul makam bilgisine sahip "malûmatlı kerizci' addeden bu âdemoğulları, makamın icap ettirdikleri sesleri tam hakkıyla değil, kâh azıcık pes, kâh birazcık tiz çalarak musikilerine bir ruh verir, dinleyicileri mest ederlerdi. Ne var ki, pek de pis ağızlıydılar.

Bembeyaz dişlerini göstererek sırıtan Gûlâbi, elindeki para kesesini kaldırıp şıngırdatarak, "Mastoriden almışız tam beşyüzellibeş akçecik sipali!" diye bağırdı, "Toplamışız bir de aysiyetli, nur yüzlü, izzetinefis saibi efendicağızlardan tam yüzelli iki akçe alaturacık! Sizinse açlıktan ta buraya kadar geliyor nefesinizin kokusu! Alın size bir akçecik! Gidin doyurun aç karnınızı!"

Gûlâbî keseyi açıp bir akçe fırlatmıştı ki, Meymenet atık davranıp koşarak parayı yerden hemen aldı ve müsrif biraderine, "Abe angut! Te nasıl olur da verirsin ite uğursuza rızkımızı!" diye çıkıştı.

Bu sırada, darbukacı veledin yerden alıp fırlattığı taş Kirkor'un omzuna isabet edince, Davut da onlara taş atmaya haşladı. Ancak, Kıpti biraderler, bir yandan kıs kıs gülüp bir yandan da Karaköy'e doğru kaçmaya başlayınca o karanlıkla gözden kayboldular ve taş kavgası da bitti.

Bu olaydan sonra Bağdasar, biraderi Kirkor ve Davut, Balıkpazarı Kapısı'nın önüne geldiler, fakat iki birader bu kapıdan girmeye yeltenmedi. Şaşıran Davut duraksadı ve Ceneviz kavmi tarafından inşa edilen ve mermer alınlığına putperest sazlarından biri olan bir lir nakşedilmiş o taş kapıyı parmağıyla göstererek sordu "Niye buradan girmediniz? Kule Kapısına gitmeyecek miydiniz?" .

İhtiyar biraderler, Erganunlu Kilise'nin karşısında, atadan kalma ahşap bir evde yatıp kalkıyorlardı. Balıkpazarı Kapısı'nı Arap Camii Yolu'na bağlayan o esrarengiz sokak, ikisinin de yollarını pek kısaltırdı. Fakat bu ihtiyar halleriyle başka bir güzergahı tercih edip zahmete girmeleri tuhaftı. Ayrıca ne gariptir ki, Davut parmağıyla kapıyı gösterdiğinde, sanki tüyleri ürpermiş gibiydi. İrkildikleri için istavroz çıkaran biraderlerden Bağdasar, başparmağıyla damağını bir kaldırdıktan sonra, titreyen sesiyle Davut'a şöyle dedi:

"Ne münasebet! Allah korusun! Sen kanuni Asım'ın hikâyesini duymadın mı yoksa?"

Davut şaşırmıştı. Hızlıca yürüdükleri için nefesi kesilen topal Kirkor şunları söyledi:

"Üç haftadan bu yana, hiçbir âdemoğlu bu sokağa girmez. Girenler de kanuni Asım'ın, intikam hırsıyla kıvranan hayaletiyle karşılaşır, işte bu sokakta hayaletle burun buruna gelip ödleri patlamak süretiyle yatalak olanların, dili tutulanların ya da en azından saçları bembeyaz kesilenlerin sayısı onikiyi geçmiş bulunuyor. Gel gör ki, bu hayalet onu bunu korkutup ürkütmekte de pek haksız değil hani. Anlaşılan kanuni Asım'ın başına gelen felaketi nasıl bilmezsin! Sağlığında, surların dışında, Eyüp Kapısı ile Edirne Kapı arasındaki o ıssız yerde, kâgir bir evde yaşayan Asım, tam on yıldır kanunuyla insanın aklını başından alan harikulade bir musiki yapıyordu. Beyler paşalar onu yalılarına ve konaklarına davet edip dünyanın bahşişini vermekteydiler. Belki Bâtın bile, yanı o Muhteşem Neyzen de dinleseydi hayran kalırdı. Ama peşrevleri, semaileri ve oyun havaları için seçtiği bir tek makam vardı. Bu makam ne idi, biliyor musun? Hani şu uğursuz makam…"

Davut, "Yoksa Çargâh makamı mıydı?" diye sordu. "Hazreti Peygamber Kur'an'ı bu makamla okumuş derler. O yüzden Çargâh bir oyun havası çalan ya da bu makamda dünyevi bir beste bağlayan kişi çarpılırmış güya!"

"Orasını bilmem," dedi Kirkor. "Ama bu makamın uğursuz olduğu çok açık. İşte Asım'ın başına gelen felaketin sebebi de bu olsa gerek. Zaten musikisi de bir garipti. Nasıl söylemeli, sanki kanunuyla aynı anda iki farklı nağme çalmaktaydı. Ben hiç görmedim; ama on parmağına on ayrı mızrap takıp öyle çalarmış kanununu. Bu nağmeler ancak bir üstadın eseri olabilirdi. Ne var ki musikisinde ruh olmadığını söylerler."

Bağdasar hemen atıldı:

"Evet! Neyzen Bâtın da biliyor ki, ustacaydı ama ruh yoktu. Kanunla yapabildiği sadece ve sadece hesap ve cambazlıktı."

Kirkor şöyle devam elti:

"Ama günün birinde Asım işte bu sokağa girdi. Sokakta ne olduysa oldu, ertesi günden itibaren zavallı adam, surların dışında bulunan o ıssız yerdeki evine kapandı. Bilirsin orası ıssız bir yerdir. Ama her nasılsa, civardan geçen birileri işitmiş. Daha önce hiç bu kadar nefis bir musiki duymamışlar. Bir saz semaisiymiş bu. Ama Asım'ın hep yaptığının tersine, semainin makamı Çargâh değilmiş, ilk hanesi hariç. Hiç kimse sonuna kadar dinleme talihine erişememiş bu eseri. Ne var ki, Asım bir ay kadar önce evinde ölü bulundu. Yatağındayken biri onu boğazlamış, şah damarını kesmişti. Bu korkunç cinayeti kimin işlediği hâlâ bilinmiyor. Bana kalırsa, uğradığı felaketin nedeni, onun bu sokağa girmesiydi. Çünkü ancak bu sokağa girdikten sonradır ki huyu ve kaderi değişmişti."

Bağdasar, Kirkor'un sözünü kesti: _

"Semaiyi de bu sokağa girdikten sonra bestelemiş. Bazıları bu harikulade besteyi bağlamasını sağlayan şeyin bu sokakta gizli olduğunu söyler."

O ana dek sözünün hep kesilmesine içerleyen Kirkor devam etti:

"Buraya kadar olanlar bizi ilgilendirmez. Şu ya da bu şekilde, Asım'ın başına bir felaket gelmiş işte. Ama etimiz ve kemiğimizle birer ölümlü olarak işin bizi ilgilendiren yanı çok korkunç! Asım'ın hayaleti işte bu sokakta dolaşıyor! Hayaletle bu güne kadar tam onüç kişi karşılaştı!"

Bağdasar yine araya girerek, "Ama en mükemmel musikinin sırrının da bu sokakta olduğunu söylüyorlar," dedi.

Kirkor sinirlenerek, "Halt etmişler!" dedi. "En mükemmel musiki sağ esen olmak ve basur illetinin pençesinde kıvranmamaktır. Eğer hayatını ve huzurunu kaybetmek istiyorsan gir bu sokağa da gör gününü!"

Gecenin karanlığında Davut, o esrarengiz sokağa bakakaldı. Dolunayın ışığı yüzüne vurmuştu. Derken sokağın ta içinden buz gibi bir rüzgâr ona doğru esti. Davut iliklerine kadar ürperdiğini hissetti. Bedeni, ruhu ve kalbi soğuktu. İçini, hele kalbini ısıtması gerekiyordu. Ruhunu tutuşturacak olan duygunun bu esrarengiz sokakta olduğunu sezinlemiş. Belki de kaderdi bu. Arkadaşlarına dönerek, "Anlattıklarınıza inanmak isterim," dedi. "Ama bir şey beni bu sokağa çekiyor. Yüreğim bana, hemen şimdi bu sokağa girmemi söylüyor. Hayalet mayalet de umurumda değil. Şimdi sizlerden ayrılmak zorundayım. Kaderimin bu sokakta olduğunu düşünmeden edemiyorum! Yollarımız burada ayrılacağı için beni affedin! Sanki ilham geldi!"

Bağdasar şaşırmıştı. Kirkor telaşla Davut'un koluna girip ona engel olmaya çalıştı. Ama kararlı olduğunu görünce bırakmak zorunda kaldılar. Çünkü bir sazendeye gelen ilhamın, hayattan bile daha değerli olabileceğim düşünmüştü belki. Sokağa giren delikanlının başına gelecek felaketin büyüklüğünü düşündüğü için olsa gerek, Kirkor elleriyle yüzünü kapadı ve başını çevirdi. Bağdasar ise Davut'un arkasından, Allah'ın onu koruması için, itikadınca dualar okumaktaydı.

* * *

Dolunaydan süzülen mavi ışığın yıkadığı boş ve kasvetli sokağa giren Davut, her iki taraftaki evlerin kafesleri arkasından, asırlar önce ölmüş mahzun insanların bakışlarını üzerinde hisseder gibi oldu. Sağda ve solda bazı bazı, azap içinde mezarlarından kalkan ölülerin kurumuş penyeleri gibi dolunaya uzanan çıplak ağaçlar vardı. Yıldızsız ve zifiri bir gecede

olduğunun tersine, sokaktaki karanlık yekpare ve devamlı değildi. Tıpkı siyahımtırak bir pus gibi orada burada kümelenmiş, sanki kötücül ruhları gizlemek ve beslemek için saçaklara, kapı önlerine, kuytu köşelere, boş ve tekinsiz arsalara çökmüştü. Davut bu yapışkan ve yoğun pus içinde yürürken bazen bir ifritin kükürt kokulu nefesini ensesinde hissediyor, bazen de damlardaki kiremitlerin altında bekleyen, zehirlerini akıtmaya her an hazır sarı akrepleri ve kızıl cehennem örümceklerini görür gibi oluyordu. Ezelî bir lanetin sürüp gittiği bu âlemi örten karanlığı ancak, ifritlerin kor gibi yanan kızıl gözleri delip geçebilirdi. Davut bağırmak isteyip de bağıramadığı o anda, kör ve sessiz ceninlerin, bağırtlak, saksağan ve karabatak kemiklerinin kaynadığı kazanların fokurtusunu, Azrail'in tırpanının acıyla kıvranan bedenlerinden koparttığı azap içindeki ruhların çığlıklarını işitti. Ardından, karanlıktan yontulan ifritlerin kahkahalarını, ezelden ebede kadar dünyaya gelmiş ve gelecek günahkârların tekmilinin birden isimlerini tek tek saymaya mahkûm cinlerin fısıltısını duydu. Fanilerin boğazlarını sapsarı ve sipsivri dişleriyle parçalayıp kanlarını kana kana içmeye can atan upirleri sezinlediğinde, karanlığın efendilerinin ebedi susuzluğunu ancak, fanilerin kanının dindirebildiğini de fark etti. Sokağın ortasına vardığında, siyah kayadan oyulmuş kapağının taş lahite sürtünürken çıkardığı o tüyler ürpertici tokurtuyu, toprağın ancak civanperçemi, acemlalesi ve çayırmelikesi köklerinin erişebildiği derinliklerinde yatan ölülerin dualarını dinledi. Ebedi hayata kavuşmak için ruhlarını ve ölümlerini İblis'e satan, o tenleri kül gibi beyaz efendileri arkasında tam hissetmişti ki, ansızın bir ışık parladı!

Elinde mumla ahşap bir evin bahçesinde görünen bir genç kadın, karanlık bulutların arkasından aniden çıkıveren güneş gibi, Davut'un içini ışığa ve sevince boğmuştu. Bu güzel kadın, o içe işleyen, büyüleyici sesiyle bir nağme terennüm ediyordu. Bu ses, genç adamın o güne kadar duyduğu en güzel, evet en güzel sesti.

> terdilli terdilli terdilli tenen natenedir ney
> terdilli terdilli terdilli tenenen natenedir ney

Gecenin o ilerlemiş saatinde sokakta bir yabancıyı gören genç kadın da şaşırmış, sevgiyle ve gülümseyerek Davut'a bakıyordu. Kadının yeşil gözlerinden yayılan ılık bakışları ta yüreğinde hisseden Davut

gülümseyiverdi. Bu ay misali güzelin kiraz dudakları sanki gonca-i handan, gözleri nergis-i fettan idi. Yüreğine gam oku saplanan Davut, nefes nefese sordu:

"Ey güzel! Yüreğim artık senin için atıyor! Bana adını söyle!"

Genç kadın kıkırdayıp yemenisiyle ağzını örttükten sonra, zavallı Davut'un yüreğine bir ok daha sapladı:

"Nevâ. Adım Nevâ."

Gözleri kör eden aşk, aynı zamanda kulakları da sağır kıldığından mıdır, Davut arkasından gelen takunya seslerini işitemedi. Kemikli bir el, genç adamın bileğine yapıştı. Davut dönüp baktığında, yetmiş yaşlarında bir kocakarıyla göz göze geldi. Elindeki feneri kaldıran kocakarı Davut'u şüpheyle bir süzdükten sonra, Nevâ adlı afete, cırlak sesiyle, "Sen gir içeri kızım!" dedi. Nevâ, "Peki anne" dedikten sonra kıkırdayarak koşup eve girmesine rağmen, kocakarı Davut'un bileğini hala bırakmış değildi. Yaşlı kadın, öfke dolu cırlak bir sesle şunları söyledi:

"Evlerinde mazbut bir hayat süren bir ana kızı gecenin bu vaktinde rahatsız eden kopuklara ne yaparlar, biliyor musun? Kızım bir hanendedir ve sesi duyabileceğin en güzel sestir. Ama şimdi bağırsam, benim sesim de Galata'nın dört bir yanından işitilir, yedi mahallenin tüm delikanlıları, imam ve kollukçular derhal buraya toplanırlar. İşte o zaman vay senin haline! Ya tersane zındanına gidersin, ya salmatomruğa, yahut gözün patlar veya kemiklerin kırlılırsa sana belki acırlar da, yediğin onca kötekten sonra bir külhanda is kurum içinde ta sabaha kadar çalıştırırlar!"

Bu kocakarı, can-ı cananı Nevâ'nın annesi olduğundan mıdır, Davut hürmetten başını önüne eğip iki elini önüne birleştirmiş, bu tehditleri sessizce dinliyordu. Onun bu efendice halini gören kadın, neden sonra, "Ne iş yaparsın?" diye sorunca, genç adam şu cevabı verdi:

"Ud çalarım. Yani ekmeğimi musikiden kazanırım."

Bir düşündükten sonra kadın, "Musikiyi meşk ederek ondan bundan mı öğrendin, yoksa bir semaiyi ya da bir peşrevi, daha önce hiç dinlemeden,

sadece ebced işaretlerine bakarak da çalabilir misin?" diye sordu.

Ebcedi ta çocukluğunda öğreten amcasını hayırla anan Davut, cevabı hemen yapıştırdı:

"Evet! Ebcedi çok iyi bilirim!"

Kadın onu tekrar bir süzdükten sonra, "O halde seni şimdilik affediyorum. Yalnız bana borçlusun. Sadece kızımın hatırı için bir şey yapmanı isteyeceğim. Kızıma musallat olan biri var. Bizi rahat bırakmıyor. Bu hususta biz ana kıza yardım eder misin?"

Davut, bütün kalbiyle, "Evet!" diye cevapladı ve kadına, "Beni gündüzleri, Beyazıt'la Gediklikazan Hanı'nın hemenyanındaki semai kahvehanesinde bulabilirsin!" dedi.

Gerçi Davut'un kalbi en büyük aşkı bile taşıyabilirdi. Ama bu "Evet!" cevabıyla sırtına ne kadar ağır bir yük aldığını, ateş-i ah ile bağrı yanan delikanlının anlaması elbette zordu.

* * *

Kostantiniye'deki her mahallede olduğu gibi Sofuayyaş'ta da bir cami vardı. Kubbesindeki kurşun kaplamalar yılların etkisiyle eğrilip yırtıldığı için yağmurda tavanından su damlayan bu ibadetgahı ahali, Abalıfellah Camii olarak bilirdi. Caminin müezzini, namazında niyazında, epeyce sofu bir ahiret adamıydı. Yaşı altmışın üzerinde olan bu efendi, caminin hemen bitişiğindeki bir barakada yatar kalkar ve ezan-ı Muhammedi'yi daima abdestli olarak okumak suretiyle, Allahü Teala Hazretleri'nin davetini Sofuayyaş Mahallesi sakinlerine günde beş kere tebliğ ederdi. Sünnet-i Peygamberi'ye daima uyan bu iman sahibi, ezan okuyup kamet getirmek ve salâ vermek dışında gecelerini genellikle zikrullahla ve Kur'an-ı Kerim'i kıraat etmekle geçirir, sadece kuşluk vakti, o da ancak iki saat uyurdu. Hemen herkeste olduğu gibi onun da gönlünde bir arslan yatmaktaydı ki bu da, Hazret-i Davut'un sesi kadar gür bir sese sahip olmaktı. Bunun için her gece Cenab-ı Hakka niyaz ederdi. Çünkü böylece bağırarak ezan-ı şerif'i kafirlerin katı yüreklerine belki de sirayet ettirebilirdi. Aslında bu duası kabul edilir gibi olmuştu. Çünkü Sultanahmet Camii başmüezzini bir ara, az

bir zaman gecikmeyle sabah ezanını okumak üzere minareye çıkmakta iken, ta Aksaray tarafından bir avaz işitmiş, kulak kabarttığında ise bunun Abalıfellah Camii'nden gelen mübarek ezan sesi olduğunu hayretle görmüştü. İşte başmüezzin, bu sesin olsa olsa sahabe'den Bilal-i Habeşi'ye ait olacağını düşünerek el öpmeye Sofuayyaş Mahallesi'ne gelmiş, ihtiyar müezzini gördüğünde ise şaşırmış ve ona tam yirmi akçe bahşiş ihsan eylemişti. Cenab-ı Rabbu'l Âlem'in dualarını kabul buyurduğundan mıdır, ihtiyar müezzinin sesi bir hayli gürleşmişti. Öyle ki, ne zaman ezan okusa, Kostantiniye'nin bütün horozları öter, bütün köpekleri de ulur olmuştu. Aslına bakılırsa müezzin işini lâyığı ile yapardı. Ne var ki vaktiyle ufacık da olsa bir hata işlemiş, Ramazan ayının yirmibirinci günü, şerefede akşam ezanını okumayı biraz ağırdan aldığından dolayı, aşağıda açlık başına vuran tütün müptelâsı bir ihtiyar ona, "Sahurdan beri beklemekten canımıza tak ettir bre! Haydi oyalanma da oku artık şu ezanı!" diye bağırınca, o da adama ayıp bir el işareti yapmıştı. Aslında böyle durumlarla imam bile karşılaşırdı. Abalıfellah Camii'nin imamı epeyce genç biri, yahut nasıl söylemeli, basbayağı bir delikanlıydı. Pembe yanaklı imam yaşça küçük olsa da, yeni yeni çıkan sakalı istikbal vaadeder gibiydi. Akıl başta değil de yaşta olduğundan mıdır, genç imam cemaate namazı çok hızlı kıldırırdı. Hatta bu yüzden biraralar adı "Fırtına İmam"a bile çıkmıştı. Söylenenler doğruysa bu imam Fatiha'yı, minarenin şerefesinden bırakılan bir karpuz daha yere düşmeden okuyup bitirebiliyor ve amin diyebiliyordu. Anlaşılan o ki, bu başarısının sırrı, sadece nefes verirken değil nefes alırken de dua okuyabilmesindeydi. Ayrıca, yirmi rekâtlık teravih namazını sabah namazının farzı eda edildiği süre içinde kıldırabilmekteydi. Öyle ki, Allahu Ekber deyip secdeden kalkarken cemaat daha yeni secdeye varmış oluyordu. Elbette, ne de olsa serde gençlik vardı. Horoz dövüşüne olan merakı da, herhalde henüz genç olmasının getirdiği macera tutkusundan kaynaklanıyordu.

İşte Abalıfellah Camii'nin tam karşısında, Hızır Paşa'nın damatlarından birine ait olan iki katlı ve aylardır kimsenin oturmadığı bir ev vardı. Evin alt katında birkaç nefeslik dışında hiçbir pencere yoktu. Fakat alt katının üç cephesinde de payandaların taşıdığı üç cumba ve her biri kafesli toplam dokuz penceresi ile güzelce bir ev sayılırdı. Günün birinde feraceli, yüzleri yaşmaklı, yürüyüşlerine bakılırsa ikisi genç ve biri de yaşlıca üç kadın işte bu evin kapısı önünde durdu. Genç görünen ikisinin omzunda uzun saplı

birer süpürge ve ellerinde de birer kova vardı. Temizlik için gerekli olan toz bezi, soda ve tahta fırçalar, kovaların içinde olmalıydı. Yaşlı olan, birkaç basamak çıkıp zeminden biraz yüksekteki kapıya vardı. Kuşağından bir anahtar çıkarıp kapıdaki kilide soktu ve bir iki döndürdü. Ardından kapı gıcırdayarak açıldı. Fakat kadın içeri girmedi. Sokağa, geldiği yöne baktığına göre, herhalde birini bekliyordu. Nitekim çok geçmeden, su dolu kırbalarını nefes nefese taşıyan dört saka geldi ve taşıdıkları suyu, alt kattaki saka deliğinden içerideki küpe döktüler. Bu beşinci gelişleriydi. Kadın kesesinden dört akçe çıkarıp adamlara verdi. Ücretlerini aldıktan sonra adamlar, "Uğurlar olsun!" dediyse de kadınlardan bir karşılık alamadı. Herhalde kadınlar, tanımadıkları erkeklerle konuşmayacak kadar iffetliydi. Zaten, Galata'daki meçhul bir yerden Sofuayyaş'a, yani nezih bir semte taşınmaya karar veren meşhur vaiz Hacı İskender'den, yeni evini temizlenmesi için ancak böyle namuslu ve iffetli kadınlar seçmesi beklenirdi. Bu meşhur vaizle komşu olacaklarını öğrenmeleri, mahalle sakinlerini sevince boğmuştu. Hele hele Abalıfellah Camii'nin yıpranan kurşun tabakalarının tamir masraflarını, Hacı İskender'in sevap olsun diye üstlendiğini işittiklerinde bayram ettiler. Gerçi yağmur yağdığı sıralar namaz kıldıklarında, Allah'ın rahmeti artık üzerlerine yağmayacaktı; ama tavandan akan yağmur suyunun ıslattığı seccadelere oturdukları için mafsalları da ağrımayacaktı. Fakat en önemlisi, artık rutubetten değil, Hacı İskender'in vaazları dinlerken kapıldıkları huşudan titreyeceklerdi.

Kadınlar evin ahşap döşemelerini kan ter içinde soda ve fırçayla temizlerken, bir taş ustası da evin kapısına çıkan yedi taş basamağı düzeltmeye koyulmuştu. Usta bir buçuk gün uğraşıp, bir çocuğun rahatça çıkabileceği ondört basamaklık bir merdiven meydana getirdi. Çünkü seneler önce Rumeli tarafındaki Pereve denilen bir beldeden geldiği sanılan Hacı İskender, yahut Pereveli İskender Efendi, nasıl söylemeli, hem cüce denilecek kadar kısa boyluydu. Ayrıca, ölü birer ahtapotu andıran elleri ta dizlerine kadar sarkardı. Çok kısa boylu olduğu için, bazı haddini bilmez gafiller ondan bahsederlerken "Cüce Efendi" gibi çirkin bir tabir kullanır, diğer bazı densizler de bu efendinin boyunun yedi karış olduğunu söylerlerdi. Ama iddiaları galiba gerçekti. Doğrusunu söylemek gerekirse, abartıldığı kadar değil; ama Hacı İskender'in boyu yedi karıştan az buçuk fazla gibiydi. Fakat dizlerine kadar inen kolları bir pehlivanınki kadar uzundu. Hele, tekrar etmek gerekirse, çok uzun parmaklarından dolayı

örümceğe benzeyen, kocaman elleri vardı. Evet! Hacı İskender Efendi'nin ölü ahtapot misali koskoca elleri altı parmaklıydı. Sağ elinin işaret parmağına geçirilmiş görünen demir kılıfı, herhalde ona ya bir hekim ya da bir büyücü tavsiye etmişti. Ancak mahalle sakinleri onun bu kusurunu bir uğursuzluk belirtisi olarak görmekten ziyade, Allah vergisi bir meziyetin nişanı olarak yorumladılar. Çünkü Allah'ın her işinde olduğu gibi, bunda da bir hayır olsa gerekti. Besbelli ki, cüceliğinde de ders, ibret alınacak esrarengiz bir husus olmalıydı. Öyleyse, sırf bu özellikleri nedeniyle onu Yeni Saray'da, Padişah Efendimiz'i eğlendiren cücelere benzetmek insafsızlık olurdu. Çünkü Hacı İskender asık suratlı, vakur, gözlerinde iman ışıltılarının oynaştığı bir din âlimiydi.

Nihayet, bir perşembe sabahı Sofuayyaş'ta, Pereveli Hacı İskender Efendi'nin eşyalarını taşıyan dört devenin boyunlarına asılı çanların sesleri işitildi. Hayvanlardan indirilen denkler ve burçlar açıldığında neler ortaya çıkmadı ki! Edirne işi dolaplar, İran halıları, ceviz sehpalar, Bursa'da dokunan diba kumaş kaplı kerevetler, küçük bir fiske atıldığında uzun süre tınlayan lağfüri tabaklar, tombak buhurdanlar, gümüş gülabdanlar, Venedik aynaları, usta marangozlarca bezenmiş ceviz sandıklar ve cilt cilt kitap, orada toplananların akıllarını başlarından aldı. Ertesi gün, yani mübarek Cuma günü ise, Hacı İskender Efendi Sofuayyaş'a teşrif etti ve etrafını derhal, dindarlardan sofulardan ve mollalardan oluşan bir hayran kalabalığı sardı. Öyle ki, mahallede onun örümcek misali uzun parmaklı ellerini öpüp bir hayırduasını almayan kalmamıştı. Ev, gayb Âlem'inin bazı sırlarına sahip olduğundan ahalinin inandığı bir kocakarı tarafından, üzerlik, günlük, çörekotu ve kuru karanfil yakılarak tütsülendikten sonra getirilen bir koçun gözleri bir tülbentle bağlandı ve yüzü kıbleye çevrilerek, evin hayırlı, uğurlu, bereketli olması için hayvan kurban edildi.

Anlatılanlar doğruysa buraya, artık yaşını başını aldığı ve huzuru hakkettiği için taşınmıştı. Görülen o ki, Sofuayyaş Mahallesi'ndeki cemaata nur-ı Muhammedi'yi saçmaya da kararlıydı. Bunun için vaazlarına hemen başladı. O varken cami tıklım tıklım doluyordu. Hac farizasını yerine getirmek niyetiyle Mekke-i Mûkerreme'ye gittiğinde, Kabe'yi tavaf ederken, Sudanlı iri yarı zenci hacılar tarafından o izdihamda ezildiği için sol kaburga kemiklerinden üçü çatlayan bu yedi karışlık vaiz, adeta bir gazi sayılıyor, vaazları can kulağıyla dinleniyordu. Camide kürsüye çıkıp

oturuyor, ne söyleyecek diye ağzının içine bakan cemaatin önünde eüzü besmele çekip önce uzun uzun dua ettikten sonra, gözlerinden iman parıltıları saça saça, "Ey cemaat-ı Müslimin!" diye söze başlıyordu. Hazreti Muhammed Aleyhissalatu Vesselam Efendimiz'i görmek için ta Yemen'den kalkıp Mekke'ye gelen ve annesinin sözünden çıkmamak için Resûl-i Ekrem'i görmeden geri dönen Veysel Karani'den, cennette artık ibadet olmayacağı için ölüp oraya gitmek istemeyen Hazreti Mansûr'dan, Ashab-ı Kiramdan ve ululardan bahsederken bazen vecde gelip sarsıla sarsıla ağladığı oluyor, işte bu anlarda cemaatten biri ya da birkaç kişi huşu içinde "Allah!" diye feryat koparıyordu. Ancak vaazlarında önce dinden imandan bahsetmesine rağmen, konuyu dönüp dolaşıp, bir küfür saydığı musikiye getirmesi şaşırtıcıydı. Evet! Bu yedi karışık efendi, bir asır önce yaşamış Birgivi Mehmet Efendi'nin Tarikat-ı Muhammediye adlı eserini defalarca okuyup hatmederek, Mevlevîlerin semasının ve musikisinin, kâfirliğin ta kendisi olduğuna hükmetmiş bir Kadızadeli bir vaizdi. Aynı tarikattaki diğer vaizler gibi, musikiyle uğraşmanın zındıklık olduğunu cemaate, hayır dualarını alıp sırf sevap kazanmak için anlatıyordu. Her şey bir yana, sadece musiki yapmak değil, onu dinlemek de insanı dinden çıkarırdı. Dinleyenlerin anlattıkları doğruysa, en güzel seslerin, Arabî elifbe'deki harflerin sesleri olduğunu söylemekteydi. İşte bu seslerden meydana gelebilecek en kusursuz ve yegâne nağme de Kur'ân azimüşşan idi. Nitekim hadis ilmiyle uğraşanlara göre, Peygamber Efendimiz, davulu ve boru şeklindeki çalgı âletlerini kırmakla emrolunmuştu. Yine bu âlimlere göre, "Kur'an'da teganni eden bizden değildir," diyen de, "şarkıcı kadını dinleyenin kulaklarına ergimiş kurşun döküleceğini" söyleyen de Hazreti Peygamberdi. Gerçekten de Hacı İskender, sadece çalgı aletlerine değil, Kur'an'ın makam ile okunmasına bile karşıydı. Bir vaazında musikiyle uğraşanların büyük bir günah işlediklerin, söyledikten sonra cehennemden şöyle bahsetmişti:

"O Yevm-i Kıyamet'te, o azim günde ateş uçurumları iştahlanıp harlayacak. İşte cehennem o zaman kuduracak demoğulları mahşerde göründüğü vakit cehennem, avını gören kuduz bir köpek gibi harlayıp kükreyerek onlara adeta saldıracak ve ehl-i mahşer dehşete düşecek! Yevm-i Mizanda amel defterleri verildikten sonra müminlere ve Salihlere Cennet-i âlânın kapısı açılacak! Nur-ı İslam, nur-ı Kur'an ve nur-ı imanla aydınlananlar Cennet-i âlâ'ya geçerken, günahkârlar nâr-ı cahimde yanacak. Alevler şahlanıp

galeyana gelerek ehl-i nârı saracak ve kuşatacak! Deli gibi, uğul uğul esen ateş rüzgârları onları yakıp kavuracak! Günahkârların sefil bedenleri ve ruhları alev denizlerindeki devasa girdaplarda için için yanacak! Neuzübillah! Ya Rabbü'l Âlem-i ulviye geçerken son kelamımızı tevhid eyle! Biz rahmetin ile müstağrak eyle! Biz nur-ı iman ile münevver eyle! Bi hürmet-i seyyidu'l mürselin. Velhamdülillahi Rabbü'l Âlem'in El faaatiha!"

Hacı İskender bunları anlatırken gözlerinde beliren iman ışıltıları sanki cehennem aleviydi. O böyle şeyleri anlatırken camidekilerin soluğu kesilir, betleri benizleri atardı. Vaazdan sonra, ateşten o kadar korkarlardı ki, evlerinde birkaç gün mangal yakmadıkları dahi olurdu. Ne var ki, korku yüreksiz bir insanın nefreti, nefret de cesur bir insanın korkusu olduğundan mıdır, Sofuayyaş sakinleri önce, Kalın Musa, mahdumu Veysel Bey, torunu Davut ve semai kahvehanesi işleten amcaları Muhayyer Hüseyin Efendi'yle selamı sabahı kestiler. Sonra da çocuklarını, evlerinden ne zaman bir nağme işitilirse, bu zındıkların kapısını penceresini taşa tutmaya azmettirdiler. Çünkü bu zındıkların cehennemden cezbedebilecekleri bir kıvılcım, ahşap evlerle dolu tüm mahallede devasa bir yangın çıkarabilirdi.

* * *

O vakitler, evi sadece geçindiriyor olmasını ve mahdumu Veysel Bey'in ekmek elden su gölden yaşayıp gitmesini Kalın Musa bir haksızlık olarak görüyordu. Tam tersi, şu yaşını başını almış haliyle artık dinlenmesi ve mahdumunun da bizzat, kocamış babasına bakması gerekirdi, fakat bu çıtkırıldım efendi ne mehteranla sefere gidip babası gibi kös dövebilir ne de ekmeğini taştan çıkaran bir yiğidin gördüğü türden bir işi yapabilirdi. Elinden gelen yegâne iş armudî kemençe çalmaktı. Ama günün birinde, Kalın Musa mahdumundan umudunu tam kesmişken, Hızır Paşa Hazretlerinin huzuruna çağrıldı. Ne gariptir! Paşanın yeğeni bir karasevdaya tutulmuş, günden güne eriyip bitmekteydi, işte Hızır Paşa da yeğenini neşelendirmek için ona musiki dersleri verip meşk edecek ve günbegün dirhem dirhem eriyen biçareyi şenlendirecek bir hoca aramaktayken Musa'nın mahdumu Veysel Bey'in bir kemanî olduğunu işitmişti. Kalın Musa, Hızır Paşa Efendimiz'in söylediklerini işitince sevincinden delirecek gibi oldu:

"Söyle mahdumuna, yarın bir gelsin. Görelim bakalım sazını nasıl çalar! Beğenirsek yüzyirmibeş akçe yevmiye veririm. Bizim şanımıza işte bu kadar yüksek bir ücret vermek yakışır!"

Güneş doğmak üzereyken bir baba ve oğlu, sabah namazını kıldıktan sonra Abalıfellah Camii'nden çıkmış Paşa Efendimiz'in konağının bulunduğu Ayasofya semtine doğru yürüyorlardı. Kararlı ve hızlı adımlar atan ihtiyar önde giderken ince yapılı ve narin oğlu da kamburunu çıkarmış, öksüre tıksıra ona yetişmeye çalışıyordu. Kadife bir mendile sardığı kemençesi koltuğunun altındaydı. İkisi, paşanın konağına varıp, tek kanadı adet gereği akşam ezanına kadar açık bırakılan bahçe kapısından içeri girdiler. Peder ve mahdumu Paşa Heretleri'nin kullarından, cüppesinin etekleri ta topuklarına kadar inen, sakallı, asık suratlı, kem bakışlı, çiroz gibi sıska biri olan daire kapıcısı ağa durdurdu. Kalın Musa'nın verdiği üç akçelik bahşişi kabul ettikten sonra onları içeri aldı. Sabahtan beri Veysel Bey'in başının etini yiyen Musa, mahdumuna bir kez daha, "Unutma! Kesinlikle acıklı, dokunaklı bir şey çalma," diye tembih etti. "Mutlaka neşeli bir şey çalacaksın. Yoksa işi alamazsın ve biz perişan oluruz. Anladın mı!"

Sabahtan iyice silip boyadıkları kunduralarını pabuçlukta çıkardıktan sonra içeri girdiler ve boydan boya dört Acem halısının serildiği, bir hayli yüksek tavanlı ve alabildiğine geniş sofaya ayak bastılar. Az sonra velinimetinin huzuruna çıkacağı için Kalın Musa saygısından, iki elini önünde birleştirmiş el pençe divan duruyor, saygıda kusur etmesinden korktuğu mahdumunu da yan gözle kollamayı ihmâl etmiyordu. Asık suratlı ve şişman kethüda efendi, onları ta öğlene kadar, yani ayakları adamakıllı sızlayıncaya kadar beklettikten sonra içeriye Paşa Efendimizin huzuruna aldı. Burası misafirlerin kabul edildiği, bir ev kadar koskocaman, yüksek tavanını tam dokuz ahşap sütunun taşıdığı azametli bir mekândı. Duvarlar ve tavan kıyamet gibi altın yaldızlı süslemelerle, maharetli nakkaşların eseri ağaç, çiçek ve gemi resimleriyle doluydu. Her duvara işinin ehli hattatların çektiği ayet-i kerimeler asılmıştı. Odanın üç bir tarafındaki sedirlerin ahşap kısımları altun yaldızlı, döşeme ve kuştüyü yastıkları ise kıpkırmızı atlastandı. Zemine alacalı bulacalı, dallı güllü koskoca bir halı serilmişti. Tavana yakın baş pencerelerindeki işlemeli rengârenk camlardan elvan elvan yayılan gün ışığı, bu azîm mekâna yayılıyor ve içeride bir renk cümbüşü vücuda getiriyordu. Paşa Efendimiz ise bu debdebeli ve şaşaalı

ortamda, yatak kıyafetiyle sedirin tam ortasına oturmuş, kiraz ağacından yapılma çubuğuyla tütün tüttürürken bir yandan da höpürdeterek kahvesini içmekteydi. Gecelik takkesi adamın hâlâ kafasındaydı. Oturduğu yerin arkasında belki de azametini belirtmek için, camilerdeki mihrap gibi bir girinti vardı. Kalın Musa ile mahdumu Veysel Bey'i görünce Paşa Efendimiz'in kaşları çatıldı.

Musa ile mahdumu hemen yanına varıp Paşa Hazretleri'nin mübarek elini öptüler. Ancak Kalın Musa bu yüceltme gösterisini kararında bırakmak yerine, hürmetten gözü döndüğünden midir, adamın bir elini bırakıp ötekini öpüyordu. Hızır Paşa Hazretleri gösterilen bunca saygıya lakayt kalarak, kapıda bekleyen kethüda efendiye buyurdu:

"Benim o yiğit, o şahbaz yeğenime söyle, gelsin!"

Adam temenna edip, saygı gereği Paşa Efendimize arkasını dönmeden geri geri gitti ve kapıyı açıp adama bir kez daha temenna ettikten sonra odadan çıktı. Paşa telvenin dağılması için fincanı bir salladıktan sonra dikip içti ve ardından sehpadaki bir bardak suyu yudumladı. Elinin tersiyle ağzını sildikten sonra Veysel Bey e sordu:

"Pederinin söylediğine göre kemençede üzerine yokmuş. Doğru mu bu?"

Veysel Bey mahcubiyetten susuyordu. Kalın Musa hemen atıldı:

"Doğrudur Efendimiz! Mahdumum Veysel bir kemençe çaldı mı bir ölü bile dayanamaz, raksa kalkar! Onun nağmelerine Bâtın Efendimiz bile dayanamaz!"

Bunları söyledikten sonra Veysel Bey'e dönerek. "Haydi aç şu mendili de Efendimiz muhteşem bir kemençe görsün," diye fısıldadı. Oğlu kemençesini çıkarınca o da Paşaya döndû ve 'Kostantiniye'deki en iyi kemençe de budur'" dedi "Manok Usta oydu ve telledi. Mükemmel bir kemençe ve en mahir kemani şimdi emrinize amadedir! Mahdumum bir yay çeksin de dinleyin sesini, siz karar verin."

Veysel Bey kemençeyi dizlerinin üzerine koyup ahenkledikten sonra yegâh, rast ve neva tellerinde uzun birer yay çekti. Çıkan sesler gerçekten kulakları

okşayıcıydı. Derken tam bir buselik taksim etmeye başlamıştı ki, geriden, kapının olduğu yerden bir "Aaaah!" sedası geldi. Dönüp baktıklarında Venedik Balyosu'nun genç ve güzel kızına vurulup deli divane olduğu için, gönül derdiyle ölüp ölüp dirilen o narin delikanlıyı gördüler. Hızır Paşa'nın en rütbeli kullarından kaftan ağası ile kethüda efendi bu zavallının kollarına girmişti. Cân-ı cânânı olan kız geçen ay bir kalyonla memleketine döndüğü için, Paşa Efendimiz'in yeğeni olan bu delikanlının o ciğerparesine kavuşma ihtimali yok gibiydi. Bağrını yakan karasevda nedeniyle canı gidip geliyor, günbegün eriyip süzülüyordu. Beti benzi atmış, mermer gibi bembeyaz teniyle daha şimdiden canlı cenazeye dönmüştü. Kollarından tutan iki hizmetkârın yardımıyla, ayaklarını sürüye sürüye gelip sedire, paşa dayısının yanı başına, inleyerek yığılıverdi. Kaftan ağası bu nazenin delikanlıya bir bardak okunmuş su uzattı. Kethüda ise, kalp yarası yüzünden baygınlıklar geçiren biçareyi elindeki yelpazeyle ferahlatıyordu. Bu manzarayı gören Kalın Musa, fırsatı ganimet bilerek Paşa Hazretleri'ne "Efendimiz!" diye bağırdı. "Musikinin iyileştiremeyeceği dert yoktur. Hüseyni makamı yeğeninizin yüzünü güleç, içini müsterih kılacaktır. İzin verin de mahdumum bir köçekçe çalsın!"

Bunun üzerine Veysel Bey bir bismillah çekerek yayını kemençenin tellerinde gezdirmeye ve çıldırasıya kıvrak, ziyadesiyle neşeli bir hüseyni köçekçe çalmaya başladı. O kadar şen ve o kadar keyifli bir nağme döktürdü ki, efendilerinin huzurunda olmalarına rağmen hizmetkarlar bile neşelenip elleriyle usul vurur oldular. Veysel Bey dügâh perdesinde karar edip köçekçeyi sonlandırınca gözler Paşa Efendi'nin yeğenine çevrildi. Evet! Delikanlının çehresine az buçuk kan gelmiş ve suratına bir tebessüm yayılıvermişti. Yeğeninin felah bulduğunu gören Paşa Hazretleri sevinç gözyaşları döküyordu. Büyük bir heyecanla Veysel Bey'e buyurdu.

"Yiğidim, şahbazım şifa buldu! Haydi çal! Bu sefer en sevdiğin nağmeyi çal!"

Paşa Efendimiz bunları söylediği anda, Kalın Musa'nın başından aşağı kaynar sular dökülmüş gibi oldu. Çünkü Veysel Bey'in, en gaddar, en hoyrat adamın bile ciğerini delip derdini depreştirecek kadar kasvetli bir musikiden hoşlandığını adı gibi biliyordu. Araya girmesine fırsat kalmadan oğlu son derece yoğun bir hüznü ifade eden bir hüzzam eseri cân-ı gönülden çalmaya

başlamıştı. Oradakiler daha ne olduğunu anlamadan, son derece dokunaklı, alabildiğine çileli ve öldüresiye hüzünlü nağmeleri kemençesinden döktürüverdi. Kalın Musa'nın, "Dur! Kes şunu!.." diye bağırmasına rağmen Veysel Bey kendini bu musikiye o kadar kaptırmıştı ki, etinden et koparsalar hissedecek değildi ve segâh perdesinde karar etmeden çalmayı bitireceğe benzemiyordu. Nitekim bu musikideki kasvet, ortalığa vebadan daha çabuk yayıldı: Hizmetkârların ve Paşa Efendimizin suratları ağlamaklı oluverdi. Hele hele karasevdalı delikanlı bir "Ah!" edip fenalaşınca Paşa, "Biricik yiğidim, şahbazım elden gidiyor!" diye haykırdı. Ama iş işten geçmişti. Paşayla beraber kethüda ve kaftan ağası, fenalaşıp eli ayağı buz kesilen delikanlının başındayken, oğlunun basiretsizliğine köpüren Kalın Musa da, "...!" diye haykırarak Veysel Bey'in üzerine atıldı ve Allah yarattı demeden o da oğlunun beline bir tekme indirip ensesine de şamarı patlattı. Kemençeyle çalınan o yürekler acısı hüzzam eser ciğerine işlediği için, kendinden geçen karasevdalı delikanlının ağzının köşesinden bir de kan sızıyordu. Paşa yeğenine dönmüş ağlamaktaydı. Salondaki şamataya koşup gelen uşaklara bağırdı:

"Hekim Efendi'yi çağırın! Acele edin!"

Çok geçmeden, çırağı ve ilaç çekmecesiyle gelen bir Yahudi hekim, kalabalığın salondan çıkarılmasını istedi. Bu içler acısı durumun sorumluları olan Kalın Musa ile mahdumunun beti benzi atmıştı. Bu yüzden kapı önünde bekledikleri her dakika onlara adeta bir saat miktarı gibi geldi. Neden sonra salonun kapısı açıldı ve Kalın Musa içerideki manzarayı görünce bir kelime-i şahadet getirdi: Kasvetli hüzzam makamının yol açtığı kederden dolayı Hakk'ın rahmetine kavuşan zavallıyı sırtüstü sedire yatırıp üstüne boydan boya bir çarşaf örtmüşler göbeğine de bir Kur'an-ı Kerim ve bir bıçak koymuşlardı! Odaya doluşan kadınlar saçlarını başlarını yolarak ağlayıp feryat ediyor, gözlerinden kanlı yaşlar akıta akıta ağıtlar söylüyorlardı. Hekimin dediğine bakılırsa, paşanın zavallı yeğeni, üzüntü guddelerinin aşırı ifrazatı nedeniyle ölmüştü.

Paşa Efendimiz ağlıyordu. Bu yemiyormuş gibi, kethüda efendi işaret parmağıyla Veysel Bey'i göstererek, "Efendimiz!' diye bağırdı. "Rahmetli yeğeninizin helak olmasının yegâne sorumlusu işte bu zattır. Bu zındık o

yürek paralayıcı nağmeyi çalmasaydı, merhum şimdi evvelallah yaşıyor olacaktı!"

Kaftan ağası da "Kethüda efendi doğru söylüyor," dedi. "Yeğeninizin vefat etmesinin nedeni kesinlikle bu şahıstır. Eğer o musikiyi dinlemeseydi, Kur'an çarpsın ki yaşıyor olacaktı. Şimdi ise emri Hak vaki olduğu için ceza yahut kan parası şarttır."

Yeğenini kaybeden Paşa Hazretleri gözyaşlarını hır sildikten sonra Veysel Bey'i işaret edip büyük bir öfkeyle şu emri verdi:

"Şu zındığı falakaya yatırın. Sonra da alıp kavas başına götürün. Derhal Baba Cafer Zindanı'na atsınlar. Şeriata göre artık kan parası şarttır. Ya ödeyecek ya da İslam şeriatına göre katledilecektir."

* * *

O devirde Eminönü'ndeki Valide Camii çarşısının yakınında, Zindankapı'nın hemen karşısında, "Baba Cafer Zindanı"derler meşhur bir arslan yatağı vardı. Yanlarında merdiven ve ellerinde ucu çengeli, uzun sırıklarla onun bunun canını yakmak için Kostantiniye'nin karanlık soluklarında dolaşan hırsızlar, harama uçkur çözen zamparalar ve zaniyeler, onca masumun kanını sebil eden katiller, subaşı ve adamları tarafından yakalanır yakalanmaz derhal kadı ya da naip huzuruna çıkardırlar, kısmetleri olan ceza İslam şeriatına göre takdir edildikten sonra ise defterleri dürülüp apar topar Baba Cafer Zindanı'na tıkılırlardı. Kilerinde "haydar" denilen o bilek kalınlığında sopalarıyla içeride kol gezen acımasız zindancılar nedeniyle burada kabadayılık pek sökmezdi. Zindan nizamını bozmaya yeltenen bir mahpus kesinlikle okkanın altına gitmiş sayılırdı. Eğer çıkarsa böyle biri, Allah yarattı bile demeden yaka paça derhal falakaya yatırılır, ardından ite kaka, aç farelerin uğrak yeri olan bir hücreye tıkılıp zincire vurulur, işlediği kabahat burnundan fitil fitil getirilirdi. Bu kapkaranlık zindan gerçekten de epey kasvetli bir yerdi: Zifirî karanlıkta sık sık dualar, fısıltılar, çığlıklar, küfürler, zincir şıkırtıları, kapanan demir kapıların menteşelerinden kopan gıcırtılar ve kilitlerde döndürülen anahtarların tıkırtıları işitilirdi. Zindancıların nursuz çehreleri, ortalıkta cirit atan kedi büyüklüğündeki fareler, binbirçeşit haşarat ve etraftaki onca pislik her ne kadar insanın iştahını kaçırsa da, mahpusların açlıktan daima imanı

gevrerdi. Çünkü Baba Cafer'de bir mutfak ve ocak olmasına rağmen, zindan sakinlerinin iaşesi için ayrılmış bir ödenek yoktu. Bu yüzden kuledeki mahpuslar nöbetleşe olarak, gün boyunca pencereden sokağa, gelip geçenlere bağırır. Allah rızası için sadaka islerlerdi. Ayni ya da nakdi olsun, hayır sahipleri sadaka vermezlik etmezlerdi gerçi. Ama bu şekilde toplanan para hep cüzi bir miktar olur, ve her gün adam başına yarım somun ekmekle bir tas çorba düşse mahpuslar kendilerini bahtiyar addederlerdi. Zaten onca zahmetle toplanan paranın büyük bir kısmı da zindancılar ve katipler tarafından iç edilirdi. Yardımı yahut himayesini kazanmak amacıyla bir paşaya yollanacak her şefaatname için, derkenar akçesi adı altında kâtiplere para koklatmak burada esastı. Kısacası, her ne suç işlemiş olurlarsa olsunlar burası zavallı mahkumlar için bir eza ve cefa yeriydi. Bununla beraber, mahpuslara sorulacak olursa her biri bizzat, hile hurda bilmez, helal süt emmiş, cennetmekân kişilerdi. Bu kanaat bir ölçüde doğru olsa gerekti. Çünkü mahkûmların hemen hepsi, artık ne hikmetse, aptesinde namazında, gayet sofu kişilerdi. Baba Cafer'in mescidini günde beş vakit doldurur, hırsızlık ilminde saç sakal ağartmış zehir gibi bir ihtiyarı kendilerine imam seçip arkasında namaza dururlardı. Kalplerinde Allah korkusu bulunan bu şahıslar aynı zamanda izzetinefis sahibi de oldukları için onca eziyet karşısında daima ya sabır çekerler, zindancılara hiçbir zaman eyvallah etmezlerdi. Gelgelelim zindancıların da bazı durumlarda yürekleri yufka olurdu. Ezkaza mahpuslardan biri tahliye edilecek olsa, huylunun huyundan dünya durdukça vazgeçmeyeceğini bilen zindancıbaşı, ona hayır duası ederek. "Allah güle güle gitmek selâmetle dönmek nasip eylesin!" der. Mahpusda ona, "Gidip de dönmemek var, dönüp de bulmamak var! Haydi! Izzet-û ikbâl ile!" diye cevap verdikten sonra çıkarken, zindancının biri, selametle gidip gelmesi muradıyla arkasından bir kova su dökerdi.

Hızır Paşa Efendimiz'in zavallı yeğeninin ölümüne sebebiyet vermekle suçlanan Veysel Bey de, falakaya yatırıldıktan hemen sonra kavaslar tarafından, yalın ayak başı kabak bir halde eşeğe bindirilerek ta Eminönü'ne götürülmüş ve işte bu zindana atılmıştı. İslam şeriatına göre âdemoğullarından birinin can bedeli, yarısı gebe olmak üzere tam yüz deve idi. Bu evsaf ve sayıdaki devenin rayiç bedeli ise en azından altıyüzotuz Felemenk altunuydu. Bu miktarın üç ay içinde ödenmesi gerekiyordu. Ne aksidir ki Davut ortalarda yoktu. Kalın Musa'nın, menkul ve gayrimenkul olarak bu kadar servete sahip olmadığını ve olamayacağını, zaten sahip olsa

bile mahdumunun selameti ve tahliyesi için kuruş koklatmayacağını söyleyenler, aslında pek o kadar haklı değillerdi. Çünkü Hızır Paşa'nın yeğeninin vefatından sonra Sofuayyaş'taki evine gelen Kalın Musa artık nedense gece yarısına kadar düşünüp yarım saatliğine bahçeye çıktı ve kuyunun başında biraz oyalandıktan sonra eve, artık nasılsa, elinde bir kırmızı kadife kese ile girdi. Galiba bu keseyi kuyudan almıştı. Torunu Davut'un bir ihtimal, ansızın çıkageleceğini düşündüğü için kapıyı sürgüledi. Bu cimri ihtiyar, meseleye kendince bir çözüm bulmuş gibiydi. Konaktaki kethüda efendi yahut kaftan ağasının yardımıyla Hızır Paşa'dan oğlu Veysel Bey için af talep eyleyecek, ama diyet olarak timsali bir tutarı ödemekten de geri kalmayacaktı. Ne var ki bunun için, ya kethüda efendiye ya kaftan ağasına, yahut da en azından, konağın kapısında akşam ezanına kadar bekleyen daire kapıcısı ağaya önce bir izzet-ü ikramda bulunması gerekiyordu. Öyle ki, Kalın Musa bu uğurda gerekirse, gözü gibi bakıp semirttiği o tavuğu kesmeye bile kararlıydı! Saatlerce düşünen ihtiyar nihâyet, kethüda efendiyi değil, sıskaca olan daire kapıcısını razı etmek gerektiği sonucuna vardı. Çünkü görünüşe bakılırsa şişman olan kethüda efendi daha obur olabilirdi. Kalın Musa'nın gözlerinin içi gülüyordu! Dolabı açıp divitini çıkardı. Kamış kalemini hokkaya batırıp Paşa Efendimizin kapıcısına hitaben, sülüs harflerle yazmaya özenerek bir ziyafet davetiyesi kaleme alıp zarfladı. Kırmızı balmumunu kandilin alevinde eritip kâğıda damlattıktan sonra mührünü bastı. Dışarı çıkıp sokakta oynayan çocuklara doğru, "Beşir! Beşir! diye bağırdı. Derken, şebeği andıran, sekiz yaşlarında, kara kuru bir kopil koşa koşa geldi. İhtiyar, yarım bardak şerbet ve bir akide şekeri için cinayet bile işleyecek tıynette görünen bu velede zarfı uzatarak kime, nerede, nasıl vereceğini uzun uzun anlattı. Çocuk koşa koşa Aksaray'a doğru giderken gözlerinin parladığına bakılırsa Kalın Musa, mektubunun yerine varacağı ve umduğu etkiyi göstereceğinden emin sayılırdı.

* * *

Galata'da ikindi ezanını okuyan müezzinin çağrısına uyup Karaköy Kapısı yakınlarındaki Yeni Cami'nin avlusunda toplanan müminler şadırvanda tuhaf bir olaya tanık olmuşlardı: Delikanlının biri, sanki çöllerde günlerce sürünmüş de susuzluktan ölmesine ramak kalmış gibi, çeşmeden oluk gibi akan suyu lıkır lıkır içiyor, arada bir durup derin bir nefes aldıktan sonra

ağzını yine musluğa dayıyor, bir tûrlû kanmak bilmiyordu. Anlaşılan, delikanlının bağrı aşk ateşiyle yanmaktaydı. Ne var ki bu sofu müminler, Allah'ın emrine karşı gelip ibadet için camiye girmeyen bu delikanlıya içerlemekte haklı sayılmazlardı. Çünkü alevden gömlek giyip âşıklar ordusunun mecnun, meftun ve meclûp neferlerinden biri olan Davut artık, kalbindeki firavuna, yanı Nevâ'ya tapıyordu.

Aşk şerbetinden içen Davut, dostlarının nasihatlerine kulak asmayacak kadar sarhoştu. Hatta öyle ki, Eminönü'ne geçmek üzere bindiği peremenin ayyaş kürekçisi bile ondan daha ayık sayılırdı. Pereme Eminönü'ne yaklaşırken Davut kendisini, Kostantiniye'ye gelen buğday ve muhafaza edildiği taş ambarların kırmızı kiremitli çatılarını istila eden güvercinlerden çok daha özgür hissetti. Gemilerden boşaltılan pamuk balyaları, yağ tulumları ve boya fıçılarıyla dolu iskeleye çıktıktan sonra Mısır Çarşısı'na doğru, güneşin altında yürümeye başladı. Masmavi gökyüzünde martılar çığlık çığlığa uçuşuyordu. Sarayburnu'ndan ta Eyüp'e kadar uzanan surun kâh içine kâh dışında inşa edilmiş, toptancılar ve bezirgânlara ait birçok taş ambar, onlarca han ve kıyamet kadar dükkânın bulunduğu bu yolu, tüccarlardan hamallara, dükkâncılardan dilencilere, mollalardan gayrimüslimlere kadar her mesleğe, her tabakaya her dine ve her tarikata mensup insanlardan oluşan bir mahşer kalabalığı doldurmuştu. Haliç'teki iskelelere veya ziftle kalafatlanmış ahşap tombazlara yanaşmış, yahut sahile baştankara etmiş hadsiz hesapsız gemiyi de bu kalabalığa eklemek doğru olurdu: Edremit ve Bandırma'dan meyve-sebze, pekmez ve bal getiren bumbartalar Yemiş İskelesi'ne, Kırım ve Karadeniz'den buğday, arpa ve yulaf yüküyle gelen kancabaşlar Unkapanı İskelesi'ne yanaşmışlardı. Eminönü'nde ise kumaş, kürk, tabaklanmış deri ve boya taşıyan karamürseller vardı. Çekeveleler ve İnebolu kayıkları da İsmailiye, Varna ve İzmit'ten aldıkları tavuk, yumurta, zeytinyağı ve pekmezden ibaret navlunlarını Bahçe Kapı İskelesi'ne indiriyorlardı. O keşmekeşte, kelepire konmak için ruhunu şeytana satmaya hazır bezirgânlarla, onlara külah giydirmek için yanan madrabazlar, sözgelimi birkaç gemi yükü zerzevat, beşbin fıçı pekmez ve bir ambar dolusu yumurta için, vur aşağı tut yukarı pazarlık ediyorlar, çoğu iflâs borusunu öttürmüş eski tüccarlardan olan dilenciler de, Allah rızası için onlardan bir sadaka istiyorlardı. Kırmızı serpuşlarıyla Yahudiler, Kara kalpaklarıyla Rumlar, gemi dolusu yükleri korudukları için vikaye bahşişleri tüccarlar tarafından ödenen, ocak

nizamına uygun günlük giysileri içinde, başları kalafatlı yeniçeriler ve daha nice âdemoğlu, âdeta bir insan deryası meydana getirmişlerdi. İşte bu kalabalığın içinde ilerlemeye çalışan Davut, bir elinle teber demlen balta, diğerinde ise sadaka toplamak için bir keşkül taşıyan, saçı sakalı birbirine karışmış bir dervişe yol verdi. Ama az kalsın, denizciler gibi yalın ayak yürüyüp topuk nümayişi yapan genç bir bıçkınla çarpışıyordu. Bir ara başlarında kırmızı Cezayir fesi olan bir grup gemicinin arasında kaldı. Sırtında gümüş gibi parlayan şerbet haznesi, önünde bembeyaz peştamalı, belindeki kemerin yedi gözünde yedi billur bardağı ile, afili bir tavırla yürüyen bir şerbetçiyi takip ederek balık pazarına vardı. Tezgâhlarda galsameleri kıpkırmızı nice cins balık teşhir edilmişti. Mevsimine göre burada, kolyozdan mezgide, tekirden kalkana lüferden uskumruya kadar her deniz mahlûkunu bulmak mümkündü. Bazıları ayrıca, palamut dilimlerini una bulayıp mangalın üzerindeki kızgın zeytinyağı dolu tencerede kızartarak iki meteliğe satıyorlardı. Balıkçıların yanındaki dükkânlarda ise, ev yapımı için gerekli her şey var gibiydi: Tuğla, kiremit, çilingir malzemeleri ve her boy çivi yanı sıra, gürgenden ıhlamura kadar bütün ağaçlar burada, kalas, tomruk, kereste hâlinde satılırdı. Çoğu çarşıda olduğu gibi burada da, önüne bir perde örttükleri boy aynalarının başında bekleyen âyinedârlar vardı. Bu şahıslar bir akçelik ücret karşılığı perdeyi açar, müşteri de ayna karşısında üstünü başını bir düzeltir, serpuşunu afili bir şekilde hafif yana yatırır, bıyıklarını burardı. Bu işte, özlerine âşık oldukları için dakikalarca kendilerini seyreden müşterilere indirim yapmak esastı. Derken Davut, Mısır'dan gelen malların müşterilerin beğenisine sunulduğu, o kubbeleri kurşunla örtülü Mısır Çarşısı'na girdi. Buhurdanlardan tüten günlüğün ve tarçın, zencefil, havlıcan kokularının adamı sersemlettiği bu çarşıda ayrıca, sinir buhranına karşı farekulağı, baş ağrısını şıp diye kesen havacıva, mide ağrısını gideren abdestbozanotu, iştah açıcı gece sefası, nefes darlığına etkili tavşandudağı, afyonlu tiryaklar, mürdesenk, zırnık, nişadır, zaçyağı ve binbir derde deva, binbir çeşit müstahzar satılıyordu. Burada ayrıca, içinde bir çift sülük bulunan iki şişeyi tek ellerinde birbirine tın tın vurarak müşterilerin dikkatini çekmeye çalışan sülükçüler de görünürdü Ama bu çarşı asıl her birinin rayiç değeri en az beşyüzaltun olan yedi gayriresmî gediğin sahibi yedi yankesicinin ekmek kapısıydı. Kurbanlarının kuşaklarındaki, kuruş dolu kadife keseleri hissettirmeden aşırabildikleri için ellerinin hafifliğiyle övünen bu yankesiciler, aynı zamanda bellerindeki kerpetenlerle diş de çekiyorlardı. Çarşıdan çıkarken

Davut, sırtlarındaki yüklerle bir tüccarın peşi sıra kafile hâlinde giden hamallara yol verdi. Fiyatı ikibin filoriye yükselinceye kadar ambarında istifleyeceği otuz fıçı Karabaş balını, ikişer metelik karşılığında otuz hamala taşıtan bu vurguncu tüccar da, çökük omuzlarına ve sırtındaki kambura bakılırsa, çoğu meslektaşı gibi, sanki günah yükü altında ezilmişti. Burada bir başka çarşı başlıyordu. Yolun iki tarafında, dünya kadar malın satıldığı ahşap dükkânlar uzayıp gitmekteydi. Burası, gelip geçenlerin koluna girip onlara, "Efendi baba! Bey kardeş! Kurban! Cancağızım! Anam babam! İmanım!" diye hitap ederek dükkânlarına çekip bozuk mal sokuşturmaya ant içmiş çığırtkanlardan geçilmiyordu. Kalabalığın yoğun olması yetmiyormuş gibi, Sandal Bedesteni'ne kadar uzanan bu taş döşeli yollar, bazen üçü beşi güneş altında miskin miskin yatan, bazen de gelip geçenlere hırlayıp havlayarak diş gösteren köpeklerle doluydu. Davut, Sabuncular'dan yukarı çıkarken, Balkapanı'na giden ve her birine Trabzon yağı dolu dörder küp yüklü altı devenin boyunlarındaki çanlardan kopup gelen sesleri işitti. Ardından, arkasında kendisini iştahla takip eden bir kediler ordusu olduğu halde "Ci-ger! diye feryat edip geçen bir Arnavut ciğerci ile burun buruna geldi. Çok geçmeden, "Zi-mid!" diye bağıran simitçinin ve geniş tepsisi içindeki gözlerde tarçınlı, limonlu, naneli, güllü ve sakızlı macun satan macuncunun sesi, ciğercinin feryatlarını bastırdı. Nasıl olduysa bir an ortalığa bir sessizlik çöktü. İki sırığa bağlı para dolu bir sandığı ikişer metelik karşılığı aceleyle taşıyan dört sırık hamalının nefes seslerini Davut, işte bu sırada işitti. Fakat paranın asıl mekanı Tahtakale olmalıydı. Galata'da tefecilikle geçinenlerin birer şubesi de burada idi. Kostantiniye'nin fukara takımı, bu tefecilerin dükkânlarındaki yedi sekiz kilitli, dövme demirden kasalarında, dünyayı üç gün boyunca doyuracak miktarda altunun istifli olduğunu söyler dururdu. Ama aynı kasada sakladıkları o kara kaplı faiz defterlerindeki alacaklarının yekûnu bu miktarın iki katı olsa gerekti. Bu efendiler Sevilla kurusunu yüz on akçeye, arslanlı Felemenk ekúsünü yûzyirmi ve Mısırdan gelen Şerefi altunu ise yüz otuz akçeye bozarlar, üstüne de utanmadan sarrafiye alırlardı. Öyle ki, bir filori için isledikleri para, yetmişiki okkalık yükü sallasırt edip Tahtakale'den ta Mahmul Paşa Hanı'na kadar yokuş yukarı taşıyan bir hamala verilen ücretin tam yedikatıydı! Davut subaşının adamlarıyla işte bu yokuşta karşılaştı: Mahmut Paşa Hanı'na yaklaştığında o kalabalıkta, öfkeli bir adamın sesini işitmişti. İmsak vaktinden ta akşamezanına kadar şehrin asayişinden ve düzeninden sorumlu olan subaşının sesiydi bu. Adamın

kırmızı ve uzun bir cüppesi ve enli, tepeye doğru daralan bir de kavuğu vardı. Nursuz çehreli adamlarından biri, iki eliyle boynunu kavradığı zavallı bir esnafın ensesini dükkânının kapısına dayamıştı. Diğeri ise çekiciyle, zeytinyağını okkası yedi akçe gibi fahiş bir fiyattan satan bu namussuzu, kapıya kulağından çivilemekteydi. Adamcağız o kadar acı bağırdı ki, bir katırcının güttüğü, top top kumaş ve küfe küfe incir yüklü bir dizi katır ürküverdi. Derken başka bir çığlık duyuldu: Elindeki meşaleyi ağzına götürüp ateş yutan, sonra da ahalinin üstüne püskürtüp insanların kaçışmasına neden olan bir ateşbazın etrafını çevirmiş kalabalıktan gelmişti bu ses. Bu adamın yanında her ihtimale karşılık, elinde su dolu kovayla biri bekliyordu. Çünkü ateşbazların, alev püskürteyim derken, bir Nakşibendi şeyhinin mübarek sakalını, bir kâtibin ipek kaftanının eteğini, bir yeniçeri eskisinin palabıyıklarının ucunu yaktığını duyan Padişah Efendimiz, böyle bir tedbirin alınmasını ferman eylemişti. Ateşbazdan bıkan bir kısım kalabalık ise, bir Kıpti'nin çaldığı defe uyarak salınıp gerdan kıran bir ayıyı seyrediyor, dilencinin biri de Allah rızası için onlardan sadaka istiyordu. Gülsuyu ve kereste fiyatları aniden iniverdiği için sermayeyi kediye yükleyen eski bir tüccardı bu dilenci, hayırsever birkaç kişi tam ellerini keselerine götürüyorlardı ki, elinde sadaka kasesiyle on iki yaşlarındaki bir Kıpti veledin yedeğinde giden ve biri diğerinin omzuna tutunmuş üç âmâ dilenci peyda oluverdi. Bu zavallılar, Kerbela hakkındaki, "Gökte melek, yerde her can ağladı" nakaratlı bir ilahiyi bıkıp usanmadan teganni ediyorlardı. İlahileri acıklı olduğu için hayırseverlerin rağbeti de bu dilencilere oldu. İşte tam bu sırada bir patırtı koptu: İkiyüz kubbeli Sultan Mehmet Tımarhanesi'nin kalın taş duvarından asılıp koparttığı zincirleriyle, kâh ağlayıp kâh gülen çırılçıplak divanenin biri, önlerinden yıldırım gibi koşup geçiverdi. Peşinden ise ellerinde sopalarıyla, tımarhanenin yirmibeş otuz hademesi koşturuyordu. Ne var ki, pabuççu bekârlarının derdi başkaydı: Toptancılar sahtiyan ve köseleye fiyat bindirdiği için batağa saplanan kunduracı esnafı, işlerinin açılması için nefesi kuvvetli mübarek bir zât ile anlaşmıştı, işte bu şeyh, felaketi bertaraf etmek için dua okuyor ve elindeki buhurdanı sallayıp sokağı tütsülüyordu. İhtiyarın azametinden ürkmüş olmalılar ki, yanlarındaki civcivleriyle birkaç tavuk, gıdaklayıp kanat çırpa çırpa yolun kenarına kaçıştı. Kalabalığın daha da yoğunlaştığına bakılırsa Davut, Sandal Bedesteni'ne yaklaşmıştı. Bir firavun mezarı kadar büyük Mahmut Paşa Hanı sağ tarafındaydı. Hava güneşli olmasına rağmen tam bu sırada bir yağmur bastırıverdi ve herkes sağa sola kaçıştı. Davut da

kokarak bedestene girdi. Kurşun kaplı kubbelerle örtülü bu çarşı hem serin hem de korunaklıydı. Mahmut Paşa Çarşısı'nda, dolap tabir edilen dükkânlarının ahşap kepenklerini açıp kerevetlerine bağdaş kurarak bekleyen ve Cahiliye devrinde Kâbe'deki putlar kadar sessiz ve hareketsiz tüccarlar burada yoktu. Bu tüccarlardan hepsi olmasa bile bazıları acımasızlıklarıyla nam salmıştı. Bire aldığını yüze, ona aldığını da bine satan bu efendilerin, metelik etmeyecek bir pırtıyı, ağlarına düşürdükleri kurbanlarına, Mansûr Hazretleri'nin mübarek peştamalıdır diye yirmi altına yutturduktarı olurdu. Kubbeleri altında her gün yüz binlerce altunın el değiştirdiği bu bedestende ise yok yoktu. Atlastan canfese, kutniden sündüse, şitarîden meydaniyeye kadar her tür ipek kumaşın satıldığı kumaşçılar çarşısında, kocalarından alışveriş izni alabilen kadınlar, gözlerine kadar yüzleri yaşmakla örtülü olduğu halde, üzerlerinde ipekten, taftadan yahut kadifeden renk renk feraceler ve yanlarında çocuklarıyla, birer haremağasının nezareti altında dükkân dükkân dolaşıyorlardı. Kendilerine paye verilip falanca vezirin yahut filanca vezirin kulu olma şerefine erişen, ama en ufak hatalarında ölümlerden ölüm ve cellâtlardan cellât beğenecek olan efendiler ise, şanlarına yakışacak memuriyet kıyafeti için bu çarşıda, zerbaftan dibaya, seraserden sündüse kadar, altun ve gümüş tellerle dokunmuş hangisini alacaklarına bir türlü karar veremiyorlardı. Bu çarşıda neler yoktu ki! Necef taşları ve yakutlarla bezenip savatlanmış gülabdanlar, ibrikler ve buhurdanlar! Mavi beyaz fağfuri kaseler, kadehler ve şerbet takımları! Üzerlerinde topazların ve safirlerin sapsarı ve masmavi parıldadığı cenbiyeler ve hançerler! Altun yaldızlı çerçevesi kıpkırmızı bir dizi lâl ile süslü, üzerinde Allah ve Muhammed ile dört halifenin adı yazılı, Hazreti Peygamber'in eşkâlinin tasvir edildiği Hilye-i Şerifler! Dervişlerin zikir ayinleri için yeşil akikten yapılmış dokuzyûz doksanlık tespihler! Kem gözlerden korunmak için Hazreti Peygamber'in ayağına giydiği pabucu tasvir eden yaldızlı Kadem-i Şerifler! Bakanın sadece eşkâlini değil, aynı zamanda halet-i ruhiyesini de gösteren Venedik aynaları! Kallavi, yusufî ve hüseynî kavuklar için, firuzeli ve balıkçıl tüylü sorguçlar! Lohusaları nazardan koruyan armudiyeler! Kıskanç zevceler için halhallar, gelgeller ve alınlıklar! Çin ilinden gelme yeşil sırlı mertebaniler! Acem, Moğol ve Hint miğferleri! Nemçe ilinden getirilen, koşan kurt damgalı meçler! Andrea Ferrara damgalı rapiyeler! Dervişlerin teberlerini andıran baltalı mızraklar ve insanın yüreğine korku salan Moskof bardiçleri! Endülüs'teki Sahagun ailesinin işaretini taşıyan süvari kılınçları! Gece dövüşleri için fenerli

kalkanlar! Kim bilir vaktiyle kimin giydiği, bazılarında kurşun delikleri bulunan göğüs zırhları! İspanyol fatihlerinin kullandığı fitilli arkebüzler! Zemberekli alaybozan tüfenkleri! Ve üzerindeki kan rengini kıyamete kadar zamanın asla silemeyeceği nice silâh! Bir müteşebbisin ta Mısır'dan getirttiği, evleri böcek istilâsından koruma hassası olan, bu yüzden parça parça satılan bir firavun mumyasını gören Davut adımlarını sıklaştırarak çarşıdan çıktığında kendini Okçularbaşı'nda bulmuştu. Amcası Hüseyin Efendi'nin kahvehanesi çok yakındaydı.

Davut, kapının ipini çekip içeri girdiğinde, keyif ehlinin tütün çubuklarından tüten o kesif duman içinde, kahvehane sakinlerinin bir tamburiyi dinlediklerini ve Bâtın'ı yâd ettiklerini gördü. Ancak nedense Hüseyin Efendi, müşterileriyle ilgilenmek yerine, kelli felli görünen bir adamın yanı başındaydı. Davut'u fark eder etmez, korku ve telaş içinde görünen Hüseyin Efendi hemen yeğeninin yanına geldi ve ona "Hele şükür gelebildin!" diye sitem etti. "Babanın başına gelenleri bilmiyor musun? Zavallı, dün zindana atıldı. Hızır Paşa'nın yeğenini öldürmekle itham ediliyor. Paşa bizden kan parası istedi. Eğer altıyüzotuz filori ödemezsek baban idam edilecek. Kahvehaneyi bu yüzden satışa çıkardım. Ama fırsatçılar hemen dadandı. Burayı yok pahasına almak istiyorlar.

Hüseyin Efendi, sırtında kadifeden pahalı bir cüppe, başında da bir ağabant sarık olduğu halde çevreyi dikkatle inceleyen yaşlıca bir adamı gösterip şu sözleri fısıldadı:

"Ama bu adam farklı! Ona Hamamcı diyorlar. Çünkü Uzun Çarşı'da bir hamam işletiyor. Ayrıca dünya kadar parası varmış. İmam Efendi'yi şahit tutacağız. Şimdi pazarlık ediyoruz. Dilerim ki zavallı babanı zindandan çıkaracak parayı verir!"

Fakat, "Hamamcı" diye anılan bu adam, kelepire konmaya her an hazır yaman bir alıcıya benziyordu. Tavana bir göz attıktan sonra, sağlamlığını tespit etmek için olsa gerek, çatıyı taşıyan direklerden birine omzunu yaslayıp bir abandı. Tavana tekrar baktıktan sonra, "Bu direk eğri!" dedi. "Bu hâl, binanın değerini azaltacaktır."

Hamamcının sözleri karşısında Hüseyin Efendinin tüyleri ürpermişti. Ama kahvehanenin talibi olan adam ona aldırmadan su küpüne doğru ilerledi.

Maşrapayı alıp küpe daldırdıktan sonra sudan bir yudum içti. Gören onu şarap tadıyor sanırdı. Ancak suratı ekşidi ve suyu tükürdü. "Bu küp suyun tadını bozmuş!" dedi. "Küp en adi Kağıthane balçığından yapılmış."

Derken Hamamcı, sanki lağımdan yeni çıkarılmış iğrenç bir paçavraya dokunur gibi iki parmağıyla ucundan tuttuğu halıyı yerden bir kaldırdı ve "Halı lime lime olmuş!" dedi, "İler tutar yanı kalmamış."

Adamın acımasız bir müşteri olduğunu fark eden Hüseyin Efendi içinden Ayet-el Kürsi'yi okumaya başlamıştı. Hamamcı gerçekten de ince eleyip sık dokuyan biriydi. Raflardaki tütün çubuklarını tek tek alıp lülelerini ve imamelerini çıkarıyor, deliklerinden bakıp tıkalı olup olmadıklarını saptıyordu. Böylece, zarflarıyla birlikte elli kadar porselen fincanı teker teker inceledi. Çatlakları ve çizikleri görünce, düzeltmek istermiş gibi tırnağıyla kazıyor, bazılarını da kaldırıp pencereden giren gün ışığı altında muayene ediyordu. Bu haliyle adam, altun bir bileziğin defterini takdir etmeye çalışan bir kuyumcuyu andırmaktaydı. Kafesteki kanaryaya bir baktıktan sonra, kaşlarını çatıp dudağını sarkıtarak, "Bu kanarya yüksek sesle ötmüyor," dedi. "İşte bu yüzden beş akçe bile etmez. Ayrıca bu bina öyle pek ahım şahım bir şey de değil! Şunun şurası bir kahvehane işte! Çerden çöpten, derme çatma yapılmış. Tavanın çökmesi de an meselesi. Ama yine de ben, on bin iki yüz akçe hesabı yüz filori veririm!"

Hüseyin Efendi titreyen sesiyle. "Ama bu kadarı yetmez!" dedi. "Bana en azından altı yüz otuz filori lâzım. Ayrıca sana kahvehaneyle birlikte, dibekle daha dün dövülmüş yirmidokuz okka kahve de bırakacağım. Sadece bu miktar bile en az yirmibeş filori eder, işte, şu çuvalda hepsi."

Hamamcı, Hüseyin Efendi'nin gösterdiği çuvala seğirtti. Yalayıp ıslattığı parmağını çuvaldaki kahveye bandı ve ağzına götürüp tattıktan sonra yüzünü ekşiterek. "Bu kahve bayat!" dedi. "Namuslu bir kahveci bunu müşterisine içirmez. Ama zor durumda olduğuna göre senin için fiyatı dokuz filori arttırırım yüz dokuz filori veriyorum. Ne dersin?"

Bu fırsatçıya fazlasıyla öfkelendiği için kıpkırmızı kesilen Hüseyin Efendi, "Sende din iman yok mudur! Eksik olsun senin paran!" diye çıkıştı. "Beşyüz filoriden az etmeyecek, müşterisi bol bir kahvehaneye biçtiğin fiyata bak. Haydi! Yürü! Git başka kapıya!"

İşte, tam bu sırada kapı gıcırdayarak açıldı. Eşikte bir kocakarı belirdi. Sırtında mavi taftadan bir ferace, başında da bir hotoz vardı. Yaşmağı yüzünü tam örtmüyordu. Davut'un kalbi güm güm atmaya başladı. Çünkü bu kadın, daha geçen gece görüp vurulduğu o ahu gözlü, o güzel sesli Nevâ'nın annesiydi.

Kocakarı önce, içerideki müşterilere tek tek baktıktan sonra, çekingen bir tavırla sordu.

"Ûdi Davut Efendi'yi arıyordum. Burada mı?"

Kadını görünce yüreği güm güm atmaya başlayan Davut, hemen ona doğru seğirtti. Kapının önünde, "Buyur Hanımanne! Bir İsteğin varsa söyle," dedi. "Sadece kızın Nevâ'nın aşkı için elimden ne gelirse yaparım."

"Bundan zaten eminim," dedikten sonra kadın, feracesinin yeninden bir kâğıt çıkardı. Yüzünde hır tiksinti peyda olmuştu. Sanki helâ çukurundan eğilip almış gibi iğrenerek, iki parmağının ucuyla tutuyordu kâğıdı.

Davut, kocakarının elinden aldığı kâğıda baktığında birtakım harfler gürdü. Doğrusunu söylemek gerekirse bunu önce, kendine yazılan bir aşk mektubu sanmıştı. Ama heyhat ki, bu işaretler, kaba çargâhtan tiz nevaya kadar, musikide kullanılan sesleri gösteriyor, altlarındaki noktalar da seslerin sürelerini belirtiyordu. Davut'un bu esrarengiz kâğıtta, ebced işaretleriyle bir zirgüle sazsemaisinin yazılmış olduğunu anlaması fazla zaman almadı. İlk üç hanesi aksak semai, dördüncü hanesi ise curcuna usulüyle ölçülmüştü.

Davut, aharlanmış kâğıttan eline pis bir şey bulaştığı hissetti. Kâğıdı burnuna götürdüğünde, gayrimüslimlere et satan kasap dükkanlarından aşina olduğu domuz yağı kokusunu aldı. Onun şaşırdığını gören kadın şunları söyledi:

"Bu kâğıdı üç hafta kadar önce kapı eşiğimizde bulduk yiğidim. İşte o günden beri huzurumuz kalmadı. Asım isminde biri Nevâ'ya sırılsıklam âşık oldu ve biz ana kızı üç haftadır rahatsız etmekte. Bıkıp uzanmaksızın, hemen her gece gelip Nevâ'ya tebelleş oluyor. Yiğidim kurtar bizi Asım denilen şu adamdan! Bu rezil yüzünden cümle âlem bizle ilişkisini kesti.

Bütün bunların sorumlusu bana kalırsa işte şu kâğıt! Bu büyüyle bir tanecik kızımın kısmetini bağladı. Şu koca şehirdeki neredeyse her namlı hocaya, her şöhretli üfürükçüye, her ünlü yıldıznameciye gittik. Sahtekâr olduğu aşikâr birkaçı dışında hepsi, bu kâğıda bakar bakmaz korkudan bembeyaz kesildi. Yalnızca, bir ayağı çukurda kıranta bir hoca, bu büyüyü ancak musiki ilmine vâkıf bir zatın bozabileceğini, çünkü kâğıttaki saz semaisinde bir kusur olduğu, gel gör ki, bu kusur düzeltildiğinde büyünün bozulup Nevâ'nın evlenebileceğini söyledi Yiğidim! Biz ana kız tek başımıza mazbut bir hayat yaşarız. Koruyanımız kollayanımız yoktur. Bize yardım et yiğidim! Kurtar bizi bu beladan!"

Cân-ı cânânı Nevâ'ya dertakıl olup kızı rahatsız eden biradam olduğunu gören Davut öfkeyle şunları söyledi:

"Vay hergele! Vay döküntü! Vay ciğersiz! Vay sütü bozuk! Vay pespaye! Vay Allah'tan korkmaz! Vay kepaze! Hanımanne! Siz merak etmeyin. Ne gerekiyorsa yaparım! Nevâ için canımı bile veririm!"

İhtiyar kadın bir süre düşündükten sonra. "Yiğidim!"dedi "Ya gücünü aşarsa? Ya korkarsan7"

Yine sinirlenen Davut, "Asla!" dedi. "Allah korkusu bile, benim Nevâ'ya duyduğum aşktan daha büyük olamaz. Aşkım benim kanatlarımdır. Cennete gideceksem eğer, bu kanatlarla yükselirim. Yeter ki Nevâ orada olsun! Eğer o, yerin yedi kat dibindeyse, Kabil'in, Nemrud'un, Ebû Cehil'in ve tüm putperestlerin günahlarının bin mislini işleyip cehenneme bile inerim! Çünkü kalbimi kavuran aşkın cehennem ateşinden bile yakıcı olduğunu bilirim! Nevâ dünyadaysa eğer ve ben cennetteysem, yasak meyveyi hiç düşünmeden yerim! Çünkü bilirim ki, Nevâ neredeyse cennet de oradadır! Şimdi anlatın bana! Nerede oturur bu Asım? Varayım hemen haddini bildireyim namussuzun!"

Kadın başını eğdikten sonra. "Evladım!" dedi. "O artık herhangi bir yerde değil ve biz de onun bedenini görmüş değiliz. Ama eşkâli anlattığımız herkes onun Asım isimli çalgıcı olduğunu söyledi."

Davut şaşırmıştı:

"Peki nerede yaşıyor!"

Kadıncağız, "O artık yaşamıyor," dedi.

Davut. "Ne demek oluyor bu!" diye sordu.

Kısa bir sessizlikten sonra, Nevâ'nın annesi şu cevabı verdi:

"Asım bir ay kadar önce evinde ölü bulundu."

* * *

Davut gelmeden birkaç saat önce Kalın Musa, yemek pişirmesi için mahalleden bir kocakarıyla anlaşmıştı. Hızır Paşa'nın kulu için hazırlanacak sofrada, önce çorba, ardından pilav olacaktı. Ama daire kapıcısı ağa, et olmadan elbette ağırlanamazdı. Ne çare ki, o güzelim tavuğun da kesilmesi gerekiyordu. Kalın Musa, kocakarıya teslim etmeden önce Zümrüdüanka'yı kucağına aldı ve o tombul, o semiz ve yağlı butlarını bir yoklayıp mıncıkladı. Gözünden bir damla yaş gelir gibi olmuştu. Ama metanetini kaybetmedi. Hayvancağızı teslim ettikten sonra kocakarıya şunları söyledi

"Unutma! Önce çorba gelecek. Ama sofrada benim kaşığım büyük, misafirinki ise küçük olacak. Çorbadan sonra tavuğu hemen getirme. Önce pilavı getir. İçine bol kuşüzümü koy ki adam tıkansın. Lokmalar boğazında büyüyünce tavuğu yemeyi pek istemeyecektir. Yine de insanın hemen iştahı kapanmaz. Sen her ihtimale karşılık tavuğu son ana kadar ateşten indirme. Misafirin eliyle dokunmayacağı, dilini değdirmeyeceği kadar sıcak olsun! Bu arada, olur ki ezkaza torunum Davut ocağa gelir, yemekten ona sakın yedirme."

İkindiden sonra kapıcı ağa nihayet geldi. Misafir derhal içeri buyur edildi ve sofra kuruldu. Tembih edildiği kocakarı misafirin önüne küçük bir kaşık koymuşu. Ama heyhat ki, Musa sofraya oturur oturmaz, adam koynundan kendi kaşığını çıkardı. Meşe ağacından oyulma, bir hayli eski, ama yine de evladiyelik, devasa bir kaşıktı bu! Musa'nın içi titredi. Bu yetmiyormuş gibi adam bir de, "Önce şunu bil ki, zindana atılan oğlun için hiçbir şey yapamam!" diyordu. "Paşa Efendimiz böyle irade buyurdular. Senin için

yapabileceğim yegâne şey, bana çıkardığın yemeği afiyetle yemektir. Yeter ki hatırın kırılmasın!"

Bunu işiten Musa'nın başından aşağı kaynar sular dökülmüştü. İşin kötüsü, çorbayı getiren kocakarı pilavın demlenmekte ve tavuğun da haşlanmakta olduğunu adamın yanında söylemiş bulunuyordu. Bunları bir bir işiten kapıcı ağanın da gevezeliği tutmuş, mahdumunun altı ay önce yapılan düğününün ne kadar debdebeli olduğunu anlatmaya başlamıştı. O dev kaşığındaki diş izlerine bakılırsa yaman bir yiyici olan ağa, nefsinin kayıtsız şartsız esiri olduğundan mıdır, o kadar iştah ve azimle yiyordu ki, Ramazan'da nasıl olur da onca saat oruç tutabildiğine insan şaşardı. Adam avurtlarını has ekmekle doldurduktan sonra çorbayı çalakaşık içiyor ve ağzındakileri neredeyse hiç çiğnemeden yutuyordu. Çorba bittiğinde ağzı ve çenesi yağdan parlamıştı. Ardından pilav tenceresi geldi. Çorbadan pek içemeyen Musa kaşığını tencereye tam uzatmıştı ki, adamın da aksi gibi pilava doğru aksıracağı tuttu. Ağzından burnundan saçılan sümük ve tükürük zerrecikleri kandilin ışığında parlamışlardı. Sofradaki peşkiri alıp sümkürdükten sonra hem yemeye hem de mahdumunun düğününden bahsetmeye devam etti. Hem yiyip hem de konuştuğu için, pilav dolu ağzında kürek gibi dönen dili gözüküyor, nefes alıp verdikçe ağzından pirinç taneleri saçılıyordu. Adamın tükürük guddeleri fevkalâde çalıştığından mıdır, en zorlu lokmalar bile adamakıllı çiğnenmeden boğazından geçmekteydi. Hele hele, elini başının tepesine koyup arada bir su içtikten sonra geğirirken, küçük dilinin titrediği bile görülmekteydi. Nihâyet, kaftan ağasının tek başına silip süpürdüğü pilavdan sonra, kocakarı tavuğu getirdi. Gözü gibi bakıp semirttiği Zümrüdüanka'yı görünce Kalın Musa'nın içi cız etmişti. Ama tavuğun budunu eliyle tam kavradığı anda, kaftan ağası da diğer budu yakalamıştı. İkisi birden koparmak için butlan çekmeye başladılar. Ne var ki, but yağlı olduğundan Musa'nın elinden kurtuluverdi. Tavuğu önüne çeken adam, "Kısmet benimmiş," diyerek kanatları Musa'nın ününe attıktan sonra butlardan birini dişlemeye başladı. Öyle ki, Kalın Musa, adam sanki Zümrüdüanka'sının etini değil de kendi budunu ısırıyormuş, canından can ve etinden et kopuyormuş gibi azap çekiyordu. Son yemek de böylece yendikten sonra, kapıcı kalan kemikleri birer birer emip soğurdu. Elini ve ağzını peşkirle sildikten sonra sofradan kalktı. Kapıdan çıkarken sadece, "Allah kabul etsin!" demişti.

Kapıcı ağa gittikten sonra, Kalın Musa zavallı tavuğunun kemiklerine bir baktı ve oracıkta kustu. Sofrada hemen hemen hiçbir şey yememekle kalmamış, bir de o gün boyunca mideye indirdiği her şeyi böylece çıkarmıştı. Zavallı Zümrüdüanka'sının kemiklerini beyaz bir mendile sardı ve ağlamaya başladı. İşte bu ıstıraba dayanamıyordu. O anda kendini bitkin hissetti. Yer onu sanki kendine doğru çekiyordu. Seslenmeye çalıştı, ama dili ağzında dönmüyordu. Bir elinde kadife kese ve diğerinde de Zümrüdüanka'nın kemiklerini koyduğu mendil olduğu halde, döşeğine doğru sürünmeye çalıştı. Az sonra gelen kocakarı da ihtiyarı bu döşekte buldu. Davut geldiğinde, bacaklarını hissetmeyen ihtiyar korku içinde görünüyordu. Dedesini bu halde gören Davut, büyük amcası Hüseyin Efendi'ye haber verdikten sonra hemen hekime koştu. Eve gelen hekim, vücuttaki kara safra fazlası ve aşırı üzüntü nedeniyle Kalın Musa'ya inme indiğini, adamcağızın bacaklarının artık tutmadığını söylemişti.

Hekimin verdiği afyonlu şurup etkisini hemen gösterdi ve Kalın Musa derin bir uykuya daldı. Tavuğu Zümrüdüanka'nın adını sayıklayan dedesinin üstünü örten Davut merdivenlerden yukarı çıktı ve bir zamanlar babası Veysel Bey'in kaldığı odaya girip şamdandaki mumu yaktı. Aklı karışıktı. Düşünmeye başladı. Hem zindandaki babası, hem bacaklarına inme inen dedesi hem de cân-ı cânânı Nevâ için bir şeyler yapması gerekiyordu. Nevâ'nın annesinin verdiği kâğıdı koynundan çıkarıp mum ışığında işaretleri inceledi. Meçhul bir kusuru düzeltmesi için verilmiş bu semaide, nedense garip bir şey vardı. Her şeyden önce, dört haneden meydana gelen bu semaide ilk bakışta hiçbir eksiklik görünmemekteydi. Ancak bazı semailer beş hane olurdu. Bununla birlikte, bir beşinci hane eklemek, bu semaiyi bozmak olacaktı. Karışık düşünceler içinde kalan Davut, raftan eski ûdunu alıp telleri ahenkledikten sonra semaiyi çalmaya başladı.

Evet, görünüşe bakılırsa hiçbir eksiklik yoktu. Ama zaten tamam olan bir semainin tamamlanmasının imkânsızlığı Davut'u korkutmuştu. Dördüncü haneyi de çalıp dügâh perdesinde karar ettiğinde, oda kapısının arkasından gelen gıcırtıları işitti ve yüreği yerinden oynadı. Ûdu bırakıp kulak kabarttı: Gıcırtılar şimdi daha net duyuluyordu. Evde yabancı birinin olduğu açıktı. Yerinden kalkan Davut, bir eline mangalın maşasını aldı. Diğer eliyle de şamdanı tutuyordu. Kapıyı açıp sofaya baktı. Kimse görünmüyordu. Ama Davut o anda tüylerinin ürperdiğini hissetti: Evet, arkasında biri, bir şey

vardı sanki! Soluğu duracak gibiydi ve geri dönüp arkasına bakmaya bir türlü cesaret edemiyordu. Ama bunu yapmaya mahkûmdu artık. Yavaşça dönüp bakınca hayaleti gördü.

Tahmini doğruysa Asım'ın hayaletiydi bu!

Fanilerin içine gam ve kasvet veren mavi yeşil yalımlar saçan hayaletin gözlerinde kıpkırmızı şerareler oynaşıyordu. Parmakları upuzun ve sipsivriydi. Kendisini bu fani dünyaya bağlayan kalın zinciri artık nedense bir türlü kopartamayan bu korkunç mahlûk, elini kaldırıp Davut'u işaret etti. Derken, denizlerin dibindeki derin ve karanlık uçurumlar kadar kapkara ve koskocaman ağzını açtı. Önce zifir gibi olan ağzından, gözleri kör edecek kadar parlak ve masmavi bir ışık huzmesi çıkan hayalet, sanki ahiretten gelen kalın ve tüyler ürpertici bir sesle inlediğinde, delikanlının dizlerinin bağı çözüldü.

İşte bu tüyler ürpertici vaka, Davut'un ikiz kardeşi Eflatun'un o esrarengiz ıslığı işitmeye başlamasından tam onyedi yıl sonra cereyan etmişti.

Dügâh

Fî tarihinde, yani Goncagül isimli Kıpti güzelinin harama uçkur çözen Veysel Bey'den peydahladığı ikiz bebekleri, efelenip babalanan biraderinin nezareti altında Kalın Musa'nın evine bıraktığı tarihten dokuz sene sonra, onuncu yaşını geride bırakan Davut, ûd çalmayı, usulleri ve makamları yeni yeni öğrenmekteydi. Musikiye âşık sayılırdı, çünkü ne de olsa damarlarında Kıpti kanı vardı. Ama belki de yine bu yüzden, on iki yaşını doldurduktan sonra, her ihtimale karşı, kuşağında paslı bir ekmek bıçağı taşımayı huy edinmişti. Daha o yaşında, Galata şehri dâhil o koskoca Kostantiniye'de girmediği sokak, sürtmediği mahalle yoktu. Evet! Davut cesur ve atak bir çocuktu. Ne var ki, ikiz kardeşi Eflatun hiç de onun gibi değildi.

Sofuayyaş Mahallesi'ndeki haylaz ve haşarı kopillerce sürekli itilip kakıldığından mıdır, bu dalgın, sessiz ve içine kapanık çocuk evden dışarı pek çıkmazdı. Bakışları fersiz ve bulanık olduğuna göre, insanı coşturan musiki ilmine de herhalde pek ilgisi yoktu. Ama sokağa çıktığı o ender günlerden birinde, akşam ezanları okunduğu halde eve gelmemişti. Aksi gibi yağmur da başlamıştı. Bu durumu dedesi Kalın Musa'ya bir çıtlatırsa kıyametin kopacağını bilen Davut, hemen amcası Hüseyin Efendi'nin evine koştu.

Amca ve yeğen o karanlıkta ve yağmurun altında ellerinde muşamba fenerlerle sokak sokak dolaşıp Eflatun'u aramaya koyuldular. Nihayet bir bekçi onlara, yalınayak ve başı açık, üzerinde sadece bir entari olan mecnun misali bir çocuğu Davut Paşa Kabristanı çivarında gördüğünü söyledi. Eflatun olmalıydı bu! Hemen kabristana koştular. O yağmurda ve o karanlıkta, mezar taşları arasında ismini bağıra bağıra Eflatun'u aradılar. Onu bulduklarında yatsı ezanı okunuyordu. Eflatun, ücreti düşük acemi bir ustanın elinden çıktığı hemen anlaşılan bir mezarın başında sessizce bekliyordu. Bir kadına ait görünen mezar taşının kitabesinde şunlar yazıyordu:

HÛVELBÂKÎ
GONCAGÜL
Ruhuna Fatiha

İkizlerin analarını hatırlayan Hüseyin Efendi'nin içi sızladı. Ancak kendisini doğuran kadının ismini bilmeyen Davut, kardeşini bulduğu için sevinç içindeydi. Abasını çıkardı ve yağmurda iliklerine kadar ıslanan Eflatun'un sırtına giydirdi. Birlikle eve döndüler. Durumdan haberi olmayan dedeleri Kalın Musa yatmış, çoktan sızıp uyumuştu. Yukarıdaki odadan ise, ince hastalığa yakalanmış, ama ahirete intikal etmeye hâlâ direnen Veysel Bey'in öksürükleri işitiliyordu. Görünüşe bakılırsa her şey yolundaydı. Ama Eflatun, ertesi gün de kayıplara karıştı.

Bununla birlikte onu nerede bulacaklarını artık biliyorlardı. Davut ve Hüseyin Efendi bu gidişata göre cinler alemine geçmesine ramak kalan Eflatun'u getirdiklerinde, Kalın Musa adamakıllı öfkelenmişti. İşte o loş odada iki mum daha yakılınca, çocuktaki değişiklik de fark edildi.

Eflatun'un gözlerine ışık ve yüzüne nur gelmişti. Ayrıca en önemlisi, adeta cennetteymiş gibi, çocuk bir de gülümsüyordu. Fakat onların bu şaşkınlığı az sonra endişeye ve nihayet kedere dönüşecekti. Eflatun hâlâ gülümseyerek, "İşitiyor musunuz? Bakın ne güzel bir ses!" diye sordu.

Hayır, elbette kimse hiçbir şey işitmiyordu. Sadece dışarıdaki yağmurun sesi ve yeğeninin aklını kaçırdığına kanaat getirdiği için Ayetü'l Kürsi'yi okuyan Hüseyin Efendi'nin fısıltıları duyulmaktaydı. Eflatun, "Biri ıslık çalıyor, işitiyor musunuz? Çok güzel!" diye tekrar sordu. Hayır! Kimse böyle bir ses işitmiyordu. Kalın Musa, "Cinlere karışmış bu!" diye korkuyla haykırdı. "Cinlerin ıslığıdır işittiği! Allah ve Peygamber aşkına Hüseyin! Ben meteliğe kurşun atan bir fakirim! Sen ise benim yegâne biraderimsin! Paraya da para demiyorsun! Üç beş kuruş ver de şu zavallı çocuğu bir okutup üfletelim! Kurşun döktürelim! Olmadı bir kocakarıya tütsü yaptıralım! Elini öpeyim! Hem kulun, hem kölen, hem kurbanın olayım! Bir yardım et! Ne olur!"

Tekrar kaçıp kaybolmasından korktukları Eflatunu üst kattaki daracık sandık odasına kilitlediler. Çocuğun yüzündeki nur ve gözlerindeki ışık, sonraki günlerde de sönmedi. Yine eskisi gibi sessizdi ama yüzündeki gülümsemeye bakılırsa gayet mutlu ve huzurluydu. Arada bir de olsa konuşuyor, kulaklarında sürekli çınlayan o esrarengiz ıslığı başkalarının nasıl olup da işitmediğine hayretler ediyordu. Gayb âleminin sırlarına vâkıf olduğu söylentisi ağızdan ağıza dolaşan bir acuzeyi çağırıp çocuğun

başında, göbeğinde ve dizlerinde kurşun döktürdüler. Kadının tembihine uyup kurşunun döküldüğü suya ekmek doğradıktan sonra az ilerideki bir dörtyol ağzında köpeklere yedirdiler. Fakat bu işe yaramayınca Kalın Musa, dökülen kurşunları bir hurdacıya sattı. Ardından hayırsever bir hâfız, Eflatunun kilitlendiği odada üç gün üç gece Kur'an-ı Kerim'i kıraat edip defalarca hatim indirdi. Ancak anlaşılan o ki, çocuğa musallat olduğuna inanılan cinlere bu da vız gelip tırıs gitmişti. Nihayet abdestsiz yere basmayan gayet sofu bir hocaya giden Kalın Musa bu mübarek adamla pazarlık edip torununa bir muska bile yazdırdı. Bu muskanın gümüş bir mahfaza içinde boyna asılması gerekiyordu. Üstelik ihtiyar adam, zaman zaman mustarip olduğu ense kökü ağrısına karşı bir tılsımı da ödeyeceği ücrete dâhil ettirip bedavaya getirmişti. Ama ne yaparlarsa yapsınlar fayda etmedi. Sonunda umudu kestiler. Gaipten ıslık sesi duyan çocuğu sandık odasında senelerce kapalı tuttular.

İşte Eflatun bu odada tam yedi sene kaldı.

Yüzünde o gülümseme eksilmediğine göre, herhalde kendine göre mutluydu. Kim bilir? Boynuna astığı o gümüş mahfaza içindeki muska, gün gelir belki de etkisini gösterirdi. Kardeşinin bakıcılığını üstlenen Davut. Sandık odasının kapısını birkaç kez sürgülemeyi unuttuğunda Eflatun'un buna rağmen dışarı çıkmadığını fark edince, neden sonra kapıyı artık açık bırakmakta bir beis görmemişti. Bununla birlikte Eflatun, özgürlüğü bu kapının ardında değil de sanki senelerdir kaldığı odanın tam içindeymiş gibi, evden firar etmedi; ta ki o çağrıyı duyuncaya dek!

Serçelerin, kırlangıçların cıvıldaşarak uçuştuğu, güvercinlerin guruldayıp bülbüllerin çilediği güneşli, harika bir perşembe gününün öğle vakti, Eflatun bir ses işitti. Sanki kendisini biri çağırıyordu. Buna şaşırır gibi oldu. Çünkü senelerdir, dedesi, babası ve kardeşi, onun bu odada bulunmasını ve asla dışarı çıkmamasını ister gibiydiler. Ama bir çağrıya cevap vermemek de düpedüz nezaketsizlik olurdu. Sedirden kalkan Eflatun başını uzatıp kapıdan dışarı baktı. Sofada kimsecikler görünmüyordu. Kendisini çağıran kişi aşağı katta olmalıydı. Bu alışıldık bir durum değildi. Ne var ki, üzerinde sadece bir entari olan Eflatun, terk etmemesi gerektiğine inandığı odadan, sırf nezaket gereği dışarı çıkmakta bir sakınca göremedi. Çünkü kendisini çağıran kişi zor bir durumda olabilirdi. Basamakları çıplak

ayaklarıyla gıcırdata gıcırdata merdiveni indikten sonra, sağ tarafındaki mutfağa girdi. Dedesi Kalın Musa, buradaki sedire yan gelip yatmış derin derin, horlaya horlaya uyuyordu. Eflatun bir kaç defa. "Dede! Dede! Beni mi çağırdın?"diye sorduysa da uyanmak bilmeyen adamdan herhangi bir cevap alamadı. Çaresizce, sedirin kıyısına ilişip bir süre, dedesinin uyanmasını bekledi. Fakat avluya açılan kapıya kulak kabarttığında, çağrının dışarıdan geldiğini anlar gibi oldu. Çekinerek kapıyı açtı ve avluya çıktı. Ama burada da in cin top oynuyordu. Sokağa açılan cümle kapısına gözü iliştiğinde, dışarı çıkmaya karar verdi. Temiz kalbiyle, kendisini çağıran kişinin, artık her kimse, pekâlâ yardıma ihtiyacı olabileceğini düşünüyordu. Böylece, üzerinde sadece bir entariyle, yalınayak ve başı açık sokağa adım attı. Ne var ki, hiç de fevkalâde bir durumla karşılaşmadı. Az ileride mahallenin çocukları çığlık çığlığa köşekapmaca, elimucu veya birdirbir oynuyorlardı. Beride ise başının üzerindeki tablasıyla bir simitçi ve sırtında küfesiyle bir zerzevatçı da avazavaz bağırarak mallarını övmekteydiler. Ortalık biraz yağda kızarmış soğan kokuyor, bazen de insanın burnuna at idrarı ve tütsü kokusu geliyordu. Eflatun sağına soluna bir göz attı. Ama suratındaki kayıtsız ifadeye bakılırsa, evinin önündeki kerevete bağdaş kurup çubuğunu tüttüren ihtiyar da onu çağıran kişi olamazdı. Çağrı, iki sokak ötedeki Bodrum Camii tarafından, belki de Divân Yolunda bir yerden geliyor da olabilirdi. Bu yüzden Eflatun, Sofuayyaş Mahallesi'nden yukarı doğru giden o daracık, tümsekli çukurlu, inişli çıkışlı, girintili çıkıntılı yol boyunca ilerlemeye başladı. Bir yandan da, ikide bir yüzüne konan sinekleri eliyle kovalıyor, ortasındaki oluktan kirli su akan yoldaki at ve deve pisliklerine, sivri hayvan kemiklerine basmamaya dikkat ediyordu. Acemi ocağındaki yeniçeri adayı oğlanların taş döşediği bu yolu, çınar, ıhlamur ve servi ağaçları yanı sıra, ustalarının "eliböğründe" tabir ettiği payandalarca taşınan çıkmaları ve cumbalarıyla, adeta yükseldikçe genişleyen ahşap ve sarp evlerin geniş saçakları gölgeliyordu. Birkaç yerden bel verip esnemiş eğri büğrü ve geniş çatılarındaki kiremitlerin yosun bağladığı bu evler, kirişlerle ve maşallahlarla ayakta duruyorlardı. Gerçekten de bu fakirhanelerin hemen hiçbir kısmının, gönyeye, çeküle, cetvele vepereseye uyduğu pek söylenemezdi. Bunların taslaklarını, en az yarım kırba şarap içtikten sonra çakırkeyif olmuş mimarlar çalakalem çizmiş gibiydi. Belki de direkleri ve kirişleri, akşamdan kalma, kafası dumanlı dülgerler tarafından yamuk yampiri kesilip biçilen bu haneler, afyon müptelâsı bir usta nezaretinde

çalışan sakar ırgatlarca inşa edilmişlerdi. Şiddetli kış yağmurlarının sebep olduğu rutubetin ta içlerine işlediği ahşap aksamları bir de yakıcı yaz güneşiyle kavrulan bu meskenler, elalem kıskanmasın, göz değmesindiye pek boyanmaz; ama tahta kurtlarına bir asır daha direnip evlâtlara kalsın diye ille de boyanması gerekiyorsa, kırmızı gibi cafcaflı renkler asla tercih edilmezdi. Ne var ki, bu meskenleri birer aile ocağı yapan şey, onların dışı değil de içiydi. Ömürleri boyunca dokuz yorgan, elli gömlek eskitip elden ayaktan düşmüş dedeler ve nineler genellikle üst katlardan birinde, kafesten dışarı bakıp sokaktan gelip geçenleri seyrederler, ayrıca tandırın üstüne serilmiş battaniyelerini üstlerine biraz daha çekip sızlayan dizlerini mangalda ısıtırlardı. Kocadıkları için şeytanın artık elini eteğini çektiği bu ihtiyarlar, bir vakitler burada ömür sürmüş ecdatlarını hayırla yad ederler ve ruhlarını şad etmek için Yasin okurlardı. Ayrıca, haylaz ve haşarı torunlarını azarlayan ana babalarla, bıyıkları terleyip sakalları bitmeye başlamış mahdumlar ve serilip serpilmiş gelinlik kızlarla dolu bu evler, nice bayramların, doğumların, düğünlerin, ölüm ve cenazelerin, suskun ve kayıtsız birer şahidi gibiydiler.

Gelgel Çıkmazı'nın köşesindeki Tiryaki İlyas Dede Hazretleri'nin türbesini geride bırakan Eflatun, Tekir Kasap'ı da geçince Bodrum Camii'nin yukarısındaki, ta fetih öncesi devirlerde Rum sultanlarınca yapılmış, ama şimdi subaşından kaçan berduş ve avarelerin barınak bildikleri, incir, köknar ve servi gölgesindeki saray viranelerine vardı. İşte burası genişçe ve nispeten temiz tutulmuş kalabalık bir yolun köşesindeydi. Bu yol ise, sefer ilan eden Padişah Efendimiz ve hizmetkârlarından, başlarında yatırtmalı börkleri ve sırtlarında kırmızı çuhadan kaputlarıyla yeniçeri zabitlerinden, vezirlerden ve paşalardan ibaret Alay-ı Hümayun'un, yeni ülkeler fethetmek amacıyla geçit resmi yapıp yola çıktığı Divân Yolu idi.

Çevreye bakınan Eflatun, kendisini çağıran o sesi yine işitir gibi oldu. Ses sanki Bayezit Hamamı tarafından gelmekteydi. Ama aksilik bu ya, bir çift öküz tarafından çekilen ve engebeli Arnavut kaldırımında sarsıla sarsıla gittiği için çıngırakları çıngır çıngır çıngırdayan arabanın gürültüsü bu sesi bastırdı. Eski zaman efendilerinin "koçu" dedikleri bu arabada, ipek yaşmaklarına ve taftadan biçilmiş sarı yeşil feracelerine bakılırsa, kocalarının zengin olduğu belli dört beş hanım vardı. Önden bir arabacı yürümede hayli isteksiz görünen öküzlerin koşumlarına asılıp çekerken,

daha yaşlı olan meslektaşı da arkadan hayvanların sağrısına kamçısını indirip onları gayrete getiriyordu. Koçunun arkasında ise elbette, efendisinin kadınlarına göz kulak olan, beli hançerli, siyahî bir harem ağası yürümekteydi. Hamamdan döndükleri anlaşılan bu hanımların yaydığı lavanta ve Kandiye sabunu rayihaları yolun ortasındaki at ve öküz dışkılarından burcu burcu tüten kokuya karışıyor, ama Hasan Paşa Hanı'nın hemen hanındaki Tersane Çavuşbaşısı Yasin Efendi'ye ait konağın duvarları ardından gelen leylak ve hanımeli kokuları bunları yine de bastırıyordu.

Araba geçip gidince, Eflatun kendisini çağıran kişiyle göz göze gelmeyi umarak etrafına bakıntı. Allah'ın hiçbir kulu ona göz ucuyla bile bakmıyor, sanki onu görmüyordu. O ise herkese bakıyor, gelip geçen zevatı tek tek inceliyordu. Bu hâliyle Eflatun kendisini, adeta cin misali görünmez bir mahlûkmuş gibi hissetmişti ki, işte bu anda, birinin sanki ona, kısacık bir süre için de olsa baktığını sezinler gibi oldu. Eğer yanılmıyorsa bu kişi, konağın tam karşısındaki dükkânında taburesine çökmüş, ekşi suratlı ve yaşlıca bakkal olmalıydı. Eflatun yolu geçip arastadaki emsalleri gibi epey salaş görünen dükkânın önünde durdu. İçeride duvara, belli ki uğur bereket getirsin diye, sülüsle yazılmış karınca duası, Ayetü'l Kürsî ve Salât-ı Tefriciye asılmıştı. Bunların altına da "Ey Allah'ım, zarara sokan ticaret eşyasından sana sığınırım." yahut, "Doğru sözlü tüccar, peygamberlerle, sıddıkla ve şehitlerle beraberdir," gibi hadîs-i şerifler iliştirilmişti. Bunca mukaddesat yetmiyormuş gibi bu sofu adam bir de, tabiatüstü yetenekleri olduğuna inandığından mıdır, cadılar gibi burnu eğri bir ihtiyar kadına dükkânını tütsületmekteydi. Ama bu nemrut bakkal asıl bitişik komşusu ve dolayısıyla ticari rakibi olan bir meslektaşını, hemen yanındaki pencereden hasetle ve yan gözle dikizliyordu. Çünkü ne hikmetse, müşteriler ekşi suratlı bakkalınkine değil de, komşusunun dükkânına rağbet edip onun mallarına üşüşüyorlardı. Tasasız ve güler yüzlü olan bu komşu bakkalı, herhalde atası Kadir Gecesi doğurmuş olacak ki talihi gayet yaver ve işi rast gidiyor, keselerini açıp para uzatarak yumurta, fasulye, tereyağı, peynir ve Allah'ın daha birçok nimetini isteyen yağlı müşterilerinin taleplerine zor yetişiyordu. İşte bu rakibi, müşterilerden aldığı çil akçeleri her cebine atışta sofu bakkal bir yutkunuyor, belli ki kıskançlıktan çatır çatır çatlıyordu. Neden sonra, elinde buhurdan, fısır fısır dua ederek dükkânını tütsüleyen kocakarıya, şöyle yakındı:

"Adalet bu mudur! Bundan dokuzbuçuk sene önce üşenmeyip surre alayıyla hacca giderek Kâbe'yi yedi kere tavaf eyledim ve şeytan taşladım. O ise haili vakitli olmasına rağmen bu farizayı yerine getirmeye hiçbir zaman tenezzül etmedi. Helâya girer ve çıkarken, sipariş edip Hicaz'dan onca paraya getirttiğim Zemzem suyunu içerken ve hatta karım yahut odalığımla cima ederken bile, dinimizce en makbul dualar ağzımdan dilimden hiç eksik olmaz. Üstelik hacı halimle Peygamber Efendimizi rüyamda tam iki kez görmüş mübarek bir adamım. Ama bir de şu köftehora bak! Paraya para demiyor! Tıkırı yolunda! Paraya pula bu kadar düşkün olduğuna göre, anam avradım olsun ki zekâtını da vermiyordur! İşimi genişletmem için bizzat ondan rica minnet temin ettiğim borçla beş çuval nohut almıştım. Fakat işe bak ki, daha bir dirhemini bile satabilmiş değilim. Çünkü parasında bereket yok! Gerçi yüzüme güler! Ancak bilirim ki, Allah'ın sevgili kulu olduğum için beni için için kıskanır vesselam!"

Öfkeyle bu sözleri sarf eden bakkal, çok geçmeden, kapıda durmuş kendisine bakan Eflatun'a başını çevirdi. Boynundaki gümüş muska bir yana, üzerinde sadece bir entari bulunan bu yalınayaklı ve başı açık delikanlı, yağlı bir müşteriye hiç de benzemiyordu. Belki de onu dilenci sanan bakkal sert bir sesle. "Ne var! Ne istiyorsun? Sadaka istiyorsan nah sana! Tembellik etme de çalış!" dedi. Eflatun ise ona, gülümseyerek, "Efendim, beni siz mi çağırdınız? Bana gelmemi söyleyen siz misiniz?"diye sordu. Delikanlının bu sözleri üzerine, bir mecnunla konuştuğuna kanaat getiren ekşi suratlı bakkal, sinek kovar gibi elini savurarak Eflatun'a seslendi:

"Buraya musallat olma! Defol! Haydi çek git!"

Dükkanda müşteri bekleyip ekmeğini kazanmaya çalışan, namuslu ve kendi halinde bir bakkalın huzurunu kaçırdığı için hicap duyan Eflatun, birinin ona seslendiğinden emindi. Bu kişiyi bulmak için sağı solu kolaçan ede ede yoğurtçu Celayir Ağa'nın dükkânını geçti ve etrafı, yüksek bir taş duvar yerine, gelen geçen görsün de bir duayı esirgemesin diye demir parmaklıklarla çevrili bir hazirenin önüne geldi. Asırlar önce ölüm denilen deliksiz uykuya dalmış efendilerin ve hanımların mezarlarının bulunduğu bu hazirenin önünde zaman zaman, yoldan geçen biri duruyor ve sevap kazanmak için ruhlarına bir Fatiha okuyup âmin diyordu. Ama dallarına

konan sakaların ötüp bülbüllerin çilediği, servi, kavak ve çınar ağaçlarının gölgesindeki bu küçük kabristan asıl, o meşhur Kekez Mustafa Efendi Hazretleri'nin mübarek türbelerinin bir devamıydı. Yeşil türbenin hacet penceresi önünde ise, beli bağlanarak artık cima yapamadığı için kederden göğsü daralıp döşeklere düşmüş ve ölüp ölüp dirilen kocalarının kefeni yırtması, karasevdaya tutulup yorgan döşek yatan ve bağırlarında yanan aşk ateşinden kül olmalarına ramak kalmış mahdumlarının felah bulması, güzelliğini çekemeyenlerce yaptırılan büyü sonucu yirmi yaşına gelmesine rağmen bir türlü isteyeni çıkmayan gelinlik kızlarının kısmetinin açılması için, adak adayıp çaput bağlayan birkaç kocakarı görünüyordu. O sırada yoldan geçen hurçlarla yüklü üç devenin boynundaki çanlardan gelen çıngırtı, türbenin önünde yakarıp niyaz eden acuzelerin fısıltılarını bastırdığında, Eflatun o sesi yine işitti. Evet! Yakından biri ya da birileri kendisini çağırıyordu.

Mesleğe başladığı on dört yaşından bu yana geçen elli senede belki de toplam bir dağ kadar ağırlık taşımış şu hamallardan biri ya da orada yirmi başlık bir koyun sürüsünü gütmeye çalışan çoban, herhalde bu kişi olamazdı. Eflatun'un bakışları işte bu sırada mağrur mağrur bakan bir çift sürmeli gözle birleşti.

Dizginlerinden tutup önü sıra yürüyen, sivri külahlı bir Arap seyisin güttüğü, alnı beyaz akıtmalı harika bir yağız ata binmiş, kasılıp şişindiğine bakılırsa burnu ta Kaf Dağı'nda, zedegân sınıfından bir delikanlıydı bu. Seraser astarlı, samur kürkünün uzun yenleri, kolluk yırtmaçlarından geriye atılmıştı. Astarın üstü sıvama lâl işlemeliydi. Fiyaka yapmak için bu havada samur kürk giydiğinden midir, serinlemek için sol elinde bir de yelpaze tutuyordu. Oturduğu eyerin ön ve arka kaşında altun bezemeler, tepindiğinde ise inci ve firuze nakışlar göze çarpmaktaydı. Herhalde alayişli koşum takımının gümüş üzengilerine uysun diye sarı sahtiyandan çizmeler giymişti. Üzerinde bir yakutlu balıkçıl sorgucun parıldadığı Horasanî kavuğu, şahadet parmağına geçirdiği ceviz büyüklüğündeki zümrüt yüzüğü ve sağ elindeki, sapı akik işlemeli örme kamçısı ile, doğrusu bu efendinin afisi tırakası tamdı. Gayet iyi bir binici olmasına rağmen, yelesi kızıla boyalı atını Arap seyisine güttürüp caka satan bu çalımlı delikanlı, aynı zamanda, cümle âlem görsün de nam olsun diye, bu adamcağızın sırtına basarak hayvanına binip inmeyi huy edinmişti.

Bununla birlikle Eflatun, sadece kısa bir an göz göze geldiğinden olsa gerek, kendisini çağıran kişinin bu azametfuruş zât olabileceğine kanaat gelirdi. Biraz duraksadıktan sonra atılıp bir yandan da, "Efendim! Efendim!" diye bağırarak ardı sıra koştu ve ona yetişti. Ama arkasına dönüp bir bakmadığına göre, bu zât-ı muhterem ona pek o kadar aldırır gibi değildi. Eflatun yine, "Efendim! Beni siz mi çağırdınız? Bana siz mi gel dediniz?" diye sorunca, atın üzerinde kasım kasım kasılan mağrur delikanlı. "Haydi oradan kalaban! Benim gibi bir efendinin senin gibi bir sefille ne işi olabilir? Seni çağıracağıma köpeklerimi çağırırım! Defol! Git!" diye bağırdıktan sonra alt dudağını bükerek, örme kamçısını Eflatun'un suratına savurup şaklattı.

Açılan kaşından oluk gibi akarak çenesinden damlayan kan, Eflatun'un yüzündeki gülümsemeyi örttü. Birkaç sokak köpeği ona havlıyordu. Bayezit Medresesi'nin ve ıhlamur ağaçlarının tam karşısındaki, Topal Recep Paşa tarafından hayır olsun diye yaptırılan çeşmede yüzünü yıkayan zavallı delikanlı, adamakıllı hüzünlenmişti. İşin garip yanı, o haline rağmen kimse ona aldırmıyor, gelip bir geçmiş olsun bile demiyordu. İnsanların musallat olup rahatsız etmesinler diye mahalle delileriyle ve mecnunlarla göz göze gelmeye çekindiklerini bilmeyen Eflatun, yarasından akan kan kesilip kuruyana kadar çeşmenin önünde oturup bekledi. Bir yandan da sağa sola nazar edip kendisine göz ucuyla da olsa bakan birini aradı. Bir dost yüzü göreceğinden emin gibiydi. Ne var ki, önünden geçip medreseye doğru giden kara cüppeli ve külahlı sofular bile onu umursamadılar. Genellikle, icazetname koparıp âlim sıfatıyla bir daireye kapağı atmak için yanıp tutuşan, dünyevi ilimleri kâfirlik saymalarına rağmen dünyevi çıkarlar peşinde koşmayı ihmâl etmeyen bu talebeler, günde beş kere abdest tazelemelerine karşılık, hamama ancak ayda yılda bir giderler, kâgir medresenin kurşun kubbeleri altındaki hücrelerde yatıp kalkarlar, yer içerlerdi.

Eflatun'un kaşından akan kan kesilmeye yüz tuttuğunda, "Heeeyt! Açılın bre! Padişah Efendimiz'in ulağı geliyor!" diye bağıra bağıra, altındaki yağız atı Edirne Kapısı'na doğru dört nala koşturan, kuşağında çifte piştov ile bir kulaklı yatağan ve boynundaki gümüş mahfazada ise, Allah bilir hangi voyvodanın kellesinin vurulup saraya gönderilmesinin buyrulduğu bir ferman-ı hümayun taşıyan bir süvari, rüzgâr gibi geçti. Bu arada kocayıp

elden ayaktan düştüğü için artık ata binemeyen efendice bir pirin bulunduğu tahtırevanı nefes nefese taşıyan çam yarması gibi iki hizmetçi, kenara çekilip Sultanımız'ın ulağına yol vermişlerdi.

Dörtnala koşturan at, tozu dumana kaldırdığı için bir iki öksüren Eflatun, kendisini, karnından konuşan muzip bir hokkabazın şaka olsun diye çağırdığını düşünüyordu ki, bu sesi yine işitti. Bir süre bu sese kulak asmamayı denedi. Ama çağrı kesilmek bilmiyordu. Evet! Lamı cimi yoktu, yakında birilerinin kendisini çağırdığı aşikârdı. Söylenecek çok önemli bir şey varmış gibi konuşan bir can dostunun sesine benziyordu. Bu ses kesinlikle bir emir değildi. Hatta bir rica gibi bile görünmüyordu. Daha çok bir tavsiye belki de bir temenniydi. Bir dostun sesine kulak asmazlık doğru sayılmazdı. Bu yüzden Eflatun yerinden doğrularak, sesin geldiğini sandığı Darphane tarafına seğirtti. Her gün binlerce altun sikkeye Padişah Efendimiz'in tuğrasının darp edilip piyasaya sürüldüğü bu büyük bina, Tatlıcı Bekir Ağa'nın dükkânını geçtikten sonra sağ tarafta, Mercan Ağa ile Yakup Bey'in evlerinin bitişiğindeydi. Herhangi bir hırsızlığa mahal vermemek için hemen hepsi helâl süt emmiş, namus ehli zevat arasından seçilen vezneci, sarraf, cilacı, sikkeci ve haddecilerin çalıştığı Darphane'nin, kendi camisi, imamı, müezzini ve bir de maaşlı cellâdı vardı. Ama çiğ süt emmiş insanoğluna yine de pek güven olmadığından, burada çalışan sikke vurucular, sabah geldiklerinde ve akşam giderken anadan üryan edilip muhafızlarca aranırlardı. Bu iş için pek çok usul vardı. Meselâ bunlardan biri, vücutlarındaki uygun bir yere bir altun sikke sokuşturmuş olabilecekleri şüphesiyle bu insanların, bir muhafız tarafından, sol elin taharet parmağıyla muayene edilmesiydi. Bu iş için elinde ferman ve yetki bulunan Darphane Emini'nce en küçük hırsızlık bile hoş karşılanmaz, suç işleyen şahıs şeriate uygun olarak derhal cezalandırılırdı. Zaten gören ibret alsın diye Darphane'nin kapısına, çoğu artık kurumuş tam yirmibir kesik el çivilenmişti.

Bu kapının önüne geldiğinde, Eflatun o çağrıyı tekrar işitti. Evet! Bu şefkat dolu ses mutlaka bir dosta ait olmalıydı. Yüzüne o eski gülümsemesi yayılan delikanlı etrafına bakındı. Ancak, katırına yüklediği iki güğüm sütü satmaya çalışan şu ihtiyar sütçü ona seslenmiş olamazdı. Birbirleriyle külhani bir üslupla konuşup kahkahalar ata ata, o dâhil kimselere aldırış etmeksizin yanından geçip giden, günlük kıyafetleri içinde, beli hançerli ve

başları kalafatlı yeniçerilere de bir baktı. Ortalarının nişanlarını ya da Hazreti Ali'nin çatal kılıncı, minare, balta gibi şekilleri barut döküp yakarak yahut iğne ve mürekkeple kollarına ve göğüslerine dövdürülmüş bu efendilerin de onu çağırmış olabileceklerine pek ihtimal verememişti. Ancak o esnada, bir adamın gözünün kendisine doğru kayar gibi olduğunu fark edince heyecana kapıldı.

Tatlıcı Reşit Ağa'ya ait dükkânın köşesine yatmış, ondan bundan sadaka bekleyen bir dilenciydi bu. Topukları çatlamış kirli ayaklarına, senelerdir yıkanmadığı için muşambaya dönmüş yırtık pırtık gömleğine ve yağlı külahına sardığı pis destarına bakılırsa bu efendi, enikonu alçakgönüllü bir zat olsa gerekti. Her nedense yanında, kılık kıyafeti onunkinden farksız, on yaşlarında bir velet ayakta dikilmiş bekliyordu. Ne var ki, dilencinin bu gösterişsiz halinden cesaret alıp ona doğru seğiren Eflatun, bu şahsın ne kadar namlı bir dilenci olduğunun, Divân Yolu'ndaki cümle esnafça senelerdir bilindiğinden habersizdi. Arnavut kaldırımına serdiği pis bir şilte üzerine yan gelip yatarak pinekleyen bu efendiye, dilenci demektense tembelin teki demek daha münasip kaçardı. Kuşağında gümüş bir afyon kutusunu eksik etmeyen bu adam, mesaisinin sona erdiği yatsı vaktine kadar şiltesinde miskin miskin ense yapar, hımbıllığından ötürü evine yürüyerek gitmeye üşenir ve bunun için, iki mahalle ötedeki meskenine kadar küfe içinde taşıyacak bir hamal çağırtırdı. Zaten yanındaki veledi de, gözünde büyüttüğü bu türden gel git işlerinde koştursun diye çırak olarak almıştı. Yine de en azından yeniyetmelik dönemi için adamın hakkını yememek gerekirdi. Çünkü bu dilenci mesleğe heves ettiği gençlik dönemlerinde, verilen sadakayı kabul ettiği zaman, hayır sahiplerine en azından bir dua olsun okurdu. Ancak sanatında hayli yükseldiğinden midir, şimdi artık bunu yapmaya da üşeniyordu. Ne hikmetse, sadaka kâsesi daima akçe dolu olan adam, en az yirmi senedir mesleğini icra ettiği yeri değiştirme zahmetine bile girmiş değildi. Onun daima aynı yere çöreklendiği senelerdir bilindiği için, dilenciyi sanki bir han yahut dükkân gibi gayrimenkul bir varlık sayan çevre esnafı, biri yol soracak olursa, "Doğru yürü, dilenciyi geçince sağa sap!" ya da "Dilencinin tam karşısındaki sokağa gir, oradan sola sap!" gibi cevaplar verirdi. Belki de bu dilencinin yegâne meziyeti, gemicilere yol gösteren Kutup Yıldızı gibi daima sabit olmasıydı.

Kendisini çağıran kişiyi bulduğunu sanan Eflatun, dilencinin yanına varıp, "Efendim, bir yanlışlık varsa affedin. Ama beni siz mi çağırdınız? Gelmemi siz mi istediniz?" diye sorunca, adam istifini bozmamıştı. Bununla birlikte, bir süre cevap bekledikten sonra Eflatun çekine çekine sorusunu tekrar edince, dilenci yanındaki velede dönüp bir şeyler mırıldanır gibi oldu. Konuşmaya bile üşenen ustasının lisanını artık çözmüş bulunan velet de Eflatunu, "Sağır mısın! Ustam sana git diyor!" diye tersledi. "Bu köşe yirmi yıldır bizim. Burada sadece biz dileniriz! Kendine başka yer bul! Haydi, al voltanı, çek git!"

Yanıldığını anlayan Eflatun, ziyadesiyle rencide olmuştu. Hıçkırığı boğazında düğümlendi ve başını önüne eğip, iki tarafında renk renk tenteli dükkânlar, hazireler, konaklar, medreseler bulunan Divân Yolu boyunca, Çemberlitaş'a doğru yürümeye başladı. Meşe, ıhlamur ve servi ağaçlarının gölgelediği Arnavut kaldırımını adımlarken, bir yandan da kendisini çağıran var mı diye çevreye kulak kabartıyordu. Senelerdir kulaklarında tınlayan ve ailesinin "cinlerin sesi" diye bellediği o esrarengiz ıslığın, her an işitebileceği o dostça çağrıyı bastıracağından endişe etmekteydi. Bu düşüncelerle nihâyet, Kara Mustafa Paşa Kûlliyesi'ni geride bıraktı ve çatlayıp zarar görmesin diye, çoktan paslanmış demir çemberlerle çevrili o sütunu, yani tam tepesinde, yuvasında bir leylek bulunan Çemberlitaş'ı gördü. Hemen arkadaki Atik Ali Paşa Camii'nin şadırvanında, ayaklarında takunyalarıyla müminler, burunlarına su çekip sümkürerek ve ağızlarında gargara yaptıktan sonra suyu tükürerek, sünnet-i şerifeye yaraşır biçimde abdest alıyorlardı. Burada âdemoğulları yanı sıra, yere serilip uyuyan, bazen havlaya bağıra birbirlerini kovalayan ve çiftleşen sokak köpekleri de kıyamet gibiydi. Yeni Saray'ın arslanhanesindeki, ta Habeş ilinden gönderilmiş kaplan, arslan ve parslanların bakımından sorumlu Arslancıbaşı Lokman Efendi'ye ait konak, Çemberlitaş Hamamı'nın karşısına düşüyordu. Bu meşhur hamamın, yerden yedi sekiz basamak yükseklikteki kapısına ise, üzerlerinde sadece çıngıraklı birer peştamal ve ayaklarında takunya bulunan, iriyarı ve kıllı bıyıklı üç tellak çıkmış, ar damarları çatlamış olduğundan mıdır, galip geçen ahaliden gözlerine kestirdiklerine, sırıtarak, "Hey! Gözü çapaklı! Hey! Burnu sümüklü! Bak, paçandan necaset akıyor! Çömleğini köpek yalasa doyar! Gel de o güzelim kâseni ovup billur gibi parlatayım! İki akçeye seni adamakıllı bir keseleyip pirüpak edeyim! Zemzemle yunmuş evliya gibi olursun!" diye nida edip sataşıyorlardı.

Hamamın karşısındaki Köprülü Camii ve medresesinin taş duvarı yanında sıralanmış ve hemen her istidaya usulünde "Devletlü, inayetlü, Merhametlû, Efendim, Sultanım Hazretleri sağ olsun! Arzuhal-i kullandır ki…" diye başlayan istidalar yazan ihtiyar arzuhalcilere işleri düştüğü için oraya gelen feraceli ve yaşmaklı kadınlar ise bu yarı çıplak edepsizleri görür görmez. "Üstüme iyilik sağlık!" diyerek başlarını çevirmekteydiler. İşte o küfürlü tokatlı arbedede, onun bunun hacetini dinleyerek münasip bir dille yazdıkları istidalar için birbuçuk akçe ücret kabul eden, hemen hepsi yetmiş yaşını çoktan geride bırakmış bu arzuhalcileri ikisi arasında çıkmıştı.

Anlaşılan o ki, kavganın sebebi, arzuhalcilerden birinin hemen yanındaki rakibinin müşterisini, "Benim ilmim onunkinden daha derindir. Okuma yazmayı bana Kahire Müftüsü öğretti," diye ayartmaya kalkışmasıydı. Bunun üzerine sinirlenen rakibi, ekmeğiyle oynayan meslektaşının suratına bir şişe dolusu mürekkebi boca etmiş, ardından diğeri de onun suratında bir tokat patlatmıştı. Ağarmış saçlarına sakallarına rağmen silleler ve tekmelerle kapışmaya başlayan ihtiyar arzuhalciler, bir yandan da birbirlerine. "Labunya! Mebun! Dübürzade! İskerlet! Sabuncu! Hamam oğlanı!" diye hakaretler yağdırmaktaydılar. Ancak ağızlarında sadece birkaç diş kaldığından, o öfkeyle ne söyledikleri yine de tam anlaşılamıyordu.

Derken olay büyüdü. Yediği tokadın şiddetiyle kavuğu düşüp keli görünen arzuhalci gazaba gelerek hasmına bir tekme attı. Ama pabucu ayağından fırlayıverdi. Bunun üzerine, pabucunun diğer tekini ayağından çıkarıp hasmının ensesine suratına vurmaya başladı ve adamın cüppesini yırttı. Ne var ki, kör talihi sonucu çakşırının uçkuru çözülmüştü. Rakibinin düşmesin diye çakşırını bir eliyle tutmak zorunda kaldığını gören meslektaşı da, fırsatı ganimet bilerek, kendisini tek elle savunmak zorunda kalan adama sille tokat girişti. Çevrede birikip bu hırgürü seyreden kalabalıktan birkaç efendi, "İkiniz de tahsil terbiye görmüş, derya gibi mütefekkirlersiniz! İt uğursuz gibi dalaşmak size yakışmaz! Yapmayın! Etmeyin! Ayıptır! Günahtır! İlim irfan sahibi, yaşlı başlı adamlarsınız!" gibi nasihat ve tembihlerle onları ayırmasalardı, ölümüne dövüşen bu asabi ihtiyarlardan biri pekala ertesi günü Bayezit Camii'nin musalla taşında, diğeri de Salmatomruk Zindanı'nın idamlıklar koğuşunda olabilirdi.

Kavga sona erdiği için kalabalık artık dağılırken Eflatun yine birilerinin ona seslendiğini işitiyor, ama onca insana tek tek ne kadar dikkatle bakarsa baksın, bu çağrının menşeini bir türlü bulamıyordu. Kendisini buyur edenler bu kadar ısrarlı olduğuna göre, çağrılarını kulak ardı edip cevapsız bırakmak elbette biraz ayıp kaçardı. Delikanlı bu kaygıları güderken neden sonra, açlıktan kadidi çıkmış fukaradan bir kavruk zatın, karnından gelen gurultulara bakılırsa en az kendisi kadar aç, hırpani kılıklı, sıska bir biçareye şöyle dediğini işitti:

"Yalan söylüyorsam ekmek çarpsın! Ama bu dünyadaki en lezzetli yemek, yağlı kuzu etinden yapılmış büryan kebabıdır! Hele yanında kokulu Acem pirincinden nefis bir tereyağlı pilav olursa insan yemeye doyamaz! Pilavın üzerine elbette etin yağından da bir iki kaşık gezdireceksin! Daha ilk lokmayı tadarken et ağzında dağılıverir! Yüzüne kan, bedenine can gelir! Bu leziz yemeği bitirip doyduğunda ise, 'Ah! keşke iki midem olsaydı da bir sahan daha yeseydim!' diye hayıflanırsın. Çünkü Lokman Hekim'in ye dedikleri arasındadır bu yemek. Gerçi ben hayatımda hiç büryan kebabı yemedim. Fakat az önce kalbime doğdu! Sözlerime inanmıyorsan gel de şu iştahlı adama bir bak!"

Bunları söyleyen fakir ve aç adam, Çemberlitaş Hamamı'ndan Vezir Hanı'na giden sokağın sağ köşesindeki aşçı dükkânını eliyle işaret etti. Dükkânın önündeki, müşteriler için hazırlanmış, yemyeşil sarmaşıklarla kaplı bir çardağın gölgesinde, koskoca kıçı oturduğu tabureye zor sığan, enikonu şişman ve semirgin bir efendi, büyükçe bir bakır sahan içinde aşçının daha yeni getirip önündeki sinide kendisine takdim ettiği, buram buram baharat ve yağ kokan büryan kebabını, iştahla mideye indirmekle meşguldü. Bir yandan da, yemeğin hararetini bastırsın diye aşçının çırağı bir palmiye dalıyla adamı yelpazelemekteydi. Bu etli butlu, kıçlı göbekli şahıs, kebaptan eliyle bir parça et koparıp ağzına attığı zaman, tıpkı o fakirin dediği gibi, lezzet damağına yayılıyor ve adamın hazdan gözleri süzülüyordu. Hatta bazen etin yağlı bir kısmına denk geldiğinde, kebabın lezzetini damağında daha bir hissetmek için gözlerini yumduğu bile olmaktaydı. Gel gör ki, adamın sinisinde, ara sıra çalakaşık içtiği koskoca bir tas sarımsaklı paça ve ikide bir parmaklayıp yediği bir çanak da Karadeniz balı vardı. Etrafında ona bakan ve ağızlarının suyu aktığı için arada bir yutkunan üç beş fakir peyda olmuştu. Önceleri bu biçarelere pek o

kadar itibar etmeyen şişman adam, o anda gönlünden koptuğundan mıdır, etini dişleyip sıyırdığı bir kemiği bu zavallılara doğru fırlattı. İşte, fakirlerin kemiğe üşüştüğü o anda Eflatun, nasıl olduysa, bu pisboğaz efendi ile göz göze geliverdi. Şişman ve obur adam Eflatun'a, şunun şurası, ancak kısa bir süre bakmıştı. Ama bu da bir umut ışığı sayılırdı. Gerçi bu zat bakışlarını hemen kaçırmıştı. Ne var ki, kendisini böyle gizlice çağırdığına göre adamın, uluorta söyleyemeyeceği, mahrem bir derdi, bir haceti olabilirdi. Kim bilir, yemeye içmeye bu kadar düşkün olduğuna göre belki de basur denilen onmaz illetin pençesinde kıvranıyordu. Bu yüzden belki, teselli edecek bir can dostuna ihtiyacı vardı da bunu açıkça ifade edemeyecek kadar gururuna düşkündü. Eğer böyleyse, adamcağıza derdini, izzetinefsini kırmadan sormak, onu rencide etmeden imdadına koşmak gerekirdi. Ancak adam yemeğini bitirmeden yanına gitmek münasip olmazdı. Bu yüzden Eflatun, bu efendinin önündeki kebabı silip süpürmesini bekledi. Gel gör ki, adam önündeki son lokmayı da yutup bir geğirdikten sonra ikinci bir kebap daha sipariş etmiş ve kalaylı bakır sahanda gelen sıcak yemeğin, kıtlıktan çıkmış gibi tıkınmaya başlamıştı. Eflatun bu obur efendinin, kebabını bitirip işkembesini şişirmesini sabırla bekledikten sonra yanına gidip başına dikildi ve"Af buyurun efendim!" dedi. "Galiba beni çağırdınız. Bir hacetiniz mi var? Yoksa yanılıyor muyum? Bana gel diyen siz miydiniz?"

Birdenbire suratı asılan obur. Eflatun'a bir baktıktan sonra kendi kendine. "Anlaşılan devlet hazinesinde akçe kalmadı! Bu güzelim şehri dilenciler istila etti! İki lokma yemek yerken bile insana rahat yok!" dedi. Ardından Eflatun'a dönerek, "Açsan al da bunları ye!" diyerek bakır sahandaki, kebaptan artakalmış kemikleri gösterdi. Şaşıran Eflatun, "Teşekkür ederim efendim! Ama aç değilim," der demez, pisboğaz adam parladı:

"Demek hem karnın tok hem de sadaka istiyorsun! Ayıp sana! Defol git!"

Bir efendinin huzurunu kaçırdığı için Eflatun'un yüreği burkulmuştu. Obur adamın ona söyleyecek daha söyleyecek çok şeyi var gibiydi. Ama Tavuk Pazarı'ndan Eminönü İskelesi'ne inen o dolambaçlı yokuşun elli adım kadar aşağısındaki Elekçi Baba Türbesi'nin bulunduğu taraftan bir uğultu gelince, susup o yöne bakmaya başladı. Hatta aşçı dükkanının karşısındaki kahvehanede pinekleyerek, bir meddahtan Hayber Kalesi Cengi'ni dinleyen en hımbıl, en bezgin zevat şöyle dursun, en başta meddahın kendisi ve

kahvehanede tıraşını yarım bırakan berber ile beyaz önlüklü ve suratı hâlâ sabunlu müşterisi bile dışarı fırlamış, yola bakıyorlardı. Çünkü gelenler, o zamanın namlı celladı Kara Ali ile yamağıydı. Bu cellat beline doladığı kemendi sevap olsun diye her idamdan önce yağlar, böylece kurbanı da fazlaca acı çekmeden ahireti boylardı. Başına cellat kavuğu, sırtına ise kasap peştamalları gibi, döktüğü kanı göstermesin diye kıpkırmızı renkle bir cüppe giymişti. Kemerinde, eklem kırmak için demir bir mengene, deri yüzmek için ustura, bir de cesedinden kurbanın başını ayırmak için bir ustura vardı. İşte, kurban bayramlarında ahali, keserken belki bu usturayı kullanıyordur diye cellâdın dağıttığı eti asla kabul etmezdi. Musiki meşk eden diğer Kiptiler ise, safkan bir Kıpti olan bu celladı, "Aramzâdedir! Can alırken yûreciği sızıldamaz! Bizim gibi isli değildir ki kanûn kemençe çalsın," diye anarak cemaatlerinin yüzkarası ilân etmişlerdi; ama bazılarının sıkıştıkları zaman arada bir gelip Kara Ali'den üç beş kuruş koparmak için yalvar yakar oldukları da görülmemiş, duyulmamış değildi.

Hemen arkasında yamağı olduğu halde cellât, meşe, kestane ve çam ağaçlarının gölgelendirdiği yoldan, renk renk tentelerin altında mallarını teşhir eden esnaflardan alışveriş ede ede oraya doğru yaklaşıyordu. Sol elinde, pazarlık edip oniki akçeye aldığı, ayakları bağlanmış besili bir tavuk vardı. Yamağı ise, bir elinde soğan, patlıcan ve biber dolu bir sepet, diğerinde ise, tepesindeki bir tutam saçtan tuttuğu, şifreyle gövdesinden yeni ayrılmış, kanlar içinde bir insan kellesi taşımaktaydı. Kim bilir hangi zavallıya ait bu kelleden hâlâ kan damladığına bakılırsa, idam az önce Eminönü'nde infaz edilmiş olmalıydı. Kapıda teşhir edilmek üzere saraya götürülen kelleyi görenlerde bet beniz attı. Bir "Fesübhanallah!" diye nidâ ettikleri halde, cellât pek oralı olmaksızın, yol üstündeki manavın önünde durup, okkası yedi akçeden ikiyüz dirhem bamya aldı. İnfazdan hemen önce, canını alırken fazla acı çektirmesin diye bizzat kurbanı tarafından takdim edilen bahşişle bamyanın parasını ödeyen cellat, cancağızı çektiğinden midir, pastırmacıya doğru seğirttiğinde, Eflatun o esrarengiz çağrıyı yine işitmişti.

Görüp kucaklaşmasının bir türlü kısmet olmadığı bu meçhul dostun sesi, yokuşun aşağısından bir yerden geliyor olmalıydı. Eflatun umutla, ta Eminönü'ne uzanan Arnavut kaldırımından aşağı inmeye koyuldu. O meşhur Şengül Hamamı'nın az berisindeki, Cigalazade Yusuf Sinan Paşa

Köşkü'nün kesme taştan örülmüş yüksek bahçe duvarı boyunca yürüdü. Kavukçular ve kürkçülerin bulunduğu çarşıya geldiğinde, kendisini çağıran dostu görebilmek umuduyla çevresine bakındı, ama kimse ona aldırmıyor gibiydi. Çünkü gelip geçenler, sipariş üzerine mukavva ve tülbentten yapıp içine pamuk tıkılan, sırma ile süslendikten sonra şekli bozulmasın diye kalıplara oturtulan o muhteşem görünüşlü yusufî ve selimî kavuklara daha fazla itibar ediyorlar ve gözlerini, yakutlar ve zümrütlerle süslü, siyah beyaz balıkçıl tüylerinden, çorbacıların takındığı süpürge sorguçlardan alamıyorlardı. Hatta belindeki peştamala bakılırsa bir manav olduğu belli bir adam, sekiz on yaşlarındaki oğluna tam yedi karış yüksekliğindeki, el emeği göz nuru bir kallavi vezir kavuğunu gösterip, "Gelene beyim, gidene paşam deyip büyüklerine saygı gösterir, el etek öpersen, işte sen de gün gelir böyle muazzam bir kavuk giyer, bey gibi yaşarsın!"diye hayat dersi veriyor, pederini can kulağıyla dinleyen çocuk da o yaşına rağmen dükkândaki vezir kavuğuna gıpta, hatta haset ile bakıp yutkunuyordu.

Ancak kavukçu esnafı, nefis Hint tülbendinden dilimlenerek yapılmış kâtibi, en az bir okka çeken horasanî ve yeşil çuhadan, kafesi andıran bir destar sarılı, dilimli amedi kavuklar sipariş eden, katip, medrese âlimi, kadı naibi gibi daha mütevazı şahıslara da hizmet sunmaktaydı. Bedesten'in Kürkçü Kapısı'ndaki meslektaşlarıyla rekabet eden kürkçü esnafının da onlardan bir farkı var denemezdi. Bu esnaf beyler paşalar için, sarı çuhaya ihtimamla dikilmiş sarı samur yine çuhaya dikili zerdeva, kakum, mavi tilkinin yanı sıra, orta halli efendiler için, kaba dokunmuş yünlü kumaşlara dikili porsuk, tavşan, sansar ve kedi kürkleri, nihâyet ayaktakımı için en adi kumaşa gelişigüzel dikilmiş koyun, kurt ve sırtlan postları satarak nafakasını doğrultur, böylece hepsi, Allahû Teâlâ'ya bin şükrederek geçinir giderdi.

Kendisine gelen çağrıyı takip eden Eflatun, kürkçü dükkânlarından sonra, emekli olmadan önce bir paşanın konağında haremağalığı yapan ama paşanın cariyesi bir zenci bebek dünyaya getirince, hekim tarafından yapılan muayenede zebbinin olanca görkemiyle hâlâ yerinde durduğu tespit edilmiş bir zenci olan Hadım Yaşar Ağa'nın, iki katlı ve eskice ahşap evinin önüne geldiğinde, yine sağa sola bakındı. Bir zamanlar tüm Kostantiniye, tekrar tekrar iğdiş edilmesine rağmen adamın zebbinin her defasında yeniden çıkıp apış arasında peyda olduğu, hatta aynı cariyeyle bir kez daha

uygunsuz vaziyetteyken kapı yumruklanmaya başlayınca korkusundan, ürkmüş kertenkele nasıl ki kuyruğunu bırakıp kaçarsa, bu adamın da zebbini, artık her neyin içindeyse orada bırakarak, öfkeli paşa tarafından boğazlanmaktan kurtulduğu söylentisiyle çalkalanmıştı.

Haremağasının evini geçen Eflatun yolun aşağısından, doru bir at üzerinde olduğu halde, yanında kavaslarıyla ilerleyen genç ve yakışıklı bir paşa da gördü. Paşa önlerinden geçerken yolun iki yanına birikmiş ahali korku ve saygıyla ellerini kalplerine, ağızlarına ve alınlarına götürüp temenna ettikten sonra yerlere kadar eğiliyorlar, kavasların önünde yürüyen ve yevmiyesi elli akçe olan bir selam çavuşu da efendisine verilen selamları onun adına tek tek alıyordu. Paşanın elini ayağını öpmek için çevresinde fır dönerek ona sokulmak isteyenler ise, zengin bir kapıya kul ve güçlü bir zata uşak olmanın gururunu yaşadıkları için olsa gerek, at üzerindeki efendilerinden bile daha vakur, daha kalıplı kıyafetli ve daha kellifelli görünen kavaslarca engellenmekteydi. Oysa, şeyhülislam efendinin "Malı haram, kanı helaldir!" fetvası ve Sultanımız'ın ferman-ı hümayunuyla köşküne elinde kemendiyle bir cellat gönderilirse, bunu ilk haber alacak ve daha düne kadar önünde el bağlayıp baş tacı ettikleri efendilerini cellat gelene kadar dilleriyle ve hatta elleriyle aşağılayacak olan kişiler de yine bu hizmetçiler olurdu. Her devirde ve kudretin bulunduğu her yerde olduğu gibi, bu paşanın maiyetinde de onun yanı sıra yürüyüp efendisini pohpohlayıp pehpehleyen, ikiyüzlü bir yaltakçı bile vardı. Ellerinde istidalarla ardından bağrışa çağrışa gelen ricacılar güruhuna bakılırsa, paşanın işi zordu. Bir yere yetişeceğinden midir, aldırmaksızın atını sürmeye kalktıysa da, dişleri arasında bıçak taşıyan kurnazca bir adam iki eliyle boynuzlarından kavradığı, gözlerini tülbent bağlanmış bir koçu paşanın tam önüne sürükleyince kafile durmak zorunda kaldı. Kaşla göz arasında üç ayağı birbirine bağlanıp boğazlanan koç, boşta kalan ayağıyla debelenirken, kavaslar yalvar yakar olan ricacıların ellerindeki istidaları paşaya uzatmalarına pek engel olamadılar. Ricacılardan gözü yaşlı bir kadın, elinde istidasıyla bağırdı:

"Paşa Efendimiz! Gafil oğlum medresede, 'Kur'an-ı Kerim'i koruyan Allah, Tevrat'ı ve İncil'i niye koruyamamış da kâfirler bu kitapları tahrif edebilmişler?' diye sorduğu için kelam hocası onu asasıyla, Allah yarattı demeden dövdü ve Ümmet-i Muhammed'in düşmanı ilan etti. Zavallı oğlum

her ne kadar yanına varıp hocasından af ve merhamet dilese de adam bir türlü insafa gelmiyor. İlim irfan öğrenmesi için ailecek seferber olduğumuz zavallı mahdumum, bu sene icazetname alamayıp maaşa geçemezse hepimiz aç kalırız, Efendim! Ayağınızın türabı olayım! Allah rızası için bu işe bir el atın!"

Eline çabuk biri fırsat bulup koçun kanını hemencecik alnına sürünce, ısrarlara kayıtsız kalamayan paşa başıyla işaret etti ve kavaslardan biri istidaları toplamaya koyuldu. Böylece, kayınçoların, amcazadelerin, bacanakların, kirvelerin, sağdıçların ve damatların, amedî, belik, tahvil, ruüs kalemlerine tayinlerinin arz edildiği… bu dairelerde sürüp giden mezalimin, alicengiz oyunlarının ve dalaverelerin, paşa efendinin bilgisine sunularak gammazlandığı… bakliyat dükkânı açmak için fazladan bir gedik verilmesinin, narh koyunları oğlak eti fiyatının bir akçecik olsun arttırılmasının, hekimbaşından cerrahlık izninin temininde bir kolaylık gösterilmesinin, Allah rızası için istirham edildiği… hadsiz hesapsız, kucaklar dolusu istida, ricacılardan toplanarak bir torbaya dolduruldu.

Maiyetiyle birlikte paşa oradan uzaklaşınca, sokaktaki izdiham da sona erdi. Eti ona buna dağıtılan kurbandan kalan yenilebilir yegâne parça olan kelleyi paylaşamayan iki fakir, birbirleriyle ağız dalaşına girmişlerdi. Et kokusu alınca oraya üşüşmüş, sayıları yirmiye yakın sokak köpeği birbirlerine diş gösterip hırlayarak, kesilen koçun kemiklerini iştahla kemirirlerken, Eflatun o çağrıyı apaçık bir şekilde hâlâ işitiyordu. Kendisine seslenenleri bulmak için yine de çevreyi bir dinleyince, Ahır Kethüdası İdris Efendi'nin yaptırdığı sebilin karşısına düşen İmdat Ağa Hamamı'nın erkekler girişi önündeki asabi zatın, öfke dolu feryadı kulağına geldi.

Keçe külahına sarılı abani destarı dikkate alınmazsa aslında efendice giyimli denilebilecek bir ak sakallı ihtiyar, öfkeden gözlerine şimşekler çaktığı halde avaz avaz bağırıyor, bir yandan da kölesinin kıçına tekme savurup suratına şaplak şaplatıyor, burnuna yumruk indirip ensesine tokat patlatıyordu. İhtiyarın kapıldığı gazap olsa olsa, malını sırtlayıp taşıyan kölesinin sendeleyerek yere kapaklanmasının pek tabii bir sonucu olan yerdeki devrik küfe ile bu küfeden dökülüp kırılan yüzlerce yumurta olabilirdi. Bu kaza nedeniyle kudurup köpüren adam ara sıra da, Allah yarattı demeden patakladığı kölesini bırakıp, canı kadar değerli malını

başka hiçbir mahlûka yar etmek istemediğinden olsa gerek sağlamken on tanesi bir akçeye satın aldığı kırık yumurtaları yalamakla meşgul sokak köpeklerini de tekmeleyip kovalamaktaydı. Açlıktan karınları gövdelerine yapışmış bu hayvancağızlar inleye ağlaya oradan kaçarlarken, onca dayağa karşın hâlâ ayakla kalan kölesinin çenesine yerden sıçrayıp kafasıyla bir tos vuran ihtiyara çevrede biriken kalabalık, "Yapma! Yazıktır! Günahtır!" dese bile, heyheyleri tutan hırçın adam aldırmıyor, "Köle benim kölem! Bu kaltaban için Esir Hanı'ndaki tellâla ikibuçuk altun saydım! Bu yaptığım az bile! Yumurtalarımı kırdığı için ahirette on parmağım bu deyyusun yakasında olacak! Karışmayın siz!" diye bağırıyordu. Cin ifrit kesilen adam, zavallı köleyi adamakıllı hırpaladı, hatta sırtını dönüp hırçın bir katırın teptiği gibi, adamcağıza bir ters tekme bile attı. Fakat, bütün bu eziyete rağmen hıncını alamamıştı. Bunun için çevrede birikip olayı seyredenler arasından bir dervişi gözüne kestirdi ve kölesine daha da eziyet etmek için, ruhunu Allah'a ve ahirete adamış bu adamın asasına yapışıp zorla elinden almaya bile kalktı. Gel gör ki, derviş sımsıkı tuttuğu asasını vermemekte direniyordu. Hal böyle olunca, kudurgan ihtiyar ağzından köpükler saçarak bu mübarek zatın suratına bir sille çarptı ve orada bulunan bir kör dilencinin değneğini kaptı. Ancak, artık yere yığılıp inleyen kölesine bu değnekle daha birkaç darbe indirmişti ki, değnek kırıldı ve ihtiyarın tepesi iyice attı. Öfkeden gözleri evinden uğramıştı. Attığı yumruklar ve indirdiği tekmeler, nefes nefese kalan bu pirin kolların ve bacaklarında derman bırakmamıştı. Bu yüzden kölesinin üzerine çöküp biçarenin kalçalarını ısırdı. Ama bu hareketi, ağzındaki dört dişten birinin kırılmasına yol açınca gözünü kan bürüdü. Bıçak kapmak için Kasap Ragıp Ağa'nın dükkânına tam seğirtmişti ki, bir fenalık geçirdi. Orada bulunan hayırsever kişiler ihtiyarı, hamamın önündeki binek taşına oturtup sevaptır diye bir bardak da su verdiler. Kafası ve bedeni zonk zonk zonklayan ve bütün kemikleri sızım sızım sızlayan kölesi yerde serilmiş inleye ahlaya yatarken, sahibi olan ihtiyar da suyunu içip sakinleşmeye çalışmaktaydı. Derken, mahzunlaştı ve ağlamaklı oldu. Az önceki celalli adam gitmiş, sanki yerine mülayim, üzgün ve uysal bir pir gelmişti, işte Eflatun, bu zatın kendisine şöyle bir baktığını hissetti.

Eflatun, kendisine seslenen kişi olduğuna inandığı bu ihtiyarın, ağlamaklı olduğuna göre, bir âdemoğluna yaptığı eziyetten pişman olduğuna hükmetmişti. Ne var ki, adamın kölesine değil de kırılıp heba olan yüzlerce

yumurtasına üzüldüğü aklının kıyısına bile gelmiyordu. Ona kalırsa bu pişman ihtiyar teselli edilmeliydi. Olur mu olur, bir de bakmışsın ki bu öfkeli adam, "Evet! Seni ben çağırdım!" diyecek, sevinç gözyaşlarıyla yerinden kalkıp Eflatun'u hasretle kucaklayacaktı.

Binek taşına oturmuş, suyunu yudumlayan ihtiyara yaklaşan Eflatun, saygıyla, "Efendim! Beni siz çağırdınız herhalde," dedi. "Kölenizi dövmek gibi bir günahı işlediğiniz için üzülmeyiniz. Bakın! Sanki dokunsam ağlayacaksınız, isterseniz size yardım edeyim de, kölenizi hekime taşıyıp yaralarını tımar ettirelim. Sonra onun gönlünü alır, özür dilersiniz. Onu bundan sonra hoş tutunuz. Bakın! O zaman şimdiki pişmanlığınız ve üzüntünüzden eser kalmayacaktır."

Eflatun'un bu sözleri üzerine adamın elleri yine sinirden titremeye başlamış, gözleri yuvalarından fırlamıştı. Eflatun'a bir küfür savurdu. Gel gör ki, kulaklarında o esrarengiz ıslığın tınladığı delikanlı rencide olmadı. Edepsiz ihtiyara, "Fakat efendim! Beni siz çağırmadınız mı?" diye sorunca, tekrar fenalaşmaya başlayan adamdan şu cevabı aldı:

"Deli misin, divane misin! Katil etme beni! Defol başımdan! Yallah! Çek git!"

Bir kez daha yanlış kapı çaldığını gören Eflatun'un yine kalbi kırılmıştı. Yanıldığının en büyük kanıtı, işitmeye hâlâ devam ettiği o çağrıydı. Bu esrarengiz çağrı sanki Haliç tarafından geliyordu. Anlaşılan şu ki, sakınarak da olsa yanlarına sokularak onun bunun huzurunu kaçırmaması için biraz daha dikkatli olması gerekmekteydi. Bunun için gözlerinden çok kulaklarına güvense, belki daha münasip olurdu. Eminönü İskelesi'ne doğru boynunu bükmüş yürürken, zihninde bu düşünceler vardı. Buhur Kâtibi Recep Ağa Konağı yanındaki, bir zamanlar müritlerine bir perde arkasında kendisini göstermeden vaaz veren Tuti Baba Hazretleri'nin yeşil türbesinin yanından geçti. Kostantiniye halkı arasında dolaşan söylentiler doğruysa, vaktiyle bir kedi, vaaz verilirken bu perdenin arkasına geçmiş, derken kedinin girdiği bu yerden, "Aaah! Aman! Yetişin! İmdat!"nidaları gelmeye başlamıştı. Rivayetler doğruysa, işte bu kedi, girdiği perdenin arkasından ağzında çırpınan bir papağan olduğu halde çıkmıştı. İşin garip yanı, kedinin ağzıyla kaptığı papağan, bağıra çağıra kelime-i şahadet getirmekteydi. Tuti Baba da bu garip olay sonunda sırra kadem basmıştı. Ahali, perde yüzünden

suratını bir kez bile görmedikleri Tuti Baba'nın ölümü esnasında papağan oluverdiğini kahvehanelerde ve meyhanelerde seneler boyu konuşmuş, hatta türbede bu mübarek adamın mübarek naaşını değil, o hınzır kediye yemek olan papağandan artakalan kemiklerin gömülü olduğunu demeye dili varan sivri akıllılar bile çıkmıştı.

Eflatun, o esrarengiz çağrının geldiği yer olduğu zehabına kapıldığı Eminönü İskelesi'ne nihayet vardı ve Haliç'i gördü. Burada kıyı, hem Galata'dakilere hem de Eminönü'nden ta Fener'e kadar bütün iskelelere yanaşmış, mantiyaları ayarsız, serenler, sağa sola meyil vermiş, kıyamet kadar yelkenlinin kuru direklerinden ibaret bir çıplak orman gibiydi. Liman, iskelelere borda vermiş yahut karaya baştankara etmiş, denizcilerin "gagalı" dedikleri, aynı sınıfa girmelerine rağmen armaları birbirlerinden az çok farklı bumbartalar; Ege'ye mahsus mavi sancaklı ve iki direkli turhandiller; onlara benzeyen çekeveleler hububat taşıyan küçük ve hızlı İnebolu kayıklarıyla doluydu.

Sayısız hamalın, tüccarın ve kâtibin bağırıp çağırdığı Eminönü İskelesi'ne yanaşıp palamar vermiş dört bumbartadan, neredeyse bir adam boyu yükseklikteki bal fıçıları, pamuk balyaları ve yüklerle odun indirilmekleydi. Çuval çuval arpa ve buğday, küfe küfe sebze, tulum tulum tereyağı ve küp küp zeytinyağı ise hâlihazırda indirilip istif edilmişti. Gerçi iskele pire gibi insan kaynıyordu ama Eflatun yine muradına erememiş, buradaki izdihamda bile kendisini çağıracak tıynette bir âdemoğluna rastlayamamıştı. Esrarengiz çağrı sakın karşı taraftan, ayrı bir şehir sayılan Galata'dan geliyor olmasındı? Eğer böyleyse delikanlının işi zor demekti. Çünkü Eminönü ile Galata arasında, aşılması pek o kadar kolay görünmeyen, ahalinin "Haliç" dediği bir derya vardı. Ne var ki, mutlaka karşıya geçmenin bir yolu olmalıydı. İşlerine dört elle sarılmış canla başla çalışıp alın teri döken şu hamallara, yahut ellerindeki akçe tahtalarında para sayan tüccarlara danışıp onları işlerinden alıkoymak doğru olmayacaktı. Bu yüzden Eflatun, iskeleye yanaşıp müşteri bekleyen, arada bir de zuladaki şarap kırbasını ağzına dikip demlenen kayıkçıya sokularak, "Affedersiniz efendim. Ama karşıya geçmem gerekiyor. Nasıl geçebilirim?" diye sordu. Onca eyyam görüp adeta bir insan sarrafı kesilmiş bitirim görünüşlü kayıkçı ise, şarabından bir yudum daha alıp yeniyle ağzını sildikten sonra, ona şu cevabı verdi.

"Eğer adın İsa ve lakabın da Mesih ise, su üstünde yürüyerek geçebilirsin!"

Eflatun'un kafası karışmıştı. Her şeyden önce adı İsa değildi. Sofuayyaş'taki arzı ve utanmaz çocukların ona taktıkları "Deli" ve "Divane" dışında bir kalabı da yoktu. Çekinerek ayyaş kayıkçıya yine sordu:

"Efendim! Size inanmadığımı sanmayınız ama karşı kıyıda bir sürü insan görüyorum. Üstelik onların tekmilinin birden adlarının İsa olduğundan şüpheliyim. Oraya gitmenin mutlaka bir çaresi vardır. Bu hususta bana yol gösterebilir misiniz?"

Eflatun'u tepeden tırnağa süzen kayıkçı, ona biraz acımız olacak ki şöyle dedi.

"Evet, bir yol var. Eğer ücretini ödersen ben seni oraya geçiririm. Çünkü bana 'Merhametli Karun' derler. Ama oraya gidersen, bu temizpak halinle geri dönmen zor olur. Kayığımla Galata'ya götürdüğüm nice insanı, zahidi, sofuyu ve dini bütün âdemi, dinlerini ve imanlarını unutmuş, dahası ayyaş, bıçkın ve zamparanın alası kesilmiş olarak buraya getirdim. İşte o Galata denilen şehir, adeta ahiret gibi bir yerdir. Eğer oraya bir gidersen, bu güne kadar yaşadığın namuslu hayatı unutur, bambaşka biri olursun. Benden söylemesi! Ayrıca bugün siftah etmiş bile değilim. Evde de çoluk çocuk ekmek bekler. Seni oraya geçirirsem emeğimin ve onca zahmetimin karşılığını ödeyebilecek misin? Kılık kıyafetine bakılırsa, züğürdün, meteliksizin teki olduğun besbelli!"

Kendini çaresiz hisseden Eflatun'un içi cız etmişti. Ama boynundaki gümüş muska, işte o anda kayıkçının nazarı dikkatini cezbetti. Adam, "Dur biraz!" dedi, "Boynunda asılı o muskayı ver bana. Eğer kalaydan ya da kurşundan değilse, bu işe bir hal çaresi buluruz."

Eflatun denileni yaptı. Uzattığı gümüş muskayı alıp inceleyen ve eliyle tartan adam sevindi. En acımasız kuyumcunun hileli terazisinde bile asgari elli dirhem çekecek sal gümüşten muskayı kendi boynuna astıktan sonra. "Atla kayığa!"dedi. "Gerçi pek fazla para etmez. Ama ne demişler? Kiminin parası kiminin duası!"

Ayyaş adam, "Ya Bismillah!" diye nida ettikten sonra var gücüyle küreklere asıldığı anda ıskarmozlar gıcırdadı ve tekne bodoslamasından suyu şırıltıyla yararak ilerlemeye başladı. O devirde surlarla çevrili Galata'ya doğru giderlerken tuzlu deniz suyunun ıslatıp yakıcı güneşin kuruttuğu sararmış yelkenleri istinga edilmiş Haliç'e demirli bir üç ambarlının, ayrıca pruvalarında ahşaptan yontulmuş birer arslanın göze çarptığı beheri ellişer topçeker dört fırkateynin yanından geçtiler. O sırada, vardiyanın çaldığı silistreye uyularak, yirmisekiz çift küreğin her biri beş forsa tarafından ahenkle çekilen, tepeden tırnağa silahlı olduklarına bakılırsa cenge niyet etmiş leventlerle dolu bir kadırga, Saray Burnu'nu döndüğü esnada, Padişah Efendimiz'i selamlamak için baş topunu palatır patlatmaz Eflatun irkildi. Neyse ki, Karaköy İskelesi'ne yaklaşmışlardı. Ama buradaki gemiler biraz farklı gibiydi. Ambarları büyük, kargoları ağır ve su kesimleri derin olduğu için, Galata'daki Balık pazarı, Gümrük, Kürkçü ve Azap Kapı iskelesine yanaşamadıklarından açıkta demirleyen kalyondan bile büyük devasa karakaların ticari yükleri, yirmişer kürekçinin çektiği koskoca sandallarla kıyıya çekiliyordu. Bu iskelelere Trablusgarp şebekleri, çoğu Frenk diyarından gelmiş karaveller ve şalupalar borda vermiş, palamar bağlamıştı.

Eflatun Karaköy İskelesi'ne ayak bastığında, elli dirhemlik gümüş muskayı boynuna asan ayyaş kayıkçı, biraz olsun pişmanlık duyduğundan olsa gerek arkasından, "Meyhanelerden ve bitirimhanelerden uzak dur! En önemlisi, dikkat et de karpuzu çizdirme! Haydi! Allah'a emanet ol!" diye bağırmıştı. Gerçekten de burası bambaşka bir yerdi. İskeleye göre sağ tarafta, Havyar Hanı ile Gümrük arasında, şimdi Kurşunlu Mahzen denilen, ama eskiden Haliç'i düşman gemilerine kapamak için Rumlar tarafından yaptırılmış zincirin diğer ucunun asılı olduğu kale viranesi vardı. İşte bu yapıya, eski zaman efendileri, "Galata Kulesi" derlerdi. Sol tarafta ise surun ardından, Aziz Fransisko Kilisesi'nin çan kulesi, daha aşağıda da Arap Camii'nin minaresi, yukarıda ise o meşhur Galata Kulesi görünmekteydi. Ta tersaneden gelip surlar ile kıyı arasından Tophane'ye kadar ilerleyen Büyük Yol'un yanında, denize çakılı kazıklar üzerinde derme çatma kurulmuş, müdavimlerinin endişe etmeksizin felekten bir gece çalsınlar diye kollukçulara beher gece yüzer, hatta üçyüzer akçenin koklatıldığı bir dizi salaş meyhane göz çarpmaktaydı. Bu yolun diğer tarafında ise, sırtlarını Galata surlarına vermiş ahşap ve köhne evler, müşterileri genellikle gemicilerden ibaret demirhaneler, boyahaneler, marangozhaneler ve

yelkencisinden pusulacısına kadar çeşit çeşit esnaf ve zanaatkâr dükkânı diziliydi. Yine ellerinde mekiklerle ağ ören yahut tamir eden Ermeni kadınları ve Surp Krikor Kilisesi'nin o ağır çanını bile taşıyacak sağlamlıkta kenevir halatlar ve urganlar büken ipçiler de buradaydı. Çevreden kol testerelerinin gıcırtıları, kalafatçı tokmaklarının tokurtuları işitiliyordu. Ellerinde çuvaldızdan bile büyük, kocaman dikiş iğneleri ve meşin yüksükleriyle yelkenciler de, fırtınada tamamen yırtılmasın diye enli bez şeritleri parça parça birbirlerine dikerek, kendilerine sipariş edilen o koskoca trinket, mayıstıra ve gabya yelkenlerini çırpına didine, teslimat tarihine yetiştirmeye çalışıyorlardı. Marangozlar ise yine gemiciler için, makara ve boğatadan, bir insan beli kalınlığındaki babafingo ve gayba çubuklarına kadar, bir geminin oluşturan binbir çeşit parça imal etmekteydiler. İskeleyi bordalamış bir şalupada, deste moradan nice zahmetlerle geçirilmiş otuz karış çapındaki gabya çubuğunu basmak için mandara asılan ve adamakıllı zorlandıkları için kollarından ve şakaklarından damarları fırlayıp kıpkırmızı kesilmiş gemicilerin, "Yisa!" nidaları da kulağa geliyordu. İşte burada, Allah'ın bir tek boş kulu bile yoktu.

Karaköy İskelesi'ne çıkan, Eflatun'u çağıran esrarengiz kişi ya da kişiler buralarda bir yerde olmalıydı. Kendisine seslenenlerle göz göze gelmeyi ümit eden Eflatun etrafa bir bakındı. İskeleye yanaşmış bir bumbartanın dikmesi ucundaki makaraya geçirilen bir halatı kavrayan en az yirmi kadar ırgat veya hamal, ipin ucundaki kancaya bağlanmış ağır ve lenduha misali koskocaman bir sandığı binbir zahmetle zemine doğru indirmekle uğraşıyorlardı. Artık içinde nasıl bir şey varsa, bu sandığın sahibi olan kara kalpaklı bir Rum tüccar, gözlerini bir an olsun malından ayırmıyordu, işte fedailik edip mallarına göz kulak olsunlar diye bu adam bir de, kanun-ı kadim gereği başlarına saçaklı Cezayir şalı sarmış, sırtlarında bornusları, ayaklarında yemenileri, bellerinde kulaklı yatağan ve çifte piştovlarıyla, vücutları dövmeden geçilmeyen iki de kalyoncu tutmuştu. Görünüşe bakılırsa, en azından bu iskelede Eflatun'u aldıran bir tek şahıs bile yoktu. Ama bu sırada beklenmedik bir şey oldu.

Kendirden yapılan halat, devasa sandığın manevi ve maddî ağırlığına dayanamamış olacak ki, bir "tık sesiyle koptu ve koskoca sandık zemine düştü ve paramparça oldu. Fakat, parçalanan sandıktan çevreye belki de

yüzbinlerce altun para saçılıvermişti! Dokuzar dirhemlik Nemçe ekürleri sarrafların "yaldız"tabir ettikleri Venedik dükaları, Mısır'ın şerefî altunları, Lehistan zolotaları, İspanyolların Sevilla kuruşları ve sekiz buçuk dirhemlik arslanlı Felemenk eküleri büyük bir gürültüyle düşer düşmez, çıngırdaya tıngırdaya oraya buraya yuvarlanarak ortalığa dağılıverdi. Sermayesinin bulunduğu sandığın parçalanıp parçacıklarının saçıldığını gören tüccarın gözleri yuvalarından uğramıştı! Bunca parayı hayatlarında ilk kez, hem de ayakları dibinde yığılmış olarak gören ırgatların ve hamalların da suratlarında peyda olan ifade, tıpkı tüccarınkine benziyordu. Oracıkta beti benzi atan Rum tüccar, yüzyirmişer akçe yevmiyeyle fedai olarak tuttuğu kalyonculara, "Bir tekini bile alanı sağ komayın! Harama el uzatan olursa vurun iki kaşının ortasından!" diye bağırdı. Ama ortalık birbirine girdi girecekti. Bunu hisseden tüccar oradakilere bağırdı.

"Bre deyyuslar! Bir tek sikkeye bile tenezzül edecek olursanız, yemin olsun acımam, vurdururum!"

Ancak haram süt emmiş ve elliyedi yıl hamallık yapaktan sonra, işte şimdi güzünü para hırsı bürümüş bir namussuz, bir avuç altun aldıktan sonra kaçacak gibi oldu. Karaköy Kapısı'na doğru yirmi adım kadar koşmuş koşmamıştı ki bir piştov patladı ve bacağından vurulan adamcağız yere kapaklanıverdi. Yarasının derinliğine bakılırsa bacağının, müşterilerinden en az seksen akçe ücret kabul eden bir cerrah tarafından kesilmesi gerekecek bu hamalın elinden saçılan dokuz altunu, tüccarın muhasebecisi gidip tek tek yerden toplamıştı. Bu hâl üzerine, yağmaya yeltenir gibi olan işçiler de niyetlerinden vazgeçip, gerileyerek iskeleden aşağı inmek zorunda kaldılar. Sağa sola saçılan onca altunu elleriyle birer birer toplamasının mümkün olmadığını bilen Rum tüccar, muhasebecisine, hemen gidip bir süpürge ile faraç getirmesini emretti. Bu sırada, ellerinde piştovlarla kalyoncular kuş uçurtmuyorlardı. Az sonra muhasebeci, Mibel Kapısı'nın karşısındaki Sait Ağa Mescidi'ne ait helanın temizliğinde kullanılan iyice yıpranmış bir çalı süpürgesi ve paslı bir faraşla geri gelmişti. İşte bu anda, Eflatun'un bakışları bir an, sermayesini itin uğursuzun harama el uzatan ellerinden ve kem nazarlarından kurtarıp toplama derdine düşen tüccarınkilerle birleşti.

Bir lahza olsa da göz göze geldiklerine göre, kendisini çağıran şahsın, doğrusunu yine de Allah bilir ya, bu tüccar olabileceği ihtimali, Eflatun'u heyecanlandırır gibi olmuştu. Ama böylesi zengin ve güçlü birinin kendisine neden seslenip çağırmış olabileceğine, yeterli bir cevap pek bulamıyordu. Ancak adam, dişinden tırnağından artırdığı paraları toplamakla kendine yardım etmesini talep elmiş olabilirdi. Bunun için Eflatun, bir umut, kalabalığı yarıp, daha önce olduğu gibi şimdi de kendisini fark etmeyen, hatta başını çevirip bakmayan kalyoncuların arasından bir hayal misali geçti ve tüccara yardım etmek maksadıyla o da yerden altun paraları toplayıp eteğine doldurmaya koyuldu. Ne var ki, dedesi Kalın Musa'nın dört sene önce elden düşme aldığı, en azından yüz kere yıkanıp güneşte kurutulmuş entarisinin kumaşı artık, altun gibi ağırca bir madeni taşıyacak kadar sağlam değildi. Bu yüzden eteği yırtıldı ve topladığı sikkeler yerlere saçıldı.

Dökülen altun sesini mesleği gereği gayet iyi tanıyan tüccar dönüp baktığında, elinde hâlâ birkaç sikke tutan Eflatun'u gördü ve çileden çıkarak, kalyonculara doğru, "Sizin gözünüz kör ve kulağınız sağır mıdır! Bu divaneyi nasıl geçirdiniz buraya! Sadece saymak için bile senelerce alın teri dökerek yırtınıp debelendiğim bu para bir kuruş bile eksik çıkacak olursa sizlere hakkımı helal etmem, bilesiniz bunu!" diye bağırdı. Kelleleri kulakları yerinde, enseleri kilise direği gibi kalın birer çam yarmasından farksız kalyonculardan biri gelip piştovunun kabzasını Eflatun'un suratına indirdi ve eli ağır adamın bu şiddetli darbesiyle kaşı yine açılan, üstelik burnundan kan gelmeye başlayan zavallı delikanlıyı kolundan tutup iskelenin dışına doğru sürükledi ve yola fırlattı. Maruz kaldığı bu kaba muameleye şaşıran Eflatun, tüccara "Ama Efendim! Beni siz çağırmadınız mı? Gelmemi bana siz söylemediniz mi?" diye sorunca, Rum tüccar da ona, "Dua et ki delinin divanenin tekisin! Hırsızlığa yeltendiğine göre sağ elini kestirmediğim için şükret kendi itikadınca! Haydi, defol başımdan! Çek git!" diye seslendi.

Anlaşılan o ki, Eflatun yine bir hatadır işlemiş, yüzüne bir kaşı daha kapanmıştı. Burnundan ve açılan kaşından akan kandan, entarisinin önü kıpkırmızıydı. İşte bu sırada üçü Rum, beşi Ermeni ve kırmızı serpuşlarına bakılırsa dördü Yahudi tam oniki tüccar da haberi alır almaz, ellerinde çifter çifter kovalarla koşar adım iskeleye gelmişlerdi ki, her biri insaf merhamet

nedir bilmeyen bu zevat, elinde süpürge ve faraşla paralarını toplamaya çalışan Rum tüccarın alacaklılarıydı. İçlerinden en yaşlısının, şahit olduğu bu manzara karşısında öfkeden elleri ayakları titriyordu. Gözleri velfecri okuyan bir muhasebecinin ellerinde iki boş kovayla yanında beklediği bu Ermeni tüccar, elindeki senetleri sallayarak, kendisini görünce beti benzi atıveren Rum tüccara şöyle bağırdı:

"Utanmaz Hıristo! Fırıldakçı seni! Namussuz! Bize olan borçlarının vadeleri aylar önce doldu. Sen ise, "Beş kuruş param yok, İsa Mesih aşkına bana biraz daha süre tanıyın!" diye nice zamandır kapımızı aşındırdın da, merhametli olduğumuz için ağzımızdan birer evet koparabilmeye muvaffak oldun. Utanmaz arlanmaz! İşte bu hayırlı kaza oldu da foyan meydana çıktı! Meğer Karun kadar zenginmişsin! Deyyus seni! Şimdi bize olan borçlarını, hem de hemen, işte tam burada, paşa paşa ödeyeceksin! Şimdi al şu kovaları da, sadece bana borcun olan elliyedibinaltıyüzüç şerefli altunu içlerine doldur. Faizi ödemen için az sonra yazıhanemden boş bir kova daha gelecek!"

Eflatun ne bu sözleri ne de çevrede biriken ve açgözlü tüccarlar arasındaki arbedeyi seyreden kalabalığın gülüşmelerini işitti. Çünkü kulaklarında tınlayıp onu kanatlandıran, o aydınlık ve esrarengiz ıslığa dikkat kesilmişti. Yüzünden gözünden kanlar akmasına rağmen artık o, yaralı bedeninden çok, huzur içindeki ruhunun ta kendisiydi. Bu nedenle, içinde yine bir umut ve hoşnutluk olduğu halde, çağrının geldiğine inandığı yere doğru yürümeye başladı. Karaköy Kapısı'ndan girip, feryat figan eden bir müşterisinin köpek dişini elinde paslı kerpeteniyle çekmeye çalışan fennî cerrah Sabetay'ın az ötedeki dükkânının önünden geçti. Burada, ta Ceneviz devrinden kalma, üstlerine çıkılan ahşap katlarda esnafın yatıp kalktığı ve dükkân olarak işletilen bir dizi taş bina vardı. Marangoz Kirkor Ağa'nın dükkânına gelince, içinden gelen sese uyup Mihel Kapısı'ndan girdi. Kapının üstünde, Eflatun'un o güne dek hiç görmediği birtakım harflerle şunlar yazılıydı.

MCCCC ITALICVM JBAR MED
DFRANCHI GAVDEAT ERGO
JANVA SUB TATO DVCE
VBERNATA

Anlaşılan kayıkçı boşuna konuşmamıştı. Burası Sofuayyaş'tan epeyce farklı bir mekâna benziyordu. Sur boyunca yukarı doğru uzanan yolda, inşaları aceleye geldiğinden olsa gerek, hiçbir debdebe, hiçbir ihtişam taşımayan, duvarları kabaca örülmüş ve ambarlarında kedi büyüklüğündeki farelerin kaynadığı taş hanlar vardı. Tüccarların, hamalların, tefecilerin, muhasebecilerin ve sarrafların asırlar ve nesiller boyu inip çıkması sonucu taş basamakları fena halde aşınmış bu hanların dehlizlerinde ve küçük pencereli taş perelerinde hâlâ, kalantor sermayedarların nezareti altında, Karun kadar zengin ticari rakipler ve hatta hasımlar, birbirlerinin gözlerinin yaşına bakmadan çekişe çekişe, adeta Azrail can alır gibi azimle, nice pazarlıklar yapmaktaydılar. Hatta bu hanlardan geceleri bile, kara havyar ticaretinin, düzenbazların ve fırıldakçıların fısıltıları işitilirdi. Görünüşe göre, Galata'da bir günde kazanılan paranın, Cenab-ı Hakk'ın cümle kulunu tam yedi gün besleyeceği söylentisi galiba doğruydu.

Çağrının geldiğini sezdiği tarafa, yani yokuşun sonuna doğru yürüyen Eflatun, denize açılacak gemilerin mürettebatı için peksimet imal eden fırınların bulunduğu yere ulaşmıştı ki, Arap Camii Yolu'nun sağından gelen bir kafileye yol vermek için durdu. Sırtlarında güç belâ taşıdıkları ağır tomruklar olduğu halde, ayaklarından ikişer ikişer prangaya vurulmuş, idrar ve necaset kokan, saçlı sakallı, paslı pasaklı, bitli pireli, salyalı sümüklü, bezgin ve yorgun Frenk esirler, zincirlerini taş zeminde şıngırdata şıngırdata, Kaptan Paşa emrindeki silahlı muhafızların nezareti altında, "Banyol" denilen Tersane Zindanı'na doğru yürümekteydiler. Zayıfı gürünce zalim kesilen çocukların yağdırdıkları taşların, bu zavallıların bedenlerinde açtığı yara bereler, aslında yolun tam karşısındaki dükkânında binbir derde deva ilâçları hazırlayıp satan eczacı Levi'ye ödenecek üç beş kuruşla kapanabilirdi. Ancak fidyeleri senelerdir bir türlü gelmediği için umutlarını çoktan kaybeden bu zavallıların, biriktirdikleri dertlerinden başka sermayeleri yoktu. Öte yandan eczacı Levi'yi suçlamak da doğru olmazdı. Çünkü, gelen talep doğrultusunda piyasaya sürdüğü ve ayrıca engereğinkinden bile daha etkili olduğuna kalıbını bastığı zehirli müstahzarları satın alan namus ehli insanlarla, mesela babasının servetine konmak isteyen hayırsız evlatlar, oğullarının zalimliğinden ve müsrifliğinden illallah demiş üvey babalar ve kocalarının nemrutluğundan bıktıklarından biricik sevgililerine kavuşmak için yanıp tutuşan iffetli

kadınlarla belki de fazlaca sıkı fıkı ve içli dışlı olması sonucudur ki bu kadar katı ve hissiz olmuştu.

Yokuş yukarı biraz daha yürüyen Eflatun, Voyvoda Kapısı'na erişti. Karşısında Ermeni Kilisesi'nin bulunduğu bu kapının hemen yanındaki dükkândan, üstüne meşin önlüğünü giymiş demirci Vartan'ın çekiç sesleri işitiliyordu. Nice canları almış ve kim bilir daha ne kadarını alacak kılınçlar ve tüfenklerin bizzat kendisinden yapıldığı ve bu nedenle lanetlenmiş farz edilen, insanoğluna kolay kolay boyun eğmeyip ona direnen akkor halindeki demiri, dişlerini sıkıp adeta nefretle ve her darbede kıvılcımlar sıçrata sıçrata örs üzerinde döverken, yanıbaşındaki çırağı da bu işe seviniyor olmalıydı ki; "Oh olsun usta! İşte böyle acımadan döv bu melun madeni!" der gibi ameliyeyi seyrediyordu. Ama demirci neden sonra, az buçuk insafa geldiğinden midir, biraz önce örsünde büyük bir hiddetle dövdüğü kızgın demiri bir kovadaki soğuk suya batırdı ve cızırtıyla çevreye damlacıklar saçıldı, sudan buğular yükselip tüttü. Demircinin çırağı bu işe de sevinmiş gibiydi. Çünkü ancak, siparişin son parçası olan bu demir soğuduğunda paydos edeceklerini biliyordu. İşte bu sırada akşam ezanları okunmaya başladı. Hava artık kararıyordu.

Voyvoda yolunu diklemesine kesip ta Küçük Kule Kapısı'na kadar giden o upuzun taş merdiveni tırmanmaya başlayan Eflatun, çağrının bu yol üzerinde bir yerden geldiğinden emin gibiydi. Ama kendisine seslenenler, başlarında kırmızı Tunus fesleri, hem aşk hem de fiyaka olsun diye göğüslerine dövdürdükleri kadın isimleri, sine perçemleri ve kuşaklarında kulaklı yatağanları ile bu yolda nedense bir aşağı bir yukarı, avare avare yürürken birbirlerine ağalık taslayan, kavga gürültü çıkarmaya adeta yeminli şu bıçkınlar ve kopuklar olamazdı. Havanın iyice kararmaya başladığı o saatte, bu tür bitirimlerden sakınarak çevresine bakına bakına basamakları çıkan Eflatun bu yoldaki bazı evlerin kapı üstlerine, ne hikmetse, kırmızı fener asılı olduğunu gördü. Bu evlerden tambur, def, dümbelek ve çalgı çağanak sesleri geliyor, şuh kadın kahkahaları erkek naralarına karışıyordu. Galiba burası pek tekin bir yer değildi. Üstelik bazı hanımlar da sokaktaydı. Hatta telli pullu, gözlerine sürme ve kaşlarına rastık çekmiş bu kadınlardan biri, ayaklarında demir pabuçlar, boynuna nefir ve omzuna da çıkın asmış, eli asalı ihtiyar bir dervişin kolundan çekiştire çekiştire "Baba! Baba! Gel içeri! Sana bedava!" diye bağırıyor,

yüzü bu davet karşısında kızaran ihtiyar derviş de, "La havle ve la kuvvete illa billahil aliyyül azim! O nasıl söz kızım!" diye bu hanımdan kurtulmaya çalışıyordu.

İşte bu evlerden birinin kapısı açıldı ve dışarıya, suratı kıpkırmızı, merhemle burulup uçları dik tutulması gereken gür bıyığı lif lif, tel tel dağılmış, başındaki kalafatın rengine bakılırsa küçük rütbeli olması gereken bir yeniçeri zabiti çıktı. Arkasından ışık sızan kapıda, biri yaşlı diğeri ise nispeten daha genç iki de güzelce hanım vardı. Kaşlarına rastık ve gözlerine de sürme çeken bu kadınlar, fettan fıngırdak halleriyle, kırıta kikirdeye yeniçeriyi uğurluyorlardı. Yeniçeri bir ara Eflatun'u süzer gibi olunca delikanlı olduğu yerde kalakaldı ve bu adama bakmaya başladı. Bu elbette büyük bir hataydı. Eflatun'un gözlerini üzerinde hisseden yeniçeri sinirlenerek delikanlıya bağırdı:

"Ne var! Ne bakıyorsun öyle dik dik! Belanı mı arıyorsun!"

Eflatun ise çekine çekine, "Hiç olur mu öyle şey efendim?" diye cevap verdi. "Kulaklarım yalan söylemiyorsa bana seslenen sizsiniz. Yanınıza yaklaşıp bir hacetiniz, bir emriniz mi var diye soracaktım. Ama yenge ile konuşuyordunuz. Bu yüzden rahatsız etmek istemedim. Üstelik valideniz de kapıdaydı. Neşeleri bol olsun! Gelen kahkahalara bakılırsa evde de galiba kerimeleriniz var. Belki de kına gecesi yapmaktalar. Namuslu bir koca ve bunca kızı yetiştirmiş bir baba olan size, saygıda kusur ettiysem lütfen affediniz!"

Öfkeden kuduracak gibi olan yeniçeri, "Bre gavat! Aba altından baba ölçen bu aşüfteleri nasıl olur da benim akrabam sayarsın!" diye bağırıp Eflatun'un suratına okkalı bir şaplak çarparken, kadınlar da adamın bu sözlerine bozulmuş olacaklar ki, "Aşk olsun! Biz aşüfte miyiz ayol!" diye söyleniyorlardı.

Anlaşılan o ki Eflatun yine bir hatadır işlemiş, yardım edeyim derken yine, Allah'ın bir kulunu daha ziyadesiyle rencide etmişti. Şamar suratında patladıktan sonra ümidi sönmüş, hevesi kaçmış gibi olsa da, kulaklarındaki o ıslık, Eflatun'u yine gayrete getirdi. Gariptir ki, dikkat kesilip bu sedayı dinlediği sürece dünyalar onun oluyordu. Ancak, o âna kadar kazara da olsa, tam yedi kere görünüşe aldanarak hata işlemiş, kendisini çağırdığı

zehabına kapıldığı yedi efendiye, kâh hayır işleme, kâh ilgi ve kâh nezaket namına tebelleş olup bu zevatın ağızlarının tadını kaçırmıştı. Bütün bunlara rağmen, işte şimdi bile, sanki birileri kendisini yine çağırıyordu. Bu esrarengiz çağrı, herhalde Galata'nın kuzey suru arkasından, merdivenin bittiği Küçük Kule Kapısı'nın ardındaki meçhul bir yerden gelmekteydi. Hava artık karardığı için bu kapı, Galata'nın asayişinden sorumlu mumcubaşının adamları tarafından kapatılmak üzereydi. Eflatun bu nedenle, son basamakları koşa koşa tırmandıktan sonra kendini kapıdan dışarı zor attı. Mumcubaşının adamları kapının kanatlarını gümleterek kapatıp bir de kol demiri geçirdikleri için, Eflatun'un geri dönmesi artık imkânsızdı.

Sur dibindeki hendeği de geçtikten sonra, karanlıkta ve ışıl ışıl, pırıl pırıl parıldayan yıldızların ışığı altında, çağrının geldiğini sandığı yere doğru yürümeye başladı. Sol taraftaki taş bina onu nedense ürpertti. Bu duygusu geçer geçmez gökyüzüne bir baktı. Şu ayaltı aleminde, ölmüş, yaşayan ve henüz doğmamış ne kadar insan varsa, göklerde o kadar yıldız ve belki bir o kadar da kader vardı. Müneccimlerce gök kubbenin sultanı bellenmiş Şems çoktan batmış, ancak onun veziri sayılan Kamer hâlâ doğmamıştı. Havva anamızın Kabil ve Habil'i emzirdiği süt kadar beyaz ve parlak Samanyolu, bir uçtan diğer uca kadar uzanıyordu. Şems'in düşmanı olan Utarid'in ardından, savaş ve öfkenin timsali Merih de battığından olsa gerek, göklere barış ve huzur hakimdi. Buna rağmen yıldızların hiçbiri yörüngelerini terk edip göklerin düzenini bozamadı. Çünkü Ülker'i kovalayan ve yedi yıldızdan ibaret Cebbar batarken, ölçü ve dengeyi temsil eden Terazi takımyıldızı artık doğmuştu. Hayalperestliğin timsali Seretan'a bakan Eflatun, Büyükayı, Ejderha ve Küçükayı'dan sonra Kutup Yıldızı'nı gördü. Gökyüzü bu yıldızın etrafında dönüyordu ve giderek, sanki daha da hızlı dönmeye başladı. Karanlık gece ve parlak yıldızlardan oluşan girdap, Eflatun'u Kutb'a doğru çekiyordu. Delikanlı yokuş yukarı elli adım kadar yürümüştü ki, yolun sağ tarafında, açık bırakılmış kapısından ölgün bir ışığın sızdığı o binayı fark etti.

Kendisini çağıranlar, bu üç katlı ve ahşap binada olmalıydılar. Allah nasip ederse bu defaki tahmini daha isabetli olacaktı. Yine de, sol taraftaki mezar taşlarının yanından geçerken içinde bir şüphe yok değildi. Açık bırakılmış kapıdan içeri girdiğinde kendini, tavandan sarkan avizedeki onsekiz

kandilden çok, kelimelere dökülmesi gayrı kabil bir nurun aydınlattığı, geniş bir mekânda buldu. Mihrabın önünde bir halka teşkil edecek şekilde sıralanmış otuz kadar Mevlevi, halka boyunca dönen upuzun bir dokuzyüzdoksanlık tespihi çekerlerken, hep birlikte ilk hecede sağa ve ikincide ise sola eğilerek, defalarca ve defalarca İsm-i Celal'i, yani "Allah" adını zikrediyorlardı. Başlarında "sikke" dedikleri uzun serpuşları, sırtlarında ise düğmesiz ve iliksiz siyah hırkaları vardı. Hayat denilen şu kısacık yolculukta, ama canlı ama cansız, ama güzel ama çirkin, ama dost ama düşman, kendilerine refakat eden her şeyi sevip koruyan bu ehl-i insaf dervişler, fırlatıldığında bir insanın kafasını dağıtacak bir taşı bile incitmek istemezlerdi. Çünkü biiznillah dile gelse, sonsuz bir masalı anlatacak o taş, Allah'ın sırdaşı, dolayısıyla kendilerinin can dostu idi. Kâinatın ahengini bozmaktan, yaratılan her şeye zarar ve zeval vermekten çekinen bu efendilerin zikir çektikleri mekân o kadar ferah ve dingindi ki, zincire vurulmuş en saldırgan deliler ve zincirlerinden boşanmış en amansız fırtınalar bile, böylesi bir yerde huzur bulurdu.

Duvarlardaki, üstat pâyesine ermiş hattatların ellerinden çıkma şaheserler, mesela altunlanmış zemin üzerine kırmızı lâl ve siyah is mürekkebiyle yazılmış sülüs celisi "Er Rahman" yahut, "Es Selâm" veya "Er Rahim" gibi isimler, Mevleviler için herhalde, Şems'ten bile daha aydınlatıcıydı. Mihrap tarafında, ebrû kâğıt üzerine talikle çekilmiş bir besmele ve onun hemen üstünde de siyah kâğıt üzerine altun mürekkebi ile yazıya dökülmüş "Allah" lâfzı yer alıyordu. Sol tarafta, harikulade bir sülüsle yazılmış "Allahû Ekber" ibaresi ve onun altında, namlı ve namsız hattatların neshi, divani ve talikle kâğıda döktükleri ayet-i kerimeler yer alıyordu. Sağda ise, kayık, ibrik, kuş ve cami şeklinde istif edilmiş sülüs duaların yanı sıra, mütenazır talik harflerle, insan yüzü şeklinde bir "Yâ hû" görünmekteydi. Bununla birlikle, altun yaldızla çerçevelediklerine bakılırsa, bu canların en çok değer verdikleri yazı, misafir edilip gönlü yapılan bir gezginci dervişin siyakatle karaladığı, bir "Allah razı olsun" ifadesiydi. Burası, Muhteşem Neyzen Bâtın Efendimiz'in en mübarek bulduğu yerlerden biriydi.

Öteyandan, bu kadar huzurlu bir mekânda kedilerin olmaması da imkânsız gibiydi. Nitekim tekir bir kedi hasırların üzerine uzanmış uyurken yavrularından ikisi birbirlerini kovalayıp oynuyorlardı. İsm-i Celâl zikredilirken sürekli dönüp kıpırdadığı için olsa gerek, üçüncü yavru da

şıkırdatıla şıkırdatıla çekinen o upuzun zikir tespihini hedef seçmişti. Aniden atılarak tespihi pençeleriyle yakalayıp dişlerini geçiren bu kedi, o sabırlı ve nur yüzlü Mevlevilerden biri tarafından usulca tutularak az ileride bir yere konsa bile yılmıyor, az sonra başka bir yönden hamle ediyordu. Ayrıca, sarı bir kedi de, kuyruğu havada olmak üzere, dizleri üzerine oturup zikir çeken canların sırtlarına ağır ağır, teker teker sürtünüp yavaş yavaş dolaşmaktaydı. Bütün bunlar bir yana, siyah-beyaz olan bir başka kedi, şeyhin kızıl postunun yanına ilişip çökmüş, tam da tabiatına yaraşır bir şekilde, uyumadığı halde gözlerini yumup âdeta tefekküre dalmıştı. Bu kedinin öyle huzurlu ve dingin bir edası vardı ki, sanki Allah'a ulaşmaya çalışan bu canların şeyhi bizzat oydu. Belki de Mevlevilerin, "Allah" adını değil de, kendi adını zikrettiklerini düşünüyor, üstelik bunu olağan karşılıyordu. Eğer, ciltlerce kitap okuyup yazmış bir âlimin düşünme yeteneğinin on katı bu kedide olsaydı, ihtimal ki düşünmeye tenezzül edeceği yegâne şey de bu olurdu.

Mevlevilerin şeyhi, entarisi suratından akan kanla kırmızıya boyanmış delikanlıyı, yalınayak ve başı açık Eflatun'u görünce, canları yatıştırmak istercesine ellerini kaldırdı. Zikir diğerleri biraz afalladılar. Bu insanları rahatsız ettiğini düşünüp utanan Eflatun çekinerek, sikkesine destar sarmış şeyhe sordu:

"Beni affedin efendim. Bir yanlış anlama da olabilir; ama beni siz mi çağırdınız? Bana siz mi 'Gel' dediniz?"

Eflatun'u tepeden tırnağa süzen şeyh ona şu cevabı verdi:

"Biz insanlara 'Gel' diyenleriz. Doğru yere geldin."

Sevince kapılan Eflatun, kendisine gülümseyen şeyhe şu soruyu sordu:

"Peki beni niye çağırdınız? Bir emriniz, bir ihtiyacınız mı var?"

Gözlerinin içi gülen şeyh, usul gereği, kalkmadan önce yeri öptü ve "Evet," dedi. "Senin temiz kalbine ihtiyacımız var. Bazıları var ki buraya gelir ve huzur bulur, yine bazıları var ki buraya gelir ve bizler onda huzuru buluruz."

Diğer canlar da yeri öpüp ayağa kalktıklarında, şeyh ellerini göğsünde çapraz yaptı ve hafifçe eğilip Eflatun'u selamladı. Ardından, Galata Mevlevihanesi'nin canları ve dedeleri delikanlının başına üşüştüler. Biri sıcak su ve temiz bir bezle yüzündeki kan izlerini temizlerken diğeri kaşı üzerindeki yaraya kantaron merhemi sürdü. Bir başkası ise bembeyaz bir tülbentle yarasını sardı. Eflatun'un hikâyesini hemen hepsi, az ya da çok tahmin edebiliyordu. Ama uzun söze gerek olmadığını en iyi bilen kişi, Mevlevihane'nin şeyhi İbrahim Dedeydi. Eflatun'a yatacak bir yer bulmak için dışarı çıktıklarında, Şeyh İbrahim Dede ona şöyle dedi:

"Senin buraya gelmenin sebebi sadece bizim 'Gel' dememiz değil, ayrıca onların sana 'Git" demeleri. Hiç kimseye 'kötüdür' deme. Aslında onlar, bilmeden iyilik eden insanlardır."

Derviş hücrelerinin bulunduğu binaya girdiklerinde, Eflatun açık bırakılmış bir kapıdan gelen seslere kulak kesildi. İçeriden, bir nağmeyi adeta muhatap alıp ona ta –be– sabah tıpatıpına ve tab'an hitap etmeye azimli bir kudümün gönül tab taptapaları işitiliyordu. Eflatun kudümün ne olduğunu biliyordu. Ama diğer sazın sesi onu hayrete düşürmüştü. Bu sazdan üflenen nağmeler, sırrın ufülevi vusafası olan ehl-i vukuf füsunkârların bezediği o vâsi fü seyfi sâdaraks ve vüsûb eden vûsema gibi birer üfkûhe idiler. Ama füsûs ki, üflendikçe gönüllerdeki menhus ufünetin üful olduğu, bu füyûz dolu, tabii bir vûs ve vüs'at taşıyan ne nefesler, hangi yusuf-ı kalbiden nasıl hâsıl olur diye sanki, fusûl-ı erbaa teessüf ediyordu. Üflenenler adeta, Şems'in üful ettiği ufka gönderilen canlardan ibaret bir demet vüfût idiler.

Eflatun'un kalbi güm güm atıyordu. İsmail Dede'ye büyük bir heyecanla, "Merakımı affedin efendim," dedi. "Ama bu tap tap sedalarının eşliğindeki, o muhteşem ses hangi sazdan geliyor?"

İsmail Dede gülerek cevap verdi:

"O saz neydir. Ne o? Beğendin mi yoksa?"

İşte o anda, Eflatun bu sazı öğrenmek için içinden yemin etti.

Çünkü seneler boyunca kulaklarından eksilmeyen o ses, aslında ney sesi idi!

* * *

"Gel" çağrısına itaat eden Eflatun'un Galata Mevlevihanesi'ne kadem basmasından epey zaman önce, Kostantiniye'den bir hayli uzakta, o baktıkça insanoğlunun yüreğinde huşu duygusu uyandırıp bir Neuzibillah çektiren, o ulu ve karlı dağlardan birinin tepesinde, kalbinde taşıdığı nefret duygusu nedeniyle burnundan soluyan bir Mevlevi dervişi, menziline varabilmek için geçit yokluyordu. En çevik dağ keçilerinin bile zorlukla geçebildiği daracık patikalardan yuvarlanmamak için adım adım hedefine doğru yürürken, boş bulunup aşağıya baktığında, adeta kendisini yutmak için koskocaman ağzını açmış devasa bir canavara benzeyen uçsuz bucaksız ve depderin vadileri; yukarıya baktığında ise, sanki Peygamber Efendimizin miracı gibi arşı âlâya uzanan, karla kaplı yalçın kayalıkları görüyordu. Ancak yoğun bir nefretin verebileceği inanılmaz bir azimle hedefine doğru kararlı adımlarla yürüyen Mevlevi dervişini, doğrusu en yüksek ve en ulu dağlar bile durduracak gibi değildi. Kalbinde yaşattığı ve beslediği o dağlar kadar büyük kin ona, yolculuğuna bağladığı Tebriz'den bu yana, Zagrosları, İspiriz Dağları'nı, Vaviranları, Sasonları, Mastur Dağları'nı ve Munzurları tam on gün içinde aşındırtmıştı. Muazzam nefreti yüzünden gözleri çakmak çakmak olan bu dervişin kafasında, lime lime bir külah, daha doğrusu bir Mevlevi sikkesi vardı. Siyah hırkası yırtık pırtık, çarıkları ise delik deşikti. Koltuğunun altında tiftik tiftik bir battaniye, çıkınında ise yarım somun bayat ve küflü ekmek, birkaç metelik, ateş yakmak için çakmak ve kav, bir de bileği taşı vardı. Ne var ki en önemli eşyası, kemerine sıkıştırdığı pırıl pırıl bıçağıydı. Her menzilde durup bir mola verdiğinde, artık iyice küçülmüş bileği taşını çıkarıp işte bu bıçağı uzun uzun biliyor, bu arada dişlerini gıcırdatıyordu. Ancak bu bıçağın bir insanın boğazını bir hamlede kesecek kadar keskin olduğuna kanaat getirdikten sonradır ki, çıkınından somununu çıkarıp birkaç lokmayla açlığını bastırmaktaydı, işte intikam duygusuyla kıvranan bu Mevlevi dervişinin Kostantiniye'ye vasıl olması, bir on gün daha sürecekti.

Anlatılanlar doğruysa, bu süre göz açıp kapayıncaya kadar geçmişti. Mevlevi dervişi son tepeyi de aştığında, aşağıdaki pusun içinden Üsküdar'daki kutu gibi ahşap ve kâgir evleri, dükkânları, mescitleri, minareleri ve göz alabildiğine uzanan parça parça tarlaları, bostanları, daha ileride ise boğazı seçti. Karşıda Ayasofya ve Sultanahmet'in kubbe ve

minareleri, sağ tarafta ise Galata'nın kiliseleri, harap surları ve o meşhur kulesi hayal meyal seçiliyordu. Büyük bir sebatla günlerdir sürdürdüğü yolculuğunun artık son menziliydi bu. Eğer içinde o muazzam kin olmasaydı, derviş kendisini binlerce fersah uzaktan ta buraya kadar ulaştıran Cenab-ı Hakk'a şükredebilirdi. Fakat bunun yerine o, kemerindeki bıçağı bir yoklayıp dişlerini daha bir sıkarak azimle, yokuş aşağı inmeye başladı. Yağmur her an bastırabilirdi. Gök gürlemeye başladığı zaman Üsküdar'da, Merzifonlu bir tüccarın pamuk balyalarını taşıyan bir sala, birkaç serseri ile birlikte iki metelik karşılığı yolcu olarak kabul edildi. Sal nihayet, Galata tarafındaki Havra yakınlarında, Alacakulluk İskelesi'ne yanaştı. Derviş karaya ayak bastığında, Kara Mustafa Paşa Camii'nin minaresindeki şerefelerden müezzin ağlamaklı bir sesle salâ veriyordu. Hakkın rahmetine kavuşan zat, Galata Mevlevihanesi'nin pek muhterem şeyhi, cennetmekân Nuvarif Bursevi idi.

Gel gör ki, intikam duygusuyla yanıp tutuşan derviş, bu mübarek kişi için rahmet bile okumadı. Nedense yağmur bir türlü yağmıyordu. Hava kasvetliydi. Lodos tarafından esen şiddetli rüzgâr gökyüzündeki yağmur yüklü kara bulutları yüklüyor, dalgalar sahile vuruyor ve kıyamet kadar martı da denizin üzerinde çığlık çığlığa uçuşuyordu. Ancak Mevlevi dervişinin üzüntü ve sıkıntı duyması imkânsızdı. Çünkü artık nedense, adamın bütün ruhunu o kapkara duygu istila etmişti. Onu ayakta tutan kuvvet, sanki canı değil de nefretiydi. Hatta neredeyse, canı bedenini terk etse bile sadece nefreti, onu belki de senelerce yaşatabilirdi. Taş merdivene doğru yürürken, yolun iki tarafındaki salaş meyhanelerden gelen leziz şarap kokusu da herhalde onu, bu duyguyla sarhoş olduğu için fazla etkilemedi. Merdiveni tırmanıp Kireç Kapısı'ndan Arap Camii Yolu'na girdi. Surp Krikor Kilisesi'ni sağına alıp Voyvoda Kapısı'na erişti ve sağa sapıp yokuş yukarı yürümeye başladı. Kendisine havlayan köpeklere aldırmadan Küçük Kale Kapısı'ndan çıkıp hendeği geçti. Sur dışındaki bu bağlık bahçelik bölgede, ta Galata Sarayı'na ve mevlevinaneye kadar ancak birkaç ev görünüyordu. Çevrede ulu çam ağaçları, meşeler, çınarlar ve bu ağaçların altında yer yer, sağa sola, oraya buraya meyletmiş mezar taşları vardı. Derviş, yokuşu bir süre daha tırmandıktan sonra durdu. İşte nihayet vasıl olmuştu. Serviler ve kavak ağaçları arasındaki o lanetli ev, şimdi karşısındaydı.

Artık nedendir bilinmez, bir Mevlevi dervişini binlerce fersah uzaktan kendine doğru cezbeden bu tekinsiz ev, kesme kara taştan yapılmış, pencereleri sımsıkı kapalı, iki katlı ve epeyce havaleli bir binaydı. Burası Rafael'in evi diye bilinirdi. Özellikle geceleri, bu binanın yanından geçmek yürek isterdi. Babayiğit geçinen, ama yine de Mushaf'ı bir öpüp alınlarına koyduktan sonra, muskalarına da güvenerek gece vakti tekinsiz eve yaklaşmaya cesaret edenler, ertesi sabah heyecanla, bu uğursuz mekândan sık sık inleme ve kahkaha seslerinin geldiğini meyhanede yarenlerine anlatırlardı. Bu iki katlı kapkara binanın bir de, tıpkı putperest tapınaklarında olduğu gibi alınlığı vardı. Bu alınlığın tam ortasında, ne hikmetse, Frenklerin grifon dediği kartal başlı bir arslan kabartması göze çarpıyordu. Yakıcı yaz güneşi altında bile gece kadar karanlık ve ayın ışığı kadar da soğuk görünen bu binanın çeşitli kısımlarını dördülleyerek birbirleriyle oranlayan mimar, herhalde menazır duygusu hakkıyla gelişmediğinden, alınlıkta, duvarlarda ve sövelerde gönyeyi tutturamamıştı. Sanki yerin yedi kat dibine aitmiş de, bir an önce oraya göçmek eğilimindeymiş gibi, yıkıldı yıkılacak görünen bu bina, belki de bir mimari mucizesi sayılmalıydı. Çünkü yapılan bütün hesap hatalarına rağmen bu eğri büğrü ev, tabiat kanunlarının tekmiline birden meydan okurcasına ayakta kalmaya devam ediyordu. Felemenk kiremidiyle kaplı çatısının her bir köşesinde taştan oyma ve ağızları arslan biçiminde oluklar vardı. Yağmur yağdığında çatıdan akan su, işte bu arslanların ağızlarından aşağı şarıl şarıl akardı. Anlatılanlar doğruysa bacasından zaman zaman, zırnık ve kükürt kokan bir duman tütmekteydi. Hemen hemen herkes, tekinsiz evin en azından birkaç sakini olduğuna kalıbını bassa da, uğursuz binanın cümle kapısından sadece bir kişi girer çıkardı. Kaputunun yenleri yanı sıra, şahin pençesini andıran ince ve kemikli ellerinde de kezzap yanıkları olduğuna bakılırsa, bu kara kuru ve sakalsız bıyıksız adamın bir elkimya üstadı, yahut benzeri bir kara ilimle uğraşan bir âlim olduğu söylenebilirdi. Ağzındaki birkaç dişi tizâb benzeri eczalarla kırmızıya, maviye ve yeşile boyamış Rafael isimli bu esrarengiz adam, çevre sakinlerinden bazılarına göre ise işinin ehli bir eczacı ya da hekimdi. Ama herkes, onun seneler önce cinlere karıştığı konusunda hemfikir sayılırdı. Başında siyah bir Yahudi serpuşu, daracık ve cılız omuzlarına aldığı uzun ve eprimiz bir pelerinle dolaşan bu efendiden herkes bucak bucak kaçar ve selamını bile almamanın yanı sıra, esnaf onu gördüğüne yüzünü çevirirdi. Çocuklar ise onu nerede görseler alay edip taşa tutarlardı. Dahası, nedendir bilinmez, Mevlevi dedeler ve

dergâhın diğer canları, lanetli evin önünden ne zaman geçseler, saygı ve sevgiyle baş kesmekteydiler. O civarda yaşayan ahali ise, Mevlevilerin bu sevgi gösterisinin hemen ardından, evin içinden korkunç bir inlemenin işitildiğini, bire bin katarak meyhanelerde anlatır dururdu.

İçini kemiren kin nedeniyle, ta fersahlarca uzaktan kalkıp onca dağı aşan Mevlevi dervişi, Rafael'in evine, bu tekinsiz binaya, kim bilir neler düşünerek uzun uzun baktıktan sonra öç alma zamanının artık geldiğini anladı ve o anda hırsla, çenesini öyle bir sıktı ki, şakaklarından damarlar fırladı. Eli kemerindeki bıçağa doğru şöyle bir uzandı. Ama bu sırada, yokuşun aşağısındaki Kule Kapısı'ndan gelen kalabalığın feryatlarını işitti. Kapıdan bir insan seli akmaya başlamıştı. Bu mahşer kalabalığının önünde, taşıyıp sevaba girmek için insanların birbirlerini neredeyse ezdiği bir tabut ve onun da önünde, cenazeye saygısından olsa gerek, boynunu büküp yere bakarak yürüyen bir imam vardı. Yağmurun bir türlü dinmediği o iç bunaltıcı havada. Kule Kapısı'ndan Galata Sarayı'na giden her iki tarafında da servilerin ta göklere uzandığı o toprak yoldan, kalabalık bir cenaze alayı geliyordu.

Kara Mustafa Paşa Camii'nde cenaze namazı kılınan o fukara babası, o mübarek ve mukaddes zatın, yani Galata Mevlevihanesi'nin şeyhi olan Nuvârif Bursevi Efendi merhumun cenazeleriydi bu. Tabutunun üzerindeki yeşil örtüye, Enbiya suresinin otuzdörduncü ayet-i kerimesi sırmayla işlenmişti. Arkada ise ellerini birbirine çalıp ağlayan, hüngürdeyip bağıran, yırtınıp ah u vah eden, murassa sorguçlu örfi kavuklarıyla birkaç paşadan, perişanî destar sarılmış külahlarıyla esnaflara, yatırtmalı üsküfleriyle bir kapıkulu gürûhundan, kırmızı sikkeleriyle Mevlevilere, dalfesli, dalkülahlı dilencilerden, saçlarını başlarını yırtıp dövünen kadınlara kadar, oradan buradan gelmiş binbir türlü insan vardı. Anlaşılan o ki, Kostantiniye'de kadir kıymet bilen, kalbinde az buçuk minnet duygusu taşıyan ve şu kadarcık insaniyeti olan ne kadar âdemoğlu varsa, bu cennetmekân zatı ahirete uğurlamaya gelmişti.

Bu tantanayı seyreden Mevlevi dervişinin kalbi biraz yumuşar gibi oldu. Gönlünden, "Rahmetlinin bu kadar çok sevilmesi boşuna değildir herhalde. Belki de dünyada hâlâ gerçekten iyi insanlar var, kim bilir?" diye geçirdi. Bu sırada kalabalıktan gözünden sicim gibi yaş akan bir dilenci hıçkıra

hıçkıra, dervişe, "Gel ey dost! Gel bize katıl! Nuvârif Bursevi Efendi Hazretleri Hakk'ın rahmetine kavuştu. Gel de acımızı paylaş! Belki bu sayede az da olsa teselli buluruz!" diye nidâ etti. Hâl böyle olunca, duygulanan derviş bir yutkundu, ağlayan insanlara baktıktan sonra, mübarek bir zât olduğu anlaşılan bu şeyh için son vazifesini yapmaya karar verdi.

Kalabalık az sonra Galata Mevlevihanesi'nin avlusunu tıklım tıklım doldurmuştu. Cenaze buradaki bir hazîrede, "Suskunlar" diye anılan küçük kabristanda toprağa verilecekti. Derken, merhumun defni için açılan çukura iki Mevlevi dedesi girdi ve kefeninin bağlarından tutup şeyh hazretlerinin na'şını, yüzü kıbleye gelecek şekilde yerleştirdiler. Hüzünlü ama vakur görünen Mevleviler ve canlar dışındaki hemen herkesin hıçkırıkları ve feryatları sürüp gidiyordu. İmam Kur'an okurken mezara kürek kürek toprak atılmaya başlandı. Cenazeye katılan her hayır sahibi mezara, her iki elleriyle üçer kere toprak attı. Ardından toprak sıkışsın ve sertleşsin diye mezara üç testi su döküldü. Telkin de verildikten sonra defin işlemi bitmişti. Şimdi ise âdet gereği, cenazeye katılan herkese yemek verilmesi gerekiyordu.

Bunun için semahanenin ve hücrelerin bulunduğu binanın çevresindeki sundurmaların altına kilimler serildi, minderler konuldu, nihalelerin üstüne simler yerleştirildi. Zadegân takımı şeyh dairesine buyur edilmişti. Ama Mevleviler yemeklerini elbette, kendileri için daha mukaddes biryerde, yanı mutfak-ı şerifte yiyeceklerdi. O zamanlar mevlevihanenin mutfağı, üstü tonozla örtülü kâgir bir binaydı. Kazanlarda yemeklerin pişirildiği üç ocağı ve bunların Üstünde de, tuğladan örme kocaman üç bacası vardı. Kepenkleri açılmış mutfak penceresinden buram buram yağlı koyun eti, yağda kızarmış soğan, kuyruk yağı ve sirke kokuları geliyor, avludakilerin iştahını kabartıyordu, iyi çeken bacalara rağmen ocaklardan yayılan dumanın dışarı çıkması için açılan pencereden, içerideki canlar ve elindeki kepçeyle, kazanda fokurdayan aşı tadan kazancı dede görünmekteydi. İsten kapkara kesilmiş ocaklardaki odun ateşinin yaydığı hararet yüzünden canların alınları boncuk boncuk terlemişti. Ocaktan yayılan duman ve yoğun buhar yüzünden mutfaktakiler ikide bir öksürüp tıksırıyorlardı. Neden sonra, dedenin emriyle canlar ellerinde keçelerle kızgın kulplarından kavradıkları kazanı ateşten indirdiler. Bu sırada kazancı dede, "Hakk

berekatını vere! Yiyenlere nar-ı iman ola! Dem-i Hazreti Mevlânâ, sırr-ı Ateşbaz-ı veli, Hû diyelim, Hû!" diye diye bağırdılar. Yemek pişmişti. Nitekim az sonra, semahanenin sol tarafında bulunan mutfaktan, canlardan birisi, soluğu yettiğince, "Hûûûûû! Somata salâââ!" diye bağırarak kardeşlerini yemeğe çağırdı.

Rahmetliye karşı son vazifesini layıkıyla yaptığına kanaat getiren derviş oradan tam çekip gidiyordu ki, bir el koluna yapışıverdi. Gülümsemesine rağmen, acısından gözleri hâlâ yaşlı, elli yaşlarında bir Mevlevi dedesiydi bu. Dergâhta muhipleri onu "Neyzen İbrahim Dede' diye bilirlerdi. Daha sonra bu dergâha şeyh olacak olan bu adam, dervişin kolunu bırakmadan, yumuşak sesiyle şunları söyledi:

"Belli ki senin bizim lokmamıza ihtiyacın yok. Ama bizim sana ihtiyacımız var. Gel, soframıza şeref ver. Yemeğimizin tuzu, gözümüzün nuru ol. Gel soframıza! Gel!"

Bu rica karşısında dervişin suratı asıldı. Ama ters bir söz sarf etmeye de çekindi. Bu yüzden Neyzen İbrahim Dede'yle birlikte mutfağa doğru yürümek zorunda kaldı. Buraya söveleri damarlı mermerden yontulmuş, düz kemerli alçak bir kapıdan giriliyordu. Mutfak denilen mukaddes yer, üzeri tonozlu bir sofadan geçince sağdaydı. Canlar buraya girerken baş keserlerdi. Ama derviş böyle yapmadı. Hatta sofraya oturup peşkiri dizlerine çektikten sonra yemeği bekleyen diğerlerinin tersine, parmağını ıslatıp tuza banmadı ve yalamadı. Derken sofralara, sahanlar içinde nohutlu, kestaneli, havuçlu ve yağlı koyun etli Özbek pilavı geldiğinde bile bu yemekten bir lokma olsun yemedi. Onun yerine çıkınından çıkardığı kuru ve küflü ekmeği yemeye başladı. Hal böyle olunca, sofradaki diğer canlar da âdet üzerine, o nefis Özbek pilavından yemeyi bırakacak gibi oldularsa da. İbrahim Dede bir işaretiyle onlara engel oldu. Sofrada asla konuşulmazdı. Fakat bu geleneği, Sultan Veled'in bile gerekirse ihlal edeceğini düşünmüş olmalı ki, Neyzen İbrahim Dede, misafir dervişe dönerek, "Yediğin ekmek herhalde bizim lokmamızdan daha lezzetli," dedi. "Onu hiç olmazsa benimle paylaşmak istemez misin?"

Bir an şaşıran derviş, küflü ekmeğini ikiye böldü; ama yarısını İbrahim Dede'ye uzattıktan sonra önceki umursamaz tavrını takındı. Dede somundan bir lokma koparıp ağzına attı ve tekrar sordu:

"Yanılmamışım. Mevla'nın verdiği her rızk gibi bu da lezzetli. Ama bunu şimdi neden tercih edip yediğini sorabilir miyim sana!"

Derviş lokmasını çiğnerken, yarım ağızla, "Bana büyük kötülükler yapmış biri var," dedi. "Bıçağımla boğazladıktan sonra o kişinin ciğerini yemedikçe, kuru ekmekten başka Allah'ın hiçbir rızkını tatmamaya yeminler ettim!"

Neyzen İbrahim Dede gülümseyerek, "Kin şeytanın kahkahasıdır," dedi. "Bu duygu seni yoldan çıkarmış. Tekrar bize katılıp bu duygudan arınmaya ne dersin?"

Derviş. "Sevsinler!" dedi. "Yamak, aşçı olmak ister. Aşçı, aşçıbaşı olmak, şakirt de kâtip olmak, kâtip ise paşa olmak ister. Paşaların istediği de vezir olmaktır. Kısacası herkesin istediği, bir şey olmak, olabilmek! Sizler de güya pişmek ve olmak istiyorsunuz. Aslında kendinizden başkasını kurtarmak peşinde değilsiniz. Sadece kendi ruhunuzu temizleyecek kadar da bencilsiniz. Yazıklar olsun size! Ruhunuzu kirletmemek için, taşın altına elinizi sokamayacak kadar da korkaksınız. Kinin ve nefretin ne olduğunu siz nereden bilecektiniz! Bu dergâhta kötülüklerden uzak yaşıyorsunuz. Padişah tarafından korunup kollanıyorsunuz. Üstüne üstlük bir de saygı görüyorsunuz. Hal böyleyken sizlere kim kötülük yapmaya cesaret edebilir ki! En önemlisi, sizin hiçbir yaranız yok! Ya benim yaralarım! İşte!"

Derviş hırkasını sıyırıp sırlını herkese gösterdi. Gerçekten de adamcağızın sırtında sayısız kırbaç yarası vardı. Bu hal üzerine sofradakilerden bir hayret nidası yükseldi. Dervişin gözünden ise hırstan birkaç damla yaş süzüldü. Gözlerini yeniyle sildikten sonra, zavallı adam anlatmaya başladı."

"Anlatacaklarımı dinledikten sonra bana hak vereceğinizden kesinlikle eminim. Her şey bundan yirmi sene kadar önce başladı.Ben de bu dergâhta sizlerden biriydim. Adımı söylememe gerek yok. Çünkü onca seneden sonra, hiçbirinizin beni hatırlayabileceğine inanmıyorum. Hiç unutmam, kış vaktiydi. Mezarlık ziyaretinden sonra akşama doğru, şimdi adını unuttuğum bir derviş ile dergâha dönüyorduk. Bu arkadaşım hakkında hatırladığım yegâne şey onun çok iyi ney üflediğidir. İşte o ıssız yolda, Rafael'in evi dedikleri o uğursuz binanın önünden geçiyorduk ki birdenbire, arkamda biri olduğu hissine kapıldım. Dönmeme fırsat kalmadan, beynime balyoz gibi

bir şey indi. Acımdan tıpkı çilehanedeki nevniyazlar gibi dizlerim üzerine çöktüm. Başımdaki yaradan gelen kan çenemden aşağı şıpır şıpır akarken, elinde sopayla birinin arkadaşıma saldırdığını gördüm. Herhalde daha bir iri, dolayısıyla daha tehlikeli olduğum için ilk kurban olarak beni tercih etmişti. Arkadaşım inleyerek yere yığılmıştı ki, sopa bu kez benim enseme indi ve yüzüstü yere kapaklandım. Doğrulmak istiyor, ama acıdan ayağa kalkamıyordum. Buna rağmen, tam böğrüme bir tekme yedim. Derken eli sopalı saldırgan, benim ve ardaşımın ayaklarına birer kement bağladı ve ipe asılıp bizi o esrarengiz eve doğru yerde sürüklemeye başladı. Yol engebeli olduğu için kafamı sık sık taşlara çarpıyor ve bu da bana dayanılmaz acı veriyordu. Bu şekilde evin önüne sürüklendiğimizde, ta uzaktan, akşam ezanlarını işittim. Derken bir anahtar kilitte tıkırdayarak döndü ve bir kapı gıcırdadı. Sonra bayılmışım. Kendime geldiğimde bileklerimde zincirlerle bir duvara asıldığımı fark ettim. Neyzen arkadaşım da sol tarafımda benim gibi zincire vurulmuştu. Sağda solda hiçbir pencere olmadığına göre bu loş mekan evin bodrumu olmalıydı. Duvardaki nişte yanan üç mumlu şamdan buradaki yegâne ışık kaynağıydı. Bu arada burnuma tandırda pişmiş kuzu eti kokusu geldi. Buna hiç anlam veremedim. Bir süre sonra bir elinde kırbaç diğerinde ise bir kovayla, merdivenden aşağıya biri indi. Neuzibillah! Böyle nursuz çehreli adam hayatımda görmemiştim! Cellat Kara Ali ve yamaklarının tümü bile bu insan müsveddesi yanında damat gibi kalırlardı. Adamın kafası karpuz gibi kocaman, koca suratı ise ablaktı. Kalın ve biçimsiz dudaklarının üstündeki bıyığı seyrekti. Ayrıca göbekli ve iri yarıydı. Bize bakıp sırıttığında, eğri büğrü, çarpık çurpuk dişlerini görünce kanım dondu. Kovayı yere koyup önce arkadaşıma yaklaştı. Bu esnada burnuma kükürt kokusu geldi. Anlaşılan, bizi kırbaçlamaya kararlı görünen bu alçak adam, daha çok acı vermesi için kırbacını önce bu kükürtlü suya batıracaktı. İşte bu lanetler olasıca adam, köşeye seğirtip bir sahanın kapağını kaldırıp eline, tandırda pişmiş, buğusu hâlâ tüten bir kuzu budu aldı ve kükürtlü suya soktuğu kırbacıyla zavallı neyzen arkadaşımın sırtına bir darbe indirdi. Ardından kuzu budunu ısırıp koca bir lokma kopardıktan sonra tüyler ürpertici bir kahkaha attı. Benden daha zayıf olmasına rağmen, artık nedense, arkadaşım gık demedi. Gözü kör olasıca adam, bir yandan lokmasını çiğnerken kırbacını bu kez benim sırtımda şaklatınca 'Allah' diye feryadı bastım. Cehenneme gidesice adam, saatler boyu kırbacını bir arkadaşımın bir benim sırtıma indirdi durdu. Nefes nefese kaldığında, köşeye gidip elinde bir torbayla döndü. Torbadan

çıkardığı tuzu yaralarımızın üzerine serpince, hissettiğim acıdan nasıl olup da aklımı kaçırmadığıma hâlâ şaşarım. Aynı şeyi arkadaşıma da yaptı. Fakat o, yine gıkını çıkarmadı. Geberesice herif ise, adamakıllı yorulduğundan mıdır, yere bir kilim serdi ve çöküp üzerine oturdu. Hiç unutmam, ağzından şu sözler döküldü. 'Bana firavun derler. Bursalıyım. Bugün yediğiniz kötek daha bir şey değil. Önümüzdeki günlerde benden daha çok çekeceksiniz. Buradan sağ çıkarsanız eğer, bilin ki artık kalbiniz nefret dolu olacak. Bunun böyle olacağından emin olun, çünkü benim işim bu. İşimi de iyi yaparım."

"Firavun isimli ya da lakaplı bu alçak adam tam üç gün boyunca bizi kırbaçladı. Arkadaşımın belinden yukarısı mosmor kesilmişti. Allah biliyor ki, benim de ondan aşağı kalır yanım yoktu. Hiçbir günah yahut kabahatim olmadan maruz kaldığım bu dayağın öcünü ne olursa olsun almaya, dişlerimi sıkarak üçüncü gün yemin ettim. Bu günün sonunda bayılmışım. Gözümü açtığımda bir küpün içindeydim. Artık nasıl olduysa, sikkemle hırkam bir çıkının içinde, ayaklarımın dibindeydi. Firavun isimli o alçak, beni ve arkadaşımı birer küpe koyarak Üsküdar'da İranlı tüccarlara satmıştı.

"Neyzen arkadaşımı Halep'te sattılar. Beni ise Tebriz'e götürdüler. Orada bir çiftçiye satıldım. Allah'a şükürler olsunki sahibim iyi huylu, insaniyetli bir ihtiyardı. Onun iyiliğini hiçbir zaman suiistimal etmedim. Bu muhterem adamın karşı geldiğim yegâne emri yahut ricası, kalbimdeki nefreti atıp yerini sevgi ile doldurmamdı. Hatta bunun için, ölüm döşeğinde biricik kızıyla evlenmemi ve çiftliği sahiplenmemi vasiyet etti, istemeye istemeye bunu kabul ettim. Bir yıl sonra, karım bana bir kız doğurdu. Ama bu bile kalbimdeki nefreti söndürmedi. İntikam ateşiyle yanıp tutuşuyordum. Aradan seneler geçti. Kızım evlendi ve bir süre sonra torun sahibi oldum. Gel gör ki, Firavun'a duyduğum kin bağrımı kavuruyordu. Derhal Kostantiniye'ye dönüp Firavun isimli o canavarı boğazlayıp ciğerini yemeğe can atıyordum. Karım ve kızım ne kadar ısrar edip yalvardılarsa da beni engelleyemediler. Nihayet bir gün sikkemi başıma giyip hırkamı sırtıma aldım. Ayrıca Tebriz pazarındaki, adam boğazlamaya en uygun bıçağa çeyrek altun ödedim. Ve yollara düştüm, şimdi ise, öç almak için işte buradayım. Er ya da geç Firavun'u boğazlayacağım ve onun ciğerini yiyeceğim!"

Neyzen İbrahim Dede gülümsüyordu. Dervişe, "Belki de nefret gözlerini kör ettiği için beni hatırlamıyorsundur," dedi. "O geceyi ben de çok iyi hatırlıyorum. Rafael'in evinin bodrumunda seninle birlikte kırbaçlanan kişi bendim."

Dervişin şaşkın bakışları karşısında İsmail Dede hırkasını açıp sırtını gösterdi. Sırtındaki kırbaç yaraları dervişinkinden bile çok ve daha derindi. Sözlerine şöyle devam etti.

"İranlı tüccarlar seni nasıl Tebriz'e götürdüyseler beni de Halep'te taş ocağı işleten bir Fellah'a sattılar. Elimde balyozla orada tam on sene taş kırdım. Firavuna duyduğum nefret belki de seninkinden bile fazlaydı. Sen nasıl kuru ekmeğe talim ettiysen ben de bu süre zarfında ney üflemekten kaçındım. Çünkü üfleseydim neyin ıslığı kalbimi yumuşatabilirdi. Ama sonunda kaçmanın bir yolunu buldum ve Kostantiniye'ye geldim. Cebimdeki son akçeyi bir marangoza vererek tornada, insanın beynini bir vuruşta dağılacak bir sopa yaptırdım. Gece olunca da, Rafael'in evinin önüne gelip ağaçların arasında bir yerde pusuya yattım. Sabaha kadar orada bekledim. Nihâyet evin kapısı açıldı ve Firavun dışarıya çıkıverdi. Sopamı elimde bir tarttıktan sonra adamın yaklaşmasını bekledim. Fakat bu sırada beklenmedik bir şey oldu. Kulağıma bir ney sesi geliyordu. Ama belli bir yerden değil, sanki her yerden geliyordu ses. Biri ya da bir varlık usul usul ney üflüyordu. İşte o anda, Bâtın Efendimiz'i hatırladım ve yüreğim aydınlandı."

Bu sözleri şaşkınlıkla dinleyen derviş sordu:

"Peki o lanet Firavun'un beynini dağıttın mı?"

İbrahim Dede, "Hayır," dedi, "Ona dua ettim."

Derviş, "Beddua mı ettin?" diye sordu.

İbrahim Dede, "Hayır," dedi. "Tam tersi, hayırdua ettim."

"Anlayamıyorum," dedi derviş. "Onu hem öldürmemişsin hem de hayırdua etmişsin. Niye yaptın ki böyle bir şeyi?"

İbrahim Dede. "Onun doğru yola dönmesi için dua ettim," dedi. "Çünkü ölüyü diri yapan Mevla'nın kötüyü de iyi yapabileceğim biliyorum. Kötü ve ölü bir düşmanın olacağına, iyi ve diri bir dostum olsun istedim."

Dervişin gözleri yaşarmıştı. İbrahim Dede'ye "Sen ne kadar mübarek bir insanmışsın!" dedi. "Peki Firavuna ne oldu sonra?"

İbrahim Dede, "Ben mübarek sıfatını hakketmiyorum," dedi. "Mübarek olan kişi, Firavun'un ta kendisi. Nedeni de şu; Dualarım kabul olundu ve bu adam dergâhımıza gelip yüz sürdü. Onun yolu bizden uzundu. Çünkü biz iyiliğe kötülükten gelmedik. Ama o en sefil yerden gelerek en şerefli yere yükseldi. Bizden de o kadar ileri gitti ki, seneler sonra Firavun yerine, onun tersi olan Nuvârif ismiyle dergâhımızın şeyhi oldu. Bu hâliyle daha dün sabah Hakk'ın rahmetine kavuştu. Senin öldürüp ciğerini yemek istediğin o Firavun, işte mübarek Nuvârif Bursevi Hazretleri'dir!"

İbrahim Dede'yi hayretler içinde dinleyen dervişin, bu olaydan sonra bıçağını kırdığı ve yeni memleketi olan Tebriz'e, karısı, kızı ve torununun yanına döndüğü söylenir. İşte, Rafael'in evindeki o sırrı bilen yegâne kışı, Nuvârif Bursevi Hazretleri'nden sonra bu dergâhın şeyhi olan İbrahim Dede'dir. Bu mübarek neyzenin dergâhta en sevdiği kışı ise, Kalın Musa'nın torunu, Veysel Bey'in mahdumu ve Davut'un ikiz kardeşi, sağır ve dilsiz Eflatun Bey'dir.

* * *

Başlangıçta sükût var idi. Ve her yer karanlık idi. Ve Yaradan Yegâh makamında terennüm eyledi. Ve bu ışıltılı nağme ile etraf nur oldu. Ve nağme boşlukta yankılanıp geri döndü. Ve Yaradan, bu Yegâh nağmenin güzel olduğunu gördü. Ve akşam oldu ve sabah oldu, birinci gün.

Ve Yaradan Dügâh makamında terennüm etti. Ve suların ortasında bir azim kubbe peyda oldu. Ve kubbe ta arşa kadar yükseldi. Ve nağme, işte bu kubbede yankılanıp geri döndü. Ve Yaradan bu Dügâh nağmenin güzel olduğunu gördü. Ve akşam oldu ve sabah oldu, ikinci gün.

Ve Yaradan Segâh makamında terennüm etti. Nağme çöllerde ve enginlerde yankılanıp geri döndü. Ve yaradan bu Segâh nağmenin güzel olduğunu

gördü. Ve terennüme devam etti. Nağme ile mest olan toprak, ot ve tohum veren sebze ve meyve veren ağaçlar hâsıl etti. Ve akşam oldu ve sabah oldu, üçüncü gün.

Ve Yaradan Çargâh makamında terennüm etti. Ve bu nağme, vecde gelip ışıl ışıl ışıldayan yıldızların ve kendisiyle, Yaradan'ın hem Gündûz'e hâkim olduğu Güneş ve hem de geceye hâkim olduğu Kamer'in bulunduğu göklerde yankılanıp geri döndü. Ve Yaradan bu Çargâh nağmenin güzel olduğunu gördü. Ve akşam oldu ve sabah oldu, dördüncü gün.

Ve Yaradan Pençgâh makamında terennüm etti. Ve bu nağme, envai çeşit deniz canavarlarıyla ve türlü türlü canlı mahlûkatla kaynayan deniz dibinde ve çeşit çeşit kanatlı kuşla dolu semada yankılanıp geri döndü. Ve Yaradan bu Pençgâh nağmenin güzel olduğunu gördü. Ve akşam oldu ve sabah oldu, beşinci gün.

Ve yaradan Şeşgâh makamında terennüm etti ve gelecek olan yankıya kulak kabarttı. Ancak bu kez, nağme yankılanmadı. Bununla birlikte Yaradan baktı ki, uzaklarda bir yerden aynı makamda bir avaz gelir, hemen tanıdı. Cins cins canlı mahlûkatın ve yürüyenlerin ve sürünenlerin ve denizdeki balıkların, göklerdeki kuşların ve her şeyin hâkimi ilan edip mübarek kıldığı İnsan'ın sesiydi bu. Yaradan bu sesin pek o kadar çirkin olmadığını gördü. Ve akşam oldu ve sabah oldu, altıncı gün.

Ve Yaradan Heftgâh makamında es eyleyip sustu. Çünkü sesini Yer ile Gök arasındakilere işte böyle duyurmuştu. Ve Yaradan, yedinci günü mübarek kılıp takdis eyledi ve dinlendi.

Ve Yaradan, yerin toprağından adam yaptı ve onun burnuna makamı gizli bir nağme üfledi. Adam bu nağmenin güzel olduğunu gördü. Çünkü adam artık yaşıyordu ve onu yaşatan da bu nefes idi. Ancak adam ve onun sol kaburga kemiği, meyveyi ısırıp yasağı çiğneyince, kendilerini diri kılan bu nağmeyi unuttular ve Aden'den kovuldular. Ne var ki âdemoğulları; Hâbil ve Kabil'den Hazreti İdris'e, Hûd Peygamberden Firavun Kâbus bin Muslap'a, Süleyman Aleyhisselam'dan İskender Zülkarneyn'e, Melik Tubbâ Rıdvanüllâhi Aleyh'ten Ahirzaman Peygamberi Hazreti Muhammed Sallallâhü Aleyhi ve Sellem Efendimiz'e kadar bütün devirlerde; tamburdan santurdan yongardan, davula kavala mıskala kadar türlü türlü musiki

âletiyle; bu nağmeyi keşif yahut peyda etmek için yırtınıp didindiler. Hatta Sokrat ve Bukrat, bu esrarengiz nağmenin bir güftesi olduğunu da söylemişti. Bu âlimlere göre güfte, "Lazare, deuro ekso!" idi. İbn-i Uzluk ise bu nağmenin hem makamının hem de güftesinin Kürdi olduğunu söyledi: "Lazar, were derve!"İbn-i Uzluk aynı zamanda, makamı Kürdi olduğuna göre, nağmenin karar perdesinin dügâh olması gerektiğini de ileri sürmüştü.

Ne var ki, her şeyi bilmek için, belki hiçbir şey bilmemek gerektiğinden, âdemoğullarından bazıları, bildikleri her şeyi unutmaya hayatlarını adadı. Çünkü onlara göre, ancak hiçbir şey bilmeyen bir masum, gördüğü anda O'nu tanıyabilirdi. Bunun için belki de, ölmeden önce ölmek gerekiyordu. Ölmek aslında, içindeki şarabı tamamen döküp billur kadehi boşaltmak gibi, her şeyi ebediyen unutmak ve artık hiçbir şey bilmemek demekti. Nasıl ki ancak boş bir kadeh İsa'nın kanıyla doluyorsa, aynı şekilde her şeyi unutan bir gönül ilahi esintiyle dolardı. İşte "Galata Mevlevihanesi'nin şeyhi" olarak tanınmaktan ziyade, "ney" denilen o muhteşem, derin ve bir o kadar da yalın sazı, hazakatle ve ustalıkla üfleyip gönülleri açmasıyla bilinen Neyzen İbrahim Dede Efendi, bu esin dolu insanlardan biriydi.

Artık şeyh olduğu için başındaki sikkesine destar sarmak zorunda kalmış bu aksakallı ve nur yüzlü zat, dergâhın sabık şeyhi olan merhum Nuvârif Bursevi Hazretleri gibi canlara ve erenlere, Rafael'in evi önünden geçerken, eğer şu yaşlı şeyhin ricasını kırmak istemezlerse, eğer içlerinden geliyorsa ve eğer münasip de bulurlarsa, saygıyla baş kesmelerini söylemişti. Bu esrarengiz ev ve onun içinde neyin olduğu, nelerin yapıldığı, şeyhten şeyhe geçen bir sır gibiydi. Baş kesip selâm verdiklerinde, evden gelen korkunç ve acı dolu bir feryat, bazen canların, muhiplerin ve hatta dedelerin bile ödünü patlatırdı. Ancak, dergâha döndüklerinde, hele sema yapılırken, kırmızı post üstüne dizleri üzerine oturup gözleri kapalı olduğu halde mutriban mahfilinden gelen musikiyi dinleyen İbrahim Dede Hazretleri'nin yüzündeki huzuru ve nuru görürler ve böylece, "Allah'ın bir kulu bu kadar mutlu ve huzurluysa, dünyada korkulacak bir şey de olmamalı," diye içlerinden geçirirlerdi.

Neyzen İbrahim Dede neyine el atıp onu öptüğünde dergahtakiler düğün bayram ederler, o bir besmele çekip neyini üflemeye başladığında

kendilerinden geçerler, coşarlar ve mest olurlardı. Ama ne yazık ki, bu şeyh bilerek, ney üflerken ya bir perdeyi azıcık pes veya tiz çalar ya da bir sesi fazlaca uzatır, yani mutlaka bir, sadece bir tek hata yapardı. Kendisine, "Erenler, zirgüleyi biraz dikçe üflediniz!" veya "Peşrevin ikinci hanesinde bir ara usulü kaybeder gibi oldunuz" diyenlere daima şu cevabı verirdi.

"Kusur benim imzamdır. Bir ismim olduğu sürece bir kusurum da olacak ve olmalı."

Bazen de şöyle söylerdi:

"Kusursuzluk, Muhteşem Neyzen Bâtın'a mahsustur."

Neyzen İbrahim Dede, Mevleviler arasında kabul görmüş olan bir kurala uymaz, yani kendisinden bahsederken "ben" yerine "fakir" zamirini asla kullanmaz, "gittim" veya "geldim" demek yerine, "fakir gitti" ve "fakir geldi" demezdi. Üstelik bu şeyh zengin de sayılmazdı. Hücresindeki en pahalı şey, saatlerin yanı sıra dakikaları da kadranında gösteren, Frenk yapımı bir sarkaçlı saatti. Başındaki sikke, hepsi çift olmak üzere, üzerine giydiği iki hırka, iki elifi çakşır, bir kemer ve iki tennure yanı sıra, bir kaşığa, bir bıçağa ve gençlik günlerinden kalma, öttürüldüğünde vahşî hayvanları kaçırtan bir nefire sahipti. Bunlara elbette, Üsküdar tarafındaki, dededen kalma bostanın senede getirdiği ve çoğu dergâha verilen, yarısı da muhtaçlara bağışlanan, yüz akçe kadar geliri de eklemek gerekirdi. Konuşurken "Ben"tabirini kullanması, Anadolu'dan gelmiş ve kendisini tanımayan, o zengin Mevlevi dedelerini şaşırtırdı. Böyle bir durumda şöyle derdi:

"Ben henüz 'fakir bile olamadım. Yalan mı söyleyeyim? Dilerim ki bir gün gelir, gerçek bir fakir olurum. Allah'tan umut kesilmez, değil mi erenler?"

Bu sözleri işiten Mevlevi dervişleri de utana sıkıla ellerini hırkalarının içine daha bir çekerek, parmaklarındaki akik, yeşim ve hatta elmasların pırıldadığı altun yüzükleri göstermemeye çalışırlardı. Aslında bu dervişlerin utanıp sıkılmalarına pek o kadar gerek de yoktu. Çünkü Şeyh İbrahim Dede Efendi (zlde takvâhu) Hazretleri'nin hem aklı hem gönlü ve hem de gözü, başkalarınınkinde değil, sadece kendi hatalarını ve günahlarını görürdü. İşte bu şeyhin günahlarından biri de, yüzü gözü kanlar içinde derbeder bir halde

dergaha gelen o delikanlıdaki musiki yeteneğini anlaması sonucu, Allahü Teala'dan niyaz ve talep ettiği şeydi.

O perşembe günkü ihya gecesinde, akşam namazını müteakip dokuzyüzdoksanlık tespihle dergâhta hep birlikte "Allah" adını zikrederlerken çıkagelen bu perişan delikanlıyı görünce İbrahim Dede, canlara seslenip kantaron yağı ve sargı bezi istemişti. Yaralarını tımar ettikten ve zavallıya ayiüzümü şerbeti içirdikten sonra "hayırlı bir misafir" olarak bellediği delikanlıyı kendi hücresine götürüp burada farekulağı tütsüsü yaptırmıştı. Ama delikanlının, bir başka hücrede üflenen neyin sesini işittiği anda yüzünde peyda olan sevinç de, dedenin gözünden kaçmış değildi. Nitekim, elbette ailesine göndermeleri gerektiğinden dolayı ona Kostantiye'nin neresinde oturduğunu sorduğunda, delikanlı heyecanla ve biraz da endişeyle şöyle demişti:

"Bana ney üflemeyi öğreteceğinize söz verirseniz tabiî söylerim efendim!"

İbrahim Dede gülümseyerek bu vaatte bulununca delikanlı sevinçle, isminin Eflatun olduğunu ve ailesinin de Sofuayyaş'ta oturduğunu söylemişti. Bu mahalleye gönderilen bir can, ikindiye doğru, kayıp yeğeni bulunduğu için dudaklarını kıpırdata kıpırdata şükür duaları okuyan ve Eflatun'u gördüğü o âna kadar iki horoz ve bir koç adamış bulunan, Muhayyer Hüseyin Efendi ve o zamanlar henüz delikanlılık çağındaki Davut ile birlikte geri geldi. Ancak Eflatun, Soruayyaş'taki evlerine gitmemekte ayak diretiyor, kendisine bir söz verildiğini ve dergâhta kalıp ney üflemeyi öğreneceğini, nazik bir şekilde, ama ısrarla söylüyordu. Nuh deyip peygamber demeyen delikanlının ağzından en son şu kelimeler dökülmüştü.

"Ben artık neyin ıslığının, ayrıca onu işitmemiz için bize kulaklar ve dediklerini anlamamız için bir de gönüller veren Mevla'nın aşığıyım. Artık buraya aitim ve destur verilirse burada kalmak istiyorum."

O zamanlar zindana atılmamış olan Veysel Bey'den ama asıl dedesi Kalın Musa'dan amcasının rica minnetle koparabildiği izinle ve Şeyh İbrahim Dede Efendi'nin ikrarıyla, üç gün boyunca saka postunda dizleri üzerinde oturup uyumadan, uyuklamadan, yemeden, içmeden, konuşmadan ve hatta kımıldamadan çile doldurmuştu. Bu süre sonunda başına takması için yünden bir arakkiye, üzerine giymesi için geniş etekli bir tennure ve beline

bağlaması için de bir elifinemed verildi. Mutfakla geçecek tam binbir günlük çilesinin başında, çivili tahtada semazen başı tarafından kendisine sema öğretildi ve böylece hakkettiği sikke denilen serpuşu başına taktı. Derken "ayakçı" olarak, başta mutfak olmak üzere hemen her yeri süpürdü, toz aldı veya yıkadı. "Pazarcı" olarak omzunda heybe, sırtında küfe ve elinde üç beş kuruş ve belinde pazarcı maşasıyla çarşıya çıkıp alışveriş yaptı. "Somatçı" olarak sofraları kurup kaldırdı. "Meydancı" olarak erenlere cezvede kahve yaptı. "Kandilci" olarak dergâhın kandillerini gece yakıp sabah söndürdü. Nihâyet, "tahmisçi" sıfatıyla dibekle kahve dövmeye başlamıştı ki, dergâhın şeyhi, Neyzen İbrahim Efendi onu hücresine çağırdı.

Destur deyip içeri giren Eflatun yeri öptü ve oraya oturdu. Neyzen İbrahim Dede de aynı şeyi yaptı. Ardından görüştüler. Şeyhin yanı başındaki yüksekçe sehpada bulunan, kızıla çalan esmerce bir kız neyini görünce delikanlı heyecandan titrer gibi olmuştu. Delikanlının gözünü neyden ayırmadığını gören İbrahim Dede, "Aşk olsun!" dedi. "Hoş geldin" yerine bu kelimeleri söylemek bir Mevlevi edebindendi. "Aşk" dediği her yerde ve her anda gözlerinin içi gülen şeyh, vakit geçirmeden, sehpanın üzerinden çuhaya sarılmış bir ney ortaya çıkardı. İncitmeden iki eliyle tutup öptükten sonra Eflatun'a müjdeyi verdi.

"O kız neye bakma," dedi. "Bu çok daha iyi. Yenikapı Mevlevihanesi'ndeki bir üstat açtı bunu. Bu üstat daima Şam'daki Ayn Zerka sazlığından kesilen kamışları kullanır. Sen dergaha geldiğinde, amcan Hüseyin Efendi bana üç altun vermişti. Bu ney zaten iki altun eder. Senin için ben seçtim. Al!"

"Ama Eflatun'un gözü, ilk gördüğü kız neyindeydi. Bunu fark eden İbrahim Dede, o ney hicaz kamışından açılmış," dedi. "Atmaya kıyamadığım için onu saklıyorum. Ama açık ve kapalı sesler birbirini tutmuyor. Kelimelerle o olmaz. En iyisi bunu ney anlatsın. Dur da sana göstereyim."

Önce kendi neyini alıp öperek besmele çektikten sonra, her defasında farklı delikleri kapatıp farklı nefes dereceleriyle üfleyen İbrahim Dede'nin hücresi, gerçekten de iki gerdaniye, iki ayrı neva ve iki farklı muhayyer ile tınladı. Ama daha sonra, Eflatun'un beğendiği ney ile bu perdeleri üfleyemedi. "Bununla kaba rast üflemek de imkânsız," dedi. "Ayrıca, tiz neva bile, üfleyemezsin. Çünkü pek iyi açılmamış bu ney, istersen al bir bak!"

İbrahim Dede Efendi'nin, başpâresini yeniyle silerek uzattığı neyi eline alıp öptükten sonra alnına götüren Eflatun'un bu kamış hakkındaki bilgisi, semahanenin mutrib heyetindeki dört neyzeni dikkatle seyretmekten öteye gitmiyordu. Hatta eli hayatında ilk kez bir neye değmişti. Neyi tıpkı bu neyzenler gibi tuttu, başını biraz yana eğdi ve neyin yedi deliğine parmakları, dudakları ise başpâreye temas eder etmez, nefesini gönülden üfledi. İbrahim Dede Hazretleri'nin yüzüne bir şaşkınlık ifadesi işte o anda yerleşmişti. Çünkü kendinin değer vermediği bu neyden düpedüz, kaba rast üflenmişti. İş bununla da kalmadı, Eflatun'un dudakları daha da pes bir sesi buldu. Bu ses azıcık daha pes olsaydı, neyden kaba geveşi üflenmiş olacaktı. Hayretler içinde kalan İbrahim Dede durmadan, "Maşallah! Maşallah!" diye söyleniyordu. Neden sonra delikanlıya, "Peki, madem ki bu kadarını biliyorsun, şimdi de üfleyebileceğin en tiz sesi üfle bakalım!" dedi. Bunun üzerine Eflatun, nefesinin derecesini değiştirdi ve üflediği neyden bir tiz neva sesi işitildi. Bununla da kalmadı, ardından her biri gayet temiz olmak üzere sırayla, tiz hüseyni, tiz acem ve nihayet tiz gerdaniye üfledi. O kadar coşmuştu ki, o anda elinden bir türlü bırakamadığı neyi üfleyerek bütün perdeleri tek tek buldu ve hiçbirini unutmadı.

Bu bir mucize olmalıydı. Ama Şeyh İbrahim Dede Hazretleri adamakıllı ciddileşmişti. Neden sonra Eflatuna sordu.

"Seneler boyunca kulaklarından bir ıslık sesinin eksik olmadığını söylemiştin. Burada ise bu ıslığın aslında neyden üflenen bir ses olduğunu gördün. Merak ettim, kulağına gelen şu ıslığı, işte bu neyden üfleyebilir misin?"

Eflatun sevinçle kabul etti. Ama Şeyh İbrahim Dede Efendi, o âna kadar açık olan kapıyı "kapadı", demir sürgüsünü çekti ve ses dışarıdan duyulmasın diye battaniyesiyle kapıyı örttü. Derken Eflatun neyini üflemeye başladı.

Bu kapı sabah ezanı okunana kadar açılmadı.

Önce endişeye kapılan canlar, muhipler ve dedeler kapıyı defalarca çaldılar. Ama cevap veren çıkmıyor, ancak içeriden belli belirsiz bir ıslık işitiliyordu. Muhtemeldir ki, Şeyh İbrahim Dede Hazretleri inzivaya

çekilmiş, tefekkür ediyordu. Ama yanındaki delikanlıyla gecenin bu saatine kadar kapanmasını hoş karşılamayan birkaç kişi de çıkmamış değildi.

Sabah vaki, nihâyet kapı açıldı. Şeyh İbrahim Efendi'nin suratı ilk kez asılmıştı. Eflatun ise o kadar mutlu, o kadar ferah, o kadar keyifli ve o kadar müsterihti ki, sadece gülümsüyor ama kendisine sorulan soruları cevapsız bırakıyordu. Şeyh, kendi sikkesine sardığı destarı onun boynuna bağlamıştı. Rütbesini ve unvanını gösteren böyle bir alameti Eflatun'un boynunda gören birçok kişi hayret etti. Fakat o sırada susmakta ısrar eden delikanlının arkasında biri aniden iki tencere kapağını birbirine çarptı. Ama Eflatun ne geriye dönüp bir baktı ne de başka bir tepki verdi. Dedelerden biri şöyle seslenmişti:

"Zavallı sağır olmuş! Yazık! Ney üflemeye çok hevesi de vardı. Şimdi hem sağır hem de dilsiz!"

İşte bu vak'a, Eflatun'un ikiz kardeşi Davut'un, o korkunç hayaletle yüz yüze gelmesinden, yaklaşık on sene önce olmuştu.

Segâh

Davut'un işi başından aşkındı. Hem cân-ı cânânı, biricik aşkı Nevâ'yı düşlemesi, hem yavuklusunun annesince verilen o saz semaisiyle uğraşması, hem uduyla her akşam akşamcıları ve ayyaşları üç kuruş için eğlendirmesi hem de tabiatüstü bazı muhtemel vak'alarla baş etmesi gerekmekteydi. Allah'tan ki, daha iyi bakılması için babası Kalın Musa'yı amcası Hüseyin Efendi yanına almıştı. Ancak ihtiyar gitmekte önce epey bir direnmesine rağmen, her akşam kuzu etli nohut verileceği vaadiyle razı edilmişti. Sedyeyle yeni mekânına götürülen adam o kırmızı çıkınına, sanki içinde hazine varmış gibi sımsıkı yapışmıştı. Soran çıktı mı, çıkınındakilerin aslında, Muharrem ayının ilk gününden Zilhicce ayının son gününe kadar bütün günlerinin hoş ve ferah geçmesi için bir üfürükçü tarafından yazılmış tam üçyüzellidört meşin muska olduğunu söylüyordu. Davut onu her ziyaret ettiğinde, Kalın Musa'yı daima yemek yerken görüyordu. Anlaşılan o ki, adam bu yeni mekânından memnundu. İyiydi hoştu; ama yine de evde yalnız kalmak Davut'un hoşuna gitmiyordu. Çünkü Nevâ'nın annesinin verdiği kağıttaki saz semaisinin gece vakti her çalındığında Asım'ın o parlak mavi hayaleti odada hemen zuhur ediyordu. Ne var ki Davut, hayaletin ne zaman geleceğini, ortamın aniden soğumasından ve baykuşlarının banlamayı kesmesinden anlayabiliyor ve sarmaşığa tutunup pencereden avluya iniyordu. İşin üzücü tarafı, ilham ona sadece, periler ve cadıların uyanık kaldıkları zamanda, yani geceleri gelmekteydi. Gündüzleri ise değil ûd çalmak, hiçbir musikiyi dinleyemiyordu. Semaiyi gece, hem de bu evde tamamlaması lazımdı. Çünkü Asım'ın hayaletinden birkaç arkadaşına söz ettiğinde, başta Bağdasar ile Kirkor olmak üzere, muhiti ona biraz mesafelice davranıyor, aynı akıbete uğramaktan çekindikleri için onu aralarına pek almıyorlardı. Hatta amcası Hüseyin Efendi bile, Davut yemeğe gelmesin diye, bir kadın yollayarak her öğününü evinin kapısına bıraktırmaktaydı.

Sonunda Davut, Süleymaniye Camii'nin altındaki arastanın ön cephesine bakan kahvehanede, takım taklavatıyla bir hayalet avcısının bütün gün oturup iş beklediğini haber aldı. Bu adam çatısında baykuşların banladığı, perili ve hayaletli binalardaki, ifrit ve hayalet dâhil olmak üzere, tabiatüstü ne varsa defedip karşılığında yûzaltmış akçe gibi makul bir ücret alıyordu.

Bu haberi alınca Davut sevinmiş ve derhal adamın müşteri beklediği kahvehaneye gidip onunla konuşmuştu. Adam kendisinin, üfürükçü cinci hacı hoca taifesinden apayrı, fenni bir hayalet avcısı olduğunu söylemiş ve alet edevatını da göstermişti. Bunlardan biri, insanın göğüs hizasına kadar gelen bir üçayak üstüne raptedilmiş bir kutuydu. Öyle ki ufacık delik olan kutunun arka tarafına ise, yarı şeffaf bir yağlı kâğıt boydan boya gerilmişti. Aynı tarafta bir de içine bir kafanın girebileceği ebatlarda, ışık geçirmez ve siyah bir örtü tutturulmuştu. Davut'a bu garip aletin ruhları ve hayaletleri gösterebildiğini anlatmaktaydı. Hatta inanması için Davut'a bu kutudan kahvehanenin ateşçisine doğru bir baktırdı. Siyah örtünün oluşturduğu karanlık içinden, kutunun arkasındaki yağlı kâğıda bakan Davut, ateşçinin ruhunu gerçekten de kâğıt üzerinde, ama tepesi taklak görünce hayretlere düştü. Hayalet avcısı, esrarengiz kutuyu başka yönlere, başka kişilere doğru çevirdikçe, Davut'un hayreti artıyordu. Adam, "Görüntü ters olmasına ters; ama yukarıdan baktıkları için, göklerdeki melekler de bizi böyle görür," diyordu. Anlattığına bakılırsa eşya dâhil, yaşayanların bedenleri ile ruhları arasında ilahi bir bağ vardı. Ama, bedeni olmadığına göre hayaletler için bu geçerli olamazdı. İşte hayalet bu yağlı kâğıt üzerinde gözükür gözükmez kutunun deliğini tıkamak ve onun böylece hapsolduğu yağlı kâğıdı makasla kesmek ve daha sonra da bu kâğıdı yakmak, onu cehenneme göndermek için yeterliydi. Şaşkınlığı giderek artan Davut'a bir başka fenni araç daha gösterdi. Ağzı mantarla tıkalı şeffaf bir cam şişeydi bu. Üst ucu topuzlu bir pirinç tel, mantarın içinden geçip şişenin ta ortasına kadar uzanıyordu. Telin ucunda ise, ufacık menteşelerle birbirlerine tutturulan ve düşey duran iki altun yaprakçık göze çarpmaktaydı. Hayalet avcısı, "işte bu şişeye 'hayalet şişesi' derler, hem kehribara hem de hayâlde duyarlıdır," dedikten sonra kuşağından bir parça kehribar çıkardı ve yün gömleğine sürtüştürdü. Derken, "Şu yaprakçıklardan gözünü ayırma. Şimdi, onlara dokunmadığım halde hareket edecekler," dedi ve kehribarı şişenin ucundaki pirinç topuza değdirir değdirmez altun yaprakçılar, kendilerine hiç dokunulmadığı halde, birbirlerini itip esrarengiz bir biçimde iki yana doğru kalktılar. Hayalet avcısı, "Çevrede bir hayalet varsa, bu yaprakçıklar işte böyle havaya kalkar," diyordu. Adamın gösterisinden etkilenen Davut al aşağı tut yukarı derken onunla yûzyirmi akçeye anlaştı ve takım taklavat toplandıktan sonra ikisi Sofuayyaş'a doğru yollandılar. Güneşin batmasına ve akşam ezanının okunmasına az kalmıştı.

Ya işinin erbabı olduğundan yahut da müşteri bulduğu için ziyadesiyle sevindiğinden olsa gerek, neşelenen hayalet avcısı yokuşu adımlarken bir de türkü tutturmuştu. Yolda bir de Davut'a, öldükten sonra hangi insanların hortlayacağını anlattı durdu. Ona göre, biri kendi kendileriyle konuşuyorsa, bu onda iki ruh bulunduğunu gösterirdi. İşte bu ruhlardan biri hayalet olurdu. Diğer taraftan, aynaya çok bakanlar da gün gelir iki kişi olurlar ve aynı akıbete uğrarlardı. Bununla beraber, gömülürken yüzü kıbleye döndürülmeyen birinin hayaletinin başkalarını rahatsız edeceği, hayalet kovuculuğu ile uğraşan cahil üfürükçü takımının uydurduğu bir hurafeydi. Bunları anlatırken adamın yüzü gülüyor, neşe ve keyiften gözleri ışıldıyordu. Sanki bir gulyabani, bir hayalet yahut bir umacıyla değil, yavuklusuyla buluşmaya gidiyor gibiydi. Hiç korkmadığına ve gönlü bu kadar ferah olduğuna göre, işinin ehli bir hayalet avcısı olduğu aşikâr gibiydi.

Sofuayyaş'taki eve girdiklerinde akşam ezanı çoktan okunmuştu. Davut adamı, hayaletin göründüğü odaya çıkardı. Bütün kandilleri yaktılar ve oda ışıl ışıl oldu. Derken, adam üçayağı açıp kutuyu üzerine yerleştirdi. Gözü, hayaletin geldiğini haber verecek olan şişedeydi. Bu tabiatüstü varlığı davet edecek o esrarengiz saz semaîsini çalmaya hazırlanan Davut da udunu ahenkledi. Bir süre beklediler. Ortalık iyice kararmıştı. Derken yatsı ezanı okunmaya başladı ve Davut, kalbi güm güm ata ata, mızrabı eline aldı. Hayalet avcısı ise gayet soğukkanlı ve hatta epeyce de şen görünüyordu. Ezan bittiğinde, Davut semaiyi çalmaya başladı. Çok geçmemişti ki, adam "hayalet şişesi"ndeki yaprakçıkların oynadığını gördü. Nedense ortalık buz kesmişti. Aşağıdan sesler geldiğine göre, bulundukları kata merdivenden biri geliyordu. Basamaklara basarken çıkan gıcırtılara bakılırsa gelen varlık olsa olsa, en az yüzelli okka çeken izbandut misali heyula gibi bir pehlivan olmalıydı. Karar perdesine gelip semaiyi bitirmesine az kalan Davut'a, "Şşşşşşt! Geliyor işte. Onu tongaya bastıracağız' Sen hiç merak etme!" diye fısıldadı. Çok geçmemişti ki, odada mavi bir ışık peyda oluverdi. Anlaşılan, hayalet gelmişti. Fenne ve kendi ilmine aşırı güvenen adam, kutusundaki siyah örtünün altına girmiş, tetikte bekliyordu. Ansızın, Asım'ın hayaleti odada görünür görünmez, Davut kıbleye doğru yere kapanıp secde etti ve gözlerini sımsıkı yumdu.

Adam ise üçayak üzerindeki kutusunu hayalete yöneltti ve bu aletin yağlı kâğıdı üzerinde, değil bizzat şahit olmak, o güne kadar hayal bile edemediği kadar korkunç bir varlığı ters olarak gördü. Hayalet avcısının yüreği oynadı ve tüyleri diken diken oldu. Hayaletin çatık kaşları altındaki gözlerinin sadece akı görünmekteydi. Dehşete kapılan adam kutusunun deliğini çubukla tıkadı. Aklınca bu korkunç varlığı kâğıda hapsetmek istiyordu; ama hayaletin kutunun arkasındaki yağlı kâğıttaki sureti de kaybolmuştu. Görünüşe bakılırsa bu varlıkla, ilim ve fen yoluyla başetmek mümkün değildi. Eli ayağı çözülen adam, siyah örtü altından başını kaldırır kaldırmaz, hayaletle yüz yüze geldi.

Aklınca kendisini bu yolla ketenpereye getireceğini sanan adamı gören hayalet o kadar gazaba gelmişti ki, gözlerinden kızıl kıvılcımlar fışkırmaya başladı. Ardından, öfkesi nedeniyle birdenbire parlayıp alev aldı. Ama az buçuk yatışır gibi olunca alevler yavaş yavaş söndü. Tamamen sönünce, hayaletten bir süre duman tüttü. Sonra da, gözleri bir çift kızıl kor gibi parlayıp parlayıp sönmeye başladı. Ayrıca fanilerin tersine, ciğerlerine hava değil de cehennemin kızıl alevini çektiğinden olsa gerek, burun deliklerinden çıkan kıpkırmızı iki alev huzmesi, her nefes alışında ve verişinde şavkıyordu. Eğer burnu ve o korkunç yüzü olmasaydı, başında mermerşahi destarlı arakiye, ayağında sahtiyan çizmeler, mahir bir terzinin el emeği göz nuru olduğu hemen belli olan canfes çakşır, atlas astarlı samur kürkü ile hayaletin aslında, kalıplı kıyafetli, gayet muntazam bir zat olduğu sanılabilirdi.Efendi görünmesine rağmen,hayalet ayağını yere hışımla öyle bir vurdu ki, döşemeden sağa sola şerareler sıçradı. Hatta darbenin şiddetinden evin tamamı şöyle bir sarsıldı ve hayalet avlayarak ekmeğini kazanan adamcağız bile sendeleyip dengesini kaybeder gibi oldu. Çok geçmemişti ki öte âlemden gelen bu varlık, insan eti yiye yiye karın doyuran o amansız devlerin barındıkları mağaralar kadar kapkara ve koskocaman ağzını açtıktan sonra öyle bir kükredi ki, bu tüyler ürpertici seda, odanın dört bir yanında yankılandı. Beti benzi kül kesilen hayalet avcısı şakır şakır titriyor, korkudan çeneleri birbirine takır takır vuruyordu. Kaçacak delik arayan adamcağız neden sonra duvardaki, içine şilte, yatak ve yastık gibi şeyler koyulan gömme dolabı gözüne kestirdi ve bir hamlede dolaba girip kapısını kapatarak saklandı. Allah'tan dolap boştu. Gel gör ki adam, hayaletlerin değil kapılar, duvarların bile içinden geçebileceğini unutmuştu. Nitekim hayalet mavi ışık saçan elini dolabın içine sokmuş, el

yordamıyla adamı yakalamaya çalışıyor, bir yandan da sabırsızlıktan parmaklarını oynatıyordu. El sağa gelince, korkudan yüreği tavşan gibi atan adamcağız eğilip altından geçerek sola doğru kaçtı. Bir ara el kaybolur gibi oldu. Adam soluk soluğa kalmıştı. Yüreciği güm güm atmaktaydı. Ama zeminden de mavi bir ışık geliyordu sanki. Adam yere baktığı vakit, elin aşağıda, kendi ayak bileğini kavramak üzere olduğunu gördü ve korkudan bir feryat kopardıktan sonra, zıplayarak bu tehlikeyi bertaraf etti. El, birkaç kez daha yakalamaya yeltendi. Yaradan'a sığınan adam ise, feryadı basa basa durmadan zıplamaya başladı. İşte bu arada, içinde bulunduğu dolabın, başka bir odaya açılan bir kapısı olduğunu fark etti. Kan ter içinde kalmıştı. Ancak ne kadar uğraşırsa uğraşsın kapı bir türlü açılmıyordu. Hamle edip omzunu defalarca vurmasına rağmen kapı açılmadı ve adamın omzu ekleminden çıktı. Ne var ki yılmayıp bu kez sol omzuyla bir darbe indirdi ve nihayet kapı açıldı. Ne çare ki, hayaleti yine karşısında buldu ve korkudan koyverdiği feryat yeri göğü çınlattı. Buradan hemen kaçması gerekiyordu. Dolabın diğer kapağını açıp dışarı fırladı ve yine karşısında olan hayaletin içinden geçip kafesi parçalayarak kendini üst kattan sokağa attı. Zavallının uyluk kemiği kırılmıştı.

Hayalet avcısı sokaktan Davut'a şöyle bağırdı:

"Bu hayalet çok öfkeli! Hiç bu kadar öfkelisini görmemiştim. Allah sana yardım etsin. Çırağım yarın gelir malzemelerimi alır. Bana ödediğin yüzyirmi akçenin yarısını da sana getirir. Ücretin asla tamamını ödemem. Çünkü hayatımın yarısını bu gece kaybettim. Bir daha da senin evine adımımı atmam. Bunu böyle bilesin!"

Ama hayalet görünür görünmez Davut, yere kapanıp kıbleye doğru gözleri kapalı olarak secde etmeyi akıl etmişti. Hayalet avcısı feryatlar atarken, kendisi o vaziyette, korkudan tiril tiril titriyor, ara sıra bir gözünü olsun açacak oldu mu hayaletin neşrettiği o mavi ışığı görüyor, bu arada da dehşetengiz bir inleme kulağına geliyordu. Hayalet avcısının tüyüp yakayı sıyırmasının hemen ardından, Davut'un secde halinde olduğu bütün bir gece boyunca orada bekleyen hayalet, ancak sabah ezanı okununca sırra kadem basmıştı.

Davut, içinde bulunduğu durumu sivri zekâlı birine anlatsa, hayaletin meçhul bir nedenle tebelleş olduğu Nevâ'nın ve annesinin oyununa

geldiğinin ve bu hanımların sadece belâyı defetmek için, lanetli bir saz semaisinin yazıldığı o kâğıdı sırf hayalet başka yere gitsin diye verdiğinin, kısacası, tam anlamıyla bir enayi olduğunun işte şimdi anlaşıldığı cevabını alırdı. Gerçekten de, âşık olduğu için gözü ve basireti bağlanan Davut, haliyle Nevâ ile annesinin evine musallat olan Asım'ın hayaletini kendine bizzat çekmiş ve sözüm ona, Nevâ'nın gözünde kahraman olmuştu. Kafası karışan Davut, sağır ve dilsiz ikizi Eflatun'un çilesi binbir gün sürmesi gerektiği halde tam on senedir dibekte kahve dövdüğü yer olan Galata Mevlevihanesi'ne gidip, Şeyh İbrahim Dede Efendi Hazretleri'ne bir danışmaya karar verdi.

* * *

Nevâ'nın annesi tarafından verilen kâğıttaki ebced ile yazılmış zirgûle saz semaisini inceleyen İbrahim Dede Efendi, bu eserdeki muhtemel kusur hakkında Davut'a şunları söylüyordu:

"Ustaca! Çok ustaca! Ama şu garibime gitti. Bu eserde bir ağırlık var. Havası, vakur ve ciddi. Somurtuk ve çatık kaşlı bir semai bu. Ruhu sakil, okkalı ve kurşun gibi de ağır. Evet, ağır. Ağdalı ve helmeli. Makam tiz değil pes tarafına genişletilmiş. Niye böyle yapmış olsun? Seyre hüseyniden başlamış. O kadar ağırbaşlı ki, pes seslere, ta yegâha kadar inmiş, sonra da dügâhta karar etmiş. Bir bakıma, Hafız Post'un musikisinin ruhunda tertip edilmiş. Daha ilk hanede karamsar bir hava var. Üçüncü haneden sonra da teslim bütün hiddetiyle tekrar işitiliyor. İkinci hane ise cazibeli, esrarengiz ve hülyalı ama aynı zamanda biraz sert ve iç karartıcı. Ayrıca kanunun üstatlık gerektiren imkânlarından da faydalanmış. Böyle bir saz semaiyi değil bağlamak, âşık bir kişi bu eseri dinleyemez bile. Eğer Asım âşık idi ise, böyle bir şey yazacağını zannetmiyorum. Çünkü aşk insanı kanatlandırıp uçurur. Peygamberimiz'in miracını hatırla. İçinde o sevgi olmasaydı, hiç bu kadar yükselir miydi?"

Şeyhi dikkatle dinleyen Davut sordu:

"Ama efendim, bu eserde bir kusur olduğu muhakkak. Ama kusurun nerede olduğunu bulamadım. Bu semainin bir tek sesi bile değiştirilse ahenk bozulur. Çünkü mükemmel bir eser."

Düşünmesine bile gerek kalmadan, belki de ilhamla, İbrahim Dede şunları söyledi:

"Evet, öyle. Ama mükemmellikle güzellik aynı değildir."

Davut susuyordu. İbrahim Dede konuşmasına devam etli:

"İşin zor. Çirkin bir şeyi güzel yapmak mümkündür; ama mükemmel bir şeyi güzel kılmak çok daha zahmetli bir iştir."

Bu sırada muhiplerinden biri, İbrahim Dede'nin istediği, evrak dolu bir torbayı getirdi. Şeyh elini torbaya sokarak aranmaya başladı. Derken dürülüp sicimle bağlanmış bir tomar evrak çıkardı. Bunlar ebcetle yazılmış şarkılar, peşrevler, semailer, kârlar, besteler, ayinler ve oyun havalarından ibaret bir külliyattı. "Burada Asım'ın bir peşrevi olmalıydı. Sana vereyim, belki işine yarar," diyen İbrahim Dede, onca kâğıt arasında nihâyet aradığını buldu. Bu kâğıdı tam Davut'a veriyordu ki, bir şey dikkatini çekti ve kâğıda bakmaya başladı. "Tuhaf bir durum!" dedi. "Bana getirdiğin kâğıttaki yazı ile buradaki birbirini tutmuyor. Bendeki kâğıdın Asım tarafından yazıldığından eminim. Her iki el yazısı farklı. Sendekini Asım değil, başka biri yazmış olmalı."

Davut, "Peki, madem ki başka biri yazmış ya da tertip etmiş, bu semaiyi her çaldığımda Asım neden geliyor?" diye sordu.

İbrahim Dede, "Belki de, onu çok rahatsız eden bir kusuru düzeltmeni istiyor," dedi. "Bedenini bu dünyaya bırakan Asım'ın göklerde olması gerekirdi. İki nedenden ötürü: Hem öldüğü hem de âşık olduğu için. Hayatında tamamlanmamış, eksik ya da kusurlu bir şey olduğu için yeryüzü onu çekiyor herhalde. Anlaşılan, ruhunun özgür kalmasını engelleyip onu dünyaya çeken bir ağırlık var. Bu sakın bizim şimdi incelediğimiz o 'ağır' saz semaisi olmasın? Bana kalırsa bu eser Asım tarafından yazıldı ve musikide epeyce maharetli biri, belki de kötü niyetle bu semaiyi değiştirdi. Senin önündeki mesele, bu 'ağır' eseri kanatlandırıp uçurmak! Eğer bunu başarırsan, belki de Asım huzur bulacak ve eseriyle birlikte göklere yükselecek."

Davut, "Peki, ne yapmam gerekiyor?" diye sorunca, şeyh de ona, "Hem basit hem de zor," dedi. "Bana kalırsa yapman gereken, eserdeki 'ağırlığı' kaldırman."

Davut giderken İbrahim Dede Efendi ona şu ihtarda da bulundu.

"Bu şehirde çok kötü şeyler olacak. Kendini ve sevdiklerini kolla!.."

* * *

Balık, Delv, Oğlak, Koç, Akrep, Kavs, Mizân, Sümbüle, Boğa, Cevzâ, Yengeç ve Esed burçlarının makamları olan Uşşak, Nevâ, Buselik, Rast, Hüseynî, Hicaz, Rahevî, Zirgûle, Irak, Isfahan, Zirefkend ve Bûzûrg'un, hilafsız ve şüphesiz hâkimi; yegâhtan dügâha, segâhtan çargâha, geveştten gerdaniyeye kadar cümle sedanın bilfiil şâhı; kanunîlerin, deffâfların, tamburilerin, kudûmzenlerin, çengilerin, zurnazenlerin ve ûdilerin tartışmasız hükümdarı olan, Muhteşem Neyzen Bâtın Hazretleri'nin ayağı kademli, başı devletli olsun! Adıyla sanıyla tanınsın! Saadeti daim olsun! Dünya durdukça dursun! Aziz olsun izzet bulsun! Gönlü sefada olsun! Amin! Amin! Amin! Ancak ne çare ki, bazı şahıslar onun, haşa huzurdan, bir mahdumu vardır ve ismi de Zahir'dir, demekteydiler. Bu gafiller, Yedikule Kâhini'nin sözüne inanmış safdiller idi. Ama yine de gökteki Sitarelere bakıp gelecekten haber aldığına inanan müneccimin hakkını teslim etmek gerekir. Çünkü bütün Kostantiniye, bu kâhinin haneliyle çalkalanmıştı. Gerçi kâhinin söylediklerine dünya alem inanmaktaydı; ama belki kehanet onların kuvvetli inançları sayesinde tahakkuk etmişti. Nasıl olduysa, bazı şahısların yolu, Sefer-i Hümayun olduğu zamanlar, Venedik, Moskof ve Nemçe elçilerinin maiyetleri ile birlikte hapsedildikleri o dünyaca meşhur Yedikule Zindanı civarına düşmüştü. İşte, zindanın sur içinde kalan kısmına bitişik, asırlık bir çınar ağacının koskoca gölgesi altındaki derme çatma meskenlerin arasında, zemin üzeri tek katlı köhne bir de ev vardı. Ortadan bel verdiği için, her an çökmesi kuvvetle muhtemel çatısındaki kiremitleri yer yer yeşil yeşil yosun tutmuş bu ahşap evde bir zamanlar, dünyevi ve uhrevi meselelerle senelerdir uğraştığı için saçı ağarmış o kâhin yaşamaktaydı. Rahmetli pederinden miras kalan evi Kostantiniye'nin sapa bir yerinde olduğu için, müşterisi ve geleni gideni az olan bu zata ahali, "Yedikule Kâhini" derdi. Fazla bir müşterisi olmayan kâhinin zaten parada pulda pek o kadar gözü yoktu. Çünkü bu mektep

medrese görmüş, mürekkep yalamış adam, paradan çok ilmin kendisine değer verirdi. Hatta öyle ki, neredeyse gün boyu, filozofların ve kadim âlimlerin eserlerini satır satır kıraat eden kâhin, bilgiyi bir nimet kabul ettiği için Ramazan ayında sahurdan sonra okumayı bırakır, nefsini bastırarak iftar zamanına kadar elini kitaba sürmez, ancak akşam ezanını işittiği zaman Aristatalis'in Badü'l Tabiiyye başlıklı meşhur eserinden bir bölüm okuyarak orucunu açardı. Bununla birlikle, ilim konusunda derya gibi olan kâhin, epeyce dindar da olduğundan, sadece ve sadece bir tek kitap kaleme almış, böylece kafa sermayesinin kırkta birini, okusunlar öğrensinler diye cahil cühela takımına zekât olarak vermişti.

Ne var ki bu kâhinin, kelimenin tam anlamıyla bir çehre züğürdü olduğu, bu yüzden peçe bile taktığı söylenirdi. Ne var ki adamın başkaları gözünde en büyük kusuru, öyle her şeyi hayra yormaması, kehanetinde müşterisine dobra dobra söylemesiydi. Mesela mesleğe yeni bismillah demiş acemi bir tefecinin yüzüne karşı, onun senetsiz sepetsiz verdiği bir borcun, faiz asıl paranın doksandokuz katına ulaştığı zaman geri ödeneceğini söyler, yahut arkadaşlarıyla girdiği bir iddia sonucu, "Eğer dairenin çapına olan nispetini on gün içinde, ilk kırkbir haneye kadar hesaplayamazsan anamla Kâbe'de zina etmiş olayım!" diye yemin eden ve elbette bin pişman olup kapısına dayanarak, yapacağı hesabın bin sonucunun kaç olacağını soran sivri akıllı bir medrese talebesini ise tekme tokat evinden kovardı. Ama kâhinin asıl ekmek kapısı, Kostantiniye'nin dört bir yanından kalkarak ta kapısına kadar gelip eşiğine yüz süren bazı müşterilere, kendilerinin tam dokuz kuşak sonrasına kadar zürriyetlerini hesaplayıp yazdığı şecerelerdi. Ayrıca kâhin namuslu bir insandı da. Çünkü, her atılışta kaç geleceğini kehanet yoluyla tespit edip bir bir deftere yazdığı bir fildişi tavla zarını, kumarbazlara satmak yerine bir kavanoz içinde muhafaza etmişti. İşte bu zar, kehanete göre en son, ahir zamanda Hazreti İsa tarafından atılacak ve şeş gelecekti.

Öte yandan Yedikule Kâhini, geleceğin olduğu kadar geçmişin bilgisine de vâkıf, zehir gibi bir tarihçiydi: Nitekim onun, Taberi'nin de dediği gibi, Kâbe-ı Mûkerreme'nin dünyanın tam ortasında olduğu, Adem Aleyhisselam'ın yaratıldığı toprağın da bizzat Azrail tarafından buradan alındığı ve Adem Babamız'ın, meçhul bir ayın cumaya denk gelen onbeşinci gününün yedinci saatinde Hindistan'a düştüğü fikri, eserinin ilk babındaydı. Bunun yanında, Adem'in ilk kardeşsiz oğlunun isminin Şid olduğu, Adem

vefat ettiğinde oğullarının sayısının kırkbini bulduğu ve dokuyüzoniki yıl yaşayan Şid'in onlara hükmettiği gerçeği de, kâhinin yegâne eserinin dokuzuncu faslında anlatılmaktaydı.

Yine, ateşe secde eden Kabil'in oğlu Tübal'a ve oğullarına İblis, şarap yapmayı ve müzik aletlerini çalmayı öğretmişti. İşte, tam on sene gece uykusu uyumayan ve geceleri sabaha kadar namaz kılan Hazret-i İdris Efendimiz, bu kişilere gönderilmişlerdi. Ayrıca, Hoşnak ve Tahmures'in ardından padişah olan Cemşid'i, Evlâd denilen yerde Buyurâseb'in hangi hile ile yendiği, Yedikule Kâhini'nin kitabındaki dördüncü fazılda izah edilmekteydi. Öte yandan Nuh tufanından bin sene sonra, Yafes soyundan gelen Ejderhal Dahhak'ı yenen İsfahanlı Kâve'nin yattığı kabrin nerede olduğu, Nemrud bin Kenan bin Kuş bin Nuh denilen zalim padişahın, puthanede en çok rağbet edip yalvardığı putların tek tek isimleri, Haza binti Yelkame'den doğma ve Munsarih'ten olma Saba Melikesi Belkıs'ın, Süleyman Aleyhısselam'a gönderdiği hediyelerin, şimdiki rayiç değerinin kaç filori olduğu da kitabında yazmaktaydı. Bundan başka, Musul Meliki Dadiyan'ın kızıl altundan yapılma bir puta neden taptığı, Sultan Tubba'nın Kâbe'ye niçin örtü giydirdiği, Habeşi Ebrehe'nin oğlu Yeksum'un, Yemen'deki saltanatının hangi sebeplerden dolayı bu kadar kısa sürdüğü gibi daha nice soruyu, kâhin bir bir cevaplamıştı.

İşle bu kâhinin, dünyanın nelere gebe olduğunu ve geleceğin neleri getireceğini adamakıllı hesaplamak için evinin taraçasında yıldızları seyrede seyrede mesleğinin gereklerini yaparken, bir ara uykusu galip geldi. Gökte ansızın peyda olan o yıldızı belki de bu yüzden fark edemedi. Gerçi bir ara duraksamış ve o anda gökyüzünde sanki garip bir vak'anın zuhur ettiği zehabına kapılmıştı. Ancak ölümün kardeşi olan uykunun onu kör olmaktan kurtaracağını bilemezdi. Bu yüzden gök kubbesini rasat etmeye üşendi, dededen kalma pirinç usturlabını duvara astıktan sonra gecelik entarisini üstüne giydi ve gecelik takkesini başına takıp yattı. O gece hayatının en derin uykusunu uyuyan adam sabah vakti, kendisine senelerce yoldaş olan eşeğinin anırmasını işitemeyince meraklandı ve merdivenden inerek, kazaen kapısını geceden açık unuttuğu ahıra baktı. Ancak hayvanın yerinde yeller esiyordu. Eşek ya kaçmış ya da kaçırılmıştı. Kâhin ellerini birbirine çalıp bir ah eyledi ve sabah namazını kıldıktan sonra, eşeğinin yuvasına sağ ve selametle vasıl olmasını Allahü Teala'dan niyaz eyledi.

Duası kabul edilmiş olmalıydı ki, üç gün sonra vuslat gerçekleşti. Dördüncü günün sabahı eşek, arkasında yedi kör adamdan oluşan bir kafileyle geri geldi. En öndeki kör eşeğin kuyruğuna, diğerleri de tek sıra hâlinde birbirlerinin omuzlarına tutunmuş kâhinin evine doğru gelmekteydiler.

Cübbeleri yırtık pırtık, pabuçları delik deşik, çakşırları lime lime olmuş bu yedi kör, Kahire Kâhini Bilâl, Urfa Kâhini Heybet, Basra Kâhini Abbas, Hicaz Kâhini Mesut, Trablus Kâhini Zeynel, Kazan Kâhini Selahaddin ve Bağdat Kâhini Munkasım idiler. Yedikule Kâhini, perişan durumda ki meslektaşlarını hemen içeri buyur etti. Kör bir kâhin yıldızları rasat edemeyeceği için geleceği bilemezdi. Anlaşılan bu kâhinlerin yegâne ekmek kapısı da artık kapanmıştı. Kör müneccimlere bu yüzden çok acıdı ve yüreği cız ediverdi. Tahta zemine bir kilim serdi ve hazırladığı siniye, kalaylı tas içinde süt ile yedi de kaşık koydu. Taze bir ekmeği süte doğradı. Derken bu kör efendiler ağız tadıyla ve kıtlıktan çıkmış gibi tıka basa, bu yemeği yiyip bilirdiler. Nezâket gereği hepsi teker teker geğirdikten sonra çehrelerine kan ve vücutlarına derman geldi.

Yedikule Kâhini, "Efendiler, nedir bu haliniz?" diye sordu. "Sizler ki Kahire, Bağdat, Kazan, Hicaz, Urfa, Basra ve Trablus gibi, birbirinden fersahlarca uzakta iklimlerden ve bucaklardansınız. Şu körlük denilen felaket nasıl oldu da yedinizin birden başına geldi? Hem kaderinizi hangi yolda belirledi ki, yediniz de birbirinizle buluştunuz?"

"Bize sakın acıma!" dedi Hicaz Kâhini Mesut. "Biz göklerdeki büyük bir hakikati görmüş adamlarız. İşte bu yüzden kör olduk. Kanundur bu. Nihai Hakikat'i bir kez görünce, kişi kör olur. Çünkü artık başka bir şeye bakmasına hacet kalmaz. Yedi iklim dört bucağı dolaşarak nice garaibe şahit olmuş ve bir asra yakın ömür sürmüş cümle maceraperestin gördüğü şeylerin yekununun bin katının bile, bizim gökte gördüğümüz mucize yanında esamisi okunmaz. Çünkü tek tek bizler, Muhteşem Neyzen Bâtın Hazretleri'nin oğlu Zahir Efendimiz'in, yarından tezi yok Kostantiniye şehrinde tecessüm edip palas pandıras boy göstereceğini müjdeleyen, o Zühre'den bile parlak yıldızı gürdük. Göklerde yüz binlerce lalettayin yıldız pire gibi kaynıyor; ama bizim gördüğümüz yıldızın diğerlerinden farkı, kendisini bir kez göreni bakışını ayırır ayırmaz kör etmesi. Bu yüzden, ekmek parası kazanmak için gökyüzünü her gece rasat eden seni de, o

yıldızın parladığı tarafa pek bakmaman için ikaz ediyoruz. Meraka kapılıp bir baktın mı, Alimallah kör olursun bizler gibi! Sana ihtarda bulunmamızın diğer nedeni, artık gözlerimize perde indiği için sadece o uçsuz namütenahi karanlığı, yani Zıllullah'ı gören bizlere, ışığı görebilen bir zat olman hasebiyle kılavuzluk edip, ha bugün ha yarın bu şehirde zuhur etmesine kıl payı kalan Zahir Efendimize bizahmet götürmen. Çünkü Bâtın'ın oğlu Zahir'in huzuruna varıp ona secde edeceğiz."

Yedikule Kâhini şaşırmıştı. Diğerlerine şöyle dedi:

"Ne! Bâtın'ın bir oğlu mu var! Bunu sakın orada burada söylemeyin! El âlemin maskarası olursunuz! Hatta sizin canınıza okurlar!"

Bu uyarı üzerine, Basra Kâhini Abbas şunları söyledi:

"O parlak ve mucizevi yıldızı sen de görseydin, söylediklerimize aklın yatar, hatta bizlere dâhil olurdun."

Meraktan çatlayan Yedikule Kâhini şunu sordu:

"Peki, bu yıldız nerede? Nerede olduğunu tarif ederseniz pek o tarafa göz atmam. Sizler de bir hayır işlemiş olursunuz."

Kör kâhinler bir müddet sustu. Neden sonra Basra Kâhini, şunları söyleyerek sükutu bozdu.

"Frenk müneccimi Evveliyus'un keşfettiği şu takımyıldız var ya! Ne diyorlardı ona? Hah! 'Altılık'! İşte bu takımyıldız gökyüzünün tam tepe noktasındayken, o mucizevi yıldız yeni yeni doğuyordu. İşte yıldıza o an gözüm ilişti, daha sonra hiçbir şeyi göremedim. Ama bu elbette Basra için geçerli."

Kazan Kâhini ise. "Çoban Takımyıldızı doğduktan iki saat ve otuz dakika kadar sonra doğdu," dedi.

Hicaz Kâhini şu bilgiyi verdi:

"Ben de onu Mekke'de. 'Yılan doğduktan bir saat ve yirmi küsur dakika sonra gördüm."

Urfa Kâhini de, "Zahir'in geleceğini haber veren o mucizevi yıldız, 'Kuğu'nun üstündeydi," dedi.

Bağdat Kâhini lafa karıştı ve şunları söyledi:

"Evet! Ejderha takımyıldızının altındaydı!"

Trablus Kâhini, "O yıldız 'Sefe'nin de yanındaydı," derken. Kahire Kâhini de, "Evet!" dedi. "Mucizevi yıldızın Büyük Neyzen Bâtının oğlu Zahir Efendimiz'in geleceğini haber verdiğini, derhal anladım. Çünkü o yıldız, kadim Rum müneccimlerinin 'Lûra' dediği, 'Çalgı' takımyıldızının, yani 'Şılyak'ın üstündeydi! Ölçümlerimizde bir hata yoktu. Hatta çok geçmeden bizleri terk edecek ve kendi dükkânlarını açarak ahaliye kehanet hizmeti sunacak olan kalfa ve çıraklarımıza giderayak, ölçümlerimizin sağlamasını bile yaptırdık. Bilirsin ki, Güneş'ten, Utarit yirmizsekiz, Zühre ise kırksekiz dereceden daha uzak olmamalı. Amma vah ki, hiç birimiz, kehanetin kesinliğini gösteren bir cetvel, bir zayiçe hazırlayamadık. Gök haritalarımız yeterli bilgi vermiyordu. Kehaneti bu yüzden kimseye ilan edemiyoruz. Çünkü yıldızı, doğuşundan batışına kadar takip etmemiz lazım. Bu ise bizler için imkânsız!"

Yedikule Kâhini. "Bunu ben yaparım!" dedi. "Zayiçeyi ben hazırlarım"

Ancak Kahire Kâhini Bilâl, "Sakın unutma!" dedi. "Aristatalis'in dem vurduğu gibi, gözün vazifesi sadece "görmek" değil, Hakikat'i görmektir. Hakikat'i gören bir göz, artık başka bir şey göremez. Çünkü o artık, başka bir vazifeyle mükellef değildir ve başka bir gayesi de yoktur. O yıldızdan gözlerini ayırdığın anda kör olursun! Bize kılavuzluk edecek kişinin kör olmasını da istemeyiz."

Yedikule Kâhini kibirle, "Ben sizin bilmediklerinizi de bilirim!" demişti.

Hepsi yol yorgunu olan yedi kâhin, kendileri için hazırlanan döşeklere uzanıp yatar yatmaz, tıpkı "yedi uyurlar" gibi derin bir uykuya daldılar. Uyudukları için hâliyle, hoşnut olmaları gerekiyordu. Çünkü rüyalar olmasa hiçbir şey göremeyeceklerdi. Yedikule Kâhini ise elinde usturlap olduğu halde, taraçasında gökyüzünü rasat etmekteydi. Derken birinci horoz ve ardından da ikinci, nihâyet üçüncü horoz da öttü. Yatsıdan ta imsak vaktine

kadar gök kubbesine bakan kâhin, güneş doğduğunda bir zayiçe hazırlamıştı bile. Ama sadece sol gözü kör olmuştu.

Çünkü, mucizevi yıldıza, bir kumaş parçasıyla örttüğü sağ gözü ile değil, diğeri ile bakmıştı.

Hemen kâhinleri uyandırıp onlara, taraçasında yaptığı rasadın sonuçlarını anlattı. Hazırladığı zayiçeye göre, gökyüzünde peyda olan o mucizevi yıldız, Muhteşem Neyzen Bâtın Efendimiz'i temsil ediyordu. Buna bütün kâhinler katıldılar. Bu mucizevi gök cisminin altındaki Çalgı takımyıldızına ait bir yıldız aşırı parlaktı. Zuhal ve Müşteri arasındaki açı dikkate alınırsa, işte bu yıldız Bâtın'ın oğlu Zahir'den başkasını simgeliyor olamazdı. Çalgı'nın diğer yedi yıldızı ise, Ay "zahih" devresinde olduğuna göre, Kostantiniye'deki, musiki konusunda birer derya, birer üstat, birer deha olan yedi kişiyi işaret etmekteydi. Fakat tabiatı Kavga ve Savaş olan Merih, bu yedi yıldızın tam altındaydı ve sanki onları bir kavgaya teşvik ediyordu. Ayrıca Zühre'nin Güneş ile arasında üç burç bulunması, ilahi esine, yani Neyzen Bâtın Efendimiz'in neyinden üflenen nağmeye elâletti.

Kâhinlerin fazla tartışmasına gerek bile kalmadı. Çünkü rasadın sonuçları son derece açıktı.

BİRİNCİSİ: Bâtın Efendimiz Kostantiniye'de meçhul bir yerdeydi!

İKİNCİSİ: Bâtın'ın oğlu Zahir bu şehirde zuhuredecekti!

ÜÇÜNCÜSÜ: Kostantiniye'deki musikide en derin, en bilge ve en usta olan yedi kişiden altısı elenecek ve içlerinden sadece biri seçilecekti!

DÖRDÜNCÜSÜ: Bu kişiye Bâtın Efendimiz, kendi neyinden üflediği en mukaddes nağmeyi, yani "hayat veren nefesi" dinletecekti!

Yedikule Kâhini işte bu kehaneti, eli darda olduğundan mıdır, o akşamüstü gelip yakınlarda bir akrabasının vefat edip etmeyeceğini, kendisine miras düşüp düşmeyeceğini soran kaknem bir kadına anlattı. Bu acuze ise kehaneti Çukur Hamam'daki natırlara söyledi. Natırlar gelinlik kızlara, onlar ise müstakbel kocalarına sayıp döktü. Derken kehanet, yeniçeri odalarındaki karakullukçulara, aşçılara, ustalara ve odabaşlarına yayıldı.

Oradan kavukçulara, avarelere, paşalara ve zebunlara sirayet etti. Çok geçmeden saraçlar, bal tacirleri, tersane çavuşları ve cam şişe üfleyenler arasında dal budak saldı. Hovardalar, falcı kadınlar, tellaklar ve hamallar da kehaneti işittiler ve ana babalarına, bacanaklarına, kayınpederlerine, dünürlerine ve eltilerine çıtlattılar. Ardından tamburiler, zurnazenler, kanuniler, kudümzenler, udiler ve çengiler de duydu. Hatta papağanlar bile kehaneti ezberlediler. Yedikule Kâhini'nin kehaneti dillere destan oldu. Hatta bu kehaneti saz eşliğinde teganni eden aşıklar bile çıktı. Koskoca Kostantiniye, bu haberle çalkalanmaya başladı.

* * *

Minarelerin şerefelerindeki müezzinlerin cemaati sabah namazını eda etmeye çağırmasından epey sonra, tanyeri ağarırken, Çemberlitaş Hamamı'nın kapısında, uzunca bir yoldan geldiği kokusundan belli, kir pas içinde bir şahıs belirdi ve demir kapıyı yumrukladı. Kuşların yuvalarında cıvıldamaya başladıkları o saatte, hamam hademelerinden biri olan sernöbet belinde peştamalla kapıyı açtığı vakit, pek gözü tutmamış olacak ki, elinde bir çıkın olan bu adamı tepeden tırnağa bir süzdü. Gömleği kirden muşambaya dönmüş salyalı sümüklü adamdan ter ve gaita kokuları burcu burcu tütmekteydi. Bu hâliyle adam tıpkı umacı, yahut hâşâ, maymun gibi görünüyordu. Hamamın hademesi ona tam, "Haydi! Başka kapıya!" diyordu ki, mundar adam uzun ve pis tırnaklı eliyle kesesinden beş akçe alıp hademeye uzattı ve böylece sernöbet hamamın kapısını ardına kadar açtı. Anlaşılan ileridekilere de kaş göz edilmişti ki, hamamcı ayağa kalktı ve epey yaşlıca, burun delikleri ve kulakları dâhil olmak üzere hemen her tarafından kıl fışkırmış bir tellâk hemen adamın koluna girdi. İşinin erbabı olan bu tellağın ellerinden ve kollarından, yaşı dolayısıyla, mavi damarlar fırlamıştı. İsmi ise Yahya idi. Her tarafı leş gibi kokan adamın elbiselerini onu incitmeden, tıpkı bir güveyin onbeş yaşındaki bir gelini soyarken olduğu gibi, hatta neredeyse ana şefkatiyle tek tek çıkardı ve beline peştamal bağladı. Ardından onu kurnanın başına götürdü. Takunyalarından gelen taka tuka sesleri, kurnalara akan suyun şırıltısı, diğer birkaç müşterinin sûmkürup tükürmeleri ve bazen de göbek taşında bir tellak tarafından vücutları ovulan bir iki kişinin, "Aaaah! Ooooy! Amaaan!" nidaları, hamamın kubbelerinde yankılanmaktaydı. Kubbelerde ayrıca, artık nasıl olduysa içeri girmiş bir güvercinin kanat sesleri de işitilmekteydi.

Yahya, kir yumuşasın diye tepesinden aşağı on onbeş tas kaynar su döktü. Daha sonra ise, bir tasta çamur haline getirdiği beyaz kille adamın vücudunu sıvadı. Şimdi sıra durulamaya gelmişti. Tas tas kaynar su ile çamuru temizledi ve bu kez, köpürttüğü sabun ve keseyle adamı bir güzel keseledi. Derken kafasını dört sabun yıkadı ve adam pirüpak olunca koluna girip onu hamamın soğukluğuna götürdü. Adam billûr gibi ak pak olmuş, çirkinliği gitmiş, güzel yüzlü, hoş bakışlı bir zât hâline gelmişti. Hatta Yahya isimli tellâk, soğukluğa açılan kapının aralığından adama bakıyor, defalarca sabunlayıp keseleyerek elmas gibi pırıl pırıl yaptığı eserinden gözlerini alamıyordu. Ama en az tellağınki kadar bir bahşiş bekleyen hademe, adamakıllı gevşediği için soğuklukta bir sedire uzanmış adama hemen bir fincan acı kahve ile yanmakta olan bir tütün çubuğu getirmişti bile. Ne var ki, adam kahveyi kabul etmedi ve bir dilim kavun getirmelerini söyledi. Bu arada çıkınından, yeşil camdan bir şişe ile bir kadeh çıkarmıştı. Şişeden kadehine biraz rakı doldurmuştu ki, bu sırada hamamın soğukluğuna, o gece düşlerinde şeytan tarafından aldatıldığı için boy abdesti almış iki genç softa da girdi. Bir yandan da birbirleriyle fıkıh ilmi hakkında konuşuyorlardı. Bir dilim kavun ile rakısını içerken adam, softalara nedense, "Fıkıh ilim değildir, insanın bizzat aklını kullanması lazım gelir," diye sataştı. Haddini bilmeyen adam kendilerine bulaştığı için softalar öfkeden kıpkırmızı kesilmişlerdi. Adam bu kez, "Bu okuduklarınız 'mühmelattır' yani boş şeylerdir. Felsefeyyat okuyun daha iyi!" dedi. Bunun üzerine softalardan biri, "Behey deyyus! Sen bizim ilmimizi nasıl küçümsersin!" diye haykırdı. Diğeri ise, "Üstelik o şişedeki, dinimizce haram sayılan o iksiri içersin!" dedi. "Senin utanman sıkılman yok mudur! Şimdi Arkadaşım ve ben senden şikayetçiyiz! Şimdi asesbaşına haber salacağız. Çünkü senin gibi bir günahkârla, kadının önünde hesaplaşmamız gerekiyor!"

Adam hiç ses etmedi. Sadece çıkınını açtı ve çıkardığı ipek donu giydi. Derken kehribar sarısı gömleğini, vişne çürüğü rengindeki kemha çakşırını kuşandı. Beline lahuri kuşak doladıktan sonra başına, abanidestar sarılı külahını taktı. Gıcır gıcır, kırmızı pabuçlarını ayağına geçirdi ve son olarak da, seraser kumaştan afili kaftanını sırtına aldı. Şimdi âdeta bambaşka biriydi. Ama işin kötü yanı softalardan birisi, subaşının emrindeki, ellerinde sopalarla şehrin asayişini sağlayan asesleri çağırmaya gitmişti. Nitekim bir süre sonra kapı güm güm vurulduktan sonra açıldı ve eli sopalı, beli

hançerli, çehrelerinde nur kalmamış üç ases içeri girdi. Onları çağıran softa, "İşte!" diye haykırdı. "Dinimize küfreden ve haram içki içen âdemoğlu, nah budur!"

Bu ağır bir suçtu. Hatta aseslerden biri, öfkeden alt dudağını büzüp sanki vuracakmış gibi elini kaldırdı. Ancak adam bu zorbalıktan etkilenmişe benzemiyordu. Belki de zadegân taifesindendi. Nitekim kılık kıyafeti de bunu doğrular gibi görünüyordu. Bu nedenle pek fazla tartaklayıp hırpalamadan, sadece kollarından tutup, adamı Kadı Burhanettin Efendi Zide Fazluhu Hazretleri'nin Ayasofya'daki iki katlı ahşap evinin yanındaki ahırdan bozma mahkemeye götürdüler. Zemini tahta döşeli ve duvarları beyaza boyalı olmasına rağmen hâlâ at ve katır pisliği ile idrar kokan bu mekânın kapıcısı, girerken pabuçlarını çıkarmadı diye kulağını çekerek, softalardan birini adamakıllı azarladı. İşin kötüsü, o saatte öğrendiklerine göre, Kadı Burhanettin Efendi yıllarca pençesinde kıvrandığı o basur illetinden daha geçen gece vefat etmiş, yerine başka bir kadı atanmıştı. Yeni kadı ise, koyu renk kavuğunun üzerine kara bir destar sarmış, sırtına ise yine kapkara bir cüppe giymiş, ekşi suratlı bir zat idi. Öte yandan kadı ile mahkemenin sicil defterlerini tutan kâtip, şanlarına yakışır bir şekilde, yerden epeyce yüksekteki bir sekinin üzerine bağdaş kurmuşlardı. Sekinin yüksekliği marangoz tarafından öyle ayarlanmıştı ki, ikisi oturdukları halde, ayakta bekleyen diğer şahıslardan daha yüksekte görünmekteydiler. Ancak kadının oturduğu ve pamuğu hallaçlar tarafından altı ayda bir atılan yatağı, elbette ki kâtibin otura otura çürüttüğü yassı minderden daha şişkin ve yüksekçeydi. Kendilerini diğerlerinden daha ulu görmeleri hiç de şaşırtıcı değildi. Çünkü nikâh akdinden ve hüccetten kadı, yirmi akçe, kâtip ve hademeler de beş akçe alırdı. Ayrıca kadı, sicil kaydından sekiz ve attığı beher imza için de oniki akçe zahmetiye almaktaydı. İşin garibi, kadının hemen arkasında bir perde asılıydı. Kadı sanki emir alıyormuş gibi ara sıra perdeye kulak verdiğine ve bazen de oraya doğru konuştuğuna göre arkada, kadıdan da kudretli, eli ağır ensesi kalın, dişli tırnaklı biri olmalıydı. Ne gariptir ki, kadı perdenin arkasındakiyle konuşmaya başladıktan sonra, mekâna belli belirsiz bir kükürt kokusu yayılmıştı. Duvardaki sarkaçlı saate bir baktıktan sonra, Kadı Efendi, adama sordu:

'Mesleğin nedir? Ne iş yaparsın?"

Adam istifini hiç bozmadan, "Şarkı söylerim," dedi.

Kadı kızmıştı. Belki de itidalini muhafaza eden adama sinirlendiği için, "Sana 'Nasıl eğlenirsin?' diye sormadım," dedi. "İşini sordum. Ne iş yaparsın sen?"

Cevap aynıydı.

Kadı fena halde sinirlenmişti. Adam da sözüne devam etti.

"Rüzgâr nasıl ki uğuldar, su şırıldar, gök gürler ve yapraklar hışırdarsa, arslan nasıl ki kükrer, güvercin guruldar, bülbül çiler ve serçe cıvıldarsa, insan da şarkı söyler."

Kadı, "Peki, ismin ne senin?' diye sorunca, adam cevap verdi.

"Zahir."

İşte bu sırada, perdenin arkasındaki bir şey söylemiş olacak ki, kadı oraya doğru kulak kabarttı. Neden sonra, "Peki, Zahir Efendi," dedi. "Üç suç ile itham ediliyorsun. Sana üç soru soracağım. Birincisi, 'Fıkhın ilim olmadığını ve inşanın aklının bu ilimden daha yüksek olduğunu' söylemişsin. Dört mezhebin kurucuları olan İmam Şafi, Ebu Hanife, Malik bin Enes ve Ahmet bin Hanbel'in yaptıkları ilim değil de neydi? Küfür değil midir bu! Kendini nasıl savunacaksın"

Zahir cevap verdi:

"Şeyhülislâm Ebussuud Efendi'nin fetvasına göre, ilmi küçümsemek küfür sayılmasına rağmen, akıl olmadan ilmin de olamayacağı söylenirse, bu bir cezayı gerektirmez."

Kadı bir süre düşündükten sonra, "Pekâlâ!" dedi. "Gelelim ikinci iddiaya! Hamamda rakı içiyormuşsun. Şarap ve benzeri müskiratın haram olduğunu, şarap içen birinin 'şurb' suçunu işlediğini bilmez misin? Buna ne diyeceksin?"

Bu soruya verilen cevap şöyleydi:

"Ebu Hanife'ye göre, şarabın azını ve çoğunu, diğer müskiratın ise ancak sarhoş edecek miktarını içmek bu suçu oluşturur. Ben ise şarap değil, rakı içtim. Üstelik sarhoş da olmadım."

Herkes sus pus olmuştu. Bu sözlerden sonra kadı, arkasındaki perdeye doğru dönüp baktı. Bir fısıltı işitildi. Ardından kadı, "Softalara, medresede okuduklarının mûhmelat olduğunu söylemiş, bununla da kalmayıp onlara, felsefiyyat okumalarını tavsiye etmişsin," dedi. "Senin mûhmelat dediğin ilimleri müderrisler medreselerde boş yere mi okutuyorlar.

Zahir, "Bunda da bir vebal yok," dedi. "Şeyhülislâmın fetvası aşikârdır. Ebussuud Efendi buna, 'Küfür lâzım olmaz,' diye fetva vermiştir."

Zahir duvardaki sarkaçlı saate baktı. Tam kırk dakika geçmiş, kendisine sorulan üç soruya da doğru cevaplar vermişti. Söylenecek başka bir şey yoktu. Kadının, "Serbestsin, gidebilirsin," demesiyle siyah cüppeli, genç ve bağnaz softalar, ağızlarından tükürükler saç saça bağırarak karara itiraz ettiler. Ama iş bununla da kalmadı. Kadı gittikten sonra kâtip, mahkeme masrafı olan yedi akçeyi, ithamları asılsız çıkan softalardan tahsil edecekti. Fakat softaların ceplerinden, sadece dört akçe çıkmıştı. Bunun üzerine mahzır ile mahkemenin hademesi onların yakasına tam yapışmıştı ki, Zahir softalara, "Alın size onbir akçe!" dedi. "Size kalan dört akçeyle de hamamcıya ücretini ödersiniz."

Adam mahkemeden çıkıp uzaklaşırken iki softa Zahit'in arkasından baka kaldılar ve başlarına gelen bu tatsız olayın, gece düşleri azdıktan sonra gusül abdesti alırken okumaları icap eden bazı duaları es geçmelerinden ileri geldiğini düşündüler.

Zahir mahkemeden çıktıktan sonra Kostantiniye'de gündelik hayatın artık başladığını gördü. Sokaklar, işleri başlarından aşkın satıcılar, hamallar ve onlara, manavlardan bakliyat toptancılarına, kasaplardan zeytincilere kadar, türlü türlü esnaftan satın aldığı öteberiyi taşıtan efendiler, çeşmelerden kırbalarına doldurdukları suyu oraya buraya götüren sakalar, sattıkları balıkları, ciğerleri, taze simitleri ve sebzeleri feryatlarıyla öven seyyar satıcılar, İskeçeli kadınlar ve orada burada koşuşturup oynayan çocuklarla doluydu. Hele Tavuk Pazarı'na giderken sokakları sanki bir mahşer kalabalığı doldurmuştu. Hoca Hanı'na doğru yürüyen Zahir, manavların

bulunduğu sokağa girince, öksürüp boğazını bir temizledi. Çünkü şarkı söyleyecek, davasını insanlara duyurma ve onları davet etmenin zamanı gelmişti.

Hoca Hanı civarındaki satıcılar ve müşterileri, fevkalade içli ve pırıl pırıl bir seda işittiler. Tatlı, yumuşak ve okşayıcı sesiyle biri şarkı söylüyordu.

Tana, tana deredilli ten canım
A deredillil, la deredillil len
Ez şekv-i ru an zuli û cemal tû nedidim
Ez pây-i futâdim biguyed neresidim
Tennen ne nenni, tenen ne nenni
Ten deredillil, la deredillil len
Tana tana derelli dost
Tanenni tanenni, âh dereldillil len

Şeyh Abdülali'nin kâr'ını kafadan değil de göğüsten gelen sesiyle terennüm eden Zahir, bu kez bağdarını kimsenin bilmediği, soluk kesen, şevk verip dinleyenleri cezbeye getiren, coşturucu bir başka kâr okudu. Bu musiki o kadar esaslı ve hatasızdı ki, dinleyenler şahlanıp taşıyor, ruhları tutuşuyor ve hatta, dinleyen ölümcül hastalar şifa bulup kefen yırtıyorlardı. Bu fevkalâde hanendenin tek kusuru, mükemmel olmasıydı. Çarşıda hemen herkes ona hayran olmuştu. Hatta, bir kanunî ile sazını siyah bir torbada taşıyan bir ûdi, feyz almak için olsa gerek. Zahirin ardı sıra gitmeye başladı. Ardından, Hoca Hanı'nı geride bırakan Zahir, dokunaklı ve yürek paralayıcı bir şarkıya geçti. Öylesine hazin ve dilsûz teganni etti ki, dinleyenler bir göğüs geçirdiler, ciğerleri dağlandı ve yüreklerinin yağı eridi. Arkasında bir kalabalık birikmişti. Bir kemani, bir defzen ve bir rababi de peşinden geliyordu. Teganni ede ede Alaca Hamam'a geldiğinde ise Zahir'i takip eden kafileye bir tümbekzen, bir tamburî ve bir kudümzen dc katılmıştı. Hamamı geçerek Vezir Hanı'na doğru ilerlemeye başlayan Zahir, iç açıcı, neşeli ve okşayıcı bir şarkıya geçti. Şarkı o derece tatlı ve ferahlatıcıydı ki, istima edenler neşelenip keyiflendiler, gözleri parladı ve bir müddet için de olsa büyük bir saadete nail oldular. Zahir'in peşinden gelenlere böylece, bir çengi, bir bendirzen, bir miskali ve ayrıca, Yakuta isimli bir santurî eklendi. Zahir şarkı okumaya devam ediyor, bu arada da ağzından, "Gönül ey! Yar! Dost! El aman! A canım! A sultanım! Yar canım gel! Aman aman efendim!

Yar ey!" sözleri eksik olmuyordu. Bu şekilde şarkı söylerken Zahir'in amacı neydi, neyi haber veriyordu, insanları neye çağırıyordu, ahali için bu, yeterince açık değildi. Öte yandan kalabalığın ilk andaki şaşkınlığı geçmiş ve Zahir için, "Mecnundur! Delidir! Divanedir!" diye söylenmeye hatta onunla alay etmeye bile başlamışlardı. Derken kıkır kıkır gülerek ona nanik guguk yapmaya, onu tiye almaya koyuldular. Bu arada işi el şakası yapıp kahkahayı basmaya vardıranlar da oldu.

Zahir kalabalığa, "Size neyi haber verdiğimi ve sizi neye davet ettiğimi bilin! Kulağı olan işitsin!" diye Müslümanları ve "Hoekhön hous akousatö ti to pneuma legei!" diye Rumlara bağırmaya başlamıştı ki, birdenbire etrafı, yedi kör adam tarafından kuşatıldı. Tek gözü gören ve vakur tavırlarına bakılırsa hakikatin sırrına ermiş biri onlara kılavuzluk ediyordu. İşte bu adam, "Kutsal nefesi üfleyen Bâtın'ın oğlu Zahir sen misin?' diye sordu. O ise "Evet!" der demez, körlerin hepsi yere kapanarak ona secde etti. Körler kalabalık içinde kayboldukları sırada Tavuk Pazarı fırınının önündeydiler. Kalabalıktan bir adam, "Madem ki mübarek birisin, taşı ekmek yap da görelim!" diye bağırdı. Bu üzerine hiddetlenen Zahir de, "Taşı ekmek yapacağıma, ekmeği taş yaparım daha iyi!" diye cevap verdi ve fırının önündeki tezgaha yığılmış ekmeklerden birini alıp adamın kafasına fırlattı. Bu darbeyle başı yarılan adam da kan revan içinde kaldı.

Hüseyin Efendi Camii'nin önüne geldiklerinde Zahir, yine aynı bağlardan bir şarkıya başladı.

> dillerdedir ten, na deredilli ten
> Deredillil, la deredillil len
> Güyâ ki der-in kubbe-i firuze kesintisi

Fakat aynı anda, caminin yegâne minaresinin şerefesindeki müezzin de öğle ezanını, okumaya koyulmuştu. Zahir'in göğüsten gelen sesi, sağ eliyle kulağını tıkayan müezzininkini bastırıyordu. Buna sinirlenen müezzin ezanı keserek, "Bre kıblesız!" diye bağırdı. "Ezan-ı Muhammedi okunurken şarkı söylemeye utanmaz mısın!"

O sırada namazlarını eda etmeye giden müminler Zahir'e öfkeyle öyle bir baktılar ki, onların kem nazarını görüp ürkerek cami avlusundan hep birlikte havalanan güvercinlerin kanat sesleri duyuldu. Şadırvanda abdesti

alanlardan bir adam, takunyasının bir tekini Zahir'e doğru fırlatırken çevredekiler, "İmansız! Zındık! Kitapsız!" diye söylenmeye, hatta haykırmaya bile başlamışlardı. Zahir içinden, "Neyi reddettiklerini bilmiyorlar!" diye geçirdi ve bu insanların kendisine yükleyecekleri suçu da sezinledi. Arkasını dönüp peşine takılan bir avuç insana, ûd, kanûn, kemençe, def, rebâb, tömbek, tambur, kudüm, çeng, bendir, mıskal ve santur çalan oniki kişiye baktı. Evet! Bu kadarı ona yetmeliydi!

* * *

Kutsal nefesi üfleyen Bâtın'ın oğlu Zahir'in "peygamberliğini ilân ettiği" şayiasının yayılmaya başladığı sıralardı. Kendisine Pereveli İskender Efendi namı yakıştırılan, ilim irfan sahibi o zât-ı muhterem, yahut Sofuayyaş Mahallesi sakinlerinin sık sık kullandığı o daha yaygın ismiyle "Cüce Efendi", çalgı çağanağa, şarkılara türkülere, hanendelere, sazendelere, mevlidhanlara, ayinlere ve semaya, hatta Kur'an'ın "teganni" edilmesine, kısacası musikiye savaş açmıştı. Davut, kendisine musallat olan hayaletle başetmeye çalıştığı ve Eflatun'un Galata Mevlevihanesi'nin mutfak-ı şerifinde tahmisçilik yaptığı sıralarda, Cüce Efendi, bir perşembe gününün öğle namazını müteakip Karacakalfa Camii'nde, cümle âlem hikmetinden feyz alsın da hayır olsun diye bir vaaz verecekti. Kostantiniye'nin diğer mahallelerinden de çıkıp gelenlerle mescit, sanki mahşer gibi, müminlerle tıka basa doluydu. İkindiye birbuçuk saat kala, camiyi dolduran bu mahşer kalabalığının uğultusu aniden kesilir gibi oldu ve bir fısıltıya dönüştü. Cüce efendi gelmişti.

Cüppesinin uzun yenleri, örümceği andıran upuzun parmaklı ellerini örtüyordu. Belki de bu efendi, ellerinin altışar parmaklı olduğunun görülmesini istemediği için, terzisini bu konuda uyarmıştı. Ama Cüce Efendi'nin toplam dört yüzük parmağı olduğuna göre, dört kadınla evlenmesinde, hem tabiat hem de din itibariyle bir vebal olamazdı.

Cüce Efendi kürsüye yerleştikten sonra, ileri geri sallana sallana bir süre dualar okudu. Herhalde Allahü Teâlâ Hazretleri'nden, dilinin sürçtürmemesini niyaz ediyordu. Okuduğu bütün dualara âmin dedikten sonra karşısındaki cemaate bir baktı. Herkes soluğunu tutmuş, ona kulak kesilmişti. Olanca vak'arıyla Cüce Efendi cemaate, "Tımarhanelerdeki deli divane taifesi namaz kılmadı, oruç tutmadı, zekât vermedi, Hacca gitmedi

diye onları ayıplar mısınız?"diye sordu. Kalabalık sus pus olmuştu. "Elbette ayıplamazsınız!" dedi cüce. "Onlarda akıl yoktur ve bu yüzden Kur'an-ı Kerim'in hükümlerini yerine getirmekle mükellef değildirler. Oysa Kur'an-ı azimüşşan akıl sahibi olan insanlar için nazil oldu, benim için! Sizin için! Onlar için! Herkes için! Cenab-ı Hakk Azze ve Celle bizlere görmemiz için gözler, işitmemiz için kulaklar verdi. Ama onun verdiği en büyük nimet akıl idi. Var mı içinizde bu nimeti reddedecek bir zındık!"

Cemaatten biri, "Allah!" diye bağırdı.

Sevinmiş olmalı ki, cüce ellerini ovuşturarak, "Kur'an artık bir kez, zaten size tebliğ edildi. Allah Teala'nın emirlerini artık biliyorsunuz. İsterseniz bir nimet olan aklı reddedin! Kudurmuş alevleriyle cehennem nah orada! Sizi bekliyor! Amma, bu nimetten vazgeçenler yok değil! Hakikati olduğu gibi bize gösteren aklı, şarabın sarhoşluğuna değişen şahıslar var aramızda! Oysa bilmez misiniz ki aklı reddetmek hakikati, hakikati reddetmek ise Hakk'ı reddetmektir!"

Cüce son cümlesini sesini yükselterek söylemişti. Şöyle devam etti:

"O halde sarhoşluk veren şarabı içmek, Hakk'ı reddetmektir! Sarhoşlar ise zındıktırlar!"

Cemaatten başka biri aşka gelmiş olacak ki, "Allah" diye haykırdı. Bu türden nidalara alışık olan cüce şunları söyledi:

"Ancak, bazıları var ki bunlar sarhoşlardan da beterdir. Çünkü bunlar, 'Aklın yokluğu' demek olan şuursuzluğu, hiç utanıp sıkılmadan, hâşâ, Allahü Subhânehû ve Teâlâ'ya bir yaklaşma olarak görürler, işte bunlar, 'musiki ve sema'ı bir ibadet olarak gören Mevlevilerdir. Gidin bu zındıkların dergâhlarına! Ve onları bir seyredin. Onlar ellerini açmış dönüp dururlarken suratlarına bir bakın! Sarhoşlardan bir farkları var mı? Eli temiz Ömer Efendi'nin El-Cevziyye'den naklettiği gibi, hepsi de sanki bardak bardak şarap içmiş, sarhoş olmuş gibidir! Hepsi, Şeytan'ın sesi olan musikiyi huşû içinde dinlemektedir. Hepsi. Cenab-ı Hakkın verdiği nimet olan aklı geri çevirmiş, üstelik bunu ibadet saymışlardır. Ve bakın! Hakk Teâlâ, Nisâ suresinin yûz on yedinci ayet-i kerimesinde ne buyuruyor. Bu ayetin meal-i âlisine göre, Allah'ın gösterdiği doğru yol dışında başka bir yolu belleyen

kişi cehennemliktir. Sizlere soruyorum! Mevleviler bu iki yolun hangisinde? Vah o kimselere ve o meclistekilere ki, Kur'ânü'ş Şeytan'ı, Kelâmullah'a yeğ tutuyorlar."

Cüce efendi coşmuştu. Bazen arslan gibi kükrüyor, bazen de sadece fısıldıyordu. Ara sıra sözünü bir es ile kesip duruyor ve cemaattekilerin o an söylediği cümleyi iyice idrak etmelerini bekledikten sonra, vaazına devam ediyordu. Kimi vakit de sanki fısıldayarak konuşurken, sesini aniden yükseltiyordu. Böyle durumlarda ise dinleyenlerin yürekleri hop ediyor ve irkiliyorlardı. Ayrıca zaman zaman, cümlesini tamamladığında dudakları sımsıkı kenetleniyor ve dinleyenlere adeta meydan okur gibi bakıp, "İşte! Gerçeği söyledim! Var mı içinde bana karşı çıkacak biri!" der gibi bir edayla susup kollarını kavuşturarak bekliyordu. Bazı defa "Zinhar!.." diye başlayan bir cümle kurduğunda, sol elinin işaret parmağını cemaatten birine yahut birilerine itham eder gibi uzatırken, masum olmalarına rağmen sanki o günahı bizzat işlemişler gibi, bu adamların suratları kızarıyor, cemaatin diğer mensupları da o tarafa bakınca da bu kişiler utançtan başlarını öne eğiyorlardı. Cüce bazen kalabalığa bir soru soruyordu. Ama insanlar da bu suali, sanki Allah hesap gününde sormuş da bir cevap vermeleri gerekiyormuş gibi, oturdukları yerde kıvranıyorlardı. Kimi durumlarda cücenin, vecde geldiğinden midir, boğazı düğümlenip gözleri yaşarıyor, böyle durumlarda cemaat de ağladığı için mendiller çıkarılıp gözlerin yaşları siliniyordu. Bazı zaman da cüce, öfkelendiği için olsa gerek, kürsüye yumruğunu indirmekte, ara sıra da yakarır gibi ellerini göğe açıp Allah Teala'dan merhamet dilemekteydi. Öfkelendiğinde ise bir ara, iri taneli doksan dokuzluk kehribar tespihini kalabalığa doğru fırlatmıştı. İşte tespihin gittiği yerdeki bazı müminler, "Aman! Bize gelmesin!" diye yan tarafa doğru meyletmiş, bazıları da ellerini ve kollarını kaldırıp siper ederek, fırlatılan cisimden kendilerini korumaya çalışmışlardı.

Cüce, musikinin haram olduğunu göstermek için elinden geleni esirgememekteydi. Lokman suresinin altı ve yedinci ayet-i kerimelerinde sözü geçen, bazılarının insanları Allah yolundan saptırmak için satın aldıkları eğlenceli söz, yani "lehve'l hadisi" ile murat edilenin, İbn-i Abbas'a göre, "Şarkı söyleyen cariye" olduğunu, bunun için musikinin haram sayılması gerektiğini anlattı. Ayrıca El-Eşari'den nakledildiğine göre, Sultan-ı Enbiya Efendimiz, "Ümmetinden bazı kişilerin şüphesiz, içkiyi

adını değiştirerek içeceklerini, başları üzerinde çalgı aletleri çalınacağını, şarkıcı kadınların şarkı söyleyeceklerini, Allah'ın da onları yerin dibine batıracağını…" söylemişti. Bundan başka Katâde'ye güre seytanın kur'an'ı şiirler ve şarkılardı. Şeytanın seslenişi de çalgı aletlerinin sesiydi. Öte yandan Hanefi mezhebi alimleri"çalgı aletleri eşliğinde şarkı dinlemenin fasıklık, bundan zevk almanın da kâfirlik, yani nankörlük olduğunu" anlatmışlardı. Bunlardan başka cüce, lsrâ suresinin altmışüç ve altmışdördüncü ayetlerini de okumuştu. Buna göre Cenab-ı Rabbü'l Alemin, Şeytan'a şunları söylemişti: "…Onlardan kim sana uyarsa cezanız mükemmel bir cezadır. Onlardan gücünün yettiğini sesinle... (Cüce Efendi burada durmuş ve 'Sesinle...' kelimesini tekrarlamış, sonra da söze devam etmişti) ...sesinle yerinden oynat. Atlıların ve yayaların ile onların üzerine yaygarayı bas... "İşte nakledildiğine göre mücahit, bu suredeki "şeytanın sesinin", musiki ve batıl olan her şeyden ibaret olduğunu söylemişti. Üstüne üstlük İmam Şafii Hazretleri, "Çalgı ve şarkının mekruh bir eğlence olduğunu, muhal ve batıla benzediğini" söylemiş ve sonunda, musikinin haram olduğunu herkese göstermişti. Sözlerinin cemaat üzerinde büyük bir etkisi olduğunu görünce, Pereveli İskender Efendi vaazını şöyle bitirdi.

"Rabbim bizleri, İblis Aleyhillane'nin havarileri olan çalgıcı taifesini yoldan çıkarıp günaha soktuğu, tıpkı Cahiliye devri Arapları gibi ıslık çalan ve el çırpan zındıklardan eylemesin! Müminlerin miracı olan namazda, kâh kıyam, kâh rükû ve kâh secdede, Allahü Teala, İblis'in aklımıza soktuğu, kahpece teganni edilen şarkı ve türküleri gönlümüzden ve ruhumuzdan def elesin! Cenab-ı Hakk bizleri, kalbe nifak sokan ve zinaya kışkırtan musiki ile, yani şeytanın kur'anıyla değil, Kelamullahla meşgul eylesin! Allahü azimüşşan, tevellüd etmiş ve edecek evladımızın kulaklarına ve gönüllerine, şeytanın sesi olan musikiyi uzak tutsun. Rabbim biz kullarını, Mekke ve Kudüs'ün, yani iki kıblenin sahibi, insanların ve cinlerin efendisi, onsekızbin âleme rahmet olan Hazreti Muhammed Mustafa Aleyhi Ekmelü'tehiya Efendimiz'in şefaatlerine mazhar eylesin! Allah cümlemizi Hazreti Muhammed Sallallâhü Teâlâ Aleyhi ve Sellem Efendimiz'e kavuşmaktan mahrum eylemesin! Amin! Amin bi-hürmeti seyyidü'l mûrselin velhamdilullahi Rabbü'l Alemin. Rızâen lillâhi, Rıza-i Resullullah ve rızâ-i ricâullah, El-Fâââtiha!"

Eteğindeki taşı böylece döküp ferahlayan Cüce Efendi, vaazından sonra Karacakalfa Camii'nden çıkıp evine giderek biraz kestirmiş, ama bu arada da ikindi namazını kaçırmıştı. Tam kaza ediyordu ki, kulağına uğursuz bir ses geldi. Bu sesi hemen tanıdı: Senelerdir, dinlemeye hasret kaldığı sesti bu. Cüppesini ve pabuçlarını giyerek dışarı çıktı. Hava kararmak, akşam ezanları okunmak üzereydi. Ama buna aldırmadı ve hızlı adımlarla, Saraçhane'den aşağıya, Ayazma Kapı İskelesi'ne doğru, sağına soluna bakmadan inmeye başladı. Nihâyet sur kapısına geldi ve akşam ezanını işitti. Ama onun işittiği daha önemli bir şey var gibiydi. O uğursuz ses, Galata tarafından geliyordu. İskelede uyuklayan bir kayıkçıyı ayağıyla dürtüp uyandırdı ve üç akçeye, Galata'nın Azap Kapısı İskelesi'ne geldi. Yedi can almış bir katil gibi saklana saklana, sur boyunca sesin geldiği tarafa yürüdü. Meyyit Kapısı'nı geçti. En sonunda, Büyük Kule Kapısı'ndan biraz uzaktaki, kesme taştan inşa edilmiş, o lanetli eve yaklaştı. Evet! O uğursuz ses buradan geliyordu. Evin yarı aralık kapısının önünde durdu. Yumruğuyla kapıya birkaç kez vurmasına rağmen gelen giden olmamıştı. Nihayet, içeri girmeye karar verdi. Sofayı üç şamdandaki altışar mum aydınlatıyordu. Başını sağa çevirdiğinde yüreği ağzına geldi.

Burada, Frenklerin CLAVICYMBALUM dedikleri, yan yana dizilmiş ve bazıları beyaz ve diğerleri siyah olmak üzere, toplam seksenbeş anahtarlı bir musiki aleti vardı. Servi ağacı yerine ıhlamurdan yapıldığı için sesi diğerlerinden daha dolgun olsa gerekti. Cüce yanına gidip bu çalgı aletini inceledi. Üzerinde şu ibare vardı:

Antoius Baffo Fecit
1661

Cüce, beyaz UT anahtarı ile FA'dan yarım perde daha tiz ses veren bir siyah anahtara aynı anda bastı. Çıkan ses, kendisini çağıran o uğursuz sesin aynısıydı. Böylece, "musikideki şeytan" ruhuna giriverdi.

Davut'un Nevâ'ya abayı yakmasından çok zaman önce. Büyük Kule Kapısı'ndan çıkıp mevlevihaneye giderken, hendeği geçer geçmez sol tarafta, ağaçların altındaki o "lanetli taş binada" ikamet eden bir efendi vardı. Hem hekim ve hem de cerrah olan bu zatın ismi Rafael'di. Aslında hayatını ilme adamış biri sayılırdı. Ayrıca dindar bir Hıristiyan'dı da. Çünkü birkaç kez yağmura yakalandığı sayılmazsa, vücuduna su sadece

bebekliğinde vaftiz olduğu vakit temas etmişti. Makasla kesmediği, ancak ara sıra dişiyle kemirip kopardığı uzun ve sarı tırnakları her zaman kirliydi. Sadece sakal tıraşı olan bu efendinin, yüzünden başka hiçbir yerine ustura değmemişti. Bu yüzden apış arası ve koltuk altları bit kaynıyordu. Kulaklarını örtecek kadar uzun saçları, hem son derece yağlı hem pis hem de bitliydi. Rafael yine de kendini beğenir, ayna karşısında kendine bir çekidüzen vermekten vazgeçmezdi. Bu nedenle evinde, pahalı bir Venedik aynası vardı. İşte bu ayna karşısında sivilcelerini patlatır, kâh aknelerini sıkar, ama en çok da saçlarını tarardı. Bunun için atadan kalma ve evladiyelik bir şimşir tarağı bile vardı. Saçı yağlı olduğu için bu tarak zamanla onca yağı eme eme doymuş ve rengi siyaha çalar olmuştu. Ama Rafael bu tarakla ayna karşısında günde en az birbuçuk saatini geçirir, üşenmeden saçını defalarca tarar, şekil verir, beğenmezse bozup bu ameliyeye yeniden başlardı. Bu taranma işleminin püf noktası, tarağın bir hamlesiyle alına bir perçem düşürebilme becerisiydi. İşte bunu başardı mı dünyalar Rafael'in olur, aynadaki aksini seyretmeye doyamazdı. Ne var ki, meselâ merdivenden hızlıca inip çıktı mı perçemi bozulmaya yüz tuttuğunda, tekrar aynanın başına oturur, saçının bir tutamını alnının üzerine düşürmedikçe de asla kalkmazdı. Fakat işi burada bitmezdi. Çünkü Rafael, cilt bakımını da ihmâl etmeyen efendiden biri sayılırdı. Yüzündeki kırışıklıkları gidermek için Rafael, cinsaçı, Arap devesi idrarı ve sümüklüböcekten husule getirdiği bir merhemi göz kenarlarına, alnına ve yanaklarına bolca sürerdi. Ayrıca onun müsrif olmadığı da açıktı. Mesela yirmi sene önce babasından miras kalan üç kalıp sabunun ikisi olduğu gibi duruyordu. Üçüncüsünün ise, bunca seneden sonra ancak köşeleri biraz aşınmıştı ve üstünde, imalatçısının damgası hâlâ okunabiliyordu. Ama, bakımını aksatmayan bu efendinin bazı kötü huyları da yok değildi. Mesela burnunu karıştırıp sümüğünü parmaklar arasında yuvalayıp hap haline getirme huyundan vazgeçmemişti. Parmağındaki sümüğü sildiği yer ise genellikle ameliyat masasının altı olurdu. Zaten bu masa da pek temiz sayılmazdı. Çünkü üzerine yayılan örtü, yapılan ameliyatlar sonucu, irin, gaita, kan ve idrar lekeleriyle baştan başa kaplanmıştı. Ama evin en az temiz olan yeri burası değildi. Zemin de kusmuş, idrar ve cerahat lekelerinin yordu. Duvarlardan ikisi boydan boya raf doluydu. Mürdesenk, sülyen, göztaşı, nişadır, kükürt çiçeği, kırmızı zırnık, şarap karası ve çivit kavanozlarıyla ve kezzap, zaçyağı ve tuzruhu şişeleriyle dolu raflarda, irili ufaklı böcekler kaynamaktaydı. Her iki yanına, ameliyat olacak talihsizin

kımıldamasın diye ellerine ve ayaklarına geçirilecek ikişer meşin kelepçenin mıhlandığı o masanın yanındaki sehpaya örtülü kurumuş kan ve irin lekeleriyle dolu bir bezin üzerinde, birtakım ameliyat gereci de vardı. Bu gereçlerin, yani cımbızların, kerpetenlerin, neşterlerin, iğnelerin, düz ve eğri makasların, çengellerin ve testerelerin hemen hepsi paslı veya küflüydü. Ayrıca Rafael işini ciddiye alıyor olmalıydı ki, tavana bir de otuz mumluk billur bir avize astırmıştı. Bu ışık kaynağı da, herhalde daha küçük damarları ve hatta sinirleri görmesine yol açıyor olabilirdi. Çünkü, yaşı ilerlediği için bu efendi şâh damarından daha ince damarları seçmekte, anlaşılan biraz zorlanıyor gibiydi. Dahası, bir avize bulunduğuna göre, fazladan aydınlık için bir de pencereleri açmak gerekmezdi. Gerçekten de, pencerelerin perdeleri bile sımsıkı kapalıydı. Tavandaki küf lekelerinin sebebi ise, bu odanın pencerelerden ışık almaması değil, tavandan su sızmasıydı. Ayrıca tavan, mumlar ve fenerlerden tüten isle epeyce kararmıştı. Rafael'in ameliyat odasının pek temiz olmadığı yine de pek doğru değildi. Odadaki Venedik aynasını her gün bir paçavraya birkaç kez tükürdükten sonra bir güzel siler, ardından oturup aynada kendisine bir bakar, bir pislik gördüğünde de paçavrayla yine bir silerdi. Galiba Rafael biraz temizdi. Çünkü ayna tertemiz olduğuna ve Rafael'i, ne eksiğiyle ne de fazlasıyla, yani olduğu gibi yansıttığına göre, bu efendinin de temiz olduğunu kabul etmek gerekirdi. Diğer taraftan, Rafael temiz ve ayna kirli olsaydı, bu durumun tam tersi olurdu.

Asım'ın hayaletinin Davut'a dadanması ve Zahir hakkında da "peygamberliğini ilan ettiği" söylentisinin çıkmasından aşağı yukarı otuz küsur sene kadar önce Galata şehri ahalisi, tedavileri sonuç vermeyen Rafael'in tababet yeteneği hakkında ileri geri konuşmaya yeni yeni başlamıştı. Kabadayılar nasıl ki "leşleriyle" anılıp korku salıyorlarsa, Rafaelde "naaşlarıyla" yâd edilip "dehşet saçmaya" başladı. O güne kadar tedavi etmeye çalıştığı yirmi hastasından ondokuzu vefat etmişti. Geriye kalan bir tek hastanın da, Rafael'e getirildiğinde, ne nabzı atıyor ne de adam nefes alıyordu. Hastayı defalarca muayene eden Rafael, sonuçta bir teşhis koydu: Adam ölüydü! O güne kadar koyduğu tek doğru teşhis de zaten bu olmuştu.

İnsanları ölümcül hastalıklardan kurtaran tıp ilmi buna ilâveten, Rafael'in açlıktan ölmemesini de sağlayabilirdi. Ama böyle olmaması için, önce

tababeti öğrenmesi gerekiyordu. Atalarından kalan mekânı, hem yatıp kalkmak hem de muayene ve ameliyat odası olarak kullanan Rafael'in araç gereci, takım taklavatı da tam sayılırdı. Eksik olan tek şey, bilgiydi. Bu eksikliği tıp kitapları okuya okuya gidermesi mümkündü. Fakat kitapların yazıları karınca duası gibiydi. Üstelik, gayet sıkıcı olan bu eserlerden ancak birkaç sayfa okuyabiliyor, sonra da usanıp bırakıyordu. Anlaşılan o ki, tıp ilmi ancak göre göre öğrenilirdi.

İşte ta o senelerde, soğuk bir kış gecesi Rafael'in kapısı çalınmıştı. Bir elinde şamdan ve diğerinde de her ihtimale karşılık kalınca bir sopayla aşağı kata inen Rafael kapıyı açtığında, iki kişi ve bu adamların kollarına girdiği ateşli ve bitkin bir hasta ile karşılaşmıştı. Simsiyah bir pelerin ve gayrimüslimler gibi siyah pabuçlar giymiş bu hastanın başı açıktı. Fenalaştığından olsa gerek, teni yeşile çalıyordu. Ağına nihayet bir hasta düşürdüğü için sevinen Rafael, onları hemen içeri aldı. Biri soluk benizli, diğeri ise kırmızı suratlı olan bu iki adam, hastayı yukarıya taşırlarken, o da ameliyathanesindeki kerevete bir şilte koyup bir de battaniye yaydı. Ama hasta yatağa yatırılırken, bu battaniyeyi istemedi. Deftere kaydetmek için ismini soran Rafael'e, ağzında sanki bir çakıl taşı varmış gibi pepeleyerek, eliyle ağzını gizleyerek bitap bir halde şu cevabı verdi:

"İsmim Tağut!"

Kendisini bir hekimin evine taşıyan iki adamdan kırmızı suratlı olanı Tağut'un yanına gidip katlandığı zahmet karşılığında bahşişini istedi. Tağut da, bir eliyle siper ettiği ağzından, pırlantalı bir yüzük çıkarıp adama uzattı. Uğruna nice kan ve gözyaşı dökülmüş bu değerli taşı gören adamın gözleri pırlanta gibi parlamıştı. Ancak, aldığı pırlantalı yüzüğü az kalsın yere düşürüyordu. Çünkü bu nesne, nedense çok sıcaktı. Hatta adam, yanan parmaklarını bir süre üfleyip durdu ve bu değerli yüzüğü kuşağına soktu. İşte bu adamın bir ismi olmasa da lakabı vardı:

Yârenleri ona, "Bursalı," diyorlardı.

Soluk benizli adam ise, bu işi Allah için, insaniyet namına yaptığını, bahşiş kabul edemeyeceğini söylüyordu. Fevkalâde yüksek ateşinden dolayı döşekle yatan Tağut, bu adama nedense, bariz bir nefretle baktı. O hasta haliyle hakkettiği bahşişi verme konusunda ısrar etti. Sonunda adam, boza

içtikten sonra midesinin genellikle biraz yandığını, hazır buraya kadar gelmişken hekimin bu rahatsızlığa ücretsiz bir çare bulmasını rica etti. Rafael böyle bir duruma hazırdı. Adama bir bardak Eyaric-i Levgazıya müshili içirdi. Bu sıvının tadı fena değildi. Ama birkaç dakika geçmişti ki adamcağız iki büklüm oldu ve kan kustu. Çok geçmeden yere yığıldı ve kıvranmaya başladı. Rafael adamı bir kerevete yatırdı. Ağzından şu söz eksik olmuyordu.

"Sakın merak etme! Seni muhakkak tedavi edeceğim! Eğer beceremezsem, bana 'Cenazeci Rafael' demesinler."

O güne kadar sağ ve sağlıklı yaşamış, ancak sağlamken içtiği ilaç yüzünden hasta düşen ve Rafael'in senelerce sürecek tedavisi ile daha da hasta ve hatta yatalak olacak bu adamın, ameliyathanenin defterine kaydedilmesi için ismi sorulduğunda şu cevabı vermişti:

"Benim ismim Lazar."

Ateşler içinde kıvranan Tağut o hâliyle para kesesinden çıkardığı bir şerefî Mısır altununu, hem kendisinin hem de Lazar'ın tedavi ücretinin ilk taksiti olarak Rafael'e vermişti. Ama sonraki günlerde Rafael, berç tiryakından yarasa kanı dolu makat fitillerine, sevda müshilinden en etkili süfuflara, macun-ı felâsefeden karahaşhaşa, sadece Şabat balığı safrasından Serendip tarçınına, Makedonya maydanozundan iskanfura kadar, bildiği ve yeni öğrendiği bütün ilâçları denemesine rağmen Tağut'un ateşini düşüremememişti. Bu arada, Tağut'un verdiği pırlantalı yüzükle yetinemeyen "Bursalı" ise, paranın kokusunu almış olmalı ki, hemen her gün çıkıp geliyor ve Tağut'a bir emri, bir isteği var mı diye soruyordu. Ama Lazar'ın hâli içler acısıydı. Kan tükürdüğü için adamı ameliyat masasına ellerinden ve ayak bileklerinden bağlamış, bir maşrapa afyon ve manotu suyuyla uyuttuktan sonra zavallının karnına neşterini sokup ardından da derisini ve etini makasla kesmişti. Kesilen tabakaları iki büyük kancayla çekip sonuna kadar açınca, Lazar'ın midesi ortaya çıkmıştı. Hazır adamın içi açıldığı için Rafael, bağırsakları, karaciğere ve safra kesesine de bir bakmadan edememişti. Çünkü bu organları hayatında ilk kez görüyor ve hangi işlere yaradığını yine de tam bilmiyordu. Deriyi ve diğer tabakaları dikerek kapattıktan sonra dikişin üzerine, önce yıllanmış şarap dökmüş, ardından peynir küfü sürerek, yaranın iltihaplanmasını aklınca engellemişti. Lazar

daha sonra sırasıyla, zatürre, küpleme, sıtma, kanlı basur, egzama, göbek düşmesi ve kalp teklemesi illetlerinden malul olacak, ama bu tedaviyi gurur meselesi yapan Rafael de insan bedeni ve tıp ilmi hakkında pek çok şey öğrenecekti. Ne var ki, Rafael'i en çok heyecanlandıran şey, bir başka mahlûkun bedenini keşfetmesi oldu.

Aşın yüksek ateşi hiç düşmeyen Tağut'un 'meşhul hastalığı' cuma günleri âdeta zirveye tırmanmaktaydı. İste bu durumlarda, konuşurken bir eliyle daima ağzını gizleyen Tağut, artık nedense kendinden geçer ve sayıklar, ağzından "İşte yine o ses!.. Dergâhtan geliyor yine!.. Yine başladılar. Neyleriyle aynı sesi yine üflüyorlar!. Kaba secde perdesi!.. Ama daha da kötüsü var!.." gibi tuhaf sözler dökülürdü. Günün birinde Tağut yine sayıklarken, Rafael incir külüyle dolu yeni bir fitili denemek istedi. Fitili Tağut'un makatına sokarken bir tuhaflık fark etti. İşte! Makatından bir yılanın kuyruğu çıkmıştı. Rafael yılanın kuyruğunu bir kerpetenle yakaladıktan sonra çekmeye çalıştı. Ama o anda Tağut'un sayıklaması da kesilmişti. Ağzından, tıpkı dilsizlerinki gibi manasız sesler çıkıyordu. Rafael korkup kerpeteni bırakınca, yılanın kuyruğu makata hemen girdi ve tam o esnada, Tağut'un sonuna kadar açık ağzında bir yılanın başı peyda oluverdi. Dehşete kapılan Rafael, yatak odasına koştu ve duvara asılı haçın önünde diz çökerek dua üstüne dua etti. Korkusunu yenmeyi başardığında, bu durumun bir fırsat olabileceğini düşünmüştü. Tıp ile ilahiyatı birleştiren bir eser yazmayı da o anda aklına koydu. Amacı ise büyük düşünerek, yazacağı bu kitapla Padova'daki o yüksek mektebin tabiplerine ve ilahiyatçılarına meydan okumaktı. Artık yüreği sadece korkudan değil, aynı zamanda sevinçten de güm güm atıyordu. Her cuma günü o "kaba secde" sesini duyar duymaz acıyla kıvranan, inleyen ve kendinden geçen Tağut'u muayene eden Rafael birçok şey öğrendi. İnsanların gözleri sağa sola, aşağıya yukarıya dönerken, Tağut'un gözleri önden arkaya ve arkadan öne dönüyordu. Ayrıca her bir gözünde, bir insanınkine benzeyen, diğeri ise yılanınkini andıran iki gözbebeği vardı. Öte yandan, nabzı her onbir saat ve altı dakikada bir atıyordu. Buna ek olarak, siyah elbisesi de belli yerlerden etine kaynamıştı. Elbisesi kesilse bile, kumaş tıpkı saç sakal gibi yeniden çıkıyordu. Ama Rafael'in her Cuma yaptığı bu muayene, Tağut'un o menfaatperest Bursalı'yı çağırmasıyla bir süre sekteye uğradı. Her Cuma kendisini şu "kaba secde" sesiyle rahatsız eden Mevlevilerden intikam almak isteyen Tağut bu işi Bursalı'ya havale etmiş görünüyordu. Gerçekten

de Bursalı, yakalayıp kaçırdığı iki Mevlevi'ye günlerce eziyet etmiş ve Tağut da bu zavallıların çığlıklarını, sanki dünyanın en muhteşem musikisiymiş gibi dinlemişti. Ama artık nasıl bir kaderse, Bursalı o güne kadar işlediği bütün kötülüklerden pişman olmuştu. Söylentiler doğruysa, Bursalı'nın sol omzunda günahlarını yazan melek dile gelerek günah yazmaktan artık bîtap düştüğünü, bu fena işlerden vazgeçmesi gerektiğini lisan-ı münasiple söylemişti. İşte o günden sonra Bursalı, sık sık mevlevihaneye gider olmuş, bu da Tağut'u adamakıllı kızdırmış ve ateşini iyice yükseltmişti. Hatta, Rafael'in onun üzerine örttüğü ıslak çarşaflar hemen kurumakla kalmıyor, aynı zamanda üstlerinde yer yer yanık lekeleri oluşuyordu. Öte yandan Rafael, zavallı Lazarus'u da ihmâl etmiyordu. Kanlı basur illetinin azmasını önlemek amacıyla, son ameliyatında Lazar'ın bağırsaklarından altı endaze kadarını kesen Rafael, adamı ameliyat masasına bir kez daha yatırıp afyon ruhu ve manotu verdikten sonra neşterle zavallının karnını yarmıştı. Ardından kestiği midenin içine, bir kesede olmak üzere, Tağut'tan alıp biriktirdiği tam bin otuz Şerefî Mısır altunu yerleştirerek ameliyat yerini dikmişti.

Böylece aradan seneler geçti.

Asım'ın hayaletinin Davut'a tebelleş olduğu ve Zahit'in peygamberliğini ilan ettiği söylentisinin yayılmaya başladığı sıralar, şiddetli ateşine rağmen artık evin içinde dolaşabilen Tağut, kendine bir yardımcı da bulmuştu. Dediğine göre bu zat, Bursalı'dan daha akıllıydı. Her Salı günü Tağut'a geliyor ve ona Kostantiniye'deki en son haberleri veriyor, onun açıklamalarını dikkatle dinleyip verdiği emirlere uyuyordu. Tağut'un koyduğu şarta göre bu zat, bir kusur işlediğinde bunu saklamayacak efendisine hemen bildirecekti. Hatta Tağut, evin sofasına bunun için bir "günah" çıkarma hücresi bile yaptırtmıştı.

Günün birinde Rafael, Tağut'a aşağı katta birinin kendisini beklediğini haber verdi. Aşağıya inen Tağut, doğruca günah çıkarma hücresine girdi. Bitişik hücredeki, yüzünü göremediği ama sesini duyduğu adama sordu:

"Bâtın ile oğlunun Kostantiniye'de olduğunu biliyorum."

Adam da, "Efendimiz!* diye söze başlayacak oldu ama Tağut onu susturdu:

"Kostantiniye'deki, musikide en usta yedi kişinin kimler olduğunu biliyor musun?"

Adam ise, "Bilmiyorum ama tahmin edebiliyorum," dedi. "Enderun'da, yahut sarayda olmalılar."

"Aptal!" dedi Tağut. "Burnunun dibinde olanları görmüyorsun. Onları ben sana söyleyeyim: Her şeyden önce, Gülabi Âmin ve Beşir isimli Kiptiler. Ardından Bağdasar ve Kirkor geliyor. Altıncısı ise mevlevihinede olmalı, ama kim olduğunu henüz bilmiyorum. Yedinciyi sen zaten biliyorsun."

Adam, "Efendimiz!" dedi. "Bâtın'ın nerede olduğunu bilmiyoruz."

Bunun üzerine Tağut, "Bâtın, Kancalıkapı Hanı'nın ikinci katında, mervidenin solundaki odada," dedi. "Söyle onlara, bir gün bir gece bekledikten sonra gerekeni yapsınlar. Onun şu 'hayat nefesi' olmazsa, benim gibi ölümsüz olmasına imkân yok. Bunu biliyorsun, değil mi? Ondan, istediğiniz her şeyi alın. Ama mutlaka bana getirin."

Adam da, "Evet efendimiz," dedi. "Hayat veren nefes için canım dışında tüm varlığımı feda ederim! İşe hemen Gülabi ile başlarız."

Tağut bunun üzerine, "Söyle adamlarına gerekeni yapsınlar," dedikten sonra hücresinden çıkıp, tırabzana dayana dayana yukarıya çıktı. Uzun zamandan beri ilk kez gülümsüyordu.

* * *

Zahir'e "peygamberliğini ilân ettiği" iftirasının atılmasından çok önce, Tahtakale'deki Alaca Hamam'ın karşısına düşen Zincirli Han derler bir boğuntu yeri vardı. Şekilsiz ve kaba taşlardan örülen duvarları yüksekçe olan bu hanın üst katında, taş sütunlar üzerinde duran ve hanın avlusuna bakan, üç taraflı bir revak örülmüştü. Avluda ise genellikle, katırlar, atlar, koşumları çıkartılmış öküzler için bir yalak ile, hayvanların burcu burcu kokan pisliklerinde eşelenip gıdaklayan tavuklar ve birbirlerini kovalayan birkaç horoz olurdu. Hanın cümle kapısı, işte bu avluya açılırdı. Avlunun uç yanındaki demir kapılarına kilit vurulmuş ambarların hemen hepsine, fiyatları biraz daha yükselince piyasaya sürülmek üzere, bal küpleri, on

yumurta, çuval çuval bakliyat ve kereste istif edilmişti. Ancak buraya gelip gidenleri ve hatta burada yaşayanları sadece istifçilikle suçlamak adaletsizlik olurdu. Çünkü çok daha ahlâksız olan bu şahıslar, yedi denizin dışarı attığı, habis ruhlu, adi, ciğersiz, haram para ve yumruk hakkıyla geçinen kabadayı müsveddeleriydi. Evet! Buranın bir hırsızlar ve zorbalar yatağı, daha doğrusu başlarında reisleri olmak üzere, bir çetenin gelip çöreklendiği bir mekan olduğunu söylemek yanlış sayılmazdı.

Zincirli Han'ı mesken tutan bu çetedeki neferlerin sayısı, cehennem meleklerininki kadar, yanı ondokuz idi. Çevrede kol kırma, kafa yarma ve göz patlatma gibi pis işleri yapacak olan fedailer, "Dokuzlar" olarak anılırdı. Bu dokuz kişi, sanki az sonra birbirleriyle ölümüne dövüşeceklermiş gibi alt çeneleri pervasızca ileri çıkık bir halde olur, konuşurlarken sol ellerinde akik ve firuze tespihleri şakırdatırlar, sağ ellerini ise birbirlerine tehditkâr bir şekilde sallarlar, ona buna efelenip dayılanırlardı. Dokuzlar içinde yaşça ve kıdemce yüksek olanların, yarı açık ağızlarından sanki 'O" sesini çıkartıyorlarmış gibi çeneleri mutlaka sarkmış ve gözleri de yarı aralık olurdu. İster aşırı iltifat, isterse sunturlu bir küfür işitsin, yüzlerindeki bu ifade asla bozulmaz, o anda sadece bellerindeki kasaturayı çekip çekmemeye karar verir, dahası, kararlarını ne olursa olsun uygularlar, bunu da üstelik mertlik sayıp, eblehçe zorbalıklarını şişine kasıla sağda solda anlatırlardı.

Zincirli Han'a aynı zamanda, macera hevesiyle evden kaçmış ondört onbeş yaşlarındaki çocuklar da gelir ve hızlı bir hayat yaşama hevesiyle çeteye kabullerini arz ederlerdi. Bu tür yeniyetmeler cesaretle gelirdi gelmesine; ama eğer tahliliyseler korka korka, kuyruklarını bacaklarına kıstırmış bir halde sıcak yuvalarına dönerlerdi. Zincirli Han'da, getir götür işlerine bakmaları için, bu tür delikanlılardan en az üç kişi hiç eksik olmazdı. Meselâ, yeni gelen üç delikanlıdan büyüğü olan, ter bıyıklı, delifişek bir bitirimin, cesaretini kanıtlamak için çatlak sesiyle, "Allah seni inandırsın, hiç acımam! Alimallah sokarım kulaklıyı tam göğsüne vesselam!" demesine rağmen, daha ilk hâdisesinde apışıp donakalacağı ve akan, hatta fışkıran kanı görünce en az iki gün çeneleri birbirine vura vura, zangır zangır titreyeceği gayet aşikâr görünürdü. Bunlardan başka, bu deliduman delikanlılar yaşları gereği daima sivilceli olurlar, bir tokat yediler mi

suratlarının diğer tarafındaki sivilceler darbenin etkisiyle olduğu gibi patlardı.

Hanın ikinci ve son katına bir taş merdivenle çıkılırdı. Buradaki altı odadan izbe ve karanlık olanı, çetenin muhasebecisine aitti. Bu havasız, karanlık ve daracık yerde en çok parıldayan üç şey, bir tek kandilin alevi, kerrat cetveline sık sık baka baka hesap yapan muhasebecinin sağa sola oynayan ışıltılı gözleri ve nihayet, dövme demirden yapılma, kapağı açık, yedi kilitli bir dolabın içindeki raflara istif edilmiş Sevilla kuruşları, Felemenk eklileri, Leh zolotaları, Venedik dükaları ve Beç sümünleriydi. Duvardaki rafta bir defter-ı kebir, sicil defterleri diziliydi. Buna ilâveten, senelerin hüccetleri, ilmühaberler, senetler, sabıka kayıtları ve benzeri evrak, çengellere asılmış torbalarda muhafaza ediliyordu. Belki işten atılma korkusuyla, her muhasebeci gibi bu efendi de odada, sırrına ancak kendisinin vakıf olacağı bir düzen kurmuştu. Kostantiniye'nin asayişinden sorumlu, başta subaşı olmak üzere, asesbaşı, cebecibaşı ve hatta tomrukçubaşı bile, işte bu kasadaki paradan yemlenip yedirilirdi. Ayrıca bir hadise oldu mu, nüfuz ticaretiyle geçinen bu zevata bir sus payi verilir, adamlarına sakal atılır, kaparozları muhasebeci tarafından kuruşu kuruşuna makbuz karşılığı ödenirdi. Ancak son yedi ay, son derece ihtiyar bir zat olan subaşı ölmesin diye çetenin her üyesi dua ediyor, subaşının evine tabipler, otacılar, nefes kuvvetli hocalar gönderiliyor, kısacası adamın yaşaması için ne gerekiyorsa yapılıyordu. Çünkü rüşvete bir türlü doymayan subaşı öldü mü, çete de biterdi.

Zincirli Han'ın en geniş ve en ferah odası, işbu çetenin reisi olan Çapraz Bayram'a aitti. Bu zat, elli yaşlarında, esmer olmasına rağmen yeşil gözlü, eyyam görmüş, kös dinlemiş bir eski bıçkındı. Ama yaşı icabı, artık günah işlemek için ellerini değil de beynini kullanıyordu. Belki de bu yüzden bu kadar semirmiş, yağ bağlamış ve göbek salmıştı. Odası, şanına yakışır bir şekilde döşenmiş görünüyordu. Taş duvar çivit rengine boyanmış ve kapının önüne kem gözlerin nazarlarını bertaraf edecek bir mavi boncuk mıhlanmıştı. Ayrıca duvarda, bir pınardan su içen geyiklerin resmedildiği bir hali vardı. Geyikli halının solunda, is mürekkebi kullanılarak ebrû üzerine sülüsle, "Elif-Lâm-Mim-Sad" harfleri yazılmıştı. Öte yandan, Çapraz Bayram tam bir kanarya hastasıydı. Bunun için kapısının yanında, dört kanarya kafesi vardı. Bu efendi, kuş sesi yanında, piştov ve tüfenk

seslerini de ayırt edebilir, silâhın kaç adım ileriden ateşlendiğini, havaya mı yoksa hedefe mi gittiğini hassas kulakları sayesinde gayet iyi bilirdi. Ancak kanarya, Çapraz Bayram'ın sevdiği yegâne kuş değildi. Bu adam bir de, her perşembe dövüştürüp bahis oynadığı, muhteşem bir horoza sahipti. Çete reisinin, dövüş için horozun yanı sıra, bir pehlivanı da vardı. İsmail Pehlivan denilen bu iri yarı, zebellâ misali pehlivan, bir oturuşta bir kuzu ve bir tepsi baklava yiyebilirdi. Ama güçlü olması için ona daima ayda bir öküz kesilirdi. Ama bir gün bunun bir istisnası oldu: Ertesi günü güreşi olduğu halde, İsmail hastalanıverdi, işte bu yüzden Çapraz Bayram, o yırtıcı, o cesur, o çevik dövüş horozunu kestirip tencerede haşlattı ve horozun gücü pehlivana geçsin diye hayvanı İsmail'e yedirdi. Pehlivan ertesi günü güreştiği rakibinin sırtını yere verince, horozun bu pehlivanın bünyesinde yaşadığına inananlar bile çıktı. Ama İsmail nerede arkasını dönse, çetenin adamları onun arkasından, "Üürû-üûü!" diye bağırır oldular. Fakat bu, adamların ona yaptığı yegâne şaka değildi. Özellikle Dokuzlar, pehlivana çok sataşırlardı. Mesela avludayken, namussuzun biri gelip İsmail'in kıçına, nasıl söylemeli, parmak atıp kaçardı. Haklı olarak öfkelenen pehlivan adamı kovalarken, bu kez bir başkası ona arkadan yaklaşarak aynı el şakasını yapıp derhal kaçar, derken İsmail de bu defa onu kovalamaya başlardı. Ama bu kez de bir üçüncüsü ona parmak atar ve bu böylece akşama kadar sürüp gider, pehlivan namussuzlardan hiçbirini yakalayıp canına okuyamazdı.

Çetenin bir diğer üyesi de, iki öküz ve bir tarla alacak parayı biriktirmek için Anadolu'dan gelen, suratında daima ha ağladı ha ağlayacak gibi bir ifadeyle dolaşıp çetenin haraçlarını toplayan, ufak tefek, halim selim, sessiz ve epeyce de ezik biri olan Heybet'ti. İşte bu adam, çetenin haracını toplayacağı muhite giderken, esnafın erketeciliğini yapan bir velet sokağa doğru "Duyduk duymadık demeyin! Heybet Efendi geliyor! Kaçın saklanın!" diye bağırır bağırmaz, yöre esnafının beti benzi atar, kepenkler dolaplar hemen kapatılır, köpekler kuyruklarını kıstırarak ağlaya bağıra kaçarlarken, kuşlar da aniden havalanıp uçuşur kaçışırlardı. Öyle ki Heybet sanki terk edilmiş, hayalet bir mahalleye gelmiş gibi olurdu. Oysa kendisi gibi mühim bir şahsı, korku dolu yüzlerce gözün kapı aralıklarından, kafes gerilerinden ve anahtar deliklerinden izlediğini bilmezdi, ileri hareketi kollandığı için, haraç alacağı kişinin kapısı o daha vurmadan hemen açılırdı. Arkasında "Dokuzlar" olduğu için baş tacı edilen Heybet içeri

buyur edilir, bu ağlamaklı surat, sessiz ve ezik adama derhal en lezzetli yemekler ısmarlanıp izzet-ü ikramda bulunulurdu. Çeteye gidecek haracı takdim eden şahıslar, bu arada Heybet'in eline bahşiş olarak birkaç kuruş sıkıştırırlardı. Ahali çeteden o kadar korkardı ki, haraç topladığı her yerde hürmet gören Heybet için, söylendiğine göre, mürekkep yalamış bazı şahısların mersiye yazdığı bile olmuştu. Çeteye itaat zorunluk olmaktan çıkıp gönüllü olmaya başladığında bir iki kişinin, "Yaşımı artık yetmişe geldi ve bu sene hacca gidecektim ama Bayram Efendi'ye ödenecek para daha önemli. Al bulun bu!" demesi üzerine vicdanı sızlayan Heybet, haracı her ne kadar iade etmeye yeltenirse de, karşı taraf kabul etmez, "Ölümü öp! Mevtamı kaldır!" gibi yeminlerle haraç kesesi Heybet'in eline zorla sıkıştırılırdı.

Bir an önce Anadolu'daki köyüne dönüp iki öküz ile bir tarla satın alma hayalleri kuran Heybet, ek gelir için bir vakitler de hüllecilik yapmıştı. Buna göre, karısına üç kez "Boş ol" deyip de daha sonra buna pişman olan erkeğin karısıyla tekrar evlenebilmesi için, karısının başka biriyle evlenip en az bir geceyi onunla birlikte geçirdikten sonra boşanması gerekirdi. İşte bu bir gecelik kocaya halk arasında "hülleci" denirdi. Hûlleciler genellikle yetmişli yaşların üzerinde olurdu. Ayrıca kör olmaları tercih sebebiydi. Ancak, her ne kadar kör ve ihtiyar olmasa da, o sessiz sedasız ve ezik Heybet'in yüzüne bir kez bakan, geceden onun koynuna verilen bir kızın, sabaha kız oğlan kız çıkacağını anlardı. Fakat Heybet, elim bir iş kazası sonucu, bu ekmek kapısından olmuştu:

Alt tarafı yüz akçe ücret karşılığı bir gece geçireceği kaknem ve gudubet bir kadın, cadalozun teki çıkmış ve işte o uğursuz zifaf gecesinde bir çığlık atan Heybet, köydeki yavuklusuna sakladığı yegâne hazinesi olan bakirliğini kaybetmişti. Bu dili uzun, eli maşalı cadaloza "Boş ol!" diyebilmek, öyle her babayiğidin harcı değildi. Kadın o kadar hırçın ve kavgacıydı ki, namı çete üyelerince duyulmuş ve sonunda Zincirli Han'a davet edilmişti. Dokuzların "Köse Zehra" dedikleri bu yırtıcı kadın çok geçmeden çetenin bir üyesi olmuştu. İşi de ahali arasına karışıp istihbarat toplamak ve kıskıvrak bağlanıp bir çuval içinde Zincirli Han'a getirilen şahısları sorguya çekip öttürmekti. Allah için, bu kadın iyi bir sorgucuydu. Onun bet suratını görüp savurduğu küfürleri bir dinleyenler, çok geçmeden kanarya gibi şakımaya başlarlardı. Ama doğrusunu söylemek lazım ki, çopur yüzlü bu

acuze hiç olmazsa kocasına sadıktı. Zaten kocası da, sadakatin bir kadın için en büyük fazilet olduğunu düşünür ya da düşünmek zorunda kalırdı.

Çetenin reisi olan Çapraz Bayram, taşı sıksa suyunu çıkaracak, sağlam ve gürbüz biriydi. Gerçi bedenindeki piştov ve tüfenk kurşunu, ustura, saldırma, kasatura ve yatağan yaralarının haddi hesabı yoktu; ama defalarca yaralanmasına karşın Allahü Teala, bu kuluna hiçbir hastalık vermemişti, ta ki Kostantiniye'nin orasında burasında hayalet vak'aları duyulana kadar.

Cüce Efendi'nin Sofuayyaş Mahallesi'ne yeni taşındığı ve Davut'un Nevâ'ya abayı yaktığı sıralarda, gecelerden bir gece, Bayram bağrında belli belirsiz bir sızıyla uyandı. Ne var ki sızı o devresinde, onun için acı verici olmaktan çok, merak uyandırıcıydı. Ama bağrı, gün boyunca sızım sızım sızladı. Akşam olunca sızlama, hatırı sayılır ölçüde artmıştı. Gece yatağına uzanınca zonklayan ağrı nedeniyle uyku tutmadı. Sabah olduğunda ise bağrı, fena halde, hatta öldüresiye sancıyordu. Bayram yine de adamlarına renk vermemeye epeyce bir çaba gösterdi. Akşam yattığı vakit, sancısı bir bıçak gibi saplandığında inim inim inledi. Acı arttığında ise, girdiği onca zahmet onu hayatında ilk kez hüngür hüngür ağlattı. Sızısı ağrıya, ağrısı sancıya, sancısı ise azaba dönüşmüştü. Sabahı beklemeden, iki büklüm bir halde ve hırsız gibi gizlice, Zincirli Han'dan çıktı. Hekimlerin, otacıların ve cerrahların dükkânlarını açma saatine kadar Ayasofya civarında kuytu bir yere sindi. Ahırkapı'daki Hekim Mihel'in dükkanına gitmek için sabah ezanının okunmasını, cemaatin dağılmasını ve güneşin doğmasını bekledi. Bayram, işte bu hekimin dükkânından öğleye doğru çıkmıştı. Hekim Mihel Efendi'nin yaptığı tek şey, Bayram'ın sancıyan bağrına bir yakı burmak olmuştu. Fakat aradan bir hafta geçmesine rağmen bağrı hâlâ zonklamaktaydı. Zavallı yine felah bulmadı. Hastalığın gayri kabil-i şifa olduğunu düşünürken, bir umut ile Hekim ve cerrah Mişon'un dükkânına bile gitti. Ne yazık ki, bu hekim Bayram'a hacamat yapmış, bu ameliye de adamın fena halde canını yakmıştı. Göğsünün altına, yani sancının olduğu yere ağrıyı emsinler diye iki sülük vuran üçüncü hekim de bu işin altından kalkamayınca, Bayram'ın fena halde canı sıkıldı. Nihayet, Şehremini'deki Ağa Çayırı'nda oturan bir otacı kadının, en iflah olmaz denilen hastalara şifa verdiğini bir yerden işitti. Doğruca ümit bağladığı bu kadının yanına varıp, ona derdini döktüğünde şu cevabı aldı:

"Çektiğin azap otlarla ve ilâçlarla kesilmez! Çünkü bağrındaki azap, tıbbi bir acı değil, düpedüz vicdan azabıdır. Git kendini dine ver. Allah ve kitap nedir, iyi ve kötü nedir bir öğren ve sevap kazan! Yoksa asla felâh bulmazsın!"

* * *

Sofuayyaş'taki Karacakalfa Camii'nde verdiği vaazlarla neredeyse bütün Kostantiniye'ye nam salmış o cücenin, yani Pereveli İskender Efendi'nin, bir gece vakti yatsıdan sonra kapısı çalınmıştı. Cüce aşağıya inip kapıyı açtığında, karşısında iki büklüm bir adam görmüştü. Sancısından dolayı konuşmakta güçlük çeken adam, Pereveli İskender Efendiye şunları söyledi:

"Bağrımda tarifsiz bir sancı var. Artık batağa saplandım ve imanım gevredi. Ne olur bana yardım et! Allah nedir, din nedir, nasıl ibadet edilir ve nasıl sevap kazanılır bana bir bir söyle! Söyle ki, bağrımdaki şu dağlar gibi zonklayan sancı kesilsin! Eğer bunu başarırsan, kulun ve kölen olurum! Ne dersen yaparım. Çûnkü ben, Kostantiniye'nin güçlü adamlarından biriyim! Elimden gelmeyecek iş yoktur!"

Cüce, içeri buyur ettiği Çapraz Bayram'ı sedire oturttu. Adam fasıla vermeksizin bağrını sıvazlayıp kıvranıyor ve inim inim inlerken, alnından dökülen ecel terleri sürekli çenesinden aşağı damlıyordu. Artık nedense, cüce bu işe sevinmiş gibiydi. Bu yüzden ona şöyle dedi:

"Merak etme, sana her şeyi öğreteceğim. Bu sabah güneş doğmadan önce, seni kıvrandıran bu acıdan kurtulup salah bulacaksın. Ama şimdi dinimizi öğrenmen gerekiyor. İşte bu gece yapman gereken her şeyi sana bir bir anlatacağım."

Böylece cüce, Bayrama ilkin, daha çok Hüseyin Hilmi Efendi'yi esas alarak abdest almanın püf noktalarını öğretti. Her şeyden önce helaya sol ayakla girmek ve abdest aldıktan sonra sağ ayakla çıkmak gerekiyordu Ayrıca, güneşe ve aya karşı abdest almak mekruh sayılmaktaydı. Helada taharetlenirken kıble sağ ya da sol tarafa alınmalıydı. Bu esnada bir kişinin kıbleye önünü ve arkasını dönmesi tahrimen mekruhtu. Eğer üste başa necaset bulaşmış ise su ile taharetlenmek edepti. Buna göre, necaset bir dirhemden azsa yıkanmak sünnetti. Ama öyle değil de dirhem miktarı ise

yıkanmak vacipti. Yok eğer dirhem miktarından fazlaysa, o zaman yıkanmak farz olurdu. Aynı zamanda, ibriğin ağzı kıbleyi göstermeliydi. Bu, kendisinden sonra helâya girecek kişiye kıbleyi göstereceği için sevabı çok olsa gerekti. Aptesti bozan bir şey de, parmağın makata sokulup çıkarıldığında nemli olmasıydı, ama kuru çıksa bile yine abdesti tazelemek icap ederdi. Diğer taraftan, basur illetinden mustarip kişiler basur memelerini elleriyle içeri iterlerse, hem oruç, hem de abdest bozulmuş olurdu. Dahası, sülüğün haddinden fazla kan emmesi yine aynı sonuca yol açardı. Ayrıca, idrar kaçırmamak için, erkeklerin tenasül uzuvlarının ucuna bir pamuk fitil koymaları caiz sayılırdı. Ama idrar bu fitilin dışına kalan ucuna kadar yayılırsa tekrar abdest almak gerekirdi. Öbür yandan, temizlik imandan gelirdi. O halde dişleri temizlemek için misvak da şarttı. Ancak bunun da bir adabı vardı. Misvak, sağ elin baş ve serçe parmağıyla alttan, diğer üç parmakla da üstten tutularak ağıza sokulmalı, sağ ve sol yanlardaki dişlere de üçer kez sürtülmeliydi. Bu arada, edep yeri de kimseye gelmemeliydi. Mesela namaz esnasında Fesuphanallah sözünü üç kez tekrar etmek ne kadar vakit alıyorsa, edep yeri de işte bu süreden daha fazla göründüğünde namaz bozulurdu. Kısacası abdest almak, hiç de göründüğü kadar kolay sayılmazdı. Meselâ başın meshedilmesi şöyle olurdu: Eller ıslatıldıktan sonra, baş ve işaret parmakları haricindeki diğer üçer parmakla baş, diğerlerini değdirmeden önden arkaya doğru meshedilirdi. Derken bu kez avuç içleriyle baş, yan taraflar boyunca, arkadan öne meshedildikten sonra, başparmakların iç tarafı ile kulak arkası, nihâyet dört parmağın dış tarafları ile ense sıvazlanırdı. Ayak yıkamanın da bazı kaideleri yok değildi: Meselâ sol elin serçe parmağıyla, önce sağ ayağın küçük parmağından başlayarak sola doğru, ardından sol ayağın baş parmağından başlayarak yine sola doğru, her ayak parmak arası temizlenip istihlal edilmeliydi. Buna ilaveten namazda, rükûda iken eller parmakları açık olmak üzere dizlere konulmalı ve sağ ayak dik olmalı, ayrıca sol ayağın parmakları sağa dönük olmalıydı. Öte yandan, "Ettehiyâtü" duası okunduğu sırada, "Lâ ilâhe..." lâfzı söylenirken sağ elin işaret parmağı kalkmalı, "...illallah" denildiğinde de indirilmeliydi.

Cüce Efendi daha, dinin sünnetleri ve edepleri hakkında, ta sabaha kadar buna benzer bir nice şey anlattı durdu. Gecenin birinci horozu öttüğünde, vicdan azabından kurtulup cennete girmek için lâzım gelen şeyleri anlatmayı bitirince, ağrıdan kıvranan Çapraz Bayram'ı bir imtihandan bile

getirdi. Gerektiğinde onu durdurup duraksatarak, hidayete ermek için gerekli bütün teferruatı ezberletti. Bu sırada sabah ezanı okunmaya başlamıştı. Şimdi Karacakalfa Camii'ne gidip sabah namazlarını eda ederlerse, Bayram'ın azabı, biiznillah kesilecekti. Evden dışarı çıkmak üzereyken Cüce Efendi, bir kâğıt parçasının içindeki Berç macununu Bayram'a vererek, bunun "okunup üflenmiş" mukaddes bir macun olduğunu, günde bir nohut kadarını yerse faydasını göreceğini söylemişti. Bayram hemen o an bu macundan bir miktar alıp yaladı yuttu. Yakındaki camiye girip namazlarını kıldıktan sonra, artık mucize midir, nedir, belki biraz da o "okunmuş" macun sayesinde Bayram'ın bağrındaki azap nihayet dinmişti. Evet! Cüce Efendi onu iflah emişti! Salâha kavuştuktan sonra Cüce Efendi'ye biat eden Bayram, beş vakit abdestinde namazında biri oldu. Bağrı, yine sızlayacak gibi oldu mu, yine Cüce Efendiye gidiyor ve ondan öğüt alıyor, nasihatlerini dinliyordu. İşte gecenin birinde, şu musiki hakkında da sabaha kadar konuşmuşlardı. Cüce Efendi, şarap nasıl ki sarhoşluk veriyorsa, musikinin de sarhoş ettiğini, dolayısıyla onun da en az şarap kadar haram olduğunu Bayram'ın kafasına sokmuştu. Buna göre, belki de bir çalgıcının katli vacipti. Bayram, Perveli İskender Efendi'yi can kulağıyla dinliyor, kendisine Hak yolunu gösterip o müthiş azaptan kurtaran adamı baş tacı ediyor, okunup üflendiği için sıkıntısını defeden macunu tükendiğinde ise, gelip Cüce Efendi'den bir parça daha istiyordu. Herhalde, bu "okunmuş" macunda sadece kutsallık değil, aynı zamanda, hatırı sayılır miktarda afyon da olsa gerekti.

* * *

Kostantiniye'de, kutsal nefesi üfleyen Bâtın'ın oğlu Zahir hakkında ahali, "Bak işte! En sonunda peygamberliğini de ilan etmiş! Olacağı buydu! Din elden gidiyor!" diye konuşup bağırmaya başladığı sıralarda, bir öğle vakti, göz alıcı ve rengârenk giysileriyle bir kalabalık, daha doğrusu bir cenaze alayı, Cerrahpaşa tarafından Edirnekapı Mezarlığı'na doğru ilerliyordu. Kemanimin ile miskali Meymenet'in biraderleri olan tamburi Gülâbi'nin cenazesiydi bu Zavallı Kıpti'nin cesedi, dün gece, Cerrahpaşa Mezarlığı'nda bulunmuştu. Altına idrarını kaçırdığı ve belinin geldiğine bakılırsa, adamcağız boğularak öldürülmüştü. Faka, merhumun vasiyeti dikkate alınarak cesedi pembe ipekli kumaştan bir kefene sarılmış, ayrıca bu pahalı kefeni herkes görsün de çatlasın, nam olsun diye tabutun üstü açık

bırakılmıştı. Cenazenin önü sıra yürüyen ve parayla tutulmuş dokuz-on kocakarı, gözlerinden yaşlar boşana boşana durmadan ağıt yakıp danalar gibi böğürüyor, saçlarını başlarını yoluyor ve boğazlarını yırtarcasına feryat ederek yeri göğü çınlatıyorlardı. Gel gör ki, cenazeyi takip eden Kıptiler, özellikle arka tarafta zurna ve miskal üfleyen, davul darbuka tepen ve sine kemanı çalan todilerin sazlarından yükselen nağmeye göre oralarını buralarını kıpırdatıyorlar ve hatta raks ediyorlardı. Çevreden bir sivri akıllı çıkıp da, "Ayıptır! Yapmayın! Etmeyin! Cenazeye hürmetsizliktir!" gibi bir lâf ederse, o adama içerleyip şöyle çıkışıyorlardı:

"Ade oradan! Te bakasın bir şu mevtaya! Alasın bir ibret! Şu iki günlük dünyada, te işte büle yaşayasın gönlünce bizim gibi!"

Kara gözler, kara kaşlar ve düzgün sürülmüş ak suratlar sayılmazsa, fiyakalı ve cafcaflı insanlardan oluşan bu kalabalık içinde, siyah ve beyaz dışında hemen her renk vardı. Sırmalı camadanlar kırmızı, pembe yahut gök mavisi, ipek gömlekler kehribar sarısı veya erguvani; atlas çakşırlar siklamen, kavuniçi ya da lâcivertti. Başörtülerini çenelerinden bağlamayan kadınlar, kına yakılmış saçlarının görünmesine pek aldırmıyorlardı. Bu kalabalık içinde ayrıca, kalınca enselerinde birer nazar boncuğunun göze çarptığı, dağlara Şenlik birkaç ayı da nazarı dikkati celbediyordu.

Bir çift öküzün çektiği bir araba da, tabutu takip ediyordu. Bu arabada ise, herkesin görüp kıskançlıktan çatlayacağı biçimde yerleştirilmiş ve pembe somakinin damarsız yerinden yapılma bir mezar taşı da vardı ki, bu su içinde en az ikiyüz altun ederdi. İşte bu mezarı Gülâbi, daha sağlığındayken yaptırmıştı. Böyle yapmasının sebebi, günün birinde emr-i hakk vaki olduğu vakit, iki karısı ve onbir çocuğunun, kendi hatırasına hürmetsizlik ederek onun şanına ve namına yaraşır bir mezar yaptırmaktansa, miras bırakacağı parayı çatır çatır yiyecekleri korkusuydu. Ama merhumun sağlığında verdiği tarife göre yapılan bu mezar taşı biraz tuhafçaydı. Bir yandan kallâvi bir vezir kavuğunu andırıyordu. Ama öte yandan bu serpuşa, sadece din âlimlerine mahsus kafesî bir destar da sarılmıştı. Gel gör ki iş bununla da bitmiyordu. Sağlığında, afiyi fiyakayı çok seven mefhum, kallâvi kavuğa, yeniçerilerin keçeden yapılma, yatırmalı börklerine mahsus bir "kaşıklık" da eklenmişti. Hiçbir teşrifat kaidesine uymayan bu görkemli, ama düttürü mezar taşının kitabesinde şunlar yazılıydı:

HÜVELBAKÎ
BURADA TAMBURİLERİN
AZAMETLİ VE MUHTEŞEM ŞHI
GÜLBÎ EFENDİ "RADIYALLAHU ANH"
HAZRETLERİ YATIYOR
RUHUNA FATİHA

Fiyaka olsun diye sürmüş takıştırmış, allı morlu, dallı güllü, telli pullu, halhallı gelgelli kalabalığın içinde elbette, rahmetli Gülâbi'nin biraderleri olan Âmin ile Meymenet de vardı. Kardeşleri vefat eden bu efendiler elbette ki neşeli değildiler. Ama onların üzgün oldukları da pek söylenemezdi. Daha ziyade, her ikisinin de tepesi atmıştı. Çünkü Gülâbi, kendilerinden gizli, adeta sinsice, sipariş verip yaptırdığı bu mezar taşına ikiyüz altun gibi yüksek bir fiyat ödemiş, yani bu parayı heba etmişti. Oysa ikiyüz altuna neler alınmazdı ki! Meselâ, bahçedeki helâya, cümle âlem görsün de nam olsun diye necefli bir ibrik alınsa fena mı olurdu! Yahut, misafirlere bulgur çorbasını fiyaka olsun diye, Çin ilinden gelme o fağfürî tabaklarda da ikram edebilirler, haydi olmadı, evdeki sedirlerin ve yastıkların hepsini gümüş ve altun telli sündüzle kaplatabilirlerdi. Âmin ve Meymenet, kardeşleri Gülâbi'nin parasını ve pulunu böyle çarçur etmesi karşısında enikonu rencide olmuşlardı. Bu yüzden merhumu defterden sildiler. Ama ikisi de, kendilerini bekleyen tehlikeden bihaberdi.

* * *

Zincirli Han'da gerilim doruktaydı. Verilen rüşvet sayesinde pis işlerini ne zamandır güpegündüz ve ulu orta yapan çete üyeleri, uzunca bir süreden sonra ilk kez bir gece işine çıkacaklardı. Yatsı ezanı çoktan okunduğuna göre, müminler camilerden çıkmak üzere olsalar gerekti. Bu süre de onlara, her şeyi bir kez daha muayene etme imkânı sağlamıştı. Zifiri karanlıkta daha iyi görebilmek için gözlerine sürme çekmiş olan Dokuzlar ellerindeki zemberekli piştovlarla baskına hazır gibiydiler. Ayrıca, boynuna bir düdük asılı olan erketeci çocuk titremediğine göre, verilen gözcülük görevini lâyıkıyla yerine getireceğe benzemekteydi. Ondan iki yaş küçük diğeri ise, muşamba feneri taşımakla yükümlüydü. Ama en önemlisi, bir kapıyı açması için kendisiyle daha gündüzden yüzkırk akçeye anlaştıkları, haram paraya hayır diyemeyen bir çilingir de sözünü tutmuş, takım taklavatını alıp akşam

ezanından sonra Zincirli Han'a vasıl olmuştu. İşte şimdi harekete geçme zamanıydı!

Çapraz Bayram Dokuzlar'a dönerek, "Mercan Hanı'nın aşağısındaki bir yeri, yani Kancalıkapı Hanı'nı basacağız," dedi. "Burası metruk bir han. Aradığımız şahıs dışında kimse kalmıyor. Bu nedenle işimiz çok kolay olacak. Avluya girip merdiveni çıktıktan sonra, soldaki ilk kapıya hamle edeceğiz. Oradaki şahsı bir çuvala koyup kaçıracak ve buraya, hana getireceğiz. Bu iş için hepinizin alacağı paranın yekûnu üçyüz filori. İyi para! Ama en ufak bir hata yaparsanız sizi öldürmem, merak etmeyin. Size öyle bir şey yaparım ki, ölümünüzü, cenneti beklediğiniz gibi beklersiniz. Onu da size kolay kolay vermem, bunu bilesiniz!"

Nihayet, handan çıktılar ve önlerindeki çocuğun taşıdığı fenerin ışığında. Mercan Hanı'nın önlerine geldiler. İşte burada Bayram, çocuğa feneri söndürmesini emretti. Püf sesinden sonra etraf artık zifiri karanlıktı. Ama çehrelerinde nur kalmamış bu adamlar, karanlık işler çevirmek yanında aynı karanlıkta yönlerini de bulabilirlerdi. Ama çok dikkatli olmaları gerektiğinin de farkındaydılar, içlerinden birini öncü seçmişlerdi. Kendileri o karanlıkta ve bir evin saçağı altında beklerken, öncü koşup koşup bir köşeye siniyor, sağa sola bir göz atıp tehlike olmadığına kanaat getirdikten sonra, el edip diğerlerini çağırıyordu. Adamlar da koşa koşa gelip ağaçlardan birinin arkasına sığınıyorlar, bir kereste yığınını siper ediyorlar yahut bir fıçının gölgesine siniyorlardı. Bu şekilde, biraz ilerlemişlerdi ki, öncü elini dudaklarına götürüp sus işareti yaptı. Anlaşılan, bir tehlike ihtimali vardı. Nitekim çok geçmeden sokakta bir hamal göründü, sırtındaki küfede, ara sıra ağlayan, ama daha çok şarkı söyleyen bir ayyaş vardı. Adamlar piştovlarını bellerinden çıkarmışlar, nefislerini müdafaa için saklandıkları yerlerde bekliyorlardı. Hatta içlerinden sağlamcı olan iki üç kişinin çifte piştovları vardı. Ancak hamal onları fark etmeden geçip gitti. Bu tehlikeyi savuşturmuşlardı; ama artık daha da temkinli olmaları gerekiyordu. Hakikaten, az sonra "tak tak tak" sesleri kulaklarına geldi. Hemen dört bir yana koşup oraya buraya pıstılar. İçlerinden biri, saklanacak yer kalmadığı için pabuçlarını çıkarıp sokaktaki dut ağacına yalınayak tırmanmış, yapraklar arasına gizlenmişti. Ardından elinde ucu demirli bir asa olan ihtiyar mahalle bekçisini saklandıkları yerlerden gördüler. Yaşı artık ilerlediği için kamburlaşmış bekçinin bir gözü yoktu ve elindeki

feneriyle, topallaya topallaya yürüyordu. Gel gör ki bekçi, yalınayak dut ağacına tırmanarak saklanan adamın ağacın yanına bıraktığı pabuçlarını fark etti. Gidip fenerinin ışığı altında bir süre baktı. Hatta eline aldı ve bir kokladı. Derken yüzünü ekşitip pabucu attı ve gitti. Bütün bunlar olurken, o ızbandut gibi, çehrelerinde nur kalmamış, gaddar ve zalim adamların yürecikleri pıt pıt atıyordu. Ardından, saklandıkları yerlerden çıkarak yine bir öncünün kılavuzluğunda ilerlemeye devam etliler. Bu kez en önde giden Bayram, Kancalıkapı Hanı'nın siluetini fark ettiğinde, geri dönüp adamlara susmalarını emretti. Evlerden horultular işitilmeye başladığına göre, sokak sakinlerinin yatma zamanları gelmiş olmalıydı. O sessizlikle yine de evlerden tabak çanak çıngırtısı, yatmak istemeyen çocukların mızmızlanmaları, mahallenin güzel dulu hakkındaki fısıltılar, çorbayı biraz tuzlu yaptı diye karısına kızan bir erkeğin haykırışı, ikide bir şuh kadın kahkahası atan bir papağanın çığlığı, akşam yemeğinden arta kalanlardan nasibini almak isteyen bir kedinin miyavlaması, eş dostla beraber içilen kahvelerin höpürtüsü kulağa gelmekteydi. Hanın önüne geldiklerinde, puhu ve kukumav kuşlarının seslerini işittiler. Uzaklarda bir yerde köpekler uluyup bağırıyordu. Bir ara, uğuldayan rüzgâr ağaçların yapraklarını hışırdattı. Bu arada, sokağın ilerisinden eli fenerli birinin geldiğini görür görmez, yıkılmaya yüz tutmuş bir evin duvarı dibine sindiler. Bir elinde fener, diğerinde bir tepsi olan çocuk onları fark etmeden geçip gitmişti ki, arka taraflarında aniden bir tokat şaklaması ve hemen ardından da, ağlata zırlaya kaçan çocuğun ayak seslerini işittiler. Leziz Urfa yağının kokusunu alan o ağzı düdüklü erketeci elinde bir baklava tepsisiyle yanlarına geldi ve "Buyurun ağalar. Afiyet bal olsun. Kokusunu alınca canım çekti. Gerçi zorla aldım ama biz zaten harami değil miyiz?" diye, çetenin adamlarına izzet-ü ikramda bulundu. Ağızlarını şapırdata şapırdata bir tepsi haram baklavayı midelerine indiren adamlar, parmaklarını yaladıktan sonra yine piştovlarını çekip Çapraz Bayram'ın ardına düştüler. Metruk Kancalıkapı Hanı'nda merdiveninin solundaki odadan gerçekten de ışık sızmaktaydı. Ama asıl iş şimdi başlıyordu. Hana sessizce yaklaştılar. Ayrıca merdiveni, gürültü olmasın diye pabuçlarını ellerine alarak çıktılar.Üstelik yürekleri güm güm atıyordu. Etrafta tıs yoktu. Adamlardan birkaçı piştovlarının namlularına hohlayıp madeni aksamlarını güderiyle parlattı. Sonunda kapının önündeydiler. Altı demir şeridin ufki olarak çakıldığı, kalın meşe kerestelerden yapılmış gömme kilitli bir kapıydı bu. Üstündeki küçük pencerenin yanı sıra, kapının kenarlarından da ışık sızıyordu. Bayram'ın bir

işaretiyle çilingir hemen geldi. Maymuncuğu kilide sokup bir iki döndürdü ve kapı aralanır aralanmaz kaçıp sıvıştı. Önceden anlaştıkları gibi, Bayram ve Dokuzlar'ın en yamanları hemen içeri daldı. Etraf loştu. Sadece sehpanın üzerinde balık biçiminde, pişmiş topraktan bir kandil yanmaktaydı. Fitil ve dolayısıyla ale balığın gözündeyken, kuyruğu da herhalde kulp olarak iş görüyordu. Hepsi önce sağa baktı ve ardından da günahlarını yazan meleğin bulunduğu sol yanlarına bakmışlardı ki, bir "Püf!" sesi duyuldu ve kandil söndü. Yakalayacakları kişi böylece kaçıp gittikten sonra zor bela bir mum yakabildiler ve sehpaya baktılar. Kandilin bulunduğu yerde şimdi, sudan yeni çıkmış gibi zıplayıp sıçrayan, capcanlı bir balık vardı!

* * *

Ramazan'a iki gün kala, Çapraz Bayram ve çetesine Muhteşem Neyzen Bâtın'ı o gece ele geçirmek kısmet olmamıştı. Fakat o gece yine bir cinayet işlenmiş, bir gece önce ahirete intikal eden merhum Gülâbi'nin biraderi Meymenet'in cesedi, Cerrahpaşa Mezarlığı'nda bulunmuştu. Söylenenler doğruysa, kardeşleri gibi bir musiki üstadı olan rahmetli Meymenet, yine aynı şekilde, yani boğularak öldürülmüştü. Ayrıca sıranın kendisine geldiğini düşünen Amin'in ise, rivayete göre, korkudan dişleri takır takır birbirine vurmaktaydı. Onun obasından ayrılıp Kostantiniye'nin ücra bir köşesinde saklanacağı da söyleniyordu. Ama Zahir hakkındaki şayialar elbette bundan daha da çarpıcı ve tesirli olmuştu.

Ahalinin söyledikleri ve aktardıklarına bakılırsa, hâşâ, "Ben peygamberim!" diyen Zahir'in Kostantiniye'de zuhur ettiği sıralarda, yani Ramazan'dan birkaç gün önce, Nevâ'nın annesinin verdiği saz semaisi üzerinde hâlâ çalışan, ama ne bir eksiklik ne de bir kusur bulamayan Davut'a, ta dergâhtan Sofuayyaş'a kadar gelen temiz yüzlü bir delikanlı Şeyh İbrahim Dede Hazretleri'nin bir davetini tebliğ etti. Buna göre Şeyh Efendi, dergâhtaki hücresinde Abidin Ağa'nın, bilinmeyen bir mahur saz semaisini meraklılarıyla meşk eyleyecekti. Davut bu bağdarın ismini ilk kez işitiyordu. Merakı kabardı. Ama onu meraklandıran bir diğer şey, dergâhtaki bazı kişilerin şeyh hakkında çıkardıkları bir şayianın aslı astarı olup olmadığıydı. Rivayet o ki, İbrahim Dede her gece hücresinde, işlediği bütün günahlara ek olarak, kendisine "bir", evet sadece ve sadece bir günah işleme hakkı ve kuvvetini vermesi için Cenab-ı Hakk'a yalvarıp

yakarmaktaydı. Hatta niyaz ederken ara sıra aşka geldiği için o kadar bağırıyordu ki, dergâhtakilerin onun sesini işitebilmek için kulaklarını kapısına dayamalarına bile gerek kalmıyordu.

Davut bu davete tam zamanında icabet etti. Semahanenin sağındaki hücrelerinin bulunduğu kâgir binanın önünde bekleyen dervişler, İbrahim Dede'nin hücresine gidip gitmemekte kararsız görünüyorlardı. Bu insanlar, şeyhlerinin bu garip davetinden endişeye kapılmış gibiydiler. Ama yine de, İbrahim Dede'nin hücresinde, daha çok muhiplerden oluşan bir izdiham vardı. Bu hücre heveskârlar, bu saza körkütük âşık ney müptelaları, başları dumanlı musiki âşıkları, Şeyh Hazretleri'nin muhipleri ayaktaki ve hatta ayaktakımından birkaç kişiyle tıklım tıklım dolmuştu ki, bu da Mevleviler arasında pek hoş karşılanacak bir şey değildi. Üstelik, İbrahim Dede neyini yalnız başına, yani diğer mutribler olmadan üfleyecekti. Yüzünde, sezdiği bir tehlike yüzünden, kendisi ya da başkası için endişelenen birinin ifadesi vardı. Hücrenin kapısından İbrahim Dede'ye bakan Davut, onu son gördüğü zaman da bu durumu sezmiş, ama adını koymamıştı. Gerçekten de şeyhin endişeli hali epeyce aşikârdı. Bu bir yana, neyini aldığında öpmemesi yahut en azından öper gibi yapmaması, üstelik besmele çekmeksizin üflemeye başlaması herkesi şaşırtmıştı. Derken İbrahim Dede, Abidin Ağa'nın mahur saz semaisini neyiyle üflemeye başladı. Daha birinci hanede, bunun yüksek ve parlak bir musiki olduğu anlaşılmıştı. Muhipleri onun nerede hata yapacağını bekliyorlardı. Ne var ki, yürük semai usulüyle ölçülen son haneyi ve teslimi de çalınca, muhipleri birbirlerine baktılar. Hücredeki ve kapı önündeki hiçbir kimse, daha önce bu kadar muhteşem bir musiki dinlememişlerdi. Kalabalıktakiler, "Yaşa! Nur ol! Var ol!' diye nida ettiler. Ne gariptir ki, saz semaisi hitama erinceye kadar, "Kusur benim imzamdır!" diye Şeyh Efendi bir tek hata bile yapmamış, bir tanecik olsun çürük ses üflememişti. Kalabalıktakilerin tezahüratına rağmen, dedenin muhipleri başlarını önlerine eğmiş, çıt çıkarmıyorlardı. Az sonra dedelerden biri, "Erenler!" dedi. "Ney-i şerifinizle bu güne kadar üflediğiniz her şey kusurlu olduğu için kusursuzdu. Ama şimdi üflediğiniz, kusursuz olduğu için kusurlu!"

İbrahim Dede kaşlarını çatarak. "İnsanın alçaldıkça yükseleceğine veya yükseldikçe alçalacağına inanmıyorum!" dedi. "Şairane bir söz bu. Keşke şairin bu sözü edebî olduğu kadar doğru da olsaydı! Ama bir söz, güzeldir

diye doğru kabul edilemez. Güzel söz başka, doğru söz başka! Ben doğruyu söylemeyi tercih ederim, her ne kadar vezinli kafiyeli olmasa da. Bana göre insanlar, alçaldıkça alçalır ve yükseldikçe yükselir. Ben yükselenlerdenim! Ney üflemede ve musikide üstüme yoktur! Bunu siz de gördünüz, işittiniz! Var mı aranızda benimle aşık atacak!"

Bir şeyhin saygınlığının yanı sıra, hücredeki sakinlik ve huzur da kaybolmuştu. Ayaktakilerden gözleri yuvalarında fıldır fıldır dönen biri elini ağzına siper ederek yanındakinin kulağına bir şeyler fısıldarken, alayla gülen birkaç kişi parmaklarıyla şeyhi işaret ediyor, dirsekleriyle birbirlerini dürtüp şakalaşıyorlardı. Hatta gülerken ağzında çürük dişleri görünen bir kellifelli adam elini dedenin sırtına saygısızca vurup, "Aferin!" demişti, "İşte ney böyle üflenir! Samatya'daki meyhaneme gel ve müşterilerime çal. Sana helalinden gecede üçyüzelli akçe veririm."

Ahlâklı görünen insanların, hele hele bir Mevlevi şeyhinin aslında herkes gibi ahlâksızın teki olduğuna inanan ve şaraptan çok, bu inançla sarhoş olmaktan zevk alan bu cins kişiler, İbrahim Dede'nin meğerse en fazla bir meyhane çalgıcısı seviyesinde olduğunu düşünmeye başlamışlardı. Dedenin yegâne özelliği ulvî ya da dindar olması değil, sadece ney üflemeye yeteneğinin olmasıydı. O da kendileri gibi aynı yolun yolcusuydu. Bu yüzden onu küçümsemeye, tahkir etmeye başladılar. Hatta bunlar arasında bazı muhipler ve dervişler de vardı. Onu o kadar hakir gördüler ki, sataşmaya başladılar. Hatta kepazenin biri, ayaküstü bir el şakası yapmaya bile yeltendi. Ama Davut, bu işi yapmaya kalkan kaltabanın kolunu tuttu. Ama namussuz o kadar öfkelendi ki, karnına bir yumruk indirince Davut iki büklüm oldu. Bir de tekme yemesine ramak kala, oracıkta şiddetli bir şamar şakladı ve ardından da şu nida duyuldu: "Sizi engerek soyları! İmansızlar! Ahlâksızlar!"

Bu kişi, sırtında seraser bir kaftan, altında kırmızı çakşır olan efendice biriydi. Başındaki külaha abani destar sarmıştı. Tekmeleri indire indire, yumruklarını savura savura ve şamarlarını da şaplata şaplata, İbrahim Dede'yle alay eden kim varsa, onları hücre içinden başlayarak ta sofaya ve nihayet cümle kapısına kadar sille tokat kovaladı ve hepsini bir bir yakasından tutup bahçeye yallah elti. Defedilen bu güruh içinde, Şeyh

Efendiyi kibirle suçlayıp elleri, dilleri, gözleri ve gönülleriyle onu ayıplayan dervişler de yok değildi.

Bu olayın gayet vahim sonuçları olacaktı. Mağrur ve kibirli bir Mevlevi şeyhinin gösterdiği büyüklenmeyi kimi ağzından kaçıracak, kimi ima edecek, kimi de uluorta söyleyecek, ardından bu haber eğilip bükülerek bir dedikoduya dönüşecekti. Ama öte yandan, Şeyh Efendi'nin musikideki mahareti de ağızdan ağıza yayılıp dillenecek, dallanacak, budaklanacak ve Kostantiniye'de, İbrahim Dede'nin muhteşem musiki üstadı olduğunu duymayan kalmayacaktı.

Kendisini aşağılayan güruh gittikten sonra, kendi ismini ve dergâhın saygınlığını lekeleyen Şeyh Efendi kapısını örtüp sürgülemiş, gelen hıçkırık seslerine bakılırsa içeride ağlamaktaydı. Başlarında sikkeleri ve üstlerinde kara hırkalarıyla şayan-ı hürmet, nur yüzlü iki muhterem derviş ile Davut kapı önünde bekliyordu. Yapılan saygısızlığa öfkelenip o densizler kalabalığını dışarı kovan zat, az sonra nefes nefese geri geldi.

Bu kişi, Zahir'in ta kendisiydi.

Şeyh Efendi'yi çok seven ve takdir eden dervişlerden İdris Dede, gözünün yaşını mendiliyle silerek, "Bu dergâhta hiç bu kadar yürek paralayıcı bir vak'a cereyan etmemişti!" dedi. "Arzu ederseniz ve eğer vaktiniz de varsa, gelin hücreme, olanları konuşalım ve birer acı kahve içelim."

İdris Dede'nin hücresi haddinden fazla sadeydi. Her şeyden önce yere halı değil hasır serilmiş, üç ayrı duvardaki üç sedirin yastıkları pamukla değil, yaslandıkça gıcırdayan samanla doldurulmuştu. Duvarlarda ne bir yazı ne de bir tasvir asılıydı. Tamamen kireç beyazına boyanmış bu süssüz şatafatsız odada insan, gözlerini açıkken değil, ancak kapatırken daha çok şey görebilirdi.

Az sonra, mutfakta çile dolduran canlardan biri tepsi içinde dört fincan kahveyle geldi. Bu ikram herkese tek tek sunulduktan sonra kapıya doğru geri geri yürüdü ve baş kesip çıktı. Dervişler, İbrahim Dede'nin ne zaman değişmeye başladığını konuşuyorlardı. Dergâhtaki hemen herkes bunu, Eflatun'un dergâha gelmesine bağlamaktaydı. Bu delikanlı geldikten az bir süre sonra Şeyh Efendi enikonu endişeli ve tedirgin olmuştu. Üstelik

dergâhın şeyhi olduğunu gösteren destarı delikanlının boynuna bağlaması da birçok kişinin tuhafına gitmiş, bunun yanında Eflatun'un mutfak-ı şeriften dışarı çıkmamasının sağlanması ve canlardan başka kimsenin buraya sokulmaması herkese sıkı sıkı tembih edilmişti. Açılan bir diğer konu ise, önceki şeyhin yanı sıra İbrahim Dede'nin de, Kule Kapısı'na giden yol üzerindeki esrarengiz bir evi selâmlamalarını dergâhtakilerden rica etmesiydi. Dergâhta binbir günlük çile dolduran herkesin ve bütün muhiplerin, o evin önünden geçerken selam vermek için baş kesmeleri hangi sebepten lâzım geliyor olabilirdi? Ama en önemlisi, son bir haftadan bu yana, geceleri ta bu evden kulağa gelen şu akıl sır ermez musiki nasıl açıklanmalıydı? İdris Dede şunları söyledi:

"Kaç geceden beri gidip dinliyorum. Yatsı zamanı başlıyor, tanyeri ağarmaya başladığında ise bitiyor. Aynı musiki durmaksızın, biteviye tekrar ediyor. Ama her defasında verdiği duygu farklı. Ama şundan eminim, bunu çalan kişi, mutlaka ve mutlaka âşık. Belki de bu yüzden, eserdeki duyguyla sarhoş olmayı seviyor. Bu sesleri veren bir musiki aletini daha önce hiç duymadım. Sedasının rengi, daha çok kanuna benziyor. Ama kanununkinden bile pes daha birçok ses geldi kulağıma."

Yusuf Dede konuşmayı şu sözlerle kesti:

"Evet! Bu musikinin faili mutlaka bir âşık olmalı. Bu belli. Öte yandan, bana kalırsa bir değil birkaç kanunla beş ya da altı kişi hep birlikte yapıyor bu musikiyi. Ayrıca anladığım kadarıyla, bu kanunların ebatları da farklı olsa gerek. Çünkü bu kadar pes ve bu kadar tiz sesler tek bir kanundan çıkmaz."

Başını sallayarak bu sözleri tasdik eden İdris Dede de şöyle dedi:

"Eğer birden fazla kanun varsa, birden fazla da kanunî olmalı. Seslere dikkat ettim. Aynı anda onbir ses çıkabiliyor."

"Evet," dedi Yusuf Dede. "Onbir ses bir anda çıktığına göre, en az beş kanunî olmalı. Madem ki kanun iki parmakla çalınıyor, öyleyse on kişi var. Ama onbirinci ses nereden geliyor? Altıncı bir kanun olmalı ve bu kanunu bir tek kişi sadece bir parmağıyla çalmalı!"

Bu sözlerden sonra, ortalığa bir sessizlik çökmüştü.

Zahir kahvesini içmemiş, sehpa yerine kullanılan bir sandığın üzerine bırakmıştı. Sessizlik biraz uzayınca, "O evdeki gerçeği size vereceğim," der demez, dedeler ve Davut afalladılar. Onların şaşırdığını gören Zahir, "Haydi!" dedi. "Sürüncemede bırakmayalım. Hemen şimdi hitama erdirelim şu işi. Halletmem gereken daha birçok mesele var. Haydi! Kalkın da bir an önce varalım o yere."

Yerinden kalkan Zahir hücrenin kapısında onları bekledi. İdris Dede ile Yusuf Dede bir an birbirlerine baktıktan sonra, oturdukları yeri öperek doğruldular. Davut da onları takip etti. Dergâhtan çıkıp o "lanetli" eve doğru yola koyuldular. Burası da zaten burunlarının dibinde, birkaç adımcık yerdi.

Rafael'e ait ağaçlar altındaki bu bina, kesme taştan yapılmıştı. Menazır duygusu pek o kadar kuvvetli olmayan bir usta tarafından inşa edildiğinden olsa gerek, eğrice ve biraz havaleli bir evdi bu. İşte bu esrarengiz evin demir kapısının otuz kırk adım uzağında duran Zahir, gözlerini kapıya dikip sağa sola bile bakmadan beklemeye başladı. Ne var ki bu bekleyiş uzunca sürdü. Hatta bir yandan Zahir'in bir mecnun olabileceğini düşünen ve diğer taraftan da beklemekten usanıp illallah eden Yusuf Dede, bezdiği yüzünden okunan ve bekleyip beklememek konusunda kararsız İdris Dede'ye şöyle bir baktı. Sabırlı olan Davut'un yüzünde ise, bıkkınlık ve şüphe değil, merak ve ilgi okunuyordu.

Zahir, neden sonra bağırdı:

"Lazar! Buraya gel!"

Sesi yankılandıktan sonra emrine şunu da ekledi:

"Buraya gerçeği dc getir!"

Çok geçmemişti ki, evden bir patırtı, ardından da Rafael'in feryatları duyuldu. Ne dediği pek anlaşılmıyordu; ama sesindeki vurgulara bakılırsa içeride birine yalvar yakar oluyor gibiydi. Ardından bir şangırtı da kulağa geldi. Nihayet evin o ağır, dökme demir kapısı gıcırdayarak açıldı ve

Rafael'in, üzerinde deneyler yapa yapa tıp ilmini öğrendiği Lazar, abıhayat içmiş gibi etli canlı, sağlığı yerinde, aklı başında, arslan gibi zinde ve esen, dimdik ve dipdinç bir halde bu kapıdan çıkıp onlara doğru yürümeye başladı. Otuz sene öncesinde ne kadar gürbüz ve ne kadar kudretliyse artık şimdi de öyleydi. Dahası, koltuğunun altında da bir tomar kâğıt vardı.

Bu mucizemsi olay herkesi hem sersemletti hem de şaşırttı şaşırtmasına; ama İdris ve Yusuf Dedelerin, dünyayı kendi başına bir mucize olarak gördükleri için, hayretleri senelerden beri sekmeden zaten sürüyordu. O zamanlarda pek şüpheci olan Davut ise, bunu bir tesadüf olarak yorumlamayı daha akıl kârı bulmuştu.

Lazar geldi ve Zahir'in elini öpüp alnına götürdü. Kâğıt tomarını da hürmetle eğilerek ona verdi. Anlaşılan o ki, ona şifa verip bütün iflah olmaz yaralarını ve marazlarını geçiren, ağrılarını ve acılarını dindiren, hem sağlığını hem de hayatını kendisine bahşeden Zahir'e şükranlarını sunmak arzusu içindeydi. Bunun için iki elini önünde bağlayıp beklemeye başladı. Artık dert sahibi olmayan Lazar'a fazla aldırmayan Zahir, onun verdiği kâğıtlara bir göz attıktan sonra bunları Davut'a uzattı. Kâğıtların üzerinde, her biri beşer yatay çizgiden oluşmuş birçok öbek vardı. Bu çizgilerin üzeri ise, kuyruklu kuyruksuz, bazılarının içi boş, bazılarınınki dolu noktalarla doluydu. Bu beşer çizgilik öbekler ikişer ikişer istiflenmişti. Üstteki beş çizgili öbeğin en solunda, tıpkı paraların üzerindeki padişah tuğraları gibi bir işaret vardı. Alttaki öbekte ise, bunun yerine çengelvari bir işaret bulunmaktaydı. Frenkler musikiyi işte bu işaretlerle kağıda geçirirlerdi. İlk kâğıdın başında, Frenk harfleriyle şunlar yazılıydı:

SONATA
RE MINOR

Bu yazının sağ alt tarafında ise şu isim vardı:

ALESSANDRO PEREVELLİ

Frenk harflerini tam olarak bilmediği için kâğıtta yazılanları heceleye heceleye okuyan Davut, "Bu ismi bir yerden hatırlıyorum ama yine de emin olmam lâzım," dedi. "Bu kâğıtlardaki işaretler bu ülkede, belki de bu şehirde yazılmış. Başka bir yerde olamaz. Çünkü bu kâğıtlar, âhârlanmış.

Sahhaflar Çarşısı'nda yüz dirhemini elli akçeden bulmak mümkün. Ayrıca mürekkebi de is mürekkebi. Kalem ise bildiğimiz kamış kalem işte, üçüncü sayfada işaretlerin kalınlığı değişmiş. Belli ki burada kalemini yontmuş."

Bu sırada Kule Kapısı'nda. Arap Camii'nde öğle namazlarını kılmış birkaç sofu, Zahir'in yanından geçerken ona ters ters baktı. Hatta içlerinden biri dişlerinin arasından, "Zındık!" diye fısıldamıştı. En arkadaki ise, hakaret etmektense yere doğru tükürmeyi daha yakışır bulmuştu. Davut, Zahir'e, "Bazıları senin bir divane olduğunu düşünüyorlar. Ama ben buna inanmıyorum," dedi. "Aklı başında bir insansın. Bu şehirdeki tımarhaneler kendini peygamber sanan insanlarla dolu. Sen ise onlardan farklısın. Belki gerçeği söylüyorsun. Belki de bu yüzden çok kişi sana kin besliyor. Senin kim olduğunu bilmiyorum; ama tehlikede olduğunu görüyorum. İzin ver, gideceğin yere kadar seninle geleyim."

Lazar. "Evet! Ben de geliyorum!" dedi. Bu arada İdris ve Yusuf Dedeler, Lazar'ın getirdiği kâğıtları inceliyorlardı. İdris Dede, Davut'a, "Biz şu kâğıtlardaki isim hakkında bilgi toplayacağız. Önce Kule Kapısı Yolu'ndaki Erganunlu Kilise'ye gideceğiz. Ardından Galata Mollası'na gidip Galata'da bu ismi taşıyan biri olup olmadığını öğreneceğiz. Sonrası Allah kerim! Bir şey bulsak da bulmasak da sana uğrarız. Hüseyin amcanın evinde olursun değil mi? Biz de oraya bir kahve içmeye geliriz."

* * *

Galata'nın içinden değil de surların dışından Azap Kapı'ya yürümenin daha tehlikesiz olacağına Zahir'i ikna eden Davut, yanında Lazar da olduğu halde oradan ayrılırken, derviş de Büyük Kule Kapısı'ndan şehre girip yokuştan aşağı doğru yürümeye başlamıştı. Erganunlu Kilise bu yol üzerinde, Ermeni Katolik Kilisesi'nin tam karşısındaydı. Frenklerin ORGANUM dedikleri bu muazzam "alet"ten de aynı anda birden fazla seda çıkabiliyordu. Kilisenin ön kapısı, genellikle her zaman olduğu gibi kapalıydı ve cemaat de nicedir bu kapıdan girmiyordu. Bu nedenle dervişler sola sapıp az dolaşarak arkadaki demir kapıyı çaldılar. Kapıyı açan hademeye, erganun denilen o muazzam "alet"i tam hakkıyla çaldığı için, cemaat içinde büyük saygı gören Jurj Efendi'yi görmek istediklerini söylediler. Bu zat az sonra kapıya gelmişti.

Dervişler baş kesip selam verdikten sonra ziyaret sebebini açıkladılar ve Jurj Efendi'ye, Lazar'ın o esrarengiz evden getirdiği kâğıtları gösterdiler. Adam kâğıtlara bir baktıktan sonra, anladığı kadarıyla bunun muhteşem bir musiki eser, olduğunu söyledi. Ayrıca sözlerine şunu da eklemişti:

"Alessandro Perevelli ismini çocukluğumda da duymuştum. Gelecek vaadeden Venedikli bir çembalo sanatçısıydı. Ama bu otuz yıl kadar önceydi. Daha sonra bu kişinin bir deniz kazasında öldüğünü hatırlıyorum, ama yine de emin değilim. Bundan başka bildiğim bir şey yok."

Jorj Efendi, daha sonra şunu da söylemeden edememişti:

"Ne yazık ki, bu güzel besteyi erganunla çalabilmem için fazladan bir parmağımın olması gerekir. Çünkü bu eser, onbir parmak için bestelenmiş!"

Yusuf Dede hemen, "Peki bu bestenin sadece bir sesini, karar perdesini bize çalar mısın?" diye sordu. Jorj Efendi ise, "Erganunun körüklerini çalıştıran rahipler biraz yorulacaklar; ama elbette bu perdeyi çalarım," dedi. "Az bekleyin, ses nasıl olsa buradan da işitilir."

Nitekim az sora içeriden, erganunun sesi işitildi. İki derviş bakıştılar. Çünkü Nevâ perdesiydi bu.

Dervişler kilisedekilere teşekkür edip oradan ayrıldılar ve Arap Camii Yolu üzerindeki Galata Mollası'nın, sarmaşıklarla kaplı muhteşem konağına vasıl oldular. Konağın yanındaki küçük bina ise, Galata Mevleviyeti'ndeki Yahudiler hariç sağ ya da ölü olan her gayrimüslimin isminin, ana ve babalarının künyelerinin, ikamet ettikleri yerin ve sicilinin bulunduğu, Galata Voyvodası Benedetto Efendi'nin mekânıydı. Her kilisenin vaftiz defterinin ve cemaatlerinini kametgâh kütüğünün birer sureti,işte burada muhafaza edilirdi. Diğer taraftan, Galata'daki gayrimüslimlerin en küçük bir sadakatsizliği tespit edildiğinde, kabak bu voyvodanın başında patlar, önce bu adam güme gider ve Galata Zindanı'nın en karanlık hücresinde en başta bu adamın kellesi vurulurdu. Hayatını böyle bir rizikoya soktuğu için bu efendiye de tebaası her bir dilekçe, her bir hüccet ve her bir senet için külliyetli miktarda, yani iki yüz akçeden on filoriye, hatta elli eküye kadar değişen miktarlarda para toslamak zorunda kalırdı.

Eğer bu ismi taşıyan biri Galata'ya yahut Kostantiniye'ye gelip de, bir gece olsun buradaki herhangi bir ev, ticarethane ya da ambarda kalmışsa, bu binaların sahipleri mutlaka bir "meçhul şahıs ihbar varakası" yazar ve voyvodanın dairesine teslim ederlerdi. Dervişler bu nedenle aradıkları ismi bulmayı umuyorlardı. Buranın kâtibi eğer söyledikleri ismi kütükte bulacak olursa, voyvodanın muhasebecisine yirmi akçe bahşiş ödenecekti. Çok geçmeden, önlerinde elinde bir kandil taşıyan o sıskacık ve dar omuzlu kâtip ve arkalarındaki ızbandut misali kıllıca bir hademe ile basamakları gıcırdata gıcırdata mahzene indiler. Ortalık küf kokuyordu! Burası ta Cenevizlilerden beri her tür kaydın korunup saklandığı yerdi. Taş duvarlarının her birinde, ta tavana kadar uzanan, hadsiz hesapsız raf ve bunların hepsinde de kıyamet kadar defter vardı. Bu mahzende kulağa sürekli "gırç... gırç... gırç..." sesleri çalınıyordu ki, bu sesin kaynağı da, yüzlerce defterin binlerce sayfasını asırlardan beri kemire kemire bitiremeyen kitap kurtlarıydı.

Mahzeni avucunun içi gibi bildiği her halinden anlaşılan kâtip, kandilini az yukarı kaldırdıktan sonra hademeyi çağırdı ve ona merdiveni dayayacağı yeri işaretetti. Kâtip basamaklardan yavaş yavaş çıktı ve devasa boyutlardaki iki defteri çıkarıp hademeye uzattı. Adam da, üzerinde "A" ve "P" yazan iki tozlu defteri masanın üzerine koyarken "Güm!" diye bir ses çıkmış, ortalık toz içinde kalmıştı. Toza alışkın olmayan dervişler aksırıp tıksırırken, kâtip sayfaları bir bir karıştırıyordu. Bir hayli bekledikten sonra, yaptığı tetkikin sonucunu söyledi:

"Defterleri inceledim. Perevelli ismini taşıyan bir tek kişi bile yok. Öte yandan tam yirmi bir Alessandro var, ama soy isimleri 'Perevelli' değil."

Adamcağız yirmi akçeyi kaçırdığı için üzülmüş gibiydi. Defterlerin muhafaza edildiği mahzenden yukarı çıktıktan sonra tam kapıya yöneliyorlardı ki, hademe el edip onları durdurdu. Adam herhalde bahşiş bekliyordu ki, onlara, "Bu ismi burada bulamadıysanız Esir Hanı'na gidin," dedi. "Kasımpaşa'daki banyola savaş esirleri gelir. Ama bunların haricindekiler Esir Hanı'nda satılır. Satışa çıkartılan bütün esirlerin isimleri ve meslekleri, kethüdanın defterine tek tek kaydedilir."

İdris Dede, bu değerli bilgiyi verdiği için hademenin avcuna tam on akçe saydı.

* * *

Kostantiniye'nin esir pazarı, Vezir Hanı ile Bedesten arasında, şanına lâyık bir şekilde kara taştan örülmüş, kapkara ve yüksek duvarlı bir handa kurulurdu. İşte bu hanın dökme demirden,ağır ve sarp kapıları, her biri çam yarması gibi iri ve öküz misali güçlü kuvvetli hademelerce, her sabah kerahat vaktinde açılır ve güneş batar batmaz da kapanır, üzerine üç de kilit vurulur, ayrıca hepsi birer ruûs-ı hümayunla tayin edilmiş esir emini, esirciler şeyhi ve esirciler kethüdası tarafından, ertesi sabah sökülmek üzere, ayrı ayrı mühürlenirdi. Bu uğursuz ve kapkara binada, zincire vurulmuş zavallı esirlerden başka, satılacak kölenin sağlığı, dolayısıyla fiyatını tespit için bir tabip ile, cariyelerin bikrini muayene için de bir ebe bulundurulurdu. Dahası, bu meşum yerde esirler için zincir, pranga, boyunduruk ve künde imal eden ya da onaran bir de demirci vardı. Bu rezil yer halka açık olduğu için buraya sadece müşteriler sökün etmez, aynı zamanda işsiz ve güçsüzler ile ayaktakımı da teşrif ederdi. Hepsi de nursuz suratlı ve namubarek şahıslar olan esirciler taifesinin elinde, her keseye uygun, eli ağır ensesi kalın, dişli tırnaklı, demir bilekli zencilerden, bir deri bir kemik, cenaze gibi Habeşî hadımlara kadar türlü türlü esir bulunurdu. Bunlardan başka, saçı sakalı ağarmış, geçkin ve göçkün pirler, yaşını başını almış çopur ve dişlek acuzeler, ama en önemlisi, akça pakça, kaşı gözü ve ağzı burnu yerinde, ahu bakışlı ve edalı, rüya gibi Çerkez güzelleri de müşteriye takdim edilirdi.

Bu namübarek pazarın ahalisi, iki Mevlevi dervişinin ziyaretine şaşırmıştı. Fakat dervişler, esirlere aldırış etmeden, doğruca kethüda efendinin odasının bulunduğu bir üst kata çıktılar. Ruüs-ı hümayunla buraya tayin olunmuş kethüda efendi şişmanca bir zat idi. Adam sedirin üzerine uzanmış, bir tas dolusu tahin ve pekmezi, taze ve has ekmekle mideye indiriyordu. Hürmet göstererek dervişleri ayakta karşıladı. Kethüdanın yemek davetini teşekkür ederek geri çeviren dervişler hacetlerini anlatınca adam öfkeyle. "İbret! İbret! Gel buraya!" diye bağırdı. Az sonra kapı açıldı ve koyun kürkü giymiş, ihtiyar, ama dinç bir adam, kapıda zuhur etti. Gözleri velfecri okuyan bu adam, kethüda odasının kırkbeş senelik kâtibi idi. Bu güne kadar dört kethüda görmüş, yapılan uyarılara, cezalara ve hatta dayaklara rağmen rüşvet alma huyundan bir türlü vazgeçmemişti. Kethüda Efendi İbret'e, "Bu iki mübarek dervişe yardım et ve hacetlerini gör! Yoksa

karışmam, kafanı kırarım, ona göre!" dedikten sonra dervişleri odasından yine hürmetle uğurladı.

Elinde demir halkayla asılı bir yığın anahtar taşıyan kâtip, onları yandaki odaya götürdü. Birkaç kez kilide sokup döndürdükten sonra asıl anahtarı buldu ve kapıyı açar açmaz en az dört beş lağım faresi korkuyla dışarı fırladı. İçerisi kâğıtlarla ve defterlerle doluydu; ama bu odada ne varsa karmakarışıktı. Kâtip epeyce bir arar gibi yaptıktan sonra, usanıp bezen Yusuf Dede, İbret isimli kâtibin ne istediğini o temiz kalbiyle anlamıştı. Aşağı yukarı iki saat miktar-ı zaman geçtikten sonra adama, "Eğer bu ismi bulursan sana yüz akçe mükâfat veririm," dedi. Ancak adam bu parayı kâfi görmemiş olacak ki, söylenen söze aldırmadan orayı burayı kaldırıp karıştırmaya devam ediyordu. En sonunda o da bezmiş olacak ki, "Dede Hazretleri!" dedi "Evde torunum süt bekler. Hem de yetimdir. Babası o dogmadan üç sene evvel vefatetti. Şu mükâfatı ikiyûz akçeye çıkarın da, hem sizin işiniz görülsün hem de zavallı torunumun karnı doysun!"

Bu miktardaki akçe, hemen hemen bir Şerefi altuna denk geliyordu İdris Dede hırkasının içine diktiği Şerefi altunu sökerek katibe verince, adam orayı burayı didik didik aradıktan sonra kâğıdı hemen buldu ve onlara gösterdi:

"İşte aradığınız isim; Alessandro Perevelli. Patronanın ele geçirdiği bir Venedik kalyonundan esir alınmış ve otuz yıl önce burada atılmış. Fiyatı da…burayı fare kemirmiş... hah işte! Fiyatı iki ekü ve yüzkırkbeş akçe. Çok düşük bir fiyat bu! Sebebi ne olabilir? İşte burada yazıyor: Adam cüceymiş ve parmakları aşırı uzun olduğu için ağır iş yapmaya müsait değilmiş. Mesleği de… çalgıcıymış. Başka pek bir bilgi yok!"

Yusuf Dede, "Peki Kostantiniye'de kime satılmış?" diye sorunca, kâtip şu cevabı verdi:

"Bir çalgıcıya satılmış. İsmi de Asım."

Dervişlerin ikisi de, aynı anda birbirlerine bakarak, "Fesübhanallah!" dediler.

* * *

Esir Hanı'ndan ta Sofuayyaş'a kadar büyük bir heyecanla taban tepen dervişler. Muhayyer Hüseyin Efendi'nin evi ününde onbeş yirmi kişilik, öfkeli bir gürûh gürdüler. Bu adamlardan biri eve doğru, "Zındık!" diye bağırdı. Bir diğeri ise, "İmansız! Kitapsız! Dinsiz!" diye feryat edip elindeki taşı pencerenin kepengine altı. Eli sopalı birkaç kışı de öfkeyle evin önünde bekliyordu. Kısık sesli biri, "Hüseyin Ağa! Hüseyin Ağa! O sahte peygamberi bize derhal ver, yoksa külâhları değişiriz!" diye haykırdı. Akşam ezanının okunmasına az kalmıştı. Yusuf Dede bu gürûha doğru ilerleyerek, onlara, "Haydi arslanlar! Haydi yiğitler! Müezzinlerin elleri kulaklarında. Az sonra ezan okunacak. Öfkenizi yenin de Allah'ın huzuruna öyle çıkın. Oraya gazapla giderseniz, onda rahmet yerine gazap bulursunuz," dedi. İşte bu sözlerden sonra akşam ezanı okunmaya başladı. Zorbalar da ellerindeki yumruk büyüklüğündeki taşları ve bilek kalınlığındaki sopaları atarak, aptest almaya gittiler.

Evi taşlandığı için enikonu tırsmış görünen Muhayyer Hüseyin Efendi dervişleri içeri aldı. Manzara hiç de iç açıcı değildi! Her şeye rağmen sevgiyle gülümseyen Zahir'in başı yarılmış, onu korumak isteyen Davut'un da dudağı patlamıştı. İkisiyle birlikte gelen Lazar da yara, bere ve çürük içindeydi. Hasan Paşa Camii'nde cemaat dağılırken, Zahir'i gören bir âdemoğlu yanındakilere, "İşte! Peygamber olduğunu ona buna ilan eden Zahir, aha bu kişidir! Tutun! Komayın! Kaçmasın!" diye bağırmıştı. Caminin olduğu yerden ta Sofuayyaş'a kadar koşmuşlar ve Hüseyin Efendi'nin evine sığınmışlardı. Bereket versin ki, kendilerini takip eden kalabalıktan ihtiyar ve tıknefes olanlar kesilip koşamaz olmuş ve evin önünde nispeten daha az insan toplanmıştı. Yarasının sarılmasını itemeyen Zahir başındaki yaranın kendisine değil de başına o taşı fırlatan şu öfkeli ve zavallı adamlara ait olduğunu söylüyordu. Asıl yara onlarda olduğuna göre, gerçek acıyı da onlar çekiyor ama ne kadar ıstırap içinde olduklarını bilmiyorlardı.

Dervişler, keşiflerini söylemek için en uygun zamanın yemekten hemen sonra olduğunu düşünmekteydiler. Yemek artık yatağa mahkûm görünen Kalın Musa'nın bulunduğu mutfakta yenilecekti. Bu ihtiyar ve yatalak adam, Zahir'i gördüğünde nedense hiç sevinmemişti. Çünkü yüzünden iyilik akan birinin, daima sahtekârın teki olduğuna inanırdı. Ters ters bakan bu aksi ihtiyar söylenip dururken, sini getirilip sofra kurulduktan hemen sonra

kaşıklar dizildi. Dervişler için sofraya birer tutam tuz kondu. Bulgur pilavı ve patlıcan turşusu geldi. Yemek duası yapıldıktan sonra afiyetle taam edildi.

Yemek faslı böylece bitince, dervişler Davut'a bakıp ağızlarındaki baklayı çıkardılar:

"Alessandro Perevelli bir cüce. Hayaleti sana musallat olan Asım'ın otuz sene önce Esir Hanı'ndan satın aldığı bir köle."

Davut ise, "Demek cüce ha!" dedi. "Sakın şu bizim Cüce Efendi, Pereveli İskender Efendi olmasın? Alessandro Perevelli ve Pereveli İskender!"

Yusuf Dede, "Erganunlu Kilise'deki Jorj Efendi'ye de sorduk," dedi. "Bu kişinin bir Venedikli olduğunu söyledi bize. Bestesini çalamayacağını da söyledi. Çünkü on değil onbir parmak için yazılmış."

Davut, "Evet," dedi. "Her ne kadar uzun yenleri içine gizlense de, İskender Efendi'nin sağ işaret parmaği demirden!"

Herkesin kafası karışmıştı. Zahir yerinden kalkıp "Ben artık gidiyorum," dedi. "Hava karardı nasıl olsa. Beni gören ve tanıyan da çıkmaz. Arkadaşlarım beni bekliyor."

O âna kadar döşeğinde yatıp bir süredir ses etmeyen Kalın Musa lafı hemen sokuşturdu:

"Tabii? Bedava yemeği mideye indirdin mi gözün pabucunda olur! İki çift laf etmeden çekip gideceksin elbette!"

Bu laf üzerine Zahir döndü ve Kalın Musa'ya yaklaştı. Üstündeki yorganı çektikten sonra, huysuz ihtiyarı omuzlarından ayak uçlarına kadar bir sıvazladı. Ardından, "Şimdi yürüyebilirsin artık. Hiçbir hastalığın kalmadı," dedi. Şaşıran ihtiyar ise, "Haydi oradan!" diye Zahir'i tersledi. "Güya şifa vermiş! Sevsinler! Bende şifa verme yeteneği olsa paraya para demezdim! Birçok da dostum olurdu!.. Senin şifacı olman için kırk fırın ekmek yemen lazım! Daha kendine bile bir faydan yok! Peki ölüyü de diriltir misin! Meselâ şu tavuğu!"

Kalın Musa bunu söylerken, avucunda tavuğu Zümrüdüanka'nın kemiklerini tutuyordu. Bunun üzerine Zahir gülümseyip koynundan kırmızı ve ince bir yumurta çıkardı ve "Bırak o kemikleri de asıl bundan çıkacak kuşu bir gör," diyerek huysuz ihtiyara verdi. Ancak bunun gerçekten de Anka kuşuna ait olduğunu asla aklına getiremeyecek olan Kalın Musa, ertesi günü yumurtayı sahanda pişirerek yiyecekti.

Zahir bu sözlere aldırmadan çıkıp gitti. Kalın Musa hâlâ söyleniyordu. Bu sırada Lazar'a bir hâller oldu! Adam öğürüp geğirmeye başlamıştı. Hüseyin Efendi bir bardak su getirmeye gitti. Ama Lazar dayanacak gibi değildi. Sanki boğuluyordu. Derken öğürerek kusmaya başladı. Ama...

Evet her öğürtüde, az önce yediği bulgurla birlikte en azından on onbeş altun kusuyordu. Bu çil çil altunlar, kendisini ameliyat edip karnını açan Rafael'in, emince bir yer olduğunu düşündüğünden midir, midesine bir kese içinde yerleştirdiği bin otuz altundu. Anlaşılan o ki, midenin ekşisıvısı, içinde altun olan keseyi eritmişti. Herkes hayretler içindeydi. Altunları görünce Kalın Musa'nın gözleri parladı. Bu aksi ihtiyar sanki çıldırmıştı. Derhal yorganı üzerinden fırlatıp koşa koşa altunların aktığı yere geldi. Adam sıvaşık bulaşık da olsa, altunları yerden avuç avuç topluyor, hepsini entarisinin eteğiyle tek tek kuruluyor, hatta bir delikanlı gibi olduğu yerde zıplıyordu. O kadar mutluydu ki, sevinçten ağladı bile!

Derken Lazar'ın ayaklarına kapandı. "Ey efendi!" dedi. "Mahdumum Veysel hiç hak etmediği halde Baba Cafer Zindanı'nda yatıyor. Hızır Paşa'ya borçlu olduğu tam altıyüzotuz filorilik kan parası ödenmezse asılacak. Görüyorum ki sen, özkardeşim olan Hüseyin'den bile cömertsin. Zavallı oğlumu kurtarmak için bize bu kadar parayı borç verebilir misin? Kardeşim Hüseyin kefildir. Hatta istersen senedi o imzalasın!"

Lazar da. "Elbette!" demişti. "Benim o parada gözüm yok. Sağlığım esenliğim bana yeter! İstediğiniz kadarını alın."

Bu sırada. "Çok daha azı yeter," diye bir ses işitildi. Bunu söyleyen, Kalın Musa'nın az önce yattığı sedire oturan Davut idi. Huysuz ihtiyarın haftalardır sinesinde sakladığı kırmızı keseyi açıp içindeki altunları yatağın üzerine dökmüş sayıyordu. Keseden beşyüzseksenyedi filori çıktı. Üstünü Hüseyin Efendi bile tamamlayabilirdi. Kalın Musa biraz utançtan, ama daha

çok öfkeden kıpkırmızı kesilmişti. Çünkü bu parayı biriktirmesi için otuzdokuz sene geçmişti. Bu para, dört gün sonra Hızır Paşa'ya ödendiğinde o kadar üzülecekti ki, geceler boyunca ağlayacağı için sesi kısılacak ve cümle âlem ona artık "Kalın" yerine "Cimri Musa" diyecekti.

* * *

Ramazan'a daha iki gün vardı. Gece yarısından sonra, Cerrahpaşa Mezarlığı'ndaki servilere tünemiş puhu ve kukumav kuşları, o karanlıkta yokuşun yukarısından gelen ayak seslerini işitince seslerini sedalarını kesmişlerdi. Önde yürüyen iki kişi, birer uçlarından kavradıkları ağırca bir çuval taşıyorlardı. Bunlar yaşları yirmiden aşağı görünen, ter bıyıklı iki tosundu. Gel gör ki, arkada yürüyen ve sırası geldiğinde onlara talimat veren üçüncüleri, nispeten yaşlı ve diğer ikisi nezdinde saygınca biri olsa gerekti. O ağır çuval yetmiyormuş gibi, bu tosunlar aynı zamanda sırtlarında koskoca bir minder, içinde karga bulunan bir kafes, sönük bir muşamba fener ve benzeri ıvır zıvırı da taşımaktaydılar. Mezarlığın ortasına geldiklerinde, yaşlı olanın verdiği emirle çuvalı yere bıraktılar. Bu esnada çuvalın içinden bir "Ah!" sesi gelmişti. Tosunlardan biri, "Kabil Amca! Feneri yakayım mı?" diye sordu. Müspet bir cevap almış olmalı ki, çakmağı ile kavı tutuşturup muşamba feneri yaktı. Ortalığa yayılan aydınlık az da olsa, Zincirli Han'ın katili olan Kabil ile, aynı zamanda yeğenleri de olan iki yamağının nursuz çehrelerini aydınlattı. Kafasında dervişlerinkine benzer yirmiiki dilimli bir al serpuş olan Kabil'in bir baş işaretiyle, ne zaman neyi yapacaklarını gayet iyi bilen yamaklar, yere bir kilim yayıp üzerine de o kocaman minderi koydular. Ardından biri zemine bir mendil sererken, diğeri de billur bir sürahiye kırbadan şarap doldurdu. Şarabı, peyniri ve billur kadehiyle bir çilingir sofrası, mezarlığın ortasında işte böyle hazırlandı. Üstüne bez örtülmüş bir kafes içindeki karga da getirilip ortaya konuldu ve bez alınınca, fenerin ışığını gören hayvan uyanıverdi. Konuşsun diye dilinin ucu makasla kesilen bu hayvan sağa sola bakarken arada bir duruyor ve "Toprağa göm! Toprağa göm!" diye çığlık atıyordu. Sıra çuvala, daha doğrusu içindekine gelmişti.

Yamaklardan biri, çuvalın ağzındaki bağı çözdü ve iki büklüm vaziyette ağlayıp inleyen, pembe ipek gömlekli bir Kıpti ortaya çıkıverdi. Evet! Kardeşleri Gülâbi ve Meymenet'i daha yeni toprağa veren bu adam,

Amin'in ta kendisiydi. Korku içindeydi ve bunda da haklıydı. Çünkü yamakları yağlı kemendi hazırlamışlardı bile. Kabil bu kemendi Amin'in boynundan geçirirken zavallı şöyle yalvarıyordu.

"Ağalar! Te salın şu Aminciği gitsin! Zati yoktur zararı kimseciklere! Oş! Olduysa da tevbeler ettim! Elinimetlerimdir zati onlar şinci! Te salın beni gideyim! Süylemem kimseciklere! Tövbeler ulsun! Toslarım size sipali bile! As! Yapmayın! Offf! Amannnn!"

Yağlı kemendin bir ucuna yamaklar, diğer ucuna da Kabil yağlı asılmış ve zavallı Kıpti'yi acımadan boğmuşlardı. Ruhunu teslim eden Âmin yere yığıldığında, Kabil çilingir sofrasının başına oturmuştu. Yamaklarından biri sakilik yaparak, hemen adamın kadehine afyonlu şarap doldurdu. Diğer yamak ise ayaklarından tuttuğu cesedi, ne hikmetse, ustasının önüne kadar sürüklemişti.

Şarabını yudumlarken Kabil bir yandan da cesede bakıyordu. Can verirken zavallının pabuçlarından biri ayağından fırlamıştı. Ama Kabil'in bir işaretiyle, yamaklardan biri kayıp pabucu bularak zavallının ayağına giydirdi. Kabil, fasıla vermeksizin cesede nazar eyliyor, belki de az buçuk bir pişmanlıkla onu, hiç olmazsa hafızasında yaşatmak ıslıyordu. Ama onun artık bir ölü olduğundan kuşkulandığı için olsa gerek, eliyle nabzını tuttu ve bir süre bekledi. Evet! Adam ölüydü. Bu esnada, yamağının yeniden doldurduğu kadehten bir yudum daha aldı. Daha şimdiden çakırkeyif olmuştu. Suratına bir mutluluk ifadesidir yayıldı. Hatta daha iyi görmek için, yamaklarına el edip feneri cesede biraz yaklaştırmalarını emretti. Ara vermeden cesedin gözlerine, kulaklarına, kaşlarına, ağzına, burnuna nazar ediyordu. Bu temaşası sanki ta be kıyamet sürecek gibiydi. Gerçekten de adam, cesedi izlerken sanki güzel bir manzarayı, mesela gün batımını seyrediyormuş gibiydi. Anlaşılan Kabil, kadınlar, içki ve paradan çok hayatta kalmayı sevmekteydi. Belki de ölümü seyrederken, damarlarında akan hayatı daha derinden duyuyordu.

Sabaha karşı, yani ikinci horoz öttüğünde, kendini yeterince memnun ve müsterih hissettiğinden olsa gerek, yamaklarına şunları söyledi:

"Ne olursa olsun, ben nasıl ki sizleri benim kardeşim ve sizin de babanız olan kişinin bana emanet ettiği yeğenlerim olarak görüyorsam, sizler de

benim öz amcanız olduğumu unutmayın! Benim ardımdan bu mesleği sizlerden biri yaşatacak ve o zaman, şimdi benim parmağımda olan şu altun yüzük, benim halefimin olacak."

Kabil, sol elini kaldırarak yüzük parmağındaki ceviz kadar büyük altun yüzüğü gösterdi. Nedense, yamakların yüzü pek gülmüyordu. Buna rağmen Kabil'in bir işaretiyle sofrayı toplayıp karga kafesinin üstünü örttüler ve kilim ile yastığı da alıp amcalarının peşine düştüler. Mezarlıktan çıkarak, sabah namazını kılmadan önce, dosdoğru Sarıca Hamam'a giderek boy abdesti aldılar. Çünkü adam öldürmüşlerdi.

* * *

Bir zamanlar Hızır Paşa'nın konağının mutfak kısmında çalışan bir aşçı yamağı vardı. İlk bakışta hemen herkese alelade biri gibi görünmüştü. Gel gör ki aşçıbaşı, damadının hayırsız çıkmasından dolayı bir gece sinir buhranı geçirmişti. İşte o gece, artık nasıl olduysa, paşanın canı sade pilav çekiverdi. Bu yemeğin pişirilme işi de bu aşçı yamağına düştü. Çok geçmeden bir fağfuri tabak içinde gelen sade pilavı paşa o kadar sevdi ki, yamağa tam bir altun bahşiş verdi. Fakat, damadı tarafından eli öpülüp kendisinden af dilendiği günden sonra felâh bulan aşçıbaşı, paşadan bahşiş koparan yamağını herhalde kıskanmış olmalı ki, pilavın tarifini istedi. Ne var ki, aldığı cevap menfi oldu. Üstelik paşa, yemek pişirme ilminde yamağının kendisinden daha derin olduğunu söyleyip aşçıbaşını ikide bir azarlıyor, ona yamağınınki kadar lezzetli pilav pişirmesini emrediyordu. Aşçıbaşı da yamağına emrediyor, ama yamak, "Olur! Bakarız bir!" gibi yuvarlak cevaplar veriyor; pişirme işini sürüncemede bırakırken, mutfağın kapısından bağıran kethüda da, paşa efendinin bekleye bekleye usandığını, eğer pilav çeyrek saat içinde gelmezse aşçının kendisine başka bir kapı bulmasının lazım geleceğini söylüyordu. Böyle durumlarda adamcağız yamağına yalvar yakar oluyor, hatta zaman zaman eline birkaç akçe sıkıştırdığı bile vaki oluyordu. Zamanla yamak aşçıbaşının yerine geçti. Hatta mutfağa bir duvar ördürüp kendisine bir daire bile hazırladı. Bazı yemekleri işte bu işlikte hazırlıyor ve paşa da onun ellerinden çıkan her yemeği iştahla yalayıp yutuyordu. Çünkü yamak, kendi tabiriyle, "Yasak Tad"ın peşindeydi. Evet! Bu hergele, Adem Aleyhisselâm'ın cennetten kovulmasına yol açan o "Yasak Meyve"nin tadını elde etmek istiyordu.

Bunun için bir elkimya cehennemi bile kurmuştu. Burada ilkin, mürdeseng, dul kadın idrarı, şap ve gözyaşını, felsefi sarımsak ile karıştırıp imbikte damıttı. Ardından, imbiğin biriktirme kabındaki sıvıyı güneşe maruz bırakıp bal kıvamına getirdi. Derken, soğuk ortamda bırakıp katılaşmasını sağladı. Katı hale gelince de öğüttü. İşte bu toz Hızır Paşa'nın, filozof favası kadar sevdiği lezzetlerden biri olmuştu. Artık, nişadırda bekletilmiş kuzu etinin üzerine zaçyağı akıtıyor, amonyak tuzuyla yapılan lahana turşusu daha ekşi diye içine kezzap boca ediyor, çılbırın üzerine de pul biberli yağ yerine, kadar-ı kifaye kırmızı sülyen gezdiriyordu. Ama bu çok uzun sürmedi: Ne olursa olsun, pilavın nasıl piştiğini öğrenmeyi kafasına koyan sabık aşçıbaşı, duvarda bir delik açıp ne dolaplar döndüğüne bir baktı. Yamak, tavaya döktüğü pirinci tereyağında kavurmak yerine, üzerine bol bol barut döküyor, barut ateş aldığında da pirinç kavrulmuş oluyor, tereyağı ise daha sonradan ekleniyordu. Kendisine "dul kadın sidiği" içirildiğinin söylenmesi Hızır Paşa'nın hem oracıkta kusması hem de yamağı konaktan tekme tokat kovdurması için kâfi gelmişti.

Kostantiniye'nin amele pazarı bir zamanlar Aksaray da, hırdavatçı Salim Efendi'ye ait o büyük dükkânının hemen yanındaki sarmaşıklarla kaplı çardağın önündeydi. Kovulan yamak, artık burada iş arıyor,özellikle ramazan ayında, çoğu orta halli bekâr uşakları ve leventler olan müşterilerinin mutfaklarında, onlara yahniler, külbastılar, börekler pişirip helvalar hazırlamak süretiyle ekmek yiyordu. İşte bu pazarda, kendisine rakip birkaç aşçı da yok değildi. Ama yamak, ramazan ayının ilk günü, öğle ezanından epey sonra buraya geldiğinde rakiplerinden hiç kimseyi göremedi. Ne var ki, bir süre sonra etrafını bir güruh sardı. Bunlar, bir ûdi, bir defzen, bir kemani, bir rebabi, bir kudümzen, bir tamburi, bir çengi, bir bendirzen, bir kanuni, bir mıskalî, bir tömbekçi, bir santuri ve elbette, Bâtın'ın oğlu Zahir Hazretleri idi. Bu efendi, tatlısıyla ve tuzlusuyla bir iftar yemeğinin kaça patlayacağını sorduğunda yamağın gözleri parlamıştı. "En az yûzaltmış akçeye olur," diyen yamağa Zahir iki yüz akçe verdikten sonra, şakirtlerinden birine şunları söyledi. "Aşçıyı da al ve buradan Ağa Çayırı'na git. Oradaki evlerden birinin kapısını çal. Açan kişiye şöyle de: 'Muallim, yani Zahir Efendi, iftarı senin evinde açacak ve yardımcılarıyla meşk edecek.' Bizler şimdi ağır ağır o tarafa gidiyoruz. Bu işi yap, gel bizi yolda karşıla."

Zahir ve şakirtleri ikindi ezanından sonra Aksaray'dan Ağa Çayırı'na doğru yavaş yavaş yürürken, iftarı açacağı eve gönderdiği şakirt, gerçekten de onu yolda karşıladı, iftara az bir zaman kalmıştı. Evin sahibi kadın, çardağın altına kilimler yaymış ve misafirler rahat etsinler diye yastıklar döşemişti. Çardağa, içinde bir kanaryanın şakıdığı bir de kafes asılmıştı. Kan ter içinde kaldığına göre yamak da epey uğraşmış, muhtemelen nefis yemekler hazırlamıştı. Şakirtler kilimin yanlarında, yastıklar üzerinde oturdular ve yemekler geldi.

Kuşbaşı kıvırcık koyun etinden kırmızı yahni, kaynatılmış buğday ve etten ibaret herise, çok küçük parçalar halinde ızgarada kızartılıp ardından et suyunda pişirilen koyun eti külbastısı, patlıcandan yapılan mulebbes dolması, tavşan yahnisi, her bir parçasının arasına defne yaprağı konmuş yılanbalığı külbastısı, çılbır, soğan suyunda baharatla terbiye edilmiş şiş kebabı, kayısı-erik hoşafı. Kaymaklı kadayıf, kalkan balığı külbastısı, yengem duymasın helvası ve… Zahir Hazretleri için bir kavun ve bir sürahi dolusu rakı getirilip sofraya konduğunda, akşam ezanı okunmaya başladı. İftar vakti gelmişti.

Müezzin ezanı bitirince, Zahir dışında herkes can beslemeye, lezzetli yemekleri gövdeye indirmeye, tıkınıp tıkıştırmaya başladılar. Önce kırmızı yahniyi silip süpürdüler, heriseden sonra sıra külbastıya gelmişi. Mülebbes dolmasını da haklamalarının ardından yılan balığı külbastısı, aynı usulle pişirilmiş koyun etini, çılbırı, şiş kebabı, kalkan balığı, hoşaf, kaymaklı kadayıf ve helvayı yalayıp yuttular.

Midelerini doldurdukları halde, içlerinde veya sinelerinde, belki gönüllerinde, hatta ruhlarında yine de bir boşluk vardı. Bu yüzden şakirtlerinden biri, "Efendimiz!" dedi. 'Bizi büyüleyen ve arkanızdan gelmemize neden olan o güzel sesinizle bir şarkı söyleseniz keşke!"

Rakısı ve kavunu önünde olan Zahir bir süre sustu. Ama gözler onun üzerindeydi. Belki de, ancak anlatılacak hiçbir şey kalmayınca şarkı söylenebilirdi. Sükut böylece uzadı. Kendisinden istenen şeyi yapmayacağı fikri şakirtleri arasında kesinleştiği o anda, Zahir bir şarkı okumaya başladı.

Olağanüstü güzellikteki sesiyle o kadar güzel söyledi ki, şakirtlerinin yüreğinde kaynayan aşk, taşıp coşarak şahlandı. Ardından bir kâra geçti.

Dinleyenler bu musiki bitsin istemediler. Çünkü gönüllerinin karanlığındaki ateş-ı ah, parlayıp alevlenivermişti. Kârdan sonra bir gazel okurken hemen hepsinin sadrı ve sinesi pare pare oldu.

Sonra sustu.

Hava kararmaya başladığında, belki dayanamadığından ağzından şu sözler dökülmüştü:

"Her musiki, sesin değil de, aslında sessizliğin bir taklidi."

Derken şunu da söyledi:

"Musiki sessizliğe ne kadar yakınsa, o kadar da mükemmel olur."

Nihayet şu sözleri mırıldandı:

"Kulakları hassas olduğu halde hiçbir şey işitmeyen kişi, O'nu dinliyordun"

Şunu da dedi:

"Sessizlik de bir perdedir. Sessizliği işitebilirsin. 'Es' bile bu perdeye kıyasla, 'ses'tir."

Yüzünde bir hüzün belirdi ve dedi:

"İnsanlara neyi söylediğimi ve onları neye davet ettiğimi hemen hemen kimse anlamadı. Oysa onlara neyi ve ondan üflenen nefesini anlatmış, hepsini neye davet etmiştim. Kulağı olan işitti."

Bu sözden sonra birdenbire ciddileşti ve eliyle, çardağa asılı kafes içinde şakıyan kanaryayı gösterdi. "Beni iyi dinleyin!" dedi. "Şu kanarya nasıl şakıyorsa, sizlerden biri de onun gibi ötüp beni gammazlayacak!"

Birdenbire galeyana gelen şakirtler, tek tek, "Efendimiz! O kişi ben miyim?" diye sormaya başladılar. Zahir cevap vermedi. Onun yerine kavunu parçalara bölüp şakirtlerine uzattı. Ardından ise, rakısını maşrapaya doldurup onlara verdi ve şunları dedi:

"Alın! Bu kavunu yiyin! O benim etimdir! Rakıyı da için! O benim kanımdır!"

Şakirtleri denileni yaparken Zahir, "Susma vakti geldi," dedi. "Şimdi, sevgiyle tokuşturulan kadehlerin tınlamasını, dost bildiğimiz insanlarla yaptığımız sohbetleri, altun paraların şıngırtısını, bir güzelin şuh kahkahasını, mal yüklü ticaret gemilerinin yelkenlerini şişiren rüzgârın uğultusunu, ilim öğrenmek için okuduğumuz kitapların sayfa hışırtılarını ve hatta, ölümsüzlüğün sırrı olan ab-ı hayat'ın şırıltısını unutalım ve burnumuza üflenen nefesi, vakti gelince aldığımız gibi, tertemiz bir nağme olarak sessizce teslim etmeye hazır olalım. Öyleyse hep birlikte susalım ve artık O'nun sesini dinleyelim."

* * *

Ramazanın ikinci günüydü. Kostantiniye'deki "musiki üstatları"ndan Gülabi, Meymenet ve Aminden sonra, Cerrahpaşa Mezarlığı'nda bu kez, Bağdasar'ın biraderi Kirkor'un cesedi bulundu. Diğerleri gibi bu adamcağız da boğularak katledilmişti. Öldürülenlerin tümünün usta çalgıcılar olduğunu asesbaşı pek anlamış görünmemekteydi. Ama bunu gayet iyi bilen Bağdasar pek o kadar da korkmuyordu. Çünkü şu yeryüzünde yeteri kadar yaşadığı, dünya nimetlerini fazlasıyla tattığı inancındaydı. Bu adamın kafasındaki en büyük soru, kendisinden sonra kimin katledileceğiydi. Kostantiniye'deki bütün namlı musiki üstatlarını kafasından bir bir geçiriyor, ama hangisinin öldürülenler kadar mahir olduğuna bir türlü karar veremiyordu. Acaba bukişi, Galata Mevlevihanesi Şeyhi İbrahim Efendi Hazretleri miydi?

Bağdasar, biraderi Kirkor'un ölümüne olduğu kadar, bir düşmanının bulunmasına da üzülüyordu. Çünkü herkes sevilmeyi isterdi elbette, ama nasıl olur da bir insan bir başkasına onu öldürecek kadar düşmanlık besleyebilirdi? Sevilmemek, ölüm kadar korkunç gibiydi. Herhalde Bağdasar, bir, yani bir tek kişinin yüzlerce düşmanı olabileceği fikrini aklına bile getirmek istemezdi. Ama Kirkor'un cesedinin mezarlıkta bulunduğu vakitten sonra, öğle namazının kılınmasının ardından, en az üçyüz sofu Zahir Hazretleri'nin görüldüğü son yer olan Muhayyer Hüseyin Efendi'nin kapısına dayanmış, "Allahu Ekber!"diye bağırıyorlardı. Hüseyin Efendi hemen açtığı için kapıyı baltalarla kırmalarına gerek kalmadı. Sofular evi didik didik aradılar. Raflardaki tabakları alaşağı ettiler, dolapları

dağıttılar, hatta içinde biri olabilir diye zeytinyağı küpünü bile devirdiler. Ama en çok musiki aletlerini görünce kudurdular. Gökte hilali gördüğü gecelerde Hüseyin Efendi'nin çaldığı o güzelim tamburu, tam dört filori saydığı kanunu ve emanet iki kemençeyle bir rebabı paramparça ettiler. Hüseyin Efendi'yi, bir ara onlara ibik kaldırır gibi olan Lazar'ı ve bağırıp çağıran Kalın Musa'yı tokatlayıp tartakladılar. Zahir Hazretleri'ni bu evde bulamayınca, asayişten sorumlu subaşına adamlar saldılar. Saklanılabilecek yerleri, viraneleri, metruk evleri ve yangın yerlerini kolaçan etmeleri için oraya buraya kolcular gönderdiler. Çok öfkeliydiler ve bu duygu ancak kan akınca dinerdi.

Ancak Yâkuta isimli bir santurî gelince sevinir gibi oldular. Otuz akçe karşılığında, bu şahıs kudurmuş kalabalığı doğruca Zahir Hazretleri'nin yanına götürecekti. Ve bunu yaptı da! Onları Ağa Çayırı'na götürdü. Zahir Hazretleri o güzel sesiyle şarkı söylüyordu. Daha doğrusu, söylediği bir ağıttı. Öfkeli kalabalık "Allahü Ekber!" nidalarıyla gelince, şakirtlerinden birkaçı onu savunur gibi oldu. Ama Zahir Hazretleri bu kişileri engelledi. Bu sırada asesbaşının dört adamı gelmeseydi, kudurmuş kalabalığın öfkeli neferleri Zahir Hazretleri'ni oracıkta öldüreceklerdi. Asesler onlara, "Cürüm işlediyse ve cezalandırılacaksa buna siz değil, kadı karar verir!" demişlerdi. Fakat asesler alt tarafı dört kişiydiler. Ortalık bir anda karmakarışık oldu. Sofular aseslerin arasına dalıp Zahir Hazretleri'ni tekmeler ve yumruklarla dövmeye başladılar. Yüzüne yediği tekmeden burnu kırılmıştı. Ama bu kadar kan kâfi değil gibiydi. Bir topuk darbesiyle kaburgalarından birkaçı da kırıldı. Suratına doğru üst üste inen birkaç yumrukla kaşı açıldı, dudağı patladı. Bir kazma sapı ağzına inince ön dişlerinin neredeyse tamamı döküldü. Bunları ona yapanlar, teke tek kavga etmekten kaçan, ama savunmasız bir adamı dövmeye bayılan insanlardı. Aradan bir saat geçmişti ki, en sonunda Salmatomruk Zindanı'na vardılar. Ancak tomrukçubaşı, kadının yazılı izni olmadıkça bu kişiye hiçbir ceza veremeyeceğini söyleyince öfkeden kuduz köpekler gibi bağırmaya başladı. Sonunda tomrukçubaşını, hiç olmazsa onu tomruğa vurarak Eminönü'ndeki kadı naibine göndermeye ikna ettiler. "Allahü Ekber!" nidalarıyla tomruğu hemen getirdiler. Bu işkence aleti, boynun ve her iki bileğin geçmesi için üzerinde üç delik bulunan, menteşeyle birbirine bağlı, açılıp kapanan, epeyce ağır uzunlamasına iki kalastan meydana geliyordu. Zahir Hazretleri'nin boynunu tomruğa bastırdılar ve sağ elini de geçirdiler. Ama

ne kadar dövülürse dövülsün, sol elini tomruğa uzatamadı. Çünkü kırılan kol kemiği, etinden dışarı fırlamıştı. Boynu ve omuzlarıyla taşımak zorunda olduğu işte bu tomrukla ayağa kalkabildi. Bütün vücudu kan revan içindeydi. Derken, artık kim ve nereden bulduysa, öküz sinirinden örülme bir kırbaç defalarca indi. "Allahü Ekber!" nidalarıyla inleyen kalabalıktan birçok kişi bu kırbacı tekrar tekrar, kolu yoruluncaya dek onun sırtına şaklattı. Öyle ki, derisiyle eti artık birbirine karışmıştı. Ancak ne aksiliktir ki kanı, onun bunun, kalabalığın üstüne sıçrıyordu. Elleri kirlenmesin diye birçok kişi, ona yumruk ve şamar atmaktan vazgeçti. Hatta bazıları, yol üzerindeki bir çeşmede kan içindeki ellerini yıkadı. Kırbaç indiği anda sıçrayan kan, onun bunun güzelim cüppelerini, kaftanlarını ve abalarını berbat etti. Hatta kalabalıkta bu mesele yüzünden tartışmalar da çıktı. Bu arada sivri akıllının biri, onun taşıdığı tomruğun önüne bir cürüm yaftası iliştirdi. Bu yaftada şunlar yazılıydı:

ÇALGICILARIN PADİŞAHI
ZAHİR İŞTE BUDUR

Ona kaleme yazıya gelmez daha nice işkence ve eziyetler etliler. Sopa yiye yiye Fener Kapısı'na geldiklerinde yere yığıldı. Çünkü kazma sapıyla indirilen bir darbe uyluk kemiğini kırmıştı. Ama o hâlâ gülümsüyor, hatta gülüyordu. Yere kapaklandığında, ağzından şu kelimeler döküldü:

"Ah Beybaba! Ah be Babalık! Niye çamura yattın?"

Onlar, "Kalk zındık! Kalk bre kâfir!" diye bağırdıkları halde yerinden kalkmayınca, adamın biri besmele çekti, sonra da bilek kalınlığındaki sopasını kafasına indirip Zahir'in beynini dağıttı.

* * *

Aynı günün gecesi Kabil ve yamakları, Cerrahpaşa Mezarlığı'na yine geldiler. Daha önceki gecelerde olduğu gibi yamakları yine bir çuval taşıyorlardı. Mezarlığın tam orta yerine geldiklerinde, yamaklar yine düzeni hazırladılar. Feneri yaktılar, yere kilim serip üstüne yastığı koydular, mendili yere yayıp şarap dolu sürahiyi ve billur kadehi yerleştirdiler, karga kafesinin üstündeki örtüyü açtılar. Derken Kabil onlara buyurdu:

"Yağlı kemendi çıkarın!"

Ama yeğenleri onun bu emrini yerine getirmedi. İkisi de huzursuzdu, içlerinden biri, "Sana 'amca' diyoruz; ama babamızı senin öldürdüğünü de biliyoruz," diye bağırdı. Bunları duyan Kabil ise, "Demek ki hesaplaşma zamanı geldi," dedi. "Bu kez geç oldu. Nicedir bekliyordum bu sözünüzü! Evet, iki çocuğum üzerine yemin ederim ki, babanızı ben öldürdüm! Bu doğru!"

Yeğeni konuşmasına devam etti:

"Öyleyse vaden artık dolmuştur. Şimdi seni öldüreceğiz ama yavaş yavaş!"

Ardından yamaklardan biri koluyla Kabil'in boğazını sıkarken diğeri, kan oluğu olmayan hır şişi, adamın karnının üç ayrı yerine sokup çıkardı. O sırada buz gibi bir rüzgâr esmiş, ağaçların yaprakları hışırdamıştı. Kabil acıyla yere yığılırken, ürküp tam tepelerinden geçen bir baykuşun kanat sesleri işitildi. Kabil acıyla yere yığıldı ve inlemeye başladı. Karnındaki şiş yaralarıyla, en fazla gecenin birinci horozu ötene kadar yaşardı. Uzunca bir süreden beri ilk kez, yamaklarının yüzü gülüyordu. Şimdi sıra, ustalarının üstünden çıkan değerli şeyleri paylaşmaya gelmişti. Adamın ipekli kaftanını, kuşağını, başındaki yirmiiki dilimli serpuşu, gömleğini ve çakşırını çıkardılar. Enikonu kirlice olan ipek donunu ve kaftanını birincisi, çakşırı ve gömleğini de diğeri aldı. Bu arada, karnından üç şiş yiyen adam hem inliyor hem de onlara sövüyordu. Ama onlar, ölmek üzere olan birinin bedduasının tutacağına pek inanmadıklarından işlerine devam ettiler. Adamın kuşağından bir akik tespih, yirmi filori ve yüzkırksekiz akçe çıkmıştı. Bu parayı oracıkta aralarında paylaştılar ve akik tespihi ise Cevahir Bedesteni'nde okutup bedelini aralarında bölüşmeye karar verdiler. Sıra, Kabil'in timsali olan, o ceviz büyüklüğündeki altun yüzüğe gelmişti. Parmağından çıkarmayı denediler ama olmadı. Sonunda parmağını kesip yüzüğü almayı başardılar.

İşte kıyamet bu yüzük nedeniyle koptu. Çünkü bu yüzüğün manevi değeri çoktu. Onu kuyumcularda bozduramazdılar. Kardeşlerden biri diğerinin suratına bir tokat aşk etti. Diğeri de onun güzüne bir yumruk oturttu. Birbirlerine tekme tokat girişince, tam apışarasına bir tekme yiyen birincisi iki büklüm oluverdi. Diğeri ise tekmeden sonra tam da okkalı bir tokat

atacaktı ki, bir şiş kalbine girdi. Bu kolay bir ölüm oldu. İşte bu yamak, o sırada bir ses işitti:

"Şimdi Kabil sensin!"

Konuşan kişi, karnından üç şiş yarası almış ustası yani amcasıydı. Acıyla kıvranan adam zorla konuşmaya devam etti:

"O yüzük Kabil'in işaretidir. Tak onu parmağına!"

Adam şunları da söyledi:

"Çünkü ben nasıl ki kardeşimi, yani senin babanı öldürdüysem, sen de kendi kardeşini öldürdün. Kabil artık sensin!"

Son olarak da şöyle dedi:

"Baban, onu öldürürken benden, yetim kalan çocuklarını, yani sizleri yetiştirmemi istemişti. Artık Kabil sen olduğuna göre, benim iki çocuğumu da sen yetiştireceksin. Ayrıca sen beni nasıl öldürdüysen, benim çocuklarımdan biri hem seni hem de kendi kardeşini öldürecek ve Kabil o olacak! Lanet böylece, nesiller boyu sürüp gidecek!"

Acısı gitgide artan adam yine inlemeye başladığında Kabil çuvalın ağzını çözdü. Bağdasar iki büklüm olmuştu. Yağlı kemendinin bir ucunu ağaca bağlayan Kabil, ölümü sükûnetle karşılayan Bağdasar'ın boynuna sardığı kemendin diğer ucuna aniden asıldı ve bıraktı. Boynu kırılan Bağdasar yere yığılıverdi.

Nefes nefese kalan Kabil, mesleğinin bir icabı olarak, her üç cesede de bakıp bir hayat belirtisi aradı. Neyse ki, çıkardığı iş kusursuzdu. Çünkü hepsi ahireti boylamıştı. Bunun üzerine, yastığa oturup kadehini de doldurdu. Altun yüzüğü parmağına geçirdi ve bir yudum şarap aldı. Leşlerin her birine bakarak, kendi eseri olan bu manzaranın keyfini çıkardı.

* * *

Zincirli Han'ın efendisi Bayram ile çetesindeki gözükara zorbaların en çok tırstıkları şey gerçekleşmiş, yani haftalardır hasta yatağında yatan, ahirete

intikal etmesini önlemek amacıyla hocalara ve üfürükçülere devamlı okutulup üfletilen subaşı, nihayet teslim-i ruh etmişti. Bu bir faciaydı. Çünkü devrin sadrazamı sadece, hayatında hiç haram para yememekle iftihar eden ve o güne kadar hayatın nimetlerinden uzak yaşadığı için rüşvete henüz pek alışmamış bir zat-ı muhteremi subaşı olarak atamakla kalmamış, ayrıca bu namus ehli efendinin ricası üzerine, aseslerin başına ellibirinci ortadan başka bir yeniçeri zabiti tayin etmişti.

Bu iki zorlu şahsiyete kolay kolay eyvallah etmemeye kararlı olan Bayram, hanın o koskoca kapılarını kapattırdı ve kol demirini de indirtti. Bunu yaparken amacı sadece içeri subaşının adamlarının girmesini önlemek değil, aynı zamanda içeriden firar edecek kalleşleri de handa tutmaktı. Nitekim öğleye doğru, subaşının adamları kapıya dayandı. Buna karşılık Bayram, dışarıdaki eli sopalı adamlar ne kadar ısrar ve tehdit ettilerse de kapıyı açtırmadı. Ne var ki, akşam ezanından sonra asayişi koruma görevi, bir yeniçeri subayı olan asesbaşınındı. Gündüzden tembihli olan asesbaşı, tam da gece yarısı, Zincirli Han'ın kapısına eli sopalı aseslerle değil, kendi adamları olan dişlı tırnaklı otuz yeniçeri ile dayanınca işin rengi değişti. Tomrukla zorlanan kapı nihayet açılınca ilkin Dokuzlar teslim oldu. Pehlivan ise çocuk gibi ağlıyordu. Köse Bihter, bu felaket yüzünden fenalaşmış, kocası Heybet'in koluna girmişti. Bu kadın, bir ay sonra, kendisini boşaması için piştovla tehdit ettiği kocası Heybet'in yerine bir başka yiğitle mutlu bir evlilik yapacak Heybet ise geçimini hüllecilikle sağlayacak ve üstün yeteneğiyle yapacağı bu iş ona çok para getirecekti.

Bu karı kocanın arkalarında ise, muhasebeci başını öne eğmiş, dudakları sürekli kımıldadığı halde, bu kez para yerine cürümlerini ve günahlarını saya saya yürüyordu. Hana giren yeniçerilere sadece ondört onbeş yaşlarındaki iki çocuk ile Bayram direndi. Birkaç piştov sedası han duvarlarında yankılandı. Bu kısacık arbedenin sonunda yakalanan çocukların suratında bir iki şaplak patlatıldıktan sonra bunlar salıverildi. Çapraz Bayram ise, ölmeyi değil, hayatının sonuna kadar Galata Zindanı'nda yavaş yavaş çürümeyi tercih etmişti.

Muhayyer Hüseyin Efendi'nin ihbarı ve şikâyetini her ne kadar pek dikkate almasalar da, subaşının yolladığı bir adam Pereveli İskender Efendi'nin Sofuayyaş'taki evini ziyaret etmiş, ancak ne kadar yumruklarsa yumruklasın

kapıyı açıp da onu içeri buyur eden kimse çıkmayınca mesele kapanmıştı. Hüseyin Efendi buna rağmen sevinçliydi. Çünkü, "kan parası" olan altıyüzotuz akçe Hızır Paşaya ödenir ödenmez, yeğeni Veysel Bey serbest bırakılmış, doğruca evine dönmüştü. Ama ne yazık ki, zindanda günde topu topu bir somun ekmeği bile zor bulduğu için adamcağız bir deri bir kemik kalmış, boynu dilenci değneğine dönmüştü. Zavallı yeğenini biraz "semirtmek" amacıyla bir haftalığına kendi evinde bakıma almasının bir sebebi de buydu.

Ama ertesi sabah bir felaket haberiyle sarsılacaklardı.

Sabah vakti, Şeyh İbrahim Dede Efendi'nin katledildiği haberi geldi.

O gece, bu mübarek zatın boynuna isabet eden hır kurşun şâh damarını parçalamıştı. Bu haberi, sabah vakti Galata'daki dergâhtan yanında Eflatun'la gelen Yusuf Dede vermişti. Ama ne gariptir ki, dervişin elinde bir balta vardı. Çok sevdiği şeyhin ölümü nedeniyle Eflatun gülümsemiyor, ama yüzündeki nur hâlâ parlıyordu. Bunun yanında, tıpkı eskisi gibi ne konuşuyor ne dinliyor ne de işitiyordu. Katledilen İbrahim Dede'nin acısı yüreğine çöken Davut, gözyaşlarını tutamadı. İsmine yazılı ve mühürlenmiş bir mektup ile kardeşi Eflatun'u teslim ettikten sonra yine dergâhın yolunu tutan Yusuf Dede'nin arkasından bağıran Davut, o baltayı elinde niye taşıdığını sorduğunda aldığı cevap şu oldu:

"Mektubu okuyun, anlarsınız!"

Kolundan tuttuğu Eflatun ile içeri giren Davut, horlaya horlaya uyuyan dedesi Kalın Musa'nın yattığı sedirin ucuna iliştikten sonra, İbrahim Dede'nin yazdığı mektubu okumaya başladı.

> "Muhterem ve mübarek evlâdım Davut,
>
> Gülâbi, Meymenet, Amin ve Kirkor'dan sonra nihayet Bağdasar'ın da öldürüldüğü haberini az önce aldım. Bu mektubu okuyorsan, kardeşin Eflatun'un canı tehlikede demektir. Onu korumak da artık sana düşüyor. Biliyorum masallara, cinlere ve perilere yakın zamana kadar pek inanmazdın. Rafael'in evindeki o yaratığı işitmişsindir. Onun düşmanlığı sadece sana, bana, Eflatun'a değil, herkesedir. Ama onunla

bizim aramızda bir fark var. Hani derler ya! Güya ki dem'in burnuna hayat nefesi üflendi ve güya ki bizler hâlâ o nefesi solumaktayız; hayatında öyle bir olay olur ki, buna inanasın gelir! Bir de bakarsın ki, bu masal gerçeğin ta kendisiymiş! Yine biz fanilerin burnuna o muhteşem Neyzen'in 'hayat nefesi'ni üflediğini, ama bunun sadece 'nefes' değil, daha da ötesi, bir 'nağme' olduğunu söyleyenler de çıkmamış değildir. Ömrümüz boyunca belki de bu nağmeyi mırıldanırız. Bütün bunlar doğrudur belki de. Ama! Ey Davut! Şu yazdıklarımı iyi tart! Ve, onların üzerinde iyi düşün ki! Evet! Çok iyi düşün ki, Tağut ya da diğer adıyla Azazil'in 'nağmesi' biraz farklı! Ne yazık ki ve iyi ki, ona da 'nefes' üflendi! Ne yazık ki ve iyi ki, onun da bir şarkısı var! Ve bir sonu olmasına rağmen bu şarkıyı sonsuza kadar mırıldanmak zorunda. Burada bana, sonu olan bir musikinin neden bitip tükenmek bilmeyeceğini soracaksın. Sen,'Menfûre makamı'nı hiç duymadın mı? Ya 'secde' perdesini?

Eflatun'un dergaha çıkagelip hepimizi şereflendirdiği günleri hâlâ hatırlarım. Bu günleri unutmamamın sebebini belki bilmek istersin. Onu mutfak-ı şeriften niye dışarı çıkarmadım? Ona neden ney üflemeyi öğretmedim?

Öğretmedim ve öğretemezdim. Çünkü o, kelimenin tam anlamıyla mükemmel bir neyzen idi. Neyi eline alır almaz, o imkânsız sesleri üfleyince anlamıştım bunu. Belki duymuşsundur! Onunla tam bir gece hücremde kapalı kaldım. Neden mi? Sana açıklayayım.

Akılsızların, Eflatun'un gaipten işittiğini söyledikleri şu 'ıslığı' belki hatırlarsın. Sözünü ettiğim gece, ondan bu ıslığı ney ile bana üflemesini rica etmiştim. Dediğimi yaptı. Neyi eline aldı ve dudağına götürdü. Bir Çargâh taksime başladı. Değme neyzenin üstesinden gelemeyeceği güzellikte bir taksimdi bu. Derken, önce onun başka bir makama geçki yaptığını sandım, ama hayır! Şimdi de bir Segâh taksime başlamıştı. Büyüleyici bir musikiydi bu. Hele hele ardından Dügâha geçtiğinde kendimi kanatlanmış, uçuyor zannettim ve... Sonunda olan oldu: Yegâha geçmişti! Bunda yanılmamıştım, kardeşin Eflatun, yegâh perdesinde karar etti ve Yaradan'la, yegâhta yekvücut oldu. O anda 'Ene'l Hakk' demeye bile gerek duymadı. Yaradan o ve o

da Yaradan olduğu için, ona secde etmek Yaradan'a secde etmek olacağından, kardeşinin ayaklarına kapandım. Neyinden yegâh sesini belki üç dakika üfledi. Bu kadar uzun üflemesinin sebebi, nefesinin ciğerlerinden değil, belki kalbinden gelmesi idi. Sonra neyi elinden bıraktı.

O günden sonra, aldığı nefesi üflemek için bir neye ihtiyaç duymadı.

Ve sessizliği sessizce dinleyenlerden oldu.

İşte böyle biri olan kardeşin Eflatun'un şimdi bir can düşmanı var.

Sana bir başka hikâye daha anlatacağım. Musikideki makamlarla ilgili. Birçok kişinin varlığına bile inanmadığı Tağut ile ilgili bir hikaye. Eğer herkes, üflenmiş bir neyi sinesinde taşıyor ve onu mırıldanıyorsa, bu varlık neyi teganni ediyor olabilir? Dahası, eğer söylüyorsa onun şarkısı hangi makamdadır? Farz edelim ki bu makam 'Menfûre' olsun. İsmi şu ya da bu olmuş, fark etmez. Yine de farz edelim ki, bu makam ona bir nimet olarak verildi. Fakat o, nasıl olur da bu kısacık nağmeyi binyıllardan bu yana tekrar ediyor olabilir? Ya sana, Tağut ya da Azazil'e verilen Menfûre makamının durağının 'secde' perdesi olduğunu ve Tağut'un eninde sonunda şarkısını bitirip bu perdeye geleceğini, yani secde perdesinde karar edeceğini söylesem aklımı kaçırdığımı düşünür müsün? Ya sana, 'secde' perdesinin, buselik ile dik buselik arasındaki onbir sesten biri olduğunu, Tağut'un da bu sesi duymaya tahammül edemediğini söylersem ne dersin. Ayrıca neyimizden her Cuma, 'secde' olmasa da 'kaba secde' üfleyip onu aramıza çağırdığımızı söylersem benim bir bunak olduğumu düşünür müsün? Burada şu sorunun aklına geleceğini tahmin ediyorum. Neden asıl 'secde' değil de, ondan pes ve daha aşağıda olan 'kaba secdeyi' üflüyoruz? Bizler Yaradan'ın yarattığı her şeyi incitmeye çekiniriz ve Tağut o kadar alçaklardadır ki, kaba secdeden daha tiz ve yüksek olan secde perdesine çıkamaz.

Biz bu suretle ona 'Gel' deriz. Ama gelmedi. Zaten Yaradan'ın ilk emri 'Ol!' idi. Dünya bu emre uyup 'oldu'. İnsana ise 'Gel!' dedi. Ama gelmediler.

Şu Bâtın ile oğlu Zahir'in hikâyesini sen de duymuşundur. Bâtın'ın bize Zahir'den daha yakın olduğunu hissediyorum. O gerçekten de burada olmalı. Belki Kostantiniye'de musiki konusunda usta olan yedi kişiden biri, o 'hayat nağmesini' dinleyip ölümsüz olacaktır. Sevgili Davut, ben bu masala galiba inanıyorum. Ama yine de emin değilim. Bundan ancak sen emin olabilirsin Gülâbi, Meymenet, Amin, Kirkor ve Bağdasar'dan sonra benim de ölüm haberimi alırsan –eğer bu mektubu okumaktaysan haberi almışsın demektir– bu masalın doğru olduğuna inanman lâzım.

Hayat nefesi uğruna insanların öldürüleceğini tahmin ettiğim için Eflatun'u sakladım. Kendimi ona siper ettim. Sen dâhil birçok insanı meşk etmeye çağırdığım günü hatırlıyor musun? Güya Abidin Ağa'nın bir semaisini üfleyecektim. Oysa Abidin Ağa diye biri yok ve hiç olmadı. O semaiyi iki haftada tertip ettim. Amacım, Kostantiniye'deki yedi musiki üstadı arasına girmekti. Böylece, o canımdan çok sevdiğin Eflatun sağ kalabilirdi. Çünkü Kostantiniye'deki en iyi musiki üstadı Eflatun'du Tağut ve yardımcısı bunu hâlâ anlayabilirler.

Vasiyetim şudur: Eflatun'un yanından ayrılma. Bir Mevlevi olarak bunu söylemek doğru olmayacak; ama bir piştov edin ve silahlı dolaş. Çünkü artık can düşmanların var.

Bahtın açık olsun.

İbrahim."

Gözünden yaşlar aka aka Davut yukarıya, sandık odasına çıktı. Bir dolabı açtı ve dedesi Kalın Musa'nın bir seferde ganimet olarak alıp getirdiği kutuyu aldı. Bu tahta kutuda iki çakmaklı piştov, harbi, barutluk ve bir avuç kadar da kurşun vardı. Davut piştovları doldurduktan sonra birini, görülmeyecek şekilde gömleğinin içine, beline soktu. Aşağı kata inince sedirinde hâlâ uyuyan Kalın Musa'yı uyandırdı.

Uyku sersemi adama durumu anlatmak zordu. Davut, "Bak dede!" diyordu. "Eve tanımadığın kim girecek olursa bu silahı kullanmaktan sakın çekinme!"

İhtiyar adam gerçi, "Ha! Hı!" diyordu demesine. Ama yaşı gereği kendisine pek hürmet göstermeyen Davut'un bir de akıl vermesine fena halde içerliyordu.

Gözleri yaş içinde olduğu halde Davut, intikam amacıyla Divân Yolu'na çıktı. Az sonra Unkapanı İskelesi'ne indiğinde nefes nefese kalmıştı. Buradan, kendisini Azap Kapısı'na geçirecek bir kayık bulması zor olmadı. Kayıkçı kürek çekerken, o Tağut'tan nasıl intikam alacağını düşünmekteydi. Galata'da karaya çıktığında, koşar adım Arap Camii Yolu'na, ardından da "Voyvoda yolu" dedikleri geniş sokağa çıktı. Buradan sola sapıp Erganunlu Kilise'nin bulunduğu Kule Kapısı Yolu'ndan yokuşu tırmandı. Büyük Kule Kapısı'ndan çıktıktan az sonra artık, Rafael'in uğursuz evinin önündeydi. Böylece Davut, piştovunu çekti.

Bir omuz darbesi ya da tekmeyle kırılamayacak demir kapı, neyse ki aralıktı. Kapıyı açıp içeri giren Davut, sağtarafta büyükçe, masa gibi üç ayağı olan ve siyah beyaz seksenbeş anahtarlı o musiki âletini, yani çembaloyu gördü. Kapkara perdeler sımsıkı kapatıldığı için etraf loş, üstelik havasızdı. Kan, idrar ve irin kokan bu mekânda sağına bakan Davut, bir karaltı fark etti. Rafael'di bu. Çembalonun arkasına saklanmış, korkudan zangır zangır titremekteydi. Onu kirli ve yağlı saçlarından çekip kaldıran Davut sordu.

"Söyle! Efendin nerede!"

Merdivenin bulunduğu en karanlık taraftan bir ses geldi.

"Onun efendisi ben değilim. Bu kişi, kulum bile olamayacak kadar zavallı!"

Bunları söyleyen Tağut idi. Kötülükten ve kirden kararmış o pis ve karanlık pelerini üzerindeydi. Onu hemen tanıyan Davut binyılların öfkesiyle, "Yaptığını sana ödeteceğim!" diye bağırdı. "İşlediğin cinayetin cezasını sana ben vereceğim!"

Merdivene doğru koştu. Hatta bir iki basamak bile çıktıktan sonra piştovunu Tağut'a doğrultup tetiği çekti. Silâh patlarken falya deliğinden saçılan kıvılcımlar Davulun gözüne gelmişti. Yaşaran sağ gözünü ovuştururken, barut dumanı dağıldığında Davut şaşırdı. Çünkü o donuk yüzüyle Tağut hiç

istifini bozmamış, aynı yerde dikilmekteydi. Bu arada Tağut'un ağzından, tıpkı yılanlarınki gibi bir çatallı dil bir an görünüp kayboluverdi. Boşalan piştovunu düşmanına doğru fırlatan Davut, Tağut'un üzerine atlayıp onu alaşağı etmek istedi. Ama sanki kayaya çarpmış gibi geri tepti ve sersemleyip yere yığıldı. Gayet sakin davranan Tağut, onun üzerine eğildi ve konuşmaya başladı:

"Benim yardımcımın ahmak bir hekim olduğunu mu sanıyorsun," dedi. "Beni az çok tanıdığını sanırdım. 'Dilimle sizleri baştan çıkaran benim gibi birinin, yani Muhteşem Tağut'un daha zeki olduğunu bilmen gerekirdi."

İçindeki hayvanı beslemek için yüzünü Davut'a yaklaştırırken, Rafael uzaktan bağırdı:

"Seni ısırmadan onun dilini tut! Hemen yakala!"

Tağut ağzını açar açmaz Davut da eliyle onun ıslak "dilini" yakalayıverdi. Bir yılanın başıydı bu. Rafael, aşağıdan. "Sakın bırakma! Çek!" diye bağırıyordu. Davut da şaşıran Tağut'un dilini çekmeye koyuldu. Öyle ki, en sonunda yılan ağzından tamamen çıkınca, hayvanı kamçı gibi savurarak Tağut'un yüzünde, orasında burasında ardı ardına şaklatmaya başladı. Ama kolu yorulur gibi olduğunda, fırsatı ganimet bilen Tağut acılar içinde yukarı kaçtı. Yılanı yere attıktan sonra Davut hayvanın başını hemen ezdi. Bir ara, Tağut'un arkasından üst kata çıkmaya yeltendi ama Rafael. "Onu asla öldüremezsin!" dedi. "Yukarıya sakın çıkma. Az sonra bir cinayet daha işlenecek! Şimdiki zaferinle yetin. Ağzında o yılan olmadıkça konuşamaz! Uzun bir süre kimseyi baştan çıkaramayacak demektir bu! Ama en önemlisi, evine dön! Tağut'un yardımcısı buradan biraz önce çıktı. Ona dikkat et! Çok tehlikeli bir adamdır o cüce!"

Endişeyle dışarı fırlayan Davut koşmaya başladı.

* * *

Asım'ın hayaletinin Davut'a musallat olmasından seneler önce, seferden dönen Donanmayı Hümayun'un Kurşunlu Mahzen önünde demirlediği o sonbahar gününde Kostantiniye'deki Esir Hanı'nın dar ve karanlık hücreleri, yedi iklim dört bucaktan getirilen esirlerle tıka basa doldurulmuştu.

Dışarıda yağmur bardaktan boşanırcasına yağarken, içeride zalim esir tüccarlarının kahkahaları, zincir şakırtıları, öksürükler, geğirtiler ve esirlerin muhtelif dillerdeki yakarışları, duaları ve hatta küfürleri işitiliyordu. Vaktiyle bu hana gelip çöreklenen esircilerin odalarının duvarlarına astıkları o bereket duası yazılı kâğıtlar anlaşılan bu kez işe yaramış, on kişinin zor sığacağı demir kapılı hücrelere yirmi, hatta otuz esir birden tıkılmıştı. Zavallıların kapatıldığı bu hücreler idrar, ter ve gaita kokuyordu. Hemen hepsi Habeş ilinden bile uzak bir yerden getirilmiş ve çoğu da Mavi cinlerin etkisiyle epeyce gamlı bir türkü okuyan o iri yarı zencilerin kapatıldığı hücrede ayrıca, onaltı yaşlarında gösteren bir de cüce vardı. Bu cücenin ismi Alessandro Perevelli idi. Upuzun altı parmaklı elleri kocamandı. Eğer kendi memleketinde olsaydı, çembalo üstadı olarak hürmet görecekti. Ama heyhat ki, bu uğursuz handa şimdi iki filori bile etmeyecek ayıplı bir esirdi!

Esir tüccarları nezdinde Alessandro'nun ayıbı sadece cüce olması değil, o kocaman ellerindeki kemiklerin ikide bir eklemlerinden çıkmasıydı. Uzun parmaklı ve örümcek benzeri elleri esirciler için bir kusur olmasına rağmen, çembalo için çok büyük bir üstünlüktü. Çünkü,her ne katlar pedalın biraz yukarıya alınması gerekiyorsa da, bu cüce uzun kolları ve oniki parmağıyla bu çalgının oniki anahtarına birden aynı anda basabiliyordu. Hatta bir bağdar, dinleyicilerden çok alkış alan bu genç cüce için, oniki parmakla çalınacak bir eser bile yazmıştı. Bir üstat olmasına üstattı; ama esirciler ne yazık ki kendi malları olan zavallıları yaşlarına, gücü kuvvetine ve güzelliğine göre değerlendiriyorlardı.

İdrar ve dışkı kokulu o karanlık hücreden ertesi sabah çıkarıldı ve ayağında zincirler olduğu halde, tellallardan birine teslim edildi. Müşterilerle tıklım tıklım dolu olan avludan bir uğultu yükseliyordu. Ancak cüce mezada çıkar çıkmaz, ahali onun upuzun kolları ve örümceğe benzeyen ellerini garipsemiş ve çıkan uğultu fısıltıya dönüşmüştü. Vezirler, paşalar ve bazı kalem efendilerinin, kendilerini eğlendirmeleri için Esir Hanı'ndan on, oniki filoriye cüce satın almaları olağandı. Ancak suratı pek asık olan Alessandro, öyle şaka latife yapacak birine benzemiyordu. Bu yüzden tellâl, onun fiyatını iki filori olarak belirledi. Buna rağmen alıcı çıkmadı. Fakat cüce, kalabalık içinde eli yüzü düzgün genç bir adamın bir Çargâh şarkı mırıldandığını işitti ve adamın gözlerine bakarak, onun henüz yarısına geldiği şarkının geri kalan yarısını irticalen terennüm etti. Böylece tellal

fiyatı bir filori ve yüzbeş akçeye düşürünce bu adam elini kaldırıp cüceyi satın aldı.

Asım isimli bu adam, meyhanelerde çalışan bir kanunîydi. Cücenin boynuna bağlı sicimin bir ucu elinde olduğu halde, Divân Yolu boyunca Edirne Kapısı'na doğru şarkı söyleye söyleye giden bu çalgıcı, aslında musiki konusunda tam bir hazine olan cüceyi, son derece düşük bir fiyata satın aldığının farkında değildi. Saraçhaneden sonra şarkısını kesen Asım, lisan-ı şahaneyi henüz bilmeyen cüceyle konuşmaya başladı. Bu durum Alessandro'nun yararınaydı. Çünkü adam konuşkan biri olduğuna göre, onun dilini tez zamanda öğrenir, üç aya kalmaz bülbül gibi konuşmaya başlardı. Anlamlarını tahmin edebildiği ilk iki kelime şunlardı: "Kaçarsan" ve "öldürürüm".

Edirne Kapısı'ndan çıktıktan az sonra, surlardan biraz uzakta, tarlaların ve bostanların arasında kaybolmuş iki katlı bir ahşap evin önüne geldiler. Asım cebindeki anahtarı çıkarıp kapıdaki asma kilidi açtı ve içeri girdiler. Buranın bir bekar evi olduğu, kirinden pisliğinden kolayca anlaşılabilirdi. Sofanın zeminine, senelerdir süpürülüp yıkanmamış izlenimi veren bir kilim yayılmıştı. Fakat cüce, örtüsü lime lime olmuş sedirin üstünde, yamuk biçimi ve yetmişbeş telli bir musiki aleti gördü. Bir kanûndu bu. Derken Alessandro'nun gözleri parladı. Çünkü bir köle olarak nasıl ki Asım'a bağlıysa, mesleği musiki olduğu surece Asım da ona bağlı kalmak zorundaydı. Görünüşe bakılırsa, aralarındaki ilişki mütenazır olacak gibiydi. Fakat her şeyin bir zamanı vardı elbette. Bunun için cüce başlangıçta, anladığı ve gördüğü kadarıyla, efendisi Asım'ın emirlerine uymaya, hatta onun isteklerinden daha da fazlasını yapmaya çalıştı: Efendisi akşama doğru kaçmasın diye kapıyı üzerine kilitleyip cüceyi içeriye hapsettiği ilk günlerde, tavandaki örümcek ağlarını temizledi, kilimleri silkeledi; üç günde oniki fare ve sayısız akrep ve çıyan öldürdü; döşeme tahtalarını fırçayla ovdu, küllü suda çarşaflarını yıkadı. Asım gece meyhanelerde kanun çalarken, Alessandro sabaha karşı ocağı yaktıktan sonra genellikle küpten su alıp koyun eti haşlıyordu. Asım meyhaneden elinde bir ekmekle döndüğünde bu eti yer, artıkların ise kölesine bırakırdı. Alessandro'nun bir günlük öğünü de buydu. Zamanla, görevleri arasına bir de ayak yıkamak girmişti. Efendisi eve geldiğinde, bir leğen içindeki ılık su daima hazır olurdu. İşin fenası. Asım'ın ayakları çok pis kokardı. Ama cüce

buna da alışmıştı. Ayrıca, o soğuk kış günlerinde Asım, daima mangalın başında ısınırdı. Ancak, eli ayağı buz kesen Alessandro'nun evde yanan yegane mangalda azıcık olsun ısınmasına Asım fena halde kızar, "Çekil git başımdan! Burnumun dibinde dikilip durma!" diye bağırırdı. Cücenin en büyük umudu, Asım'ın anadilini ve bu dilde okuyup yazmayı bir an önce öğrenebilmekti. Çünkü ona musiki hakkında anlatacağı çok şey vardı.

Sabaha karşı yediği yemeğin ardından Asım, genellikle ikindiye kadar uyurdu. İşte günün birinde ikindi ezanı okunurken yatağından kalkan adam, bir iki esnedikten sonra giyinmiş ve doğruca alt kata inmişti, işaret parmaklarına önce yüzükleri ardından da mızraplarını taktı ve kanûnunu kucağına aldı. Bir taksim yapmayı denedi; ama kanûnun tellerinde ahenk olmadığını fark etti. Biri burgularla oynamıştı ve bu işi kimin yaptığı da belliydi. Derhal cüceyi çağırdı ve öfkeyle, kanunu ile oynamaya ne hakkı olduğunu sorup çıkıştı. Alessandro ise şu cevabı verdi:

"Hayır efendim! Ne münasebet! Tam tersi! Kanunun ahengi bozuktu ve ben onu düzelttim, isterseniz verin kanûnu da size göstereyim!"

Asım'ın evinde kaldığı üç ay boyunca tırnaklarını uzatan Alessandro, kanunu alıp mızraba gerek duymaksızın on parmağıyla birlikte, Kostantiniye gibi bir yerde bile daha önce pek duyulmamış bir nağme çaldı. Aslında bir tek nağme yerine iki eliyle iki farklı nağme çalıyordu ve aralarındaki uyum kusursuzdu. Asım'ın gözleri parlamıştı. Hemen oracıkta, "Bu musikiyi bana öğret!" dedi. İşte o anda Alessandro Perevelli, Kostantiniye'ye geldiğinden bu yana ilk kez gülümsedi.

Artık elinde bir koz olan cüce hiç acele etmedi. "Bu tarz" musikinin bütün işaretlerini kâğıt üzerinde Asım'a yavaş yavaş öğretti. Asım, işaretlere bakarak on parmağıyla kanun çalmaya alışmıştı. Hafızası kuvvetli olan cüce, dağarcığında ne varsa hepsini geçirip en azından iki yüz Çargâh beste bağladı. Her haftanın perşembe günü Asım'a sadece bir beste vermek niyetindeydi. Duygudan çok hesaba ve cambazlığa dayandığı için akıllara durgunluk veren ve dinleyenlere dudak ısırtan bu musiki, nedense epey bir rağbet gördü. Meyhaneciler Asım'ı paylaşamıyorlardı. Galata, Fener veya Samatya'da hangi meyhanenin çığırtkanı, "Beyler! Paşalar! Kanûnu on parmağıyla çalan musiki cambazı muhteşen Asım bu gece meyhanemizde olacak. Buyurun! Gelin!" diye bağırırsa, butün demkeşler o meyhaneye

hücum ediyorlardı. Asım, en sonunda belini doğrultup cebini doldurur gibi olmuştu. Ama günün birinde, evine geldiği zaman cüceye, "Bana yeni bir beste yap. Çünkü bunu dinleye dinleye bıktılar,'" dediği vakit dananın kuyruğu koptu.

Yapacağı iş karşılığında Alessandro Perevelli Asım'dan, bir azatname yazıp imzalamasını istiyordu. Ayrıca artık eve hapsedilmeyecek ve gün boyu serbestçe dolaşabilecekti. Bunun için de bir ipek kaftana, çakşıra, gömleğe, külaha ve bir çift pabuca ihtiyacı vardı. Bunun yanında, kuyudan çektiği soğuk suda yıkanmak yerine, en az haftada bir defa hamama gidecekti. Hepsinden önemlisi, Asım gelirinin onda birini cüceye verecekti. Gerçi Asım önceleri köpürmüş, bağırıp çağırmıştı; ama Alessandro'nun elinde hiç de azımsanamayacak bir koz vardı.

Nihâyet ikisi için de bir altın dönem başlamıştı. Asım artık meyhanelerde değil, paşaların ve vezirlerin evinde kanûnuyla "cambazlık" yapmaya davet ediliyor ve iki avucuna birden bol bol bahşiş akıtılıyordu. Başında lahuri destar sarılı külahı, sırtında mavi ipekliden kaftanı ile epeyce saygın bir görünüşe sahip olan Alessandro ise, o hafta için bağladığı besteyi kâğıda döktükten sonra, kırın ortasındaki, evden dışarı çıkıyor, hemen her gün Kostantiniye'nin yeni bir mahallesini keşfediyordu. Bu şehirde saygın olmak için ya paraya, ya nüfuza ya da ilme sahip olmak gerektiğini anlamıştı. Ama ilim, bu dünya hakkında değil de, asıl ahiret hakkında olduğu zaman geçer akçeydi. Cüce böylece Sahhaflar Çarşısı'na dadandı. Bu suretle, El-Taberî'nin Câmi-ûl-Beyân an Tevili'l Kur'ân başlıklı kitabını, Er-Razi'den Mefâtihû'l Gayb'ı, Zemahşeri'den el-Keşşâf'ı, Kutubü'l Sittte'yi yani Müslim, Buhâri, Ebû Davut, Timizi, Nesahl ve İbni Mace'ye ait altı tefsir kitabını okuyup hatmetti. Ayrıca fıkıha da el atıp Ebû Hanife, İmam Şâfii İmam Mâlik ve Ahmed bin Hanbel'in görüşlerini tek tek ve bütün teferruatıyla inceledi. Ardından Kur'ân'ı ezberledi. Ne var ki, Asım'dan aldığı parayı biriktirmesiyle, bu bilgileri biriktirmesi arasında pek bir fark yoktu. Derken, usulüne uygun bir şekilde namaz kılmayı öğrendi. Yüzündeki vakur ifade ve cafcaflı ipek kaftanı sayesinde Fâtih Camii'nin cemaatine saygın biri olarak katıldı. Soranlara kendisini Pereveli İskender olarak tanıtıyordu. Ona Kadızadeliler bile kucak açtılar. Ama bu hareket bastırıldığında ona hiç zarar gelmemiş, tam tersi, içinde Allah korkusu olan dini bütün bir efendi olarak anılmaya başlamıştı. Günün birinde, cami

avlusunda cemaatle öğle ezanını beklerken, İslâm dininde idrardan sakınıp temiz kalmak hakkındaki bir tartışmaya katılmış ve sözü fazlaca uzatmışken cemaatin kendisini huşû içinde dinlediğini fark etmişti. Böylece keşfettiği hitabet yeteneğini geliştirmek için çalışmaya başladı: Kırlarda ve ıssız yerlerde ağzına bir çakıl taşı alıp hayali bir cemaate nutuklar atıyor, evde ise, ağzına yaklaştırdığı bir mumun alevini titretmeden konuşmaya çalışıyordu. Bütün bunlar işe yaradı ve Pereveli İskender Efendi, Yusuf Paşa Camii'nde cemaate ilk vaazını verdi.

Bütün bunlar, Asım'ın Nevâ'ya abayı yaktığı tarihe kadar yani senelerce sürdü.

Nevâ isimli bu Galatalı güzele tutulup meftun olan Asım perişan bir durumdaydı. Paraya kıyan Asım, eve aldığı Venedik aynasının başında saatler geçiriyordu. Ayna karşısında keçe külahına abani destarını özenler sarıyor, büyük bir itinayla gözlerine sürme çekiyor, hatta zaman zaman elinde cımbızla birkaç kıl kaşlarını bile düzeltiyordu. Ayrıca bir makasla, burnu ve kulaklarındaki kılları kırpıyor, defne kokulu Kandiye sabunlarıyla yıkanıp gülyağı da sürünüyordu. Sabah başladığı bu uğraş öğleye doğru bittiğinde, öğle ile ikindi arasında, Nevâ'nın annesiyle birlikte kaldığı Galata'daki evin önünden belki sevgilisi fark eder diye yedi kere geçmekteydi. Ardından evine dönen Asım, sırdaşı bellediği cüceye dert yanıp içini boşaltıyor, durmadan Nevâ'dan bahsederek o ipek gibi teni bir okşasa, o yuvarlak kalçaları bir sıvazlasa, o tül gibi ince bürümcük gömleğinden taşan memelerim bir öpüp koklasa, o kiraz dudakları bir emip dişlese, dünyada kendisinden bahtiyar kimse olamayacağını söylüyor; yok eğer Nevâ'ya erişemezse, varını yoğunu yoksullara dağıtıp demir asa demir çarık, çöllerde onun hayalini arayacağına yeminler ediyordu. Asım böyle yanıp yakıldıktan sonra battaniyesini sırtına alıp hasta yatağına uzanarak inildiyor, bazen karasevdaya iyi gelir diye yüzüstü yere yatıp sırtını cüceye çiğnetiyor ya da başında havlusu, nane ruhu damlatılmış kaynar suyun buğusunu teneffüs ediyordu. Asım ayrıca cüceye, her sabah, her öğle ve her akşam Nevâ'yı hatırlatmasını tembihlemişti. Bu tembih sonucu cüce, belirtilen vakitlerde ona gelip, "Ey Asım Efendi! Senin kalbindeki yegâne sevgili, canın ve cananın Nevâ'dır!" der demez. Nevâ'yı hatırlayan adam bir ah çekiyor ve iç geçiriyordu.

Derken günün birinde Asım, cüce ile Mısır Çarşısı civarındayken Nevâ'yı gördü ve cüceye, "İşte!" O yeşil gözleriyle bir nazar eyleyip beni mum gibi eriten afet budur!" diye kadını gösterdi ve onun biraz olsun daha yakınında olmak için yerinden fırladı. Ama Nevâ, Asım'a pek yüz verir gibi değildi. Öte yandan, bu hokka burunlu, kiraz dudaklı dilbere merakla bakan cüce, yaşmağın altındaki o güzel yüzü, o yeşil gözleri görünce hayatında ilk kez âşık oluverdi. Kalbi güm güm atıyor, gözlerini Nevâ'dan alamıyordu. Kadına sırılsıklam âşık olan cüce oracıkta fenalaşınca, birkaç hayır sahibi onu bir tabureye oturtup bileklerini ovdular. Neden sonra kendini topladı. Ama o günden sonra Nevâ, cücenin ne gözlerinden ne de kalbinden silindi.

Asım akşam güneş battıktan sonra eve geldiğinde yemeği hazır buluyor ve cücenin yemekle birlikte getirdiği bir bardak şaraba da hayır demiyordu. Derken afyonlu şarabın etkisiyle sızdığında, elinde fenerle sokağa çıkan cüce, ta Fener Kapısı'na giderek, günde yirmi akçeye anlaştığı kayıkçı tarafından Karaköy'e bırakılıyor ve gece yarısı da buradan alınıp yine Fener Kapısı'na getiriliyordu. Karaköy'den dosdoğru o sokağa gidip burada fenerini söndürüp bir yere sinerek Nevâ'nın evinden bir an olsun gözlerini ayırmayan cüce, penceredeki kafesinin ardından bir an olsun cananının hiç olmazsa gölgesini görebilme umuduyla yanıp tutuşmaktaydı. Ancak evdeki ışıkların söndürülmesiyle, zavallı cücenin gönlü de kararıyordu. Kalbi onu her gece buraya çekiyordu. Sokak köpekleri nedense ona ilişmiyorlardı. Hatta bir gece cüce, kol gezen aseslere yakalanacak gibi olduğunda, yanındaki köpeklere "Tut!" diye bağırır bağırmaz hayvanlar aseslere saldırmış ve cüce de bu sayede yakayı kurtarmayı başarmıştı. Ama en önemlisi, cüce bir gece Nevâ'nın annesiyle oturduğu evin bahçesine girmiş ve buraya asılan çamaşırların arasından Nevâ'nın o yasemin kokulu yaşmağını alıp savuşmuştu. O günden sonra bu yaşmağı ibadet eder gibi günde beş kez koklar olmuştu. Öyle ki, bir gün Arap Camii'nin önündeki bu koku burnuna gelmiş, o da kokuyu takip ederek Galata'nın o dar sokaklarından birinde önce sola, ardından sağa döndükten sonra kalbine bir aşk oku daha yemiş, yani cananı Nevâ'yı bir kez daha görmüştü. Vurulduğu afet, Şekerci Nedim'den otuz dirhem çiftekavrulmuş alıyordu. Hiç sevmemesine rağmen, cüce de şekerciden elli dirhem peynir şekeri istedi. Bu arada mucizemsi bir şey oluverdi: Şekerciye her ikisi de aynı anda parayı uzattılar ve cücenin eli Nevâ'nın eline değiverdi!

Nevâ oradan uzaklaşırken cüce kanatlanmış, mutluluktan havalara uçuyordu! Suratındaki ciddiyet kaybolmuş, çehresine az uçuk da olsa nur gelmişti. Güle oynaya Karaköy İskelesi'ne yürüdü. Fener Kapısı'na geçtikten sonra kayıkçıya bahşiş bile bıraktı. Neredeyse koştura koştura eve geldi ve kapının ipini çekmeden önce, o gayet hoş, zarif ve lâtif saz semaisi kulağına geldi. Asım içeride bir haltlar karıştırıyor olmalıydı. İçeri girdi ve Asım'ı, kucağında kanûnu, hasta yatağında buldu. Asım sevinçle ona el edip yanına çağırdı. Abayı yaktığı Nevâ için bir saz semaisi tertip ediyordu. Can-ı cananına ithaf ettiği bu eseri tez zamanda sokakta, onun kapısı önünde çalacak ve bu suretle ona, ilan-ı aşk etmiş olacaktı. Ama saz semaisi, onun hayır diyemeyeceği kadar muhteşem olmalıydı. Cüceye kalırsa, Asım bunu hemen hemen başarmış gibiydi. Aşık olduğu için midir, ilham perileri adamın bir türlü yakasını bırakmıyordu.

Asım bütün gece uğraştıktan sonra saz semaisini tamamlamış ve cüceye de dinletmişti. Eseri gerçekten de harikuladeydi ve bir kadının aklını başından alabilirdi. Ancak bu, Nevâ'ya, haşa huzurdan, asla erişemeyeceğini bildiği için dünyası zindana dönen cücenin kabul edemeyeceği bir şeydi. Gerçi bu aşktan hayır beklemiyor ve Nevâ'yla asla konuşamayacağını biliyordu. Fakat bir başkasının ona dokunabilecek olması fikri, zaman zaman onu çıldırtacak gibi oluyordu. Böyle bir şeye asla ve asla izin veremezdi. Uzaklarda olsa bile Nevâ hep onun olmalı, hep onun kalmalıydı.

Asım kapı önünde oturmuş pabuçlarını giyerken, cüce de mutfağa gidip bir satır aldı. Pabucunun ikinci tekini de ayağına geçirmeye çalışan adamın arkasından yaklaştı ve satırı havaya kaldırdı. Ancak tam indiriyordu ki, Asım arkasını dönüverdi ve cüceyi bileğinden yakaladı. Böylesine kalleşçe bir girişimin cezasız kalmaması gerekiyordu.

İşte Asım, bütün yalvarmalarına rağmen, cücenin sağ elinin işaret parmağını aynı satırla uçurdu!

Fakat keyfi kaçan Asım bir hata yaptı ve cücenin kendisi için her hafta bir şişe aldığı afyonlu şaraptan içti ve sedirde sızdı.

İşte o gece, uykudayken cüce onun boğazını kesti.

Evde kendisine ait bir iz ve eser bırakmamak için elbiselerini, özel eşyalarını bir çıkına doldurdu. Merhum efendisine imzalattığı azatnameyi, parasını ve bizzat yazdığı musiki eserleri sayesinde Asım'ın kazandığı ikibinüçyûz eküyü, ama en önemlisi Asım'ın Nevâ için tertip ettiği saz semaisinin ebced ile kaydedildiği kâğıdı aldı. Elindeki para, ömrünün sonuna kadar ona yeterdi. Gerçi memleketine dönebilirdi; ama Nevâ Kostantiniye'de olduğu için burada kalmayı tercih etmişti. Gerçekleştirmeyi kafasına koyduğu şeyler sinsiceydi. Hemen ertesi günü, Galata'nın fuhuş yapıldığı için kimsenin kimseye karışmadığı o sokağında, geçici olarak bir eve yerleşti. Fazla tutumlu olması gerekmiyordu. Bu yüzden Acem ilinde dokunmuş dört halı, Edirne işi birkaç dolap, ceviz sehpalar, tombak buhurdanlar ve gülabdanlar, iki Venedik aynası, ustaca bezenmiş ceviz ve abanoz sandıklar, cilt cilt kitap ve gören ahalinin kendisine saygı duymasını sağlayacak bir nice eşya aldı. Fâtih Camii cemaatinden tanıdığı bir kefil yoluyla da, sakince bir semt olan Sofuayyaş'ta, Hızır Paşa'nın damatlarına ait bir evi kiraladı. Fakat Galata'yı terk etmeden önce yapacak işi vardı.

Asım'ın Nevâ için tertip ettiği saz semaisin üzerinde oynayarak, nasıl becerdiyse, o canım musikiyi beter bir hale getirdi. Bu yaptığından sonra, o saz semai aşkı değil nefreti anlatacaktı. Ayrıca, görüp iyice ürksünler diye kâğıda domuz yağı bile sürdü ve bir gece, Nevâ ile annesinin oturduğu evin kapısı altından attı.

Ama çıplak tene kızgın demir basıldığında nasıl bir acı verirse, ruhundaki Nevâ'nın sureti de cüceyi o kadar kederlendiriyordu. Sonunda bu derdine bir çözüm bulur gibi oldu: Nevâ'ya ulaşamazdı; ama onun güzelliğine erişebilirdi. Böylece Nevâ'dan bile güzel olmasını dilediği bir sonat bestelemeye başladı. Haftalarca bu sonatı çembalo ile seslendirme fırsatını bekledi durdu. Sonatı çaldığında aşkı, Nevâ'ya değil, sözüm ona, onun güzelliğinin seslerle ifade edilmiş hâli olan sonata ait olacaktı. Nevâ'yı kalbinden söküp atmanın bir yolu daha vardı: Ya Nevâ'yı ya da her şeyi isteyecekti. Cüce böylece, her şeyi, yani ölümsüz olmayı istedi. Ama biraz daha düşünüp yeni bir seçim yapmak zorunda kalsaydı, değil ölümsüz olmak, Nevâ'nın bir bûsesi için tüm hayatından vazgeçebilirdi. Ama Tağut, her ne kadar Nevâ olmasa da, ona ölümsüzlüğü vaadetmişti. Bir gece, o iki uğursuz sesle onu ayağına, Rafael'in evine kadar çağırdığında, varlığını Nevâ'ya değil, artık Tağut'a adadığını bilmiyor değildi. Rafael'in evinde

üstelik bir çembalo bile vardı. İşte cüce, bu sonatı her çaldığında, aynı zamanda Nevâ'yı kalbinin derinliklerine gömüyordu.

Kostantiniye'deki yedi musiki üstadının ilk beşini, yani Gülâbi, Meymenet, Âmin, Kirkor ve Bağdasar'ı katleden çetenin dağılmasıyla, görünüşe bakılırsa son kişi olan İbrahim Dede'yi öldürme işi, yedinci üstat olan kendisine kalmıştı. Tıpkı Tağut'un ona tarif ettiği gibi, aysız ve karanlık bir gecenin ikinci yarısında, mevlevihanenin solundaki binanın kapısına asılı kandili söndürüp içeri girince, soldan üçüncü kapıyı aniden açmıştı. Ardından hemen atılıp döşeğinde uyuyan adamın yüzüne yastığı kapadıktan sonra o garip piştovuyla ateş etmişti. Bu ilk cinayeti değildi. Kuştüyü yastık piştovun sesinin duyulmasını engellediği için, derviş hücrelerinin bulunduğu binadan kolayca sıvışmış, karanlığa karışıp kaybolmuştu. Ama Rafael'in evine geldiğinde, Tağut'un adamakıllı sinirlenmiş olduğunu görmüştü. Bilip bilmemeyi kibir sayan Tağut ona, musikinin altıncı üstadının hâlâ yaşadığı haberini vermiş ve Eflatun'un eşkâlini, yaşadığı yeri ona bir bir tarif etmişti. Hevesi kırılacağına kendisine daha bir azim gelen cüce, şimdi neyi yapacağını gayet iyi bilmekteydi

Çıkınında bir şişe olduğu halde Sofuayyaş'a vasıl olan Cüce Efendi, kendi evine uğramadan Kalın Musa'nın bahçe duvarının önüne geldi. Sol elindeki, güneşte pırıl pırıl parlayan akçeyi havaya kaldırıp orada aşık oynayan çocuklara gösterdi. Akçeyi gören çocuklar hemen çevresini aldılar. Cüce içlerinde en masum, en temiz görüneni seçtikten sonra çıkınındaki şişeyi çıkarıp çocuğa teslim etti ve ona "Git Musa Dede'ne ve bu şişeyi ona ver. Bu iftariyeliğin de Hızır Paşa'nın bir ikramı olduğunu söyle," dedikten sonra akçeyi çocuğun eline tutuşturdu. Biraz bekledikten sonra çocuk geldi ve "Şişeyi verdim ona bey amca. Adam da sevincinden havaya uçtu!" dedi. Güneşten korunmak için bir saçak altına giren cüce, orada bir saat kadar bekledi. Nihayet, Kalın Musa'nın evine doğru ilerleyip kapıyı tıklattı. Cevap yoktu. Bu kez kapıyı yumruklamaya başladı. Bu kez de cevap gelmeyince, sağ elinin işaret parmağının olması gereken yerdeki takma demir parmağı döndüre döndüre çıkardı ve yerine dibine yakın bir yerde susta olan bir başkasını taktı. Silahını denemek için başparmağıyla sustaya bastı ve bir şakırtı ile bu takma parmağın ucunda bir bıçak peyda oluverdi. Sustayı tekrar basıp ittirince bıçak içeri giriyordu. Artık her şey hazırdı. Kapının

ipini çekip içeri girdi, avludan geçip evin mutfağına girince, çocukla yolladığı afyonlu şarabın yarısını içip sızmış Kalın Musa'yı gördü.

Merdivenden yukarı çıktı ve odalara bakmaya başladı. Eflatun, bahçeye bakan odada, kilimin üzerine çökmüş oturuyordu. Yüzündeki nur, cüceyi, yani ölümünü gördüğü halde sönmemişti. Kendisini kolundan tutup çeken cüceyi takip eden Eflatun onunla beraber merdiveni indi. Birlikte sokağa çıktılar. Gerçi ölüme gidiyordu; ama korku, öfke, keder, nefret, yeis gibi duyguları artık bilmeyen Eflatun için bunun fazla bir önemi yoktu.

Abalıfellah Camii'nin sofu müezzini akşam ezanı okumaktaydı. Anahtarını çıkarıp evinin kapısını açan cüce, Eflatunu içeri aldı. Bir fener yaktı. Yirmi basamaklı uzun ve dik bir merdivenden bodruma indiler. İnsanın gönlünün daraldığı bu pis ve izbe yerde top atılsa dahi dışarıdan kimse işitemezdi. Küf kokan ve aşırı rutubetli bodrumun zemini topraktı. Tavan neredeyse tamamen örümcek ağlarıyla doluydu. Sağdan soldan fare tıkırtıları geliyordu. Yerde bir kazma ile bir kürek görünmekteydi. Cüce, Eflatuna, "Al şunları da bir çukur kaz!" dedi. "Ama, seni içine alacak kadar geniş ve derin olsun."

Bu emri anlamak için dudak okumayı bilmesine bile gerek olmayan Eflatun kendi mezarını kazarken, cüce takma parmağını döndüre döndüre çevirip çıkardı. Bunun yerine bir namlu taktı. Bu küçücük çakmaklı silahı ondört filoriye, Silahçılar Çarşısı'nda yaptırmıştı. Tıpkı sustalı gibi, başparmakla pimine bastırıldığında ateş alıyordu. Cüce, horozu kurdu ve emniyete aldı. Falya kapağını açıp yeterince barut bulunup bulunmadığına baktı. Her şey hazır olduğuna göre gönlü rahat edebilirdi. Ama bu sırada bir hırıltı işitildi.

Bodrumdaki koskoca kafesinin içinde, kızıl kızıl kan rengi gözleri ve şimşek gibi bembeyaz, sipsivri dişleriyle insanın yüreğine korku salan, terbiyecisi olan cücenin "Ejder" diye çağırdığı, devasa, kapkara ve aç bırakıldığı için son derece saldırgan bir köpeğin hırlamasıydı bu. Bu canavarın daha da saldırgan olması için cüce ucu çivili bir sopayla hayvanı birkaç kez dürttü, ona acıyla birlikle nefret de verdi.

Kazdığı çukurun derinliği diz hizasına gelen Eflatun nefes nefese kalmış, alnında boncuk boncuk ter damlaları birikmişti. Çukurun başına gelen cüce, sağ elinin yenini sıyırdı ve silâhı, fenerin neşrettiği ışıkla parıldadı. Horozu

çektikten sonra Eflatun'un alnına nişan aldı. Ama nedendir bilinmez, daha sonra silâhı onun göğsüne doğrulttu. Ancak bu sırada, üst kattan güm güm sesleri gelmeye başladı. Ardından bir çatırtı işitildi. Cüce bundan tedirgin olmuştu. Senelerden beri emek verip sabırla adım adım yaklaştığı amacını rizikoya sokmak istemiyordu. Merdivenden çıkıp bodruma açılan kapıyı içeriden sürgülemek niyetindeydi Ama buna fırsat kalmadan, deliduman biri tek bir tekmeyle o kapıyı menteşelerinden kopartıp merdivenden aşağıya yuvarladı. Elinde bir de zemberekli piştov olan Davut'tu bu. Basamakları inmeye gerek kalmadan yere atladı. Ama ne gariptir ki, cüce pek istifini bozmamıştı. Davut üstüne üstüne tam yürüyordu ki, cüce kafesin kapağını açıp canavara Tut!" diye bağırdı. Köpek havlaya bağıra üzerine koşarken Davut piştovunun tetiğini çekti. Ne var ki silahı ateş almadı. Cüce tekrar bağırınca hayvan, aç olmasına rağmen efendisine itaat ederek durdu. Sivri dişlerini Davut'a gösterip hırlayarak ve ağzından salyalar aka aka beklemeye başladı. Davut tam köşede sıkışmış kalmıştı. Bu duruma sevinmiş gözüken cüce, "Bu canavar kelimelerin anlamını insanlardan daha iyi bilir ve ağzımdan çıkan bir tek kelimeyle seni paramparça eder," dedi. "Şu anda, kardeşin için yapabileceğin bir şey, ne yazık ki yok. O yüzden akıllı uslu dur da, kardeşinin ölümünü doya doya seyret. İnsan bu kadar çok üzülüp kahrolma fırsatını her zaman yakalayamaz. O yüzden tadını çıkarmaya bak!"

Davut bu cüceye, "Peki kimsin sen?" diye sordu. "İsminin Alessandro Perevelli olduğunu biliyorum. Nereden geldin ve vatanına dönmek varken bu şehirde kalmayı niye seçtin?"

Kendini o mekânın yegâne hâkimi hisseden cüce, çukurun çevresinde küçük adımlarıyla yavaş yavaş geziniyor, bir yandan da çukurda hâlâ kazma sallayan Eflatun'a bakıyordu. Bir süre düşündükten sonra cüce, "İyi ki bana bu soruyu sordun!" dedi. "Bu yüzden, kardeşinden sonra seni de acısız bir şekilde öldüreceğim. Bu şehirde seneler boyunca kendimi ve geçmişimi korkmadan ifade edebileceğim bir tek kişi ve bir tek fırsat bile bulamamıştım. Tabiî efendim hariç!'

Davut, "Esir Hanında Asım'a satıldığını da biliyorum," dedi. "O adama ne yaptın? Bir sofu ve bir vaiz olduğunu bunca insana nasıl yutturabildin?"

Cüce, "Bu pek de uzun bir hikâye değil," dedi. "Venedik'teyken çembalo denilen o musiki âletinde bir numara sayılıyordum. Eğer ellerin bir örümcek gibiyse, yani parmakların da ne kadar uzunsa, bu âlette o kadar başarılı olursun. Tabiat beni bir cüce yapmıştı gerçi, ama fazladan da iki parmak vererek beni üstün kılmıştı. Bu şekilde, sırf benim için tertip edilip bana ithaf edilmiş birkaç eser bile çaldım. O zamanlar istikbâl vaadeden bir gençtim. Ancak Malta'dan Venedik'e dönerken, gemimize iki çektiri saldırdı. Gemiye rampa eden korsanlar silahlı olanları ve direnenleri katletti. Sağ kalanlar çırılçıplak soyulup birer birer, ağızlarındaki dişlerden ayak tırnaklarına kadar incelendi. İhtiyarlar ve zayıflar bir filikaya doldurulduktan sonra açık denize salıverildi. Güçlü kuvvetli olanlar zincire vuruldu. İyi para edecek güzel kadınlar ise çektirilerin ambarlarına hapsedilmişti. Beni sonradan fark ettiler. Önce denize atmak istediler. Aralarında bir tartışma çıkmıştı. Gerçi onlar tartışmışlardı; ama kazanan ben oldum. Sonunda beni de ambara kapattılar. Bu şekilde Kostantiniye'nin Esir Hanı'nda satışa çıkarıldım. Senin de bildiğin gibi, cüceleri beyler paşalar kendilerini eğlendirsinler diye satın alırlar. Ama benim suratım asıktı. Bu yüzden fiyatım düşük tutuldu. Sonunda Asım'a satıldım."

Hırlayıp diş gösteren canavarın köşeye sıkıştırdığı Davut, "Asım sende ne gibi bir meziyet gördü de satın aldı?" diye sordu.

Bunun üzerine cüce. "Mezada çıkarıldığımda, ellerimin büyüklüğünü görenler şaşırmışlardı," dedi. "Bu yüzden bir ara sessizlik oldu. O sırada birinin bir Çargâh şarkı mırıldandığını gördüm. Bu gamı biliyordum. Ondan önce davranıp şarkısının son hanesini irticalen ben mırıldandım. Musikiye yeteneğim olduğunu böylece gören bu kişi, beni satın alan Asım'dı."

Davut, "Peki, Asım nasıl öldü?" diye sordu.

Bodrumdaki küf kokusu dokunmuş olacak ki, birkaç kez hapşırdıktan sonra cüce, "Bir gönül işi sonucu!" dedi. "Yani o ve ben, kalplerimizi Nevâ'ya kaptırınca başladı her şey."

Davut kahkahalarla gülmeye başladı. Onun bu haline kızan köpek bir iki havladıktan sonra hırlamaya başladı. Cüceyi kızdırmak isteyen Davut, "Sen! Yani sen de Nevâ'ya âşıktın ha!" dedi. "Bu acıklı bile değil! Sadece gülünç!"

"Sakın gülme!" diye bağırdı cüce, suratı iyice asılmıştı. "Gördüğün gibi, ben bir cüceyim ve hiç de yakışıklı değilim. Fakat bu, benim bir kalbimin olmadığını göstermez. Nevâ'ya asla erişemeyeceğimi elbette biliyordum. Ama başka birinin ona yaklaşmasına da asla katlanamazdım. Evet! Asla! O güzeller güzeli Nevâ, benim için olduğu kadar başkaları için de dokunulmaz ve saf kalmalıydı."

Davut, "Onu neden öldürdüğünü artık tahmin edebiliyorum," dedi. "Onunla mertçe vuruşmadın herhalde. Öldürürken hangi kalleşçe yolu seçtin?"

Davut'un kışkırtmalarına aldırmayan cüce, "Aşık olduktan sonra Asım çok değişmişti," dedi. "Aşkını Nevâ'ya anlatmak için bir saz semaisi tertip etti. Semainin bittiği gece Asım'ı öldürmeye kalktım. Ama çabuk davranıp beni yakaladı. Ceza olarak da sağ elimin işaret parmağını satırla uçurdu. Aslında elimi kesecekti ama ona yalvarıp yakarınca vazgeçti. Onu ancak ikinci gece, boğazını keserek öldürebildim. Benim ona öğrettiklerimle kazandığı bütün parayı da yanımda götürdüm. Ona bir kazık daha altım. Yani onun Nevâ için tertip ettiği saz semaisini 'bozdum' ve aşağılık hale getirdim. İşte bu alçakça semaiyi Nevâ ve annesinin evinin kapısının altından attım. Şimdi ikisi de huzursuz: Hem erkek hem de kadın, hem Asım hem de Nevâ, hem ölü olan hem de diri olan! Benim aşkım işle böyledir!

Davut afallamıştı. Ama onu en çok şaşırtan şey, bu sefil cücenin Eflatun'u neden düşman bellediğiydi. Bu yüzden, "Bütün bunları anlamaya çalışıyorum. "dedi" Fakat benim kardeşim gibi, hayatta hiç kimseyle değil husumet, rekabete bile girmemiş birini neden öldüreceksin?"

Yüzü iyice asılan cüce şu cevabı verdi:

"'Hayat Nefesi' denilen o nağmeyi dinlemek ve mümkünse solumak için Kostantiniye'deki en büyük yedi musiki üstadından beşi öldü. Altıncısı da ölmek üzere. Geriye kalan yegâne üstat olan ben. Hayat Nefesi'ni dinleyecek ve ölümsüz olacağım!"

Davut'un ağzı açık kalmıştı. O anda cücenin aklını kaçırmış olduğunu düşündü ve bu onun öfkesini ziyadesiyle artırdı. Cüceye öfkeyle şunu söyledi:

"Böyle bir masala nasıl inanabilirsin! Senin daha zeki olduğunu düşünmüştüm. Bu tür hikâyelere çocuklar bile inanmaz! Sen delirmişsin!"

Bu sözleri işiten cüce, "Öyleyse bir delinin ne yaptığını gör!" diye bağırdıktan sonra, çukurun içinde kazma sallayan Eflatuna silâhını doğrulttu ve ateşledi. Kurşun göğsüne isabet edince, Eflatun yere yığılıverdi! Bunun üzerine Davut bir nara koparak cücenin üstüne atılmaya kalkınca, canavar köpek ona saldırdı. Ama Davut, sol ön kolunu canavarın ağzına sokar sokmaz, sağ eliyle de tasmasından yakaladı ve hayvanı bu şekilde âdeta kilitledi. Bu esnada sırt üstü yere düşmüştü. Canavar köpeğin belini bacaklarıyla kavradıktan sonra aniden sıkıp belini kırdı. Davut köpekle uğraşırken, cüce parmağına bir bıçak takmıştı. Kardeşi vurulduğu için aklı başından giden Davut, cücenin üstüne saldırınca bıçak göğsünü boydan boya deşti. Fakat Davut bıçağı çıplak eliyle tutup kıvırdı ve cücenin elinden mesnediyle birlikte olduğu gibi aldı. Korkuya kapılan cüce bu kez yeninden bir hançer çıkardı. Bunun üzerine Davut, elindeki bıçağı cücenin boynuna soktu ve kan fışkırdı.

Cüce yere yığıldıktan sonra, hüngür hüngür ağlayan Davut çukura girdi ve ölmek üzere olan kardeşini çıkardı. Bir köşeye yatırıp yanaklarını ve alnını okşayıp gözyaşlarını döktü. Mendilini çıkarıp Eflatun'un alnında beliren boncuk boncuk ter damlalarını silmeye başladı. Beyninden vurulmuşa dönmüştü. Kardeşini öpüp öpüp kokluyor, onun yaşadığı her dakikayı kâr biliyordu. Kardeşinin ölümünden sonra dünyası artık zindan olacaktı. Yüreğine ateş düşen Davut, gözünden akan yaşın ömrünün sonuna kadar dinmeyeceğini sanıyordu. Onun kolları arasındaki Eflatun'un zorlukla nefes almasına rağmen yüzündeki o nur yitip gitmiş değildi. Bu arada garip bir şey oldu. Davut, sırtını döndüğü kapının hemen eşiğinde, Bâtın'ın varlığını hissetti, dönüp bakmaya korktu.

O anda Davut'un tüyleri ürpermişti. Nasıl ki aydınlık, karanlıktan ne ölçüde nurluysa, Bâtın da aydınlıktan aynı ölçüde nurluydu. Bâtın, bilinemeyen ve görülemeyen olmaktan çok, bilinmemesi ve görülmemesi gerekendi. Dâvut'un arkasındaki merdivenin tahta basamakları ağırbaşlılık ve vakar ile gıcırdamaya başladı... Evet! Biri ağır, ama oturaklı adımlarla bodruma inmekteydi. Davut masallara inanmazdı gerçi. Fakat şimdi ne yapması gerektiğinin farkındaydı. Can çekişen kardeşinin kafasını yavaşça bıraktı.

Ayağa kalkıp bir köşeye gitti ve orada secde eder gibi çöküp iki eliyle kulaklarını sımsıkı tıkadı. Çünkü bu bodrum, işitmemesi ve görülmemesi gereken bir duruma sahne olacaktı. Ama elinde neyi ile Bâtın'ın kardeşinin yanı başında olduğuna, en büyük musiki üstadı olan Eflatun'a, Hayat Nefesi'ni üflediğine tüm kalbiyle inanmak istedi ve inandı! Derken, o durumda ne kadar kaldığını unuttuğu an, omzuna biri dokundu. Dönüp baktığında, kardeşi Eflatun'u karşısında sapasağlam dimdik ve dinç haliyle gördü. Onu hasretle kucakladı.

* * *

Sabah vakti, sol gözü artık kör olan Yedikule Kâhini uzunca bir uykudan yeni uyanmış olmalıydı ki, döşeğinde doğrulduktan sonra epey bir gerindi. Kâhinin fazlaca vakti var demekti. Belki bu yüzden, son bir kez daha esneyip yatağından kalktı. Yorganı ve çarşafı katladıktan sonra yüklüğe yerleştirdi. Mesleği kâhinlik olduğundan mıdır, hayatındaki sıradanlığın artık sona ereceğini, yeni bir güne başlayacağını seziyor gibiydi. Sezgileri doğruysa bugün, muhteşem bir gün olacaktı. Ama bir yandan korkmuyor da değildi. Fakat hayatta, şatafatlı, görkemli ve debdebeli olan ne varsa, bedellerinin hiç de hafif olmayacağını biliyordu. Sonunda beklediği şey meydana gelir gibi oldu ve ahşap evinin önünde, katırlarla çekilen bir arabanın çıngırak sesleri işitildi. Dizginlere asılarak hayvanlarını durduran arabacı yere atladı. Derken kapıyı yumruklamaya başladı. Bir yandan da müjdesini istiyordu. Çünkü yedi arkadaşının ona ta İzmir'den yolladığı teşekkür hediyesini, onca yolu katederek sapasağlam getirmişti.

Kalın keçeye sarılıp bağlanmış bu hediye, belli ki kırılır dökülür bir şeydi. Gel gör ki kâhinin daracık evinde, büyücek bir eşyayı koyacak yer yoklu. Bu yüzden kâhin, zaten bahşiş bekleyen arabacının da yardımıyla bu havaleli eşyayı tavan arasına kaldırdı. Fakat bunun sakıncalı olduğunu, aynı gece rüyasında öğrenecekti.

O gece, kafayı vurup döşeğinde uykuya daldığı vakit, rüyasında Kahire, Urfa, Basra, Hicaz. Trablus, Kazan ve Bağdat kâhinleri olan Bilâl'i, Heybet'i, Abbas'ı, Mesüt'u, Zeynel'i, Selâhattin'i ve Munkasım'ı gördü. Gözleri artık kör olduğu için o karanlıkta el yordamıyla kendisini arayan kâhinler ondan, ta İzmir'den gönderdikleri kehanet aynasına bir bakmasını istirham etmekteydiler. Çünkü, dedikleri doğruysa, Dünya'nın ikinci

hakikati bu aynada saklıydı. Sabahın birinci horozunun öttüğü o zamanda yatağından telaşla fırlayan tek gözlü kâhin, tavanarasına çıkmaya karar verdikten sonra, üstüne bir battaniye, eline de tek mumluk bir şamdan aldı. Sofaya çıktı ve başında gecelik takkesi de olduğu halde, tahtakurularının kemire kemire bitiremediği basamakları yavaş yavaş, o uyku sersemi hâliyle ahlaya puflaya çıktı. Tavanarasının kapısını açıldıktan sonra, mumun ışığında, belki parçalanıp dökülmesin belki de kimseler görmesin diye keçeye sarılmış o havaleli nesneyi gördü. Üzerindeki keçe kolay açılmasın diye, bir de sımsıkı sicimlerle sarılmıştı. Ama kâhin, mesleği gereği, kesmektense sicimleri çözmenin daha münasip olacağını düşündü ve üçüncü horoz zamanına kadar bu işi bitirdi. Ama mumu da tükenmişti. Etraf birden karardı. Buna rağmen, el yordamıyla da olsa keçeyi çıkarmayı başardı. Bu eşya bir boy aynasıydı. Tavan arası zifiri karanlıktı; ama buna rağmen aydınlık olan ayna, adeta başka bir zamana ait esrarengiz bir nur neşrediyordu.

Kâhin, görebilen tek gözüyle aynaya baktı ve Tağut'u gördü. Kişioğluna açtığı savaşta bir kez daha hezimete uğrayan bu varlık, öfkeden kudurarak kapkara bir aleve dönüştü ve karanlıklar arasında kaybolup gitti.

Kâhin görebilen tek gözüyle aynaya baktı ve Kalın Musa'yı gördü. Bu tok sesli adam, Hızır Paşa'dan yüklüce bir emekli maaşı aldığını ailesinden saklıyor ve bir de utanmadan yemeklerini kardeşi Hüseyin Efendi'nin evinde yiyordu. Ama bu adamın hakkını yememek gerekti. Çünkü bir ara darda kalan kardeşine faizle tam yirmibir altun borç vermişti. Hüseyin Efendi borcunu vadesi gelir gelmez ödemesine rağmen, Kalın Musa ona, "Bak! Ben sana o parayı vermeseydim, şimdi diğer borçlular gibi zindanlarda olacaktın" diyerek sık sık başına kakacaktı. Ayrıca donsanbir yaşında ruhunu teslim edecek bu efendinin çıkınında bulunan dörtyüz altun, kemençesiyle daima Hüzzam eserler çalmaya devam eden o meyus oğlu, yani doksansekiz yaşında ahirete intikal edecek olan Veysel Bey'in artık müzminleşmiş karasevdasına bir şifa olmayacaktı.

Kâhin, görebilen tek gözüyle aynaya baktı ve Lazar'ı gördü. Onu öldü bilen ailesine senelerce sonra kavuştuğunda hayatının en mutlu gününü yaşamıştı. Anne ve babasının ve tabii ki kayınpeder ve kaynanasının eteğini, amca, teyze dayı ve halalarının ellerini öpen Lazar, amca vedayı oğullarıyla

musafaha etmiş, artık bir yetişkin olmalarına rağmen çoluk çocuğun da başlarını okşamıştı. Hısım akrabaya selam da gönderen Lazar, artık kocamış olan cariyesine de bir öpücük yollamayı ihmal etmemişti. Lazar, bütün akrabalarına, kaybolduğu günkü gibi, yanı sapasağlam, dinç ve genç görünmüştü. Ancak göz boncuğu takmayı ihmâl ettikleri için, birkaç sene sonra bu adam nazar değmesi gibi bir nedenden hastalanarak, kısa bir sure sonra ecel şerbetini içecekti.

Kâhin, görebilen tek gözüyle aynaya baktı ve Rafael'i gördü. Tıp denilen zanaatı, zavallı Lazar'ın orasını burasını kesip içine bakarak, yalapşap ve yarım yamalak öğrenen bu adam, mesleğinde bir hayli ilerleme kaydetmişe benzerdi. Yedi yaşındaki bir çocuğun güneşe bırakılıp bal kıvamına getirilmiş idrarından mamul fitillerle, küplemesi olanları iflah ediyor... örümcek ağı ve yıllanmış Ankona şarabının karışımından ibaret haplarla, sıtmalılara şifa veriyor, oruçlu bir iman sahibinin mübarek tükürüğünden hazırladığı merhemlerle, egzamalıları ve basur illetinden çekenlerin derdine derman oluyor... kalp teklemesi ve sinir buhranı geçirenleri enfeha ile, yani yavru hayvanların midelerinden alınan sütle iyileştiriyordu. Neredeyse el yordamıyla yaptığı onca tecrübe sonunda, artık pek yanılmadığından, şifa bulup kefeni yırtan hastalarının sayısı arttıkça artıyordu. Ancak, vaftiz olduğundan bu yana hiç yıkanmamış olan Rafael'in vücudundaki kir onun kanını zehirleyecek ve üç ay sonra da Azrail bu adamcağızın canını alacaktı.

Kâhin, görebilen tek gözüyle aynaya baktı ve Davut'u gördü. Gece yarısı olduğu halde elinde ûduyla, Nevâ ile annesinin oturduğu evin tam karşısındaydı. Asım'ın bestesinde yapılan hatayı bulmuştu. Cücenin bu eserde yaptığı tek şey, dinleyenin aşkını kanatlandıran saz semaisini, pes ve davudi seslere göçürtmüş olmasıydı. Oysa aşk insanı göklere yükseltirdi. Bunun için Davut, saz semaisindeki bütün sesleri aynı nispetle tizleştirmiş, yani Kıptilerin tabiriyle "kaldırarak" Zirgûle makamını ta yukarıya, aşkın olduğu yere, yani Nevâ perdesine taşıyarak o Arabân saz semaisini ortaya çıkarmıştı. Ayrıca Arabân'ın kararı gibi Davut'un kararı da Nevâ olacak, iki ölümlünün birleşmesinden ölümsüz bir aşk çıkacaktı. Davut, saz semaisini bu haliyle önce Nevâ'ya çalmak niyetindeydi. Udunu kılıfından çıkardı ve itidal-i dem ile udunu dımbırdatıp o Kelam-ı Kadim'i dem-â-dem takdim ile, dim-i beni âdemi o kadim demdeme ile adım adım ve dem-be-dem dem

eden musikiyi dinletti. Bu Arâban eseri çalan Davut ile kapının önünde çıkan Nevâ, göklere yükselen bir ışık gördüler. Aşkı anlatmayı âşık olmaktan daha fazla seven bu hayalet, Asım'dı. Ruhu huzur içinde göklere yükseldi ve yıldızlar arasında kayboldu.

Kâhin, görebilen tek gözüyle aynaya baktı ve Eflatun'u gördü. Bu efendi, sessizliği sessizce dinleyerek, Galata Mevlevihanesi'ndeki mutfak-ı şerifindeki dibekte kahve dövme işini bırakmadı ve hiçbir zaman da bir Mevlevi dedesi olmadı. Bu onun, olduğu kişi olmaya devam edeceği anlamına geliyordu. Seneler sonra kalbi durduğunda, defnedileceği yer de belliydi. Dergâhtaki Suskunlar Haziresi.

Kâhin, görebilen tek gözüyle aynaya baktı ve uzun boylu, çekik gözlü o adamı gördü. Bunu görmek, kendisi gibi diğerlerinin de içinde yaşadıkları o dünyadaki asıl hakikati görmek demekti. Gözün görevi görmek değil, hakikati görmek olduğunu söyleyen âlim aklına geldi. Hakikati gören gözün başka hiçbir şey görmesine gerek yoktu. Yedikule kâhininin yegâne gözüne de bu şekilde perde indi. Ama kör olmasına rağmen hiçbir şey görmüyor değildi. Gözlerinin ona gösterdiği yegâne şey, o uçsuz bucaksız karanlıktı. Tıpkı sessizliği dinleyen Eflatun gibi, kâhin de sustu. Belki de susmak, gerçeği anlatmanın tek yoluydu.

Son

30 Ağustos 2007
Bostanlı